

Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā

Satura rādītājs

Ievads	3
A. Veselīga dzīvesveida veicināšana	4
A.1. Veselības aprūpe	4
A.2. Veselīga un droša dzīves vide	24
A.3. Smēķēšana, alkohols, narkotiskās un citas apreibinošās vielas un citas atkarības	37
B. Cīņa ar HIV/AIDS	49
B.1. Preventīvais darbs	49
B.2. Veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un kvalitāte	52
C. Kvalitatīvas izglītības nodrošināšana	55
C.1. Pirmsskolas un obligātās izglītības pieejamība un kvalitāte	55
C.2. Interesu un profesionālās ievirzes izglītība	64
D. Aizsardzība pret ekspluatāciju, vardarbību un diskrimināciju	72
D.1. Vardarbība pret bērniem ģimenē un sabiedrībā	72
D.2. Bērnu seksuālā ekspluatācija un tirdzniecība	81
D.3. Bērnu bēgļu vai alternatīvo statusu saņēmušo bērnu tiesību aizsardzība	86
D.4. Bērnu nodarbinātība	87
D.5. Noziedzības novēršana	94
D.6. Diskriminācijas novēršana	103
Kopsavilkums	122
Informācija par plāna „Bērniem piemērota Latvija 2010.-2012.gadam” īstenošanu	126

Ievads

Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā” ir sagatavots atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 62.panta pirmās daļas 7.punktā dotajam uzdevumam Labklājības ministrijai nodrošināt ikgadējā pārskata par bērnu stāvokli valstī sagatavošanu un iesniegšanu Saeimai un Ministru kabinetam.

Pārskatā aptverta informācija par plāna „Bērniem piemērota Latvija 2010.-2012.gadam” izpildi un pamatnostādņu „Bērniem piemērota Latvija” īstenošanu, ņemot vērā Ministru kabineta 2013.gada 16.aprīļa protokollēmumu (protokols Nr.20, 17.paragrāfs). Saskaņā ar minēto protokollēmumu Labklājības ministrijai uzdots sagatavot un labklājības ministram iesniegt noteiktā kārtībā Ministru kabinetā ikgadējo pārskatu par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā, iekļaujot tajā informāciju par plāna "Bērniem piemērota Latvija 2010.-2012.gadam" (apstiprināts ar Ministru kabineta 2010.gada 9.jūnija rīkojumu Nr.324 "Par plānu "Bērniem piemērota Latvija 2010.-2012.gadam"") izpildi un informāciju par pamatnostādņu "Bērniem piemērota Latvija" (atbalstītas ar Ministru kabineta 2004.gada 31.marta rīkojumu Nr.185 "Par pamatnostādņēm "Bērniem piemērota Latvija") īstenošanu 2012. gadā.

Pārskatam nepieciešamās informācijas sagatavošanā piedalījās Aizsardzības ministrija, Ārlietu ministrija, Ekonomikas ministrija, Finanšu ministrija, Iekšlietu ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Kultūras ministrija, Satiksmes ministrija, Tieslietu ministrija, Veselības ministrija, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Cēsu novada pašvaldība, Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome, Centrālā statistikas pārvalde, kā arī Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija. Savukārt Latvijas Pašvaldību savienība sniedza informāciju, ka ir tikai iesaistītā institūcija, līdz ar to neapkopo un nesniedz informāciju par jautājumiem, kas ir atbildīgo institūciju kompetencē.

2013.gada 2.jūlijā Ministru kabinetā tika pieņemts zināšanai informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2011.gadā” (protokols Nr.37, 40.paragrāfs). Atbilstoši Ministru kabineta sēdes protokollēmumam ministrijām (Veselības ministrijai, Iekšlietu ministrijai, Izglītības un zinātnes ministrijai, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, Tieslietu ministrijai un Satiksmes ministrijai), kuras atbildīgas par pārskatā minēto problēmu risināšanu, bija jāiesniedz Labklājības ministrijai priekšlikumi par pārskatā minēto problēmu iespējamiem risinājumiem, norādot informāciju par plānotajiem valsts budžeta līdzekļiem 2014. un 2015.gadam. Labklājības ministrija apkopoja ministriju sniegtos priekšlikumus un iesniedza izskatīšanai Bērnu tiesību aizsardzības komisijā lēmuma pieņemšanai par turpmāko rīcību.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.⁴ pantu Bērnu tiesību aizsardzības komisija ir koleģiāla konsultatīva institūcija, kuras mērķis ir sekmēt, lai Latvijā tiek ieviesta Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989.gada 20.novembra Konvencija par bērna tiesībām un izpildītas Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērna tiesību komitejas rekomendācijas Latvijas valdībai, kas saistītas ar šo konvenciju. Komisiju izveido, tās

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

sastāvu nosaka un darbības nolikumu apstiprina labklājības ministrs. Komisija ministriju sniegtos priekšlikumus sāka izskatīt 2013.gada 23.oktobra sēdē, kad komisijas locekļi tika iepazīstināti ar Labklājības ministrijas sagatavotajiem priekšlikumiem, lai novērstu bērnu nabadzību, kā arī, lai uzlabotu bērnu ārpusģimenes aprūpes kvalitāti. Citu ministriju atbildības jomās esošo problēmu risinājumus plānots izskatīt nākamajās komisijas sēdēs. Komisijas sēdē arī tika uzsvērts, ka komisijā izskatāmie bērnu tiesību aizsardzības jautājumi uzlūkojami kā horizontāla politika, kurai nepieciešama starpsektorāla pieeja, kas sekmētu efektīvu problēmu apzināšanu un risināšanu. Labklājības ministrija, ņemot vērā komisijas 23.oktobra sēdē nolemto, ir sagatavojusi pārskatītu kompetenču sadalījumu, par kuriem katrai ministrijai būs jāsniedz ziņojums komisijai, jautājumus strukturējot atbilstoši starpsektorālajai pieejai. Labklājības ministrija pārskatīto kompetenču sadalījumu ir nosūtījusi komisijas locekļiem saskaņošanai. Pēc saskaņojuma saņemšanas tiks plānota nākamās komisijas sēdes darba kārtība.

Papildus jānorāda, ka 1989.gada 20.novembra ANO Konvenciju par bērna tiesībām Latvija ratificēja 1992.gada 14.aprīlī. Lai pildītu ANO Konvencijā par bērna tiesībām ietverto dalībvalsts pienākumu sniegt informāciju par tajā ietverto tiesību ievērošanu un saistību izpildi, 2013.gada 9.jūlijā Ministru kabinets apstiprināja Latvijas Republikas konsolidēto trešo, ceturto un piekto kārtējo ziņojumu par ANO Konvencijas par bērna tiesībām izpildi Latvijā par laika posmu no 2004.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 30.jūnijam. Šajā ziņojumā sniegta aktuāla informācija par situāciju valstī bērnu tiesību nodrošināšanas jomā, kā arī sniegts pārskats par Latvijas paveikto ANO Bērnu tiesību komitejas rekomendāciju īstenošanai minētajā laika posmā. Konsolidētā ziņojuma izstrādes procesā piedalījās gan valsts pārvaldes iestādes, gan nevalstiskās organizācijas. Nevalstisko organizāciju viedokļi ir atspoguļoti ziņojuma tekstā.

A. Veselīga dzīvesveida veicināšana

A.1.Veselības aprūpe

1.1. Situācijas raksturojums

Pēdējos piecos gados nav vērojams būtisks samazinājums zīdaiņu mirstībā, jo rādītājs ir mainīgs (2008, - 6,7 uz 1000 dzīvi dzimušiem; 2009. – 7,7, 2010. – 5,7; 2011. – 6,7; 2012. – 6,4).

Gads	Zīdaiņu mirstība uz 1 000 dzimušajiem Latvijā
2000	10,4
2001	11,1
2002	9,9
2003	9,4
2004	9,4
2005	7,8
2006	7,6

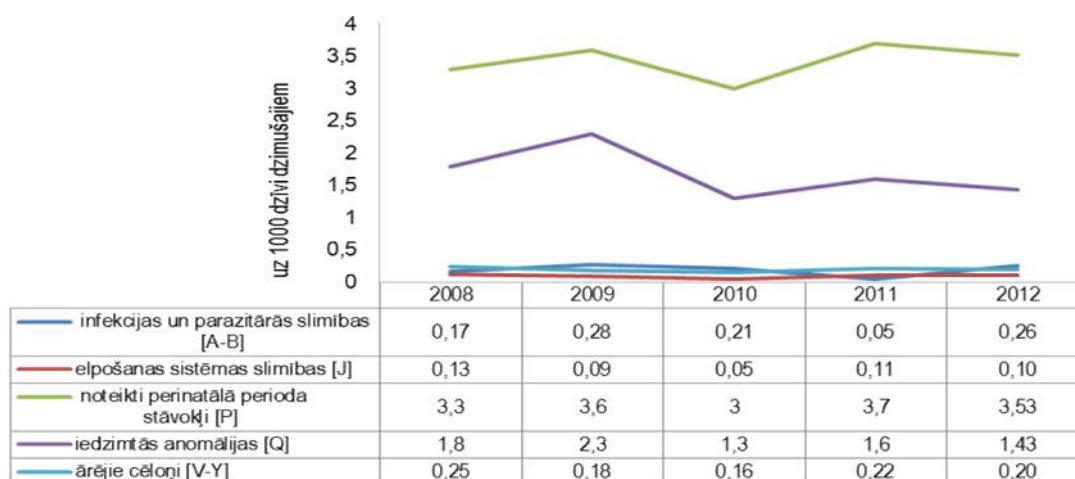
LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

2007	8,8
2008	6,7
2009	7,7
2010	5,7
2011	6,7
2012	6,4

Avots: Veselības ministrija

Galvenie mirstības iemesli ir noteikti perinatālā perioda stāvokļi, iedzimtas anomālijas, infekcijas un parazitārās slimības, elpošanas sistēmas attīstības traucējumi.

Zīdaiņu mirstība uz 1 000 dzīvi dzimušajiem pa galvenajiem nāves cēloņiem Latvijā 2008.-2012. gadā

Avots: Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, SPKC, 2013

Ne tikai augstie zīdaiņu mirstības, bet arī perinatālās mirstības rādītāji liecina par nepieciešamību uzlabot veselības aprūpes kvalitāti un pieejamību valstī.

Galvenais zīdaiņu mirstības cēlonis 2012. gadā, tāpat, kā iepriekšējos gados, ir noteikti perinatālā perioda stāvokļi, piemēram, dzemdību trauma, intrauterīna hipoksija, iedzimta un aspirācijas pneimonijs. Nozīmīgs nāves cēlonis zīdaiņiem ir iedzimtas anomālijas, zīdaiņu pēkšņās nāves sindroms.

Kaut arī zīdaiņu mirstība 2012. gadā, salīdzinot ar 2011. gadu ir nedaudz samazinājusies, Latvijā ir visaugstākā zīdaiņu mirstība Baltijas valstīs¹.

Viens no būtiskiem faktoriem jaundzimušā un zīdaiņa veselības veicināšanā un uzturēšanā ir mātes piens. Pēdējos gados vērojama pozitīva tendence zīdaiņu īpatsvarā, kuri saņēmuši krūts barošanu. Bērnu īpatsvars, kuri ar krūti zīdīti līdz gada

¹ European Health for All Database (HFA-DB), WHO. URL: <http://data.euro.who.int/hfad/>
LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

vecumam, kopš 2008. gada pieaudzis par 4,1 procentu punktiem, attiecīgi 23,0% 2012. gadā pret 18,9% 2008. gadā. Neliels pieaugums vērojams arī pārējās vecuma grupās – līdz 3 un 6 mēnešiem.

2012. gadā līdz trīs mēnešu vecumam ar mātes pienu ēdināti aptuveni 77% bērnu, līdz sešu mēnešu vecumam – 54%. Dinamikā šie rādītāji pieaug².

Atbilstoši SPKC Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāzes datiem, nozīmīgākie nāves cēloņi bērnu mirstības struktūrā no 1 līdz 4 gadu vecumam ir ārējie cēloņi, iedzimtas anomālijas, ļaundabīgie audzēji un nervu sistēmas slimības. Mirstība no ārējiem cēloņiem dinamikā ir strauji mazinājusies, citiem cēloņiem dinamikā nav noteiktas tendences.

Arī bērniem vecumā virs 5 gadiem nozīmīgākais nāves cēlonis ir ārējie cēloņi – tie ir kā iemesls gandrīz pusei nāves gadījumu. Otrs nozīmīgs nāves cēlonis ir ļaundabīgie audzēji (10-15%). Dinamikā mirstība no ārējiem nāves cēloņiem bērniem mazinās visās vecuma grupās, tomēr tā aizvien ir ļoti augsta, ņemot vērā, ka tā ir novēršama.

1-14 gadu vecu bērnu mirstība absolūtos skaitļos un uz 100 000 iedzīvotāju 2008.-2012. gadā

	2008	2009	2010	2011	2012
skaits	75	92	82	65	44
uz 100 000 iedzīvotāju	26.6	32.9	29.6	23.7	16.1

Avots: Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, SPKC, 2013

Atbilstoši SPKC Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāzes datiem, pēdējo piecu gadu laikā ir samazinājusies 1-14 gadus vecu bērnu mirstība no 26,6 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotāju 2008. gadā līdz 16,1 gadījumam uz 100 000 iedzīvotāju 2012. gadā.

Mazs dzimšanas svars 2008.-2012. gadā

	2008	2009	2010	2011	2012
Dzīvi dzimušo skaits ar svaru ≤ 2499 g	1025	952	918	868	905
% no kopējā dzīvi dzimušo skaita	4.3	4.4	4.8	4.7	4.6

Avots: Jaundzimušo reģistrs, SPKC, 2013

Jaundzimušo veselību būtiski ietekmē dzimšanas svars, jo tam ir saistība ar jaundzimušo saslimstību un mirstību. Pēc statistikas datiem dzīvi dzimušo sadalījumā pēc dzimšanas svara laika gaitā būtiskas izmaiņas nav vērojamas, vidējais jaundzimušo īpatsvars ar zemu dzimšanas svaru (≤ 2499 g) pēdējo piecu gadu laikā ir 4,7%.

Bērnu veselību raksturo **praktiski veselo bērnu īpatsvars**³ (izmantojot sadalījumu veselības grupās – 1.veselības grupa⁴). Kopš 2000. gada veselo vienu gadu veco bērnu

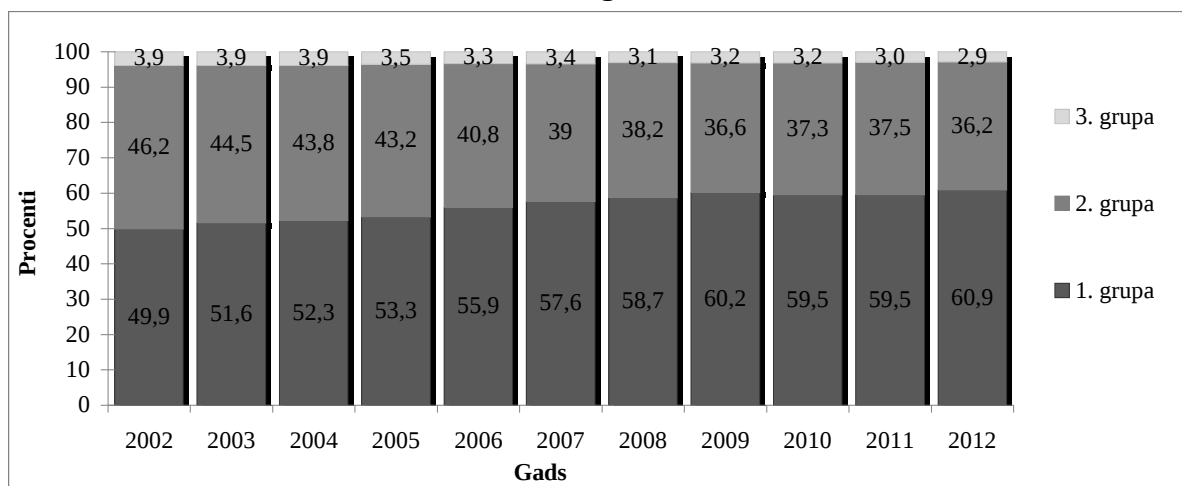
² Valsts statistikas pārskats „Pārskats par bērnu veselības stāvokli”, Slimību profilakses un kontroles centrs

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

īpatsvars ir pieaudzis, taču veselo pusaudžu (15-17 gadi) īpatsvars kopš 2008. gada samazinās. Minētie fakti, iespējams, norāda uz to, ka uzlabojušās vecāku zināšanas par zīdaiņa kopšanu, kā arī zīdaiņu aprūpes kvalitāte, bet savukārt tālākā dzīves posmā veselību negatīvi ietekmē dažādi faktori, t.sk. dzīvesveids.

Praktiski veselo jaundzimušo īpatsvars (1. veselības grupa) dinamiskā palielinās, sasniedzot 60%. Pozitīva tendence novērojama hroniski slimo jaundzimušo (3. veselības grupa⁵) īpatsvara neliela mazināšanās ik gadu – no 3,9% 2002. gadā uz 2,9% 2012. gadā.

**Jaundzimušo sadalījums veselības grupās, procentos
2002.-2012. gadā**

Avots: Jaundzimušo reģistrs, SPKC, 2013.

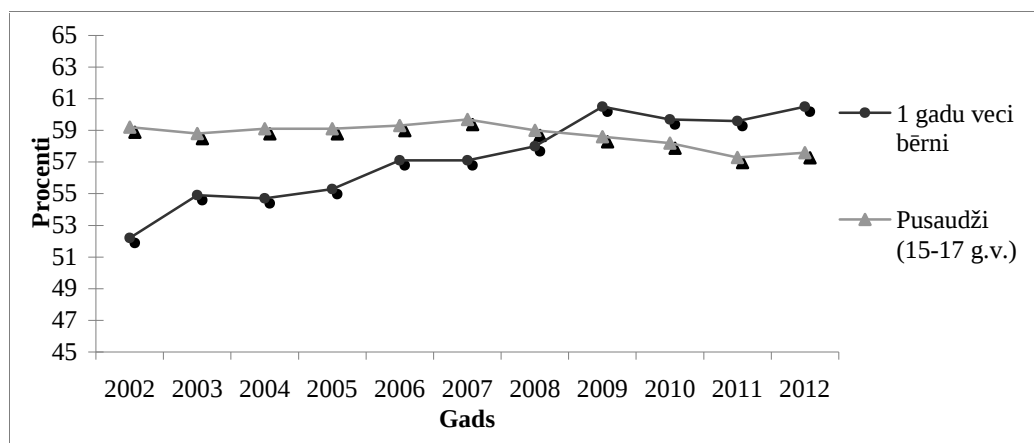
Viena gada vecumā tikai 60,5% bērnu ir praktiski veseli. Vēlākās vecuma grupās veselo bērnu īpatsvars ir vēl mazāks; 15-17 gadu vecumā veseli ir tikai 57,4%. Kopš 2002. gada praktiski veselo vienu gadu veco bērnu īpatsvars ir pieaudzis, taču praktiski veselo pusaudžu (15-17 gadi) īpatsvars kopš 2008. gada samazinās.

³ Praktiski veseli bērni ir bērni, kuriem nav hronisku saslimšanu, novērošanas periodā var būt viegli noritošas akūtas saslimšanas; orgānu un sistēmu funkcijas bez patoloģijām, fiziskā attīstība atbilstoši vecumam

⁴ 1. veselības grupa: veseli bērni, kuriem nav hronisku saslimšanu, novērošanas periodā var būt viegli noritošas akūtas saslimšanas; orgānu un sistēmu funkcijas bez patoloģijām, fiziskā attīstība atbilstoši vecumam.

⁵ 3. veselības grupa: bērni ar hroniskām saslimšanām kompensētā, subkompensētā vai dekompensētā veidā. Iedzimtas orgānu un sistēmu patoloģijas. Funkcionālas patoloģijas. Fiziskā attīstība normāla, svara deficīts vai liekais svars I, II pakāpē, mazs augums. Neiropsihiskā attīstība normāla vai atpalikusi.

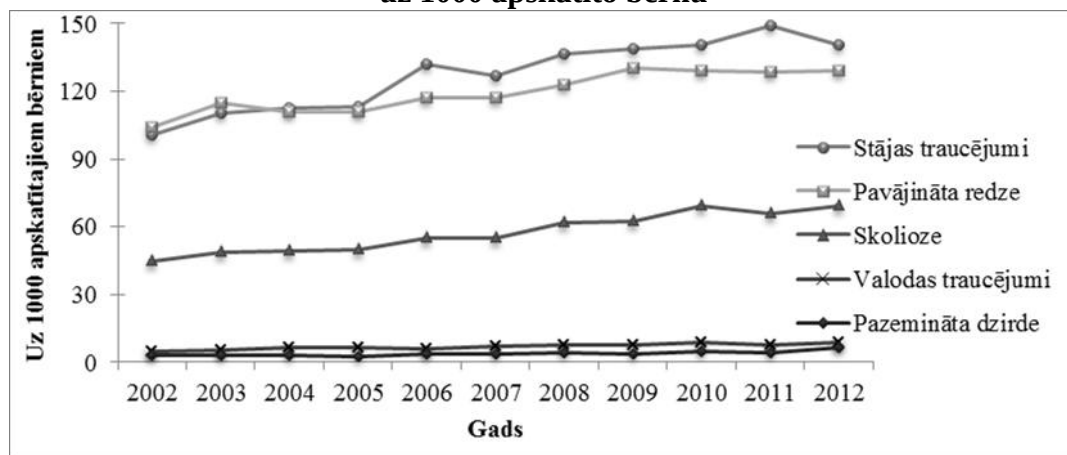
Praktiski veselo bērnu īpatsvars 2002.-2012. gadā

Avots: Valsts statistikas pārskats „Pārskats par bērnu veselības stāvokli”, SPKC, 2013

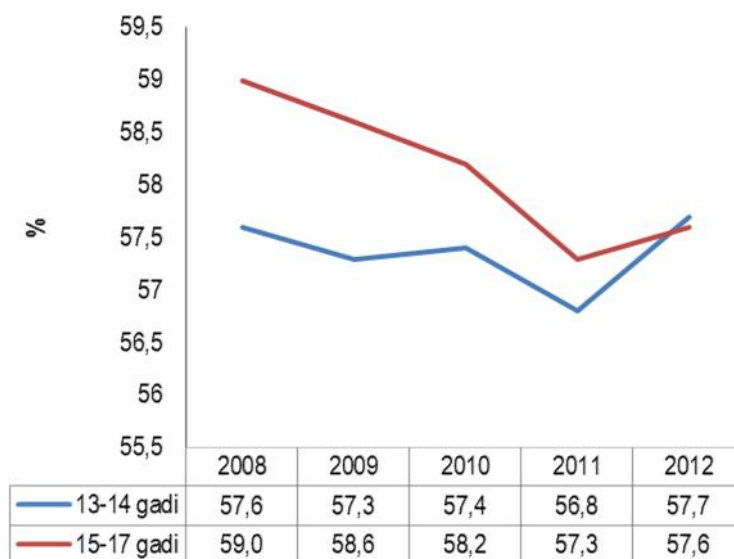
Kā biežākie veselības traucējumi profilaktiskajās apskatēs pusaudžiem ir konstatēti dažādi stājas traucējumi (~14%), otra biežāk konstatētā problēma ir pavājināta redze (~13%)⁶. Dinamikā šie rādītāji pieaug, kas varētu būt skaidrojams ar mazkustīgu dzīvesveidu, ilgstošu laika pavadīšanu pie datora un televizora. Liela daļa no pusaudžu gados atzīmētajām veselības problēmām (stājas, redzes traucējumi) ir konstatētas jau 1. klasē.

15-17-gadīgu pusaudžu profilaktisko apskašu rezultāti 2002.-2012.gadā uz 1000 apskatīto bērnu

Avots: Valsts statistikas pārskats „Pārskats par bērnu veselības stāvokli”, SPKC, 2013

⁶ Valsts statistikas pārskats „Pārskats par bērnu veselības stāvokli”, Slimību profilakses un kontroles centrs

Bērnu īpatsvars I veselības grupā 2008.-2012. gadā

Avots: Valsts statistikas pārskats „Pārskats par bērnu veselības stāvokli”, SPKC, 2013

Lai mazinātu Latvijas iedzīvotāju saslimstību ar vakcīnregulējamām infekcijas slimībām, MK noteikumi „Vakcinācijas noteikumi”⁷ un „Imunizācijas plāns 2012.-2014. gadam” nosaka valsts apmaksātu plānveida vakcināciju pret tuberkulozi, B hepatītu, difteriju, stinguma krampjiem, garo klepu, b tipa *Haemophilus influenzae* infekciju, poliomielītu, pneimokoka infekciju, masalām, masaliņām, epidēmisko parotītu, vējbakām, cilvēka papilomas vīrusu, ērcu encefalītu (bērniem augsti endēmiskajās ērcu encefalīta teritorijās).

2008.-2010. gadā tika novērota vakcinācijas aptveres samazināšanās tendence, it sevišķi bērniem pirmajā un otrajā dzīves gadā, 2011.-2012.gadā situācija pārsvarā ir stabilizējusies un atsevišķās pozīcijās iezīmējies vakcinācijas līmeņa pieaugums. Tomēr vakcinācijas aptveres radītāji noteiktajam mērķim (95%) atbilst tikai 7 gadu veciem bērniem. Savukārt vakcinācijas aptvere 14 gadu veciem bērniem turpina samazināties.

Nepietiekamā vakcinācijas aptvere ir saistīta ne tikai ar sociāli ekonomisko faktoru ietekmi, bet arī ar vakcinācijas pretinieku viedokļu popularizēšanu sabiedrībā, nepatiesu un zinātniski nepamatotu informāciju par vakcinācijas nozīmi un drošību.

Viens no faktoriem, kas varēja negatīvi ietekmēt imunizācijas rādītājus, varētu būt saistīts ar iedzīvotāju migrāciju - bērnu aizbraukšana ar vecākiem uz ārzemēm.

Saskaņā ar PVO ieteikumiem, ja vakcinācijas aptvere pret kādu no infekcijas slimībām nerasniedz 95%, tad ar laiku zūd „kolektīvā imunitāte” jeb netieša neimūno personu aizsardzība, kad liels iedzīvotāju skaits ir vakcinēts. Nepietiekamas vakcinācijas aptveres rezultātā palielinās pret infekcijas slimībām neaizsargāto personu skaits. Pieaugot neimūno iedzīvotāju skaitam, infekcijas slimības spēj aktīvāk cirkulēt sabiedrībā, tādējādi, tas rada dažādu infekcijas slimību izplatīšanas un uzliesmojumu risku.

⁷ MK 26.09.2000. noteikumi Nr. 330 „Vakcinācijas noteikumi”

Situācijas analīze liecina, ka ir šādi imunizācijas kavējošie faktori, kuriem ir jāpievērš īpaša uzmanība:

1. nepietiekama sabiedrības uzticība bērnu imunizācijai;
2. nepietiekams ārstniecības personu atbalsts bērnu imunizācijai, kā arī zināšanas mūsdienu vakcinoloģijas jomā;
3. nepietiekama pieejamība vakcinācijas pakalpojumiem bērniem no ģimenēm, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana;
4. nepietiekama informācijas sistēmu attīstība imunizācijas datu uzskaites jomā;
5. nepietiekama ārstniecības personu ziņošana par vakcīnu izraisītajām komplikācijām.

1.3. Politikas mērķis

Veicināt bērna veselību un nodrošināt visiem pieejamas kvalitatīvas veselības aprūpi.

1.4. Politikas rezultāti

1.4.1. Visiem bērniem pieejama kvalitatīva veselības aprūpe;

1.4.2. Uzlabojies bērnu veselības stāvoklis:

Izvērtējot pamatnostādņu „Bērniem piemērota Latvija” un plāna „Bērniem piemērota Latvija 2010.-2012. gadam” A. sadaļā „Veselīga dzīves veida veicināšana” identificētos četrus indikatorus, nevar viennozīmīgi novērtēt vispārējo bērnu stāvokli valstī.

Izanalizējot četrus indikatorus:

1. zīdaiņu mirstība uz 1 000 dzīvi dzimušajiem bērniem;
2. veseli bērni un pusaudži, kuriem nav hronisku saslimšanu, fiziskā attīstība atbilstoša vecumam;
3. bērnu un pusaudžu skaits stacionāros un ārstēšanās ilgums;
4. vakcinēto bērnu īpatsvars,

var secināt, ka:

- būtiskas izmaiņas bērnu veselības stāvoklī Latvijā netiek novērotas, taču nedaudz samazinājies pusaudžu īpatsvars I veselības grupā, kurā ietilpst praktiski veseli bērni, kuriem nav novērotas hroniskas saslimšanas un fiziskā attīstība atbilstoša vecumam;
- zīdaiņu mirstība nav būtiski samazinājusies;
- pēdējos piecos gados ir samazinājusies 1-14 gadus vecu bērnu mirstība.
- no 2002.gada ir palielinājies veselo jaundzimušo īpatsvars (2002.gadā – 49,9%, 2012.gadā – 60,9%);
- 60,5% bērnu ir veseli viena un divu gadu vecumā, bet vēlākā vecumu grupās veselo bērnu īpatsvars ir mazāks – 57,7%;
- praktiski veselo pusaudžu (15-17gadi) īpatsvars pēdējo trīs gadu laikā nedaudz samazinās (2010.gadā – 58,2%, 2012.gadā -57,6%);
- no stacionāriem izrakstīto bērnu (0-14 gadi) un pusaudžu skaits (15-17 gadi) un ārstēšanās ilgums slimnīcā pēdējos piecos gados pakāpeniski samazinās.
- vakcinācijas aptveres radītāji noteiktajām mērķim (95%) atbilst tikai 7 gadu veciem bērniem. Savukārt vakcinācijas aptvere 14 gadu veciem bērniem turpina samazināties.

Nepieciešamā turpmākā rīcība: turpināt uzlabot veselības aprūpes kvalitāti un pieejamību valstī Mātes un bērna veselības uzlabošanas plāna 2012.-2014.gadam un Sabiedrības veselības pamatnostādņu 2014.-2020.gadam (projekts) ietvaros.

1.5. Rīcības virzieni

1.5.1. Organizēt sistemātiskus, detalizētus apsekojumus visos Latvijas reģionos par bērnu veselības stāvokli, pilnveidojot visaptverošu bērnu veselības stāvokļa uzskaites sistēmu un informācijas analīzi

Sabiedrības veselības un veselības aprūpes statistiku ik gadu apkopo Slimību profilakses un kontroles centrs, kas ir pieejama Slimību profilakses un kontroles centra mājas lapā⁸ elektroniskajā izdevumā „Latvijas veselības aprūpes statistikas gadagrāmata”.

Latvijā statistikas dati par bērnu veselību tiek apkopoti atbilstoši Ministru kabineta 2009. gada 6. janvāra noteikumu Nr.10 „Noteikumi par valsts statistikas pārskatiem veselības aprūpes jomā” pielikuma Nr.11 „Pārskats par bērnu veselības stāvokli” un pielikuma Nr.7 „Pārskats par stacionāra darbību” prasībām. „Pārskats par bērnu veselības stāvokli” iesniedz ambulatorās ārstniecības iestādes, galvenokārt, ģimenes ārstu prakses par aprūpē esošajiem bērniem. „Pārskats par stacionāra darbību”, kas atspoguļo informāciju par hospitalizētajiem gadījumiem, ārstēšanās ilgumu u.c. iesniedz stacionārās ārstniecības iestādes.

Dati par mirstību tiek iegūti no Latvijas iedzīvotāju Nāves cēloņu datu bāzes, kur informācija tiek apkopota atbilstoši medicīniskai dokumentācijai - veidlapa Nr.106/u „Medicīniskā apliecība par nāves cēloni” un veidlapa Nr.1062/u „Ārsta apliecība par perinatālās nāves iestāšanos” saskaņā ar Ministru kabineta 2006. gada 4. aprīļa noteikumiem Nr.265 „Ārstniecības iestāžu medicīniskās un uzskaites dokumentācijas lietvedības kārtība”.

Slimību profilakses un kontroles centrs 2012. gadā sagatavoja divus tematiskus ziņojumus: „Atkarību izraisošo vielu lietošanas izplatība un sekas Latvijā 2011.gadā” un „Garīgā veselība Latvijā 2012.gadā”, kuros analizēta arī bērnu atkarības vielu lietošanas problēmas un garīgās veselības jautājumi. Ziņojumi ir publicēti Slimību profilakses un kontroles centra mājas lapā⁹.

Slimību profilakses un kontroles centrs divas reizes gadā izdod e-žurnālu „Aktuāla informācija par atkarības problēmām”¹⁰, kurā tiek atspoguļota jaunākā informācija par bērnu atkarības vielu lietošanas problēmās un garīgās veselības jautājumiem.

Slimību profilakses un kontroles centrs 2011. gadā veica Pasaules Veselības organizācijas Starptautiskā jauniešu smēķēšanas pētījuma (Global Youth Tobacco Survey (GYTS)) 2010./2011. mācību gada aptaujas datu savākšanu, pētījumu publicēja 2012. gadā. Ar aptauju rezultātiem var iepazīties Slimību profilakses un

⁸ <http://www.spkc.gov.lv/veselibas-aprupes-statistika/>

⁹ <http://www.spkc.gov.lv/atkaribu-slimibu-petijumi-un-zinojumi/>

¹⁰ <http://www.spkc.gov.lv/publikacijas/>.

kontroles centra mājas lapā.¹¹ Pētījuma mērķis bija iegūt datus par pusaudžu veselības paradumiem, veselību un dzīvesveidu to sociālajā kontekstā. Pētījuma mērķgrupas ir 11, 13 un 15 gadus veci bērni. Latvijas izglītības sistēmā šie vecumi visprecīzāk atbilst 5., 7. un 9. klasei.

2012. gadā publicēts Slimību profilakses un kontroles centra 2011.gadā veiktais Latvijas skolēnu veselību ietekmējošo paradumu pētījuma (Health Behaviour in School-aged Children (HBSC)) 2009./2010. mācību gada aptaujas datu analīze. Pētījumā tika iegūts ieskats un izpratne par pusaudžu veselības paradumiem, veselību un dzīvesveidu to sociālajā kontekstā. Pētījuma mērķgrupas ir 11, 13 un 15 gadus veci bērni. Latvijas izglītības sistēmā šie vecumi visprecīzāk atbilst 5., 7. un 9. klasei. Starptautiskā pētījuma dati publicēti Slimību profilakses un kontroles centra mājas lapā.¹²

Slimību profilakses un kontroles centrs 2011. gadā veica un 2012. gadā publicēja starptautiska pētījuma „Eiropas skolu aptaujas projekta par alkoholu un citām narkotiskām vielām, ESPAD 2011” datus par Latviju. Pētījuma mērķis – iegūt starptautiski salīdzināmus datus par smēķēšanas, alkohola un narkotiku lietošanas izplatību Eiropas valstīs 15.-16.gadīgu jauniešu vidū. Starptautiskā pētījuma dati publicēti mājas lapā¹³. Ziņojums pa atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumiem un tendencēm skolu vidū 2011. gadā Latvijā ir publicēts Slimību profilakses un kontroles centra mājas lapā.¹⁴

1.5.2. Nodrošināt augstas kvalitātes operatīvu pirmsdzemdību un dzemdību palīdzību, īpaši augsta riska grūtniecēm un jaundzimušajiem ar iedzimtām patoloģijām

2012.gadā - Mātes un bērna veselības gada - ietvaros ir veikti vairāki nozīmīgi pasākumi mātes un bērna veselības aprūpes uzlabošanas jomā:

- Lai uzlabotu un paplašinātu veselības aprūpes pakalpojumus un to pieejamību grūtniecēm un dzemdētājām ir veikti grozījumi Ministru kabineta noteikumos Nr.611 „Dzemdību palīdzības nodrošināšanas kārtība”, ieviešot papildu izmeklējumus grūtniecēm un precizējot riska grupas grūtnieču izmeklēšanas kārtību, tai skaitā iekļaujot papildu ultrasonogrāfijas u.c. diagnostiskos izmeklējumus, tādējādi uzlabojot iedzimto anomāliju diagnostiku. Tiek īstenots princips „nauda seko grūtniecei”, valsts finansētajā grūtnieču aprūpē iesaistot privāti praktizējošus ginekologus un citus speciālistus;
- Tiek nodrošināta recepšu zāļu iegādes izdevumu kompensācija (ja nav noteikta diagnoze ar citu kompensācijas apmēru) - bērniem līdz 2 gadu vecumam (neieskaitot) – 50% apmērā; grūtniecēm un sievietēm pēcdzemdību periodā līdz 42 dienām – 25% apmērā, kā arī visām grūtniecēm tiek nodrošināta brīvprātīga vakcinācija pret gripu (ar 50% kompensāciju);
- Neaугlības diagnostisko izmeklējumu, zāļu kompensācija neaугlības ārstēšanai un medicīniskās apaugļošanas procedūru/manipulāciju apmaksa

¹¹ <http://www.spkc.gov.lv/veselibu-ietekmejoso-paradumu-petijumi/>.

¹² www.spkc.gov.lv/veselibu-ietekmejoso-paradumu-petijumi/.

¹³ www.espad.org.

¹⁴ <http://www.spkc.gov.lv/aktualitates/68/jau-piekto-reizi-eiropa-veikts-petijums-eiropas-skolu-aptaujas-projekta-par-alkoholu-un-citam-narkotiskam-vielam>.

sievietēm līdz 37 gadu vecumam no valsts budžeta līdzekļiem ministru kabineta noteikumu noteiktajā kārtībā.

- Ir izveidota Mātes mirstības konfidencialās analīzes ekspertu komiteja, kuras darbības mērķis ir izanalizēt katru mātes mirstības gadījumu un sniegt rekomendācijas veselības aprūpes speciālistiem un veselības politikas veidotājiem, tādējādi novēršot konstatēto kļūdu un neatbilstību atkārtošanos un samazinot mātes mirstību.
- Sadarbībā ar Ginekologu un dzemdību speciālistu asociāciju, Veselības ministrijas galveno speciālistu ginekoloģijā un dzemdniecībā un Latvijas Neonatologu biedrību ir uzsākts darbs pie perinatālās mirstības audita sistēmas izveides.

1.5.3. Veikt bērniem nepieciešamos bezmaksas slimības profilakses, diagnostikas, savlaicīgas un efektīvas ārstēšanas un medicīniskās rehabilitācijas pasākumus

Atbilstoši Ārstniecības likuma 3.panta otrajai daļai grūtnieces, bērna un personas ar prognozējamu invaliditāti veselības aprūpe ir prioritāra. Šīs prioritātes organizēšanas, finansēšanas un cilvēkresursu nodrošināšanas kārtību nosaka Ministru kabinets.

Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumu Nr. 1046 „*Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība*” (turpmāk tekstā - Noteikumi Nr. 1046) 5. pielikumā „*Profilaktiskās apskates un izmeklējumi*” bērniem ir paredzētas regulāras veselības pārbaudes, kuras nodrošina ģimenes ārsts un citi speciālisti. Saskaņā ar Noteikumu Nr.1046 5.pielikumu, tiek veiktas šādas profilaktiskās apskates:

- bērna pirmajā dzīves gadā: pirmajā dzīves mēnesī - ģimenes ārsta un vecmātes vai ģimenes ārsta praksē strādājošas māsas vai ārsta palīga (feldšera) apskate mājās – vienu reizi pirmajās trijās dienās pēc izrakstīšanas no stacionāras ārstniecības iestādes vai vienu reizi pirmajās sešās dienās pēc bērna dzimšanas, ja bērns dzimis plānotās ārpus stacionāra dzemdībās, un ģimenes ārsta apskate vienu reizi trešajā dzīves nedēļā, vecmātes vai ģimenes ārsta praksē strādājošas māsas vai ārsta palīga (feldšera) apskate mājās – vienu reizi 10 dienās;
- bērnam vecumā no 1 - 6 mēnešu vecumam – vienu reizi mēnesī ģimenes ārsta apskate ārsta prakses vietā, bērnam no 7 - 11 mēnešu vecumam ģimenes ārsta apskate – divas reizes minētajā laikposmā un ģimenes ārsta apskate bērnam 12 mēnešu vecumā;
- bērniem 13 – 24 mēnešu vecumā ģimenes ārsta profilaktiskā apskate 2 reizes gadā, okulista apskate;
- bērniem 2 – 18 gadu vecumā ģimenes ārsta profilaktiskā apskate – reizi gadā. Zobu higiēnista apmeklējums – reizi gadā (7, 11 un 12 gadu vecumā – divas reizes gadā). Okulista apskate trīs gadu un pirms skolas 6-7 gadu vecumā.
- papildus bērniem tiek veikta imūnprofilakse atbilstoši vakcinācijas kalendāram.

Noteikumu Nr.1046 5.pielikumā minētās profilaktiskās apskates un izmeklējumi tiek apmaksāti no valsts budžeta Noteikumu Nr. 1046 noteiktajā kārtībā.

Ģimenes ārstam ir būtiska loma savlaicīgā simptomu novērtēšanā. Profilaktisko pasākumu efektivitāte, tai skaitā profilaktiskās veselības pārbaudes ir veicinošs faktors agrīnai saslimšanai, tai skaitā hronisku saslimšanu, diagnostikai jau primārās veselības aprūpes līmenī.

Sekundārās veselības aprūpes pakalpojumus (veselības aprūpes pakalpojumus, ko personai sniedz kādā slimību profilā specializējusies ārstniecības persona) persona saņem pēc ģimenes ārsta nosūtījuma vai pēc savas iniciatīvas vēršoties pie tiešās pieejamības speciālistiem, tai skaitā pediatra, bērnu ķirurga, oftalmologa (Noteikumu Nr. 1046 76.punkts), ja speciālists ir līgumattiecībās ar Nacionālo veselības dienestu, šie pakalpojumi tiek apmaksāti no valsts budžeta. Bērni līdz 18 gadu vecumam ir atbrīvoti no pacientu iemaksas.

Lai paplašinātu sadarbību starp ģimenes ārstu un pacientu, veicinot iedzīvotāju aktīvāku iesaisti savas veselības uzturēšanā, ģimenes ārstu praksēm, kurās ir vairāk par 1800 reģistrētajiem pacientiem, nepieciešams piesaistīt otru māsu vai ārsta palīgu, tādējādi palielinot pakalpojumu pieejamību. Māsas un ārsta palīga (feldšera) pamatuzdevumos, ietilpst izglītēt pacientus un viņu piederīgos veselības veicināšanas un veselības aprūpes jomā, tai skaitā sniegt reproduktīvās un ģimenes plānošanas konsultācijas, konsultēt vecākus par jaundzimušo, zīdaiņu un bērnu attīstību un krūts barošanas jautājumiem, sniegt informāciju par saslimšanas riska faktoriem, sekot profilaktisko apskāšu programmas izpildei u.c.

Lai uzlabotu bērnu veselības aprūpi un nodrošinātu pēctecīgu ārstniecību ar 2013.gada 1.aprīli stājusies spēkā prasība nodrošināt, ka ne vēlāk kā nākamās darbdienu laikā ģimenes ārsts vai māsa, vai ārsta palīgs (feldšeris) sazinās ar pacientu, lai vienotos par turpmāko veselības aprūpi, ja ģimenes ārsts ir saņēmis informāciju par neatliekamās medicīniskās palīdzības brigādes izbraukumu pie ģimenes ārsta pacientu sarakstā reģistrētās personas un šī persona nav stacionēta.

VSIA „Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca” Zobārstniecības un sejas ķirurģijas centra mobilās zobārstniecības autobusi nodrošina zobārstniecības un zobu higiēnista pakalpojumu pieejamību attālākā Latvijas reģionu bērniem pirmsskolas un vispārējās izglītības iestādēs, kur ir apgrūtināta zobārstniecības pakalpojumu pieejamība un nokļūšana pie zobārsta un zobu higiēnista.¹⁵

Ar Ministru kabineta 2012.gada 22.maija rīkojumu Nr.232 tika apstiprināts Imunizācijas plāns 2012.-2014.gadam, kas izstrādāts, lai īstenotu Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2011.–2017.gadam noteikto mērķi – samazināt iedzīvotāju saslimstību ar infekcijas slimībām. Šobrīd valsts apmaksāta vakcinācija tiek veikta pret 13 infekcijas slimībām. Riska grupu pacientiem tiek kompensēti arī 50% no vakcinācijas izdevumiem, vakcinējoties pret gripu. Tāpat vairākus gadus turpinās bērnu vakcinācija pret ērcu encefalītu augsti endēmiskajās teritorijās, kā arī bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu vakcinācija pret ērcu encefalītu. Kā liecina imunizācijas statistika, tad pēdējos gados vakcinācijas līmenim ir tendence samazināties, tādēļ jaunā plāna galvenais uzdevums ir uzturēt vakcinācijas aptveri vismaz 95% līmenī. Īpaša uzmanība arī jāpievērš bērnu vakcinācijai pirmajā un otrajā dzīves gadā, jo tad ir lielāks risks saslimt ar infekcijas slimībām.

¹⁵ <http://www.mutesveselibascentri.lv/lv/mvc/sakumlapa>

2012.gada 6.novembrī pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.752 „Noteikumi par masalu un masaliņu pretepidēmijas pasākumiem”, lai samazinātu un novērstu masalu un masaliņu izplatīšanās risku valsts teritorijā un izskaustu masalas un masaliņas mūsu valstī, iekļaujoties pasaules Veselības organizācijas Eiropas Reģiona no masalām un masaliņām brīvo valstu vidū.

2012.gada 24.janvārī tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.70 „Alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vielu, azartspēļu vai datorspēļu atkarības slimnieku ārstēšanas kārtība”, kas tiek attiecināta arī uz pusaudžu ārstēšanas kārtību, nodrošinot tiem secīgu medicīnisko un sociālo rehabilitāciju.

2012.gadā tika veikti grozījumi Ministru kabineta 2006.gada 25.jūlija noteikumos Nr.611 „Dzemdību palīdzības nodrošināšanas kārtība”, kas paredz veikt topošo vecāku apmācību par jaundzimušā aprūpi un jaundzimušajam veselīgiem apstākļiem, tai skaitā iekļaujot jautājumus arī par traumatisma profilaksi.

1.5.4. Organizēt regulārus informatīvi izglītojošus pasākumus veselīga dzīvesveida veicināšanai

Pašvaldībās attīstīts kontaktpersonu tīkls veselības veicināšanas jautājumos, kas tiek izmantots aktuālās informācijas izplatīšanai un veselības veicināšanas projektu īstenošanai. Lai sniegtu pašvaldībām informatīvu un metodisku atbalstu veselības veicināšanas aktivitāšu organizēšanā, 2012.gadā tika izdotas Veselības ministrijas un sabiedrības veselības speciālistu izstrādātas Vadlīnijas pašvaldībām veselības veicināšanā (apstiprinātas ar Veselības ministrijas 2011.gada 29.decembra rīkojumu Nr.243), kurās apkopoti gan Latvijas, gan ārvalstu labās prakses piemēri par veselības veicināšanas aktivitāšu organizēšanu un iniciatīvām dažādām vecuma grupām (bērniem un pusaudžiem, darbspējīgā vecuma iedzīvotājiem, jaunajām ģimenēm un gados vecākiem cilvēkiem), ko iespējams ieviest arī savās pašvaldībās.

2012.gadā ar Veselības ministrijas finansiālu atbalstu tika īstenoti vairāki veselības veicināšanas pasākumi un aktivitātes dažādām iedzīvotāju vecuma grupām:

- Jauniešu izglītības un iniciatīvu centrs "Saspraude" īstenoja interaktīvus izglītojošus pasākumus jauniešiem par atkarību vielu (tabaka, nikotīns, alkohols, narkotikas) negatīvo ietekmi uz veselību, ar mērķi sniegt zināšanas un veidot jauniešos attieksmi pret atkarību izraisošajām vielām, kā arī izpratni par to lietošanas sekām. Kopā notika 35 pasākumi dažādos Latvijas reģionos, kuros piedalījās 750 jaunieši no pamatskolām un profesionālām izglītības iestādēm.
- Sabiedriskā organizācija „Dzīvo veselīgi” īstenoja interaktīvus izglītojošus pasākumus sākumskolas bērniem (1. - 4.klases skolēniem) un pusaudžiem (6. - 8.klases skolēniem) par veselīgu dzīvesveidu, veselīga uzturu, ietverot informāciju arī par fizisko aktivitāšu nozīmīgumu. Kopā notika 26 pasākumi 1.-4.klašu skolēniem, kopā izglītojot 1334 skolēnus un 22 pasākumi 6.-8.klašu skolēniem, kopā izglītojot 1087 skolēnus.
- Sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Mārlīve” īstenoja izglītojošus pasākumus pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērniem (1.-4.klases skolēniem) par drošību un traumatisma profilaksi, attīstot bērnus uzvedības un sociālās prasmes par to, kā sevi pasargāt, kā pareizi rīkoties dažādās bīstamās situācijās, pielietojot apmācībā iegūtās iemaņas, kā arī par iespēju izvairīties no traumatismu provocējošām situācijām.

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

Kopā notikuši 100 pasākumi dažādos Latvijas reģionos, kuros kopā piedalījušies 5000 pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērni (1.-4.klases skolēni).

- Biedrības „Latvijas Sarkanais Krusts” struktūrvienība „Latvijas Sarkanā Krusta Jaunatne” īstenoja interaktīvus izglītojošus pasākumus jauniešiem (vidusskolu 10.-12.klašu izglītojamiem un profesionālo izglītības iestāžu 1.-2.kursa izglītojamiem) par seksuālās un reproduktīvās veselības jautājumiem, iekļaujot tēmas par izpratnes veidošanu par seksualitāti kā cilvēka dabisku un būtisku personības sastāvdaļu, par atbildīgām un drošām seksuālajām attiecībām (t.sk. par Latvijā pieejamajām kontracepcijas metodēm un iespējamajiem riskiem seksuālo attiecību laikā inficēties seksuāli transmisīvajām infekcijām). Kopā notikuši 128 pasākumi dažādos Latvijas reģionos, kuros piedalījās 2663 jaunieši profesionālās un vispārizglītojošās skolās. Sadarbībā ar jauniešiem, ginekologu un psihologu tika izstrādāts informatīvs blociņš „Jaunieša piezīmes par seksualitāti un kontracepciju”, kas tika dalīts jauniešiem šajos pasākumos.

- Sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Vidzemes slimnīca” īstenoja izglītojošus pasākumus par zīdīšanas veicināšanu, lekciju veidā grūtniecēm un jaunajām māmiņām, stāstot par aktuālajiem problēmjautājumiem un praktiskiem risinājumiem grūtniecēm un jaunajām māmiņām saistībā ar zīdīšanu. Kopā notika 30 nodarbības grūtniecēm un jaunajām māmiņām dažādos Latvijas reģionos, kuros piedalījās 364 grūtnieces un jaunās māmiņas.

- 2012.gadā par Veselības ministrijas budžeta līdzekļiem tika izdoti dažādi informatīvie materiāli un īstenota informatīva kampaņa:

- Lai izglītotu jauniešus par smēķēšanas kaitīgumu un sekām veselībai, Veselības ministrija, balstoties uz Pasaules Veselības organizācijas izstrādāto paraugu, ir izveidojusi plakātu „Smēķētāja ķermenis”, kas sadarbībā ar pašvaldībām tika izvietots gan pamatskolās, gan vidusskolās, gan arī profesionālās izglītības iestādēs, tāpat izdalīts arī ģimenes ārstu praksēs.

- Lai izglītotu bērnus un jauniešus par veselīga uztura pamatprincipiem, Veselības ministrija ir izveidojusi bukletu „Izvēlies veselīgo”, kas tika izplatīts reģionu izglītības iestādēs.

- Lai izglītotu bērnus un jauniešus par infekciju slimību profilaksi un roku mazgāšanas nozīmi, Veselības ministrija ir izveidojusi plakātu „Rokas nomazgāji”, kurš sadarbībā ar pašvaldībām tika izvietots gan bērnudārzos, gan skolās, gan arī ārstniecības iestādēs.

- Sadarbībā ar SIA „Creative Focus” tika izstrādātas un izdotas izglītojošas spēles (lapiņspēles) – par veselīgu uzturu (2000 eks.) un fiziskajām aktivitātēm (2000 eks.). Lapiņspēles tika izplatītas uzņēmumu stendos sabiedriski pieejamās vietās (piemēram, Rīgas Autoostā, Rīgas Dzelzceļa stacijā, Rīgas Tehniskajā universitātē, Latvijas Universitātē, Ventspils augstskolā, Banku augstskolā, Kultūras koledžā, Rīgas pilsētas poliklīnikās, Forum Cinemas u.c.

- Lai izglītotu jaunās māmiņas un grūtnieces par zīdīšanas nozīmi bērna veselībai un par smēķēšanas nodarīto kaitējumu gaidāmā bērnībā veselībai, Veselības ministrija izveidoja plakātu par zīdīšanas veicināšanu „Krūts barošana – Tava bērna un Tavai veselībai” un plakātu par smēķēšanas kaitīgumu grūtniecības periodā. Plakāti tika izvietoti slimnīcu dzemdību nodaļās, veselības aprūpes centros, ģimenes ārstu, ginekologu un pediatru praksēs, kā arī izplatīti caur dažādām nevalstiskām organizācijām.

- Lai izglītotu jaunās māmiņas un vecākus par zīdīšanas un bērnu drošības jautājumiem, Veselības ministrija izveidoja brošūru „Zīdīšanas ABC” un brošūru „Kā nosargāt sava bērna dzīvību”, kas caur ģimenes ārstu praksēm, ginekologu un

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

dzemdību speciālistu praksēm, slimnīcām un to dzemdību nodaļām tika izplatīti jaunajām māmiņām un jaunajām ģimenēm.

- Veselības ministrija sadarbībā ar organizāciju „Māmiņu klubs” 2012.gadā īstenoja sabiedrības informēšanas kampaņu bērnu traumatisma samazināšanai un zīdaiņu pēkšņās nāves sindroma (turpmāk – ZPNS) novēršanai, kuras mērķis ir informēt jaunos vecākus un visu sabiedrību par bērnu vecumā no 0 – 4 gadiem traumatisma un ZPNS cēloņiem un riskiem, kā arī to novēršanas iespējām. Kampaņas ietvaros tika izstrādāta gan e-grāmata latviešu un krievu valodā, gan audio, gan video materiāli, kas tika pārraidīti radio un televīzijā, un ievietoti Veselības ministrijas mājas lapā www.vm.gov.lv.

Izglītības un zinātnes ministrijas padotībā esošais Valsts izglītības satura centrs ir izstrādājis dažādus materiālus bērnu vecākiem un skolotājiem, kas ir saistīti ar veselīga un droša dzīvesveida veicināšanu:

- atbalsta materiāls bērnu vecākiem un skolotājiem „Vesels un drošs – interaktīvi par veselības un cilvēkdrošības jautājumiem pirmsskolā un sākumskolā”;
- metodiskais materiāls pirmsskolas un sākumskolas bērnu vecākiem un skolotājiem „Vingro kopā ar mani! Stājas vingrinājumi pirmsskolā un sākumskolā”;
- informatīvais materiāls vecākiem „Bērns sešu gadu vecumā: no rotaļām līdz mācībām”.

2012.gada 31.jūlijā tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.533 „Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām”. Minētie noteikumi paredz, ka pirmsskolas izglītības saturs ir vērsts uz daudzpusīgas bērna attīstības sekmēšanu, pirmām kārtām akcentējot fiziskās attīstības jomu – fizisko veselību un kustību attīstību. Mācību satura apguvei katru nedēļu plāno rotaļnodarbības ar integrētu mācību saturu bērna fiziskai, psihiskai un sociālai attīstībai, t.sk. fiziskās izglītības un veselības mācību satura apguvi rotaļnodarbībās plāno katru dienu telpās vai dabā.

Valsts izglītības satura centrs sadarbībā ar Ceļu satiksmes drošības direkciju ir īstenojis informatīvi izglītojošus projektus par satiksmes drošību:

- Latvijas jauno satiksmes dalībnieku forums;
- konkurss „Gribu būt mobils”.

Lai veicinātu skolēnu izpratni par veselības un cilvēkdrošības jautājumiem un atbildīgu attieksmi un rīcību ikdienas situācijās, Valsts izglītības satura centrs ir aicinājis izglītības iestādes:

- aktualizēt iekšējās kārtības noteikumus, ņemot vērā katras izglītības iestādes unikalitāti drošas izglītības vides nodrošināšanā, vienotu vērtību un uzvedības principu izstrādāšanā un konsekventā ievērošanā izglītības iestādē;
- mācību procesā iekļaut dinamiskās pauzes vai veselības minūtes;
- organizēt vai līdzdarboties ar drošības jautājumiem saistītu akciju, projektu īstenošana skolā, novadā/ pilsētā.

No 2011. līdz 2013.gadam Izglītības un zinātnes ministrijas Valsts izglītības satura centrs īsteno Eiropas Savienības struktūrfondu projektu „Vispārējās izglītības pedagogu tālākizglītība”. Tā ietvaros ir notikusi apmēram 600 pedagogu profesionālo un pedagoģisko kompetenču pilnveide veselības jautājumos un sporta skolotājiem.

CSDD Rīgas Motormuzejā Latvijas izglītības iestādēm un interešu grupām piedāvā pedagoģiskās programmas, kuras no 2012./2013. mācību gada papildinātas ar deviņām nodarbībām pirmo trīs klašu skolēniem un mācību datorprogrammu gājējiem, velosipēdu un mopēdu vadītājiem. Rīgas Motormuzejā notiek nodarbības topošajiem velosipēdu vadītājiem, kuri to noslēgumā var kārtot eksāmenu un bez maksas saņemt velosipēda vadītāja apliecību.

2012./2013. mācību gada sākumā visi pirmās un otrās klases skolēni un izglītības iestāžu bibliotēkas saņēma CSDD dāvinājumu - ilustrācijām bagātas satiksmes drošības mācību grāmatas „Lieli ceļi, mazi ceļi - droši ceļi”.

Pildot Ministru kabineta apstiprinātās Ceļu satiksmes drošības programmas 2007.-2013.gadam izvirzītos mērķus un politikas rezultātus, CSDD sadarbībā ar Valsts izglītības satura centru (VISC) 2012. gadā īstenoja gan formālās, gan neformālās izglītības jomā sekojošus pasākumus:

- lai motivētu un aktivizētu Latvijas skolas kvalitatīvi mācīt skolēniem satiksmes drošības jautājumus, CSDD jau piecus gadus organizē konkursu „**CSDD satiksmes drošības skola**”. Konkursa mērķis ir veicināt Latvijas skolās satiksmes drošības jautājumu mācīšanu sākumskolas un pamatskolas klasēs, lai skolēnos attīstītos izpratne par zināšanu pielietošanas nepieciešamību ikdienas dzīvē un veidotos pareizas uzvedības iemaņas uz ceļa. Bērnu un jauniešu iesaistīšanās projektos ir tieši saistīta ar pedagogu ieinteresētību līdzdarboties ar saviem audzēkņiem un pedagogu zināšanām par satiksmes noteikumiem. Konkursā „Labākā CSDD satiksmes drošības skola” tiek vērtēta gan kvantitatīvā dalība CSDD projektos, gan sasniegtie rezultāti tajos. Mērķis - veicināt skolu, pedagogu un audzēkņu vēlmi līdzdarboties satiksmes drošības projektos, ir attaisnojies un katru gadu aktīvo skolu skaits palielinās. Tā 2012. gadā konkursā „Labākā CSDD satiksmes drošības skola” piedalījās 236 izglītības iestādes visā Latvijā;

- 2012. gadā CSDD jau deviņpadsmito reizi visā Latvijā organizēja **Jauno satiksmes dalībnieku forumu**, piedāvājot topošajiem un esošajiem velosipēdu vadītājiem pilnveidot savas teorētiskās zināšanas un praktiskās braukšanas iemaņas. Katru gadu ap 2000 jauno velobraucēju (skolēni no 10 līdz 12 gadiem) savu pirmo izglītības skolu satiksmes noteikumos un drošības jautājumos apgūst tieši CSDD rīkotajās Jauno satiksmes dalībnieku sacensībās. Ar interesi bērni apgūst ceļu satiksmes drošības jautājumus un izkopj sevī nepieciešamās iemaņas braukšanai ar velosipēdu. 2011/2012. mācību gadā visā Latvijā notika sacensību „Jauno satiksmes dalībnieku forums” reģionālie posmi, kopskaitā – 32 reģionālajos posmos skolēnu atsaucība un interese pārspēja iepriekšējos rekordus – veiksmīgi startēja 300 dažādas komandas, kā arī 150 bērni kaut vienā no etapiem pārbaudīja savas velobraukšanas prasmes, bet vairāki simti skolēnu un līdzjutēju ar apbrīnu vēroja sacensības un caur redzēto uzzināja, kas jāzina un jāmaks labam velosipēdu vadītājam;

- CSDD aicināja ikvienu pedagogu sākt jauno mācību gadu ar satiksmes drošības stundu, jo skolēni pa vasaru ir aizmirsuši kā pareizi uzvesties pilsētas intensīvajā satiksmē, kā arī uz lauku ceļiem. 2012./2013. mācību gada sākumā visi LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

pirmās un otrās klases skolēni saņēma CSDD izveidotās ilustrācijām bagātas mācību grāmatu – „**Lieli ceļi, mazi ceļi - droši ceļi**” un pedagogiem metodiskos ieteikumus šo stundu novadīšanai;

- CSDD piedāvā Latvijas vispārizglītojošo skolu 6. – 8. klašu audzēkņiem piedalīties satiksmes drošības konkursā „**Gribu būt mobils**“, kurā uzmanība tiek pievērsta velosipēdistiem un mopēdistiem, jo jauniešu vidū arvien populārāki kļūst šie transportlīdzekļi. 2012./2013. mācību gadā konkursā piedalījās 443 komandas (komandā 5 skolēni), kas ir gandrīz par pussimts komandām vairāk nekā pērn;

- 2012. gadā jau devīto reizi vasarā Kurzemes lielākajās pilsētās notika bērniem sacensības „**Bērnu rallijs Kurzeme**”: Skolēnu brīvlaika vasaras mēnešos aktualizējas jautājums par iespējām bērniem un viņu ģimenēm apgūt un pilnveidot kvalitatīvas satiksmes drošības zināšanas. Sacensības ir veids, kas motivēt bērnus būt aktīviem un darboties arī satiksmes drošības jautājumu apgūvē;

- CSDD organizē konkursu „**Gada jaunais autovadītājs**”. Tas notiek jau četrus gadus, un tas rada iespēju jauniešiem vecumā no 16-18 gadiem pierādīt savas topošā autovadītāja prasmes un zinošu instruktoru uzraudzībā pārbaudīt sevi dažādās situācijās uz ceļa. Kopumā 2012.gadā konkursā piedalījās 578 jaunieši;

- CSDD sadarbībā ar VISC mācību gada sākumā un noslēgumā veido „Drošības nedēļu” Latvijas skolās, akcentējot īpašu uzmanību satiksmes drošības jautājumu apguvei.

CSDD satiksmes drošības projekti ir neatņemama mācību procesa sastāvdaļa. Jaunajiem satiksmes dalībniekiem ir iespēja mācīties izprast satiksmes procesus un atrast savu vietu gan ejot kājām, gan braucot ar kādu no transporta līdzekļiem. Diemžēl, ne visi Latvijas bērni šo iespēju izmanto, un tam par pamatu ir skolas, pedagogu vai vecāku neieinteresētība.

Lai izvairītos no neuzmanības vai vieglprātības izraisītajiem nelaimes gadījumiem nākotnē, VAS „Latvijas dzelzceļš” (LDz), kā sociāli atbildīgs uzņēmums, jau 10 gadus (kopš 2003.gada) rīko īpašas **Drošības stundas**, kurās apmāca bērnus un jauniešus, kā pareizi un droši šķērsot dzelzceļu, kā uzvesties dzelzceļa tuvumā un vilcienā.

Stundas tiek organizētas pēc speciāli izstrādātas metodikas, kas pielāgota bērnu un jauniešu vecumam.

Drošības stundu mērķi:

- attīstīt iemaņas drošai uzvedībai uz dzelzceļa,
- mācīt bērnus novērtēt risku veselībai un dzīvībai,
- veidot apziņu, ka dzelzceļš ir paaugstināta bīstamības zona,
- panākt atbildīgu un saudzīgu attieksmi pret svešu īpašumu un līdzcilvēkiem (ļauņprātīga dzelzceļa infrastruktūras bojāšana).

Šajās stundās bērni ar dažādu rotaļu, konkursu, videoklipu un multfilmu palīdzību draudzīgā vidē uzzina ne tikai par to, kā pareizi šķērsot dzelzceļu, uzvesties uz perona vai vilcienā, bet arī daudz interesanta par dzelzceļu un vilcieniem. Tāpēc Drošības

stundas tiek piedāvātas gan Latvijas Dzelzceļa vēstures muzejā, apvienojot tās ar mācību ekskursiju, gan arī izbraukumos uz dažādām Latvijas skolām.

Papildus Drošības stundām LDz pēc skolu pieprasījuma organizē **Projektu nedēļas**, kā arī divas reizes gadā (rudenī un pavasarī) piedalās LR Izglītības ministrijas organizētajās *Drošības nedēļās*.

Citi pasākumi:

- drošības kampaņas, īpaši uzrunājot bērnu vecākus (radio, TV, prese, sociālie tīkli);
- sadarbībā ar Valsts Policiju, mediķiem, VUGD, Latvenergo, Latvijas Gāzi, CSDD) dalība filmas “Lai dzīvo bērni!” tapšanā (šogad 7. filma);
- konkursi sociālajos tīklos;
- radošo darbu konkurss pusaudžiem (esejas, poēmas, stāsti, fantāzijas, komiksi, zīmējumi);
- izglītojoši materiāli bērniem (grāmatas, brošūras, galda spēles, suvenīri);
- projekts - “Viena diena drošībai” (sadarbībā ar Valsts Policiju, mediķiem, VUGD, Latvenergo, Latvijas Gāzi, CSDD);
- 13 animācijas filmas bērniem par drošību;
- dalība izstādē „Bērnu pasaule”.

Gaisa transporta jomā ir īstenoti Eiropas Savienībā noteiktie pasākumi, lai nodrošinātu starptautiskajā lidostā „Rīga” ērtu pieeju un drošu pārvietošanos pasažieriem ar īpašām vajadzībām, tajā skaitā bērniem.

Indikatori

Zīdaiņu mirstība uz 1 000 dzīvi dzimušajiem bērniem

Zīdaiņu mirstība uz 1 000 dzīvi dzimušajiem bērniem 2000.-2012.gadā

Zīdaiņu mirstība uz 1 000 dzimušajiem Latvijā		Zīdaiņu mirstība uz 1 000 dzimušajiem vidēji ES
2000	10,4	5,9
2001	11,1	5,7
2002	9,9	5,5
2003	9,4	5,3
2004	9,4	5,1
2005	7,8	4,9
2006	7,6	4,6
2007	8,8	4,5
2008	6,7	4,3
2009	7,7	4,2
2010	5,7	4,1
2011	6,7	4,1
2012	6,4	-

Avots: Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, SPKC, 2013

**Vesēlie bērni¹⁶ un pusaudži, kuriem nav hronisku saslimšanu,
fiziskā attīstība atbilstoša vecumam**

Bērnu un pusaudžu veselības stāvoklis 2010. – 2012. gadā (procentos)

	Sadalījums veselības grupās								
	1. grupa ¹⁷			2. grupa ¹⁸			3. grupa ¹⁹		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Jaundzimušie	59,5	59,5	60,9	37,3	37,5	36,2	3,2	3,0	2,9
Bērni 1 gada vecumā	59,7	59,6	60,5	37,0	37,2	36,1	3,3	3,2	3,4
Bērni 2 gadu vecumā	60,3	59,6	60,5	36,4	37,0	36,0	3,3	3,3	3,5
Bērni 3–14 gadu vecumā	57,4	56,8	57,7	38,8	39,4	38,4	3,9	3,8	3,9
pirmsskolas vecuma bērni	58,3	58,0	58,6	38,2	38,7	37,9	3,5	3,4	3,5
pirmās klases skolēni	56,9	58,0	59,2	39,3	37,7	37,0	3,8	4,3	3,8
pārējie skolēni līdz 14 gadu vecumam	57,0	56,1	57,1	39,1	40,1	38,9	3,8	3,8	4,0
Pusaudži 15–17 gadu vecumā	58,2	57,3	57,6	37,9	39,0	38,9	3,9	3,7	3,6

Avots: Valsts statistikas pārskats „Pārskats par bērnu veselības stāvokli”, SPKC, 2013

Aptaukošanās	Jaunieši vecumā no 15 līdz 24 gadiem, kuru ķermeņa masas indekss 30 vai vairāk	Pēc dzimuma un vecāku sociālekonomiskā statusa (nav datu)
Datu avots: SPKC Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma 2012.gada aptauja	2,8%	2,6% - vīriešu 2,9% - sievietes

¹⁶ Vesēli bērni, kuriem nav hronisku saslimšanu, novērošanas periodā var būt viegli noritošas akūtas saslimšanas; orgānu un sistēmu funkcijas bez patoloģijām, fiziskā attīstība atbilstoši vecumam.

¹⁷ 1. veselības grupa: vesēli bērni, kuriem nav hronisku saslimšanu, novērošanas periodā var būt viegli noritošas akūtas saslimšanas; orgānu un sistēmu funkcijas bez patoloģijām, fiziskā attīstība atbilstoši vecumam.

¹⁸ 2. veselības grupa: bērni ar hronisku saslimšanu attīstības draudiem. Akūtas saslimšanas norit ar komplikācijām, atveseļošanās periodā vērojams nogurums, paaugstināts uzbudinājums, miega traucējumi, slikta ēstgriba. Fiziskā attīstība normāla, var būt 1. pakāpes svara deficīts. Normāla neiropsihiskā attīstība vai neizteikta neiropsihiskās attīstības atpalicība.

¹⁹ 3. veselības grupa: bērni ar hroniskām saslimšanām kompensētā, subkompensētā vai dekompensētā veidā. Iedzimtas orgānu un sistēmu patoloģijas. Funkcionālas patoloģijas. Fiziskā attīstība normāla, svara deficīts vai liekais svars I, II pakāpē, mazs augums. Neiropsihiskā attīstība normāla vai atpalikusi.

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

Bērnu un pusaudžu skaits stacionāros un ārstēšanās ilgums

Slimību nosaukumi	Bērni (0–14 gadi)									
	izrakstīti slimnieki					slimnīcā pavadītais laiks (gultdienas)				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Pavisam	63 818	61062	59865	61329	56397	428 114	415 115	364560	391933	334329
Infekcijas un parazitārās slimības	8 333	8 130	8441	8355	7431	51 057	45 295	44455	40640	33121
Audzēji	820	741	890	998	934	10 083	9 136	7648	7848	5261
Asins un asinsrades orgānu slimības un imūnsistēmas traucējumi	270	266	348	314	292	1 903	2 131	2128	1872	1514
Endokrīnās, uztures un vielmaiņas slimības	596	566	644	859	812	3 825	4 146	3663	9491	9182
Psihiski un uzvedības traucējumi	2 049	2 056	1945	2201	1982	39 582	56 372	51744	60691	42610
Nervu sistēmas un maņu orgānu slimības	3 275	2 738	3338	2868	2689	24 338	22 162	3338	21440	21434
Asinsrites sistēmas slimības	537	512	581	671	599	2 210	2 113	2025	5032	4535
Elpošanas sistēmas slimības	21 941	22 983	21035	23021	20129	140 841	133 474	115033	127036	109397
Gremošanas sistēmas slimības	6 385	5 452	5543	5719	5331	24 414	23 030	20326	19436	20856
Ādas un zemādas audu slimības	1 659	1 424	1680	1588	1507	9 287	7 693	7420	6968	7424
Skeleta, muskuļu un saistaudu slimības	1 239	1 176	861	1198	1124	16 077	13 499	6071	11542	9581
Uroģenitālās sistēmas slimības	2 292	1 836	1906	1855	1669	11 875	11 935	11437	9897	8557
Grūtniecības, dzemdības un pēcdzemdību periods	17	10	14	5	13	54	44	47	33	43
Noteikti perinatālā perioda stāvokļi	5 812	5 252	5108	4240	4978	46 170	42 812	37288	32234	31117
Iedzimtas kroplības, deformācijas un hromosomu anomālijas	2 237	2 016	1982	2022	1897	17 931	16405	13416	15120	12945
Simptomi, pazīmes un anomāla klīniska un laboratorijas atrade	286	221	326	351	327	998	879	1024	5138	1593
Ievainojumi, saindēšanās un citas ārējās iedarbes sekas	6 070	5 683	5223	5064	4683	27 469	23989	18548	17515	15159
	Pusaudži (15–17 gadi)									
	izrakstīti slimnieki					slimnīcā pavadītais laiks (gultdienas)				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Pavisam	14167	12493	10275	9966	9121	113644	118879	81929	84954	74340
Infekcijas un parazitārās slimības	723	654	599	528	467	5 608	4 973	4069	2735	2565
Audzēji	299	245	247	274	250	1 956	1 743	1301	1392	1608
Asins un asinsrades orgānu slimības un imūnsistēmas traucējumi	86	70	66	43	44	461	630	357	201	250
Endokrīnās, uztures un vielmaiņas slimības	279	240	160	200	204	1 531	1 521	918	2036	2213
Psihiski un uzvedības traucējumi	1 320	1 228	1001	1065	1017	32 356	47 667	30797	32840	28854
Nervu sistēmas un maņu orgānu slimības	635	645	541	549	623	4 670	5 103	3489	3520	4208
Asinsrites sistēmas slimības	227	172	168	226	199	954	442	582	1466	1319
Elpošanas sistēmas slimības	2 291	2 162	1792	1913	1515	16 165	14 092	11141	13741	9982
Gremošanas sistēmas slimības	1 806	1 582	1513	1445	1324	8 355	7 308	6641	6413	5717
Ādas un zemādas audu slimības	585	499	350	355	320	3 451	3 022	1558	1693	1668
Skeleta, muskuļu un saistaudu slimības	988	956	633	610	583	11 913	11 531	5783	5708	4792

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

Uroģenitālās sistēmas slimības	987	750	758	694	656	5 826	4 108	4577	4371	3217
Grūtniecības, dzemdības un pēcdzemdību periods	1 262	828	635	524	534	6 466	3 421	2561	2123	2011
Noteikti perinatālā perioda stāvokļi	47	-	0	0	0	217	-	0	0	0
Iedzimas kroplības, deformācijas un hromosomu anomālijas	214	176	189	150	148	1 866	1 598	1358	1228	1054
Simptomi, pazīmes un anomāla klīniska un laboratorijas atrade	84	58	89	73	57	288	240	261	220	155
Ievainojumi, saindēšanās un citas ārējās iedarbes sekas	2 334	2 228	1534	1317	1180	11 561	11 480	6536	5267	4727

Avots: Valsts statistikas pārskats „Pārskats par stacionāra darbību”, SPKC, 2013

Vakcinēto bērnu īpatsvars

Vakcinēto zīdaiņu īpatsvars 2008.-2012.gadā

Indikators	Definīcija	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Vakcinācijas līmenis	Zīdaiņu procentuālais daudzums, kuri savā pirmajā dzimšanas dienā attiecīgajā kalendārajā gadā ir pilnībā vakcināti pret garo klepu, difteriju, stingumkrampjiem un poliomielītu (DTP+IPV 3. pote)	96,7	95,6	91,4	92,6	91,9
	Zīdaiņu procentuālais daudzums, kuri savā otrajā dzimšanas dienā attiecīgajā kalendārajā gadā ir pilnībā vakcināti pret masalām, epidēmisko parotītu un masaliņām	98,4	93,9	91,7	88,3	90,4

Avots: Slimību profilakses un kontroles centra Imunizācijas monitoringa dati, 2013

Bērnu imunizācijas rādītāji (%) no 2008.gada līdz 2012. gadam

Infekcijas slimība	Vecums	Imunizācijas līmenis (%)				
		2008.g.	2009.g.	2010.g.	2011.g.	2012.g.
Tuberkuloze	Dzīvi dzimušie	94,8	95,7	91,7	93,7	96,6
B hepatīts (3.pote)	12 mēneši	94,8	93	90,6	89,7	90,6
Difterija, poliomielīts (3.pote)	12 mēneši	96,7	95,6	91,4	92,6	91,9
b tipa <i>Haemophilus</i>	12 mēneši	96,6	95,4	90,3	91,5	91,2
Pneimokoku infekcija	12 mēneši	-	-	62,4	86	85,6
Difterija, poliomielīts (4.pote)	24 mēneši	98,1	92,3	90	97,9	92,7
Masalas, masaliņas,	24 mēneši	98,4	93,9	91,7	88,3	90,4

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

Vējbakas	24 mēneši	48,6	64,6	80,3	80,9	75,3
Garais klepus (5.pote)	7 gadi	-	-	78,7	93,4	97
Difterija, stingumkrampji	7 gadi	99,9	97,3	96,9	96,9	97,7
Masalas, masaliņas,	7 gadi	99,2	96,6	97,2	93,3	94,7
Cilvēka papilomas vīrusu	12 gadi meitenes	-	-	49,2	63	58,7
Difterija, stingumkrampji	14 gadi	95,1	91,8	88,6	93,1	85,7

Datu avots: Slimību profilakses un kontroles centra Imunizācijas monitoringa dati, 2013

A.2.Veselīga un droša dzīves vide

2.3. Politikas mērķis

Radīt bērna vajadzībām atbilstošu veselīgu, drošu vidi un infrastruktūru.

2.4. Politikas rezultāts

Vide un infrastruktūra ir bērnu vajadzībām atbilstoša un droša.

2.5. Rīcības virzieni

2.5.1. Sekmēt visiem bērniem, tai skaitā bērniem invalīdiem un bērniem ar īpašām vajadzībām, draudzīgas, drošas infrastruktūras un vides iekārtošanu

2012.gadā pabeigta sekojošu Eiropas Reģionālās attīstības fonda projektu ieviešana, kuru ietvaros sekmēta bērniem, tai skaitā bērniem invalīdiem un bērniem ar īpašām vajadzībām, draudzīgas, drošas infrastruktūras un vides iekārtošana:

- *Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas projekta „Stacionārās veselības aprūpes infrastruktūras attīstība VSIA „Bērnu klīniskā universitātes slimnīca” ietvaros uzcelta piebūve 2 813 m² platībā pie 20. korpusa Vienības gatvē 45, Rīgā ar mērķi palielināt platību uz vienu gultas vietu no 27 m² uz 42 m². Palielinot platību uz vienu gultas vietu tiek nodrošināta dažādu vecumu bērnu vajadzībām atbilstoša, droša un piemērota vide, ņemot vērā, ka bērnam kā fiziski un intelektuāli nenobrieduši personai vajadzīga īpaša aizsardzība un gādība. Papildus projekta ietvaros veikta uzņemšanas (neatliekamās palīdzības) nodaļas telpu renovācija Juglas ielā 20, Rīgā, 20.korpusa, 26.korpusa un 9.korpusa telpu renovācija Vienības gatvē 45, Rīgā. Pēc renovācijas darbu veikšanas uzlabojies neatliekamās palīdzības, ambulatoro, īslaicīgi stacionārā un stacionārā veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanas process, kas savukārt veicina stacionāra gultu skaitu samazināšanu un vidējā ārstēšanās ilguma samazināšanos. Līdz ar to pieaug mazo pacientu apmierinātības līmenis un vecākiem ir plašāka iespēja būt klāt pie slimā bērna, kas veicina veselības atgūšanas psihosomatiskos aspektus. Attiecīgi diagnostikas nodaļas telpu rekonstrukcija rada iespēju izvietot projekta ietvaros iegādātās diagnostikas iekārtas - kodolmagnētiskās rezonanses iekārtu un datortomogrāfijas iekārtu, kas uzlabo un paātrina diagnostiskās radioloģijas izmeklējumus un līdz ar to palielina ārstēšanas efektivitāti.*

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

Kopējais projekta ietvaros infrastruktūras uzlabošanai un medicīnas tehnoloģiju iegādei ieguldītais finansējums ir 7 086 325.62 LVL, tai skaitā ERAF finansējums 5 945 031.28 LVL, valsts budžeta līdzfinansējums 923 927.80 LVL.

- *Ziemeļkurzemes reģionālās slimnīcas projekta „SIA „Ziemeļkurzemes reģionālās slimnīcas” stacionārās veselības aprūpes infrastruktūras uzlabošana”* ietvaros veikta bērnu nodaļas iekšējā rekonstrukcija, jo stacionārie veselības aprūpes pakalpojumi bērniem ir valsts veselības aprūpes politikas prioritāte un svarīgi ir nodrošināt kvalitatīvu un efektīvu šo pakalpojumu sniegšanu. Rekonstrukcijas darbi bērnu nodaļā veikti palātās, ārstniecisko procedūru un manipulāciju telpās, koridorā un ārstniecības personāla telpās radot pievilcīgus mazo pacientu uzturēšanās apstākļus stacionārā, kā arī nodrošinot pieejamību pacientiem ar funkcionāliem traucējumiem.

Kopējais projekta ietvaros bērnu nodaļas infrastruktūras uzlabošanai ieguldītais finansējums ir 158 114.04 LVL, tai skaitā ERAF finansējums 134 396.93 LVL, valsts budžeta līdzfinansējums 20 886.86 LVL.

- *Rīgas Dzemdību nama projekta „Stacionārās veselības aprūpes infrastruktūras pilnveidošana Rīgas pašvaldības SIA „Rīgas Dzemdību nams”, veicot pasākumus veselības aprūpes pakalpojumu kvalitātes un izmaksu efektivitātes uzlabošanai”* ietvaros izveidots vienots Dzemdību centrs, nodrošinot atbilstošu vidi pacientu, tai skaitā jaundzimušo, ārstēšanas procesam, kā arī veikta pacientu transporta un apmeklētāju liftu nomaiņa, nodrošinot drošu pacientu pārvietošanu un atbilstošu vidi apmeklētājiem ar īpašām vajadzībām un personālam. Projektā realizētās aktivitātes papildina Veselības ministrijas izstrādātā Mātes un bērna veselības uzlabošanas plāna ietvaros paveiktās un plānotās aktivitātes.

Kopējais projekta ietvaros infrastruktūras uzlabošanai ieguldītais finansējums ir 1 464 933.72 LVL, tai skaitā ERAF finansējums 901 860.20 LVL.

- *Jūrmalas slimnīcas projekta „Stacionārās veselības aprūpes infrastruktūras pilnveidošana Sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Jūrmalas slimnīca”, veicot pasākumus veselības aprūpes pakalpojumu kvalitātes un izmaksu efektivitātes uzlabošanai”* ietvaros veikta dzemdību nodaļas, tai skaitā ārstniecisko procedūru un manipulāciju telpu renovācija, uzlabojot veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti un pieejamību, kā arī veikta liftu nomaiņa ēkas pieejamības nodrošināšanai personām ar funkcionāliem traucējumiem. Projektā realizētās aktivitātes papildina Veselības ministrijas izstrādātā Mātes un bērna veselības uzlabošanas plāna ietvaros paveiktās un plānotās aktivitātes.

Kopējais projekta ietvaros dzemdību nodaļas infrastruktūras uzlabošanai ieguldītais finansējums ir 348 259.31 LVL, tai skaitā ERAF finansējums 296 020.41 LVL.

Lai mazinātu autotransporta nelabvēlīgo ietekmi uz gaisa kvalitāti, Latvijā transportlīdzekļu tehniskajā apskatē automobiļiem ar dzirksteļaiždedzes motoru tiek stingri kontrolēts kaitīgo izmešu – CO (oglekļa oksīds) un HC (ogļūdeņraži) daudzums, savukārt automobiļiem ar dīzeļmotoru tiek kontrolēts atgāzu absorbcijas koeficients (k). Kaitīgo izmešu daudzums, kas nonāk atmosfērā, ir tieši atkarīgs no automobiļu izgatavošanas gada, t.i., jo jaunāks automobilis, jo stingrākas ir noteiktās pieļaujamās atgāzu normas. Tā automobiļiem ar dzirksteļaiždedzes motoru, kas izgatavoti 90.-jos gados, pieļaujamā CO norma motora atgāzēs brīvgaitā ir 3 %, bet 2003.gadā izgatavotam automobilim tā ir 0.3 %, kas ir 10 reizes mazāk, savukārt automobiļiem ar dīzeļmotoru, kas izgatavoti 90.-jos gados, pieļaujamā absorbcijas koeficienta vērtība ir 3, bet 2008.gadā izgatavotam automobilim – 1.5, kas ir divas reizes mazāk. Situācija, kas saistīta ar kaitīgo vielu nokļūšanu gaisā, Latvijā LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

uzlabojas, jo ceļu satiksmē pielaisto automobiļu vecums jau daudzus gadus ir nemainīgs.

Sabiedriskā transporta jomā ir veikta virkne pasākumu, kas vērsti uz sabiedriskā transporta piemērošanu bērnu vajadzībām.

Pamatojoties uz 2012. gada 28. augusta Ministru kabineta noteikumu Nr.599 „Sabiedriskā transporta pakalpojumu sniegšanas un izmantošanas kārtība” (turpmāk - MK noteikumi Nr.599) nosacījumiem, sabiedriskajam transportlīdzeklim jābūt pielāgotam normatīvajos aktos par transportlīdzekļu izgatavošanu noteiktajām tehniskajām prasībām, lai personām ar funkcionāliem traucējumiem, grūtniecēm un personām ar maziem bērniem (tai skaitā ar bērnu ratiņiem) atvieglotu iekļūšanu sabiedriskajā transportlīdzeklī un nodrošinātu šo personu pārvadāšanu.

Rūpējoties par pirmsskolas vecuma bērnu papildus drošību, MK noteikumos Nr.599 ir paredzēts, ka:

- pirmsskolas vecuma bērns sabiedriskajā transportlīdzeklī nedrīkst braukt patstāvīgi (MK noteikumu Nr.599 93.punkts);
- sabiedriskajā transportlīdzeklī vienas pieaugušas personas pavadībā drīkst braukt ne vairāk kā trīs pirmsskolas vecuma bērni, ja viņi nav vienas ģimenes locekļi. Ja sabiedriskajā transportlīdzeklī katras pieaugušas personas pavadībā brauc vairāk nekā trīs pirmsskolas vecuma bērni, kas nav vienas ģimenes locekļi, pavadošās personas pienākums ir nodot sabiedriskā transportlīdzekļa apkalpei pārvadājamo bērnu sarakstu, kurā norāda katra bērna vārdu un uzvārdu, kā arī pavadošās personas vārdu, uzvārdu un tālruni (MK noteikumu Nr.599 94.punkts);
- bērnu vecumā līdz 15 gadiem kontrolieris drīkst izsēdināt no sabiedriskā transportlīdzekļa tikai tad, ja bērnu nogādā tuvākajā policijas iecirknī (MK noteikumu Nr.599 128.punkts).

2012.gada aprīlī Valsts policijas Vidzemes reģionā (Valmierā, Raiņa ielā 3, Valmieras 5. vidusskolas telpās) tika atklāta otrā mācību klase bērniem, kas paredzēta interaktīvu ceļu satiksmes noteikumu un citu preventīvu pasākumu organizēšanai. (Pirmā šāda veida klase tika izveidota 2011.gada septembrī, Rīgā, Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Prevencijas pārvaldes telpās, Stabu ielā 89). Mācību klasēs bērniem nodarbībās tiek piedāvāta iespēja atbilstoši ceļu satiksmes noteikumu prasībām praktiski iejusties ceļu satiksmes dalībnieka lomā gan kā gājējam, gan kā velosipēda vadītājam. Mācību klases bērniem aprīkotas ar interaktīvās tāfeles komplektu, ceļiem ar gājēju pārejām un krustojumiem, ceļa zīmēm, luksoforiem, kā arī velosipēdiem un skrejriteņiem. 2013.gadā februārī šāda klase tika atklāta arī Valsts policijas Kurzemes reģionā – Liepājā un ir uzsākts darbs pie šāda veida klases izveidošanas arī Valsts policijas Latgales un Zemgales reģionā, tādējādi nodrošinot bērniem izglītošanās pieejamību visā valstī.

Lai diennakts tumšajā laikā mazinātu risku ceļu satiksmes dalībniekiem nokļūt ceļu satiksmes negadījumos, kuru cēlonis ir ceļu satiksmes noteikumu prasību neievērošana no mazāk aizsargāto ceļu satiksmes dalībnieku – gājēju un velosipēdistu puses, Valsts policija 2012.gada 5.novembrī visā Latvijas teritorijā uzsāka akciju „Esi redzams”. Akcijas laikā pastiprināta uzmanība tika pievērsta gājējiem un LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

velosipēdistiem, kuri nav ievērojuši ceļu satiksmes noteikumu prasības. Preventīvo pasākumu laikā, konstatējot minēto prasību neievērošanu un lemjot jautājumu par administratīvās lietvedības uzsākšanu, iespēju robežās personas tika nodrošinātas ar gaismas atstarotāju un tika izskaidrota tā lietošanas nepieciešamība. Gadījumos, kad minētās prasības neievēroja izglītības iestāžu audzēkņi, tika organizēti atbilstoši preventīvie pasākumi attiecīgajās izglītības iestādēs un aktivizēta šo izglītības iestāžu administrācijas loma minēto prasību ievērošanas kontrolē.

Tuvojoties 2011./2012.mācību gada beigām, lai veicinātu bērnu drošību vasaras brīvlaikā, 2012.gadā no 16.aprīļa līdz 31.augustam Valsts policija organizēja akciju „Droša vasara – Tava vasara”. Akcijas mērķis bija pievērst bērnu uzmanību cēloņiem, kas visbiežāk izraisa nelaimes gadījumus iestājoties siltajam laikam. Plānojot pasākumus, uzmanība tika pievērsta aktuālākajiem jautājumiem par sekojošām tēmām - bērnu personīgai drošībai un aizsardzībai (ugunsdrošībai, elektrodrošībai, īpašuma drošībai un drošībai uz ūdens, drošībai internetā, stopošanai, klaiņošanai, vardarbībai, t.sk. seksuālai vardarbība u.c.), mazaizsargāto ceļu satiksmes dalībnieku drošībai (nepilngadīgajiem gājējiem, velosipēdu un mopēdu vadītājiem, u.c.), atkarību izraisošo vielu lietošanai, to ietekmei uz veselību un ar to saistītai tiesiskai atbildībai, bērnu tiesiskai audzināšanai un izglītošanai un citiem ar bērnu drošību saistītiem jautājumiem. Vislielāko interesi akcijas laikā izraisīja preventīvie pasākumi, kas izglītoja bērnus par bērnu personīgo drošību un aizsardzību – 565 pasākumi, par tiesisko audzināšanu – 411 pasākumi, par ceļu satiksmes drošību – 337 pasākumi un atkarību profilaksi - 163 pasākumi.

Akcija „Droša vasara – Tava vasara” tika rīkota gan pirmskolas un vispārējās izglītības iestādēs, gan nometnēs un bērnu un jauniešu centros. Kopumā tika organizēti 1799 preventīvi pasākumi. Ik gadu, sākoties jaunajam mācību gadam, Valsts policija organizē akciju „Drošības dienas skolās”. 2012.gadā tā norisinājās no 1.septembra līdz 1.oktobrim un kopumā šīs akcijas ietvaros tika organizēti 1672 preventīvi pasākumi. Plānojot akcijas tematiku, Valsts policijas amatpersonas pievērsās aktuālām, ar bērnu drošību saistītām tēmām - ceļu satiksmes drošības jautājumiem, mazaizsargātajiem ceļu satiksmes dalībniekiem, ugunsdrošībai, drošībai ūdenstilpju tuvumā, drošībai esot vienam pašam mājās, bērnu bezvēsts pazušanas jautājumiem, bērnu savstarpējām attiecībām dažādās vietās un vidēs, piemēram, izglītības iestādēs, izklaides vietās, pagalmos, uz ceļa. Tāpat, bērni tika informēti par vardarbīgas un destruktīvas uzvedības sekām savstarpējās attiecībās un atbildību, par iecietību savstarpējās attiecībās, par atkarību izraisošo vielu lietošanas sekām, atbildību, u.c.

2.5.2. Kontrolēt normatīvo aktu ievērošanu saistībā ar gaisa piesārņojumu, sabiedrisko ēdināšanu, virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti, par peldvietu iekārtošanu un higiēnu un citiem kvalitātes normatīviem

2012.gadā Veselības inspekcija veica dzeramā ūdens un peldūdens kvalitātes monitoringu, kā arī gaisa kvalitātes novērtējumu un kontroli attiecībā uz higiēnas normu ievērošanu ārstniecības iestādēs, pirmsskolas izglītības iestādēs, skolās, solārijos u.c.

VI veiktās kontroles 2012.gadā.

Uzdevums	Rezultatīvais rādītājs	Izpilde 2011.gadā	Plānotais 2012.gadā	Izpilde 2012.gadā
Plānveida kontroles publiskās dzeramā ūdens apgādes uzņēmumos	Plānveida kontroļu skaits	963	975	997
Plānveida kontroles peldvietās	Plānveida kontroļu skaits	43 46 45	46	45
Fizisko un juridisko personu sūdzību un iesniegumu izskatīšana par akustisko vai vides troksni, vibrāciju, elektromagnētisko lauku	Izskatīto iesniegumu skaits	77 (100%)	77 (100%)	85 (100%)
Dzeramā ūdens monitoringa nodrošināšana.	Laboratoriski testēto paraugu skaits	223	221 (+81)	221
Peldvietu ūdens monitoringa nodrošināšana.	Laboratoriski testēto paraugu skaits	230	230	236
Publisko nepieciešamo (pieprasīto) pakalpojumu sniegšana.	Atzinumu skaits	4310	4493	4680

Avots: Veselības ministrija

2012.gadā peldvietu kontrole tika veikta, ievērojot jaunās normatīvā akta – MK 10.01.2012. noteikumi Nr.38 „Peldvietas izveidošanas un uzturēšanas kārtība” prasības un akcentējot uzmanību uz peldvietu īpašnieku informēšanu par papildus prasībām informācijas sniegšanā iedzīvotājiem peldvietā (piemēram, par drošu uzvedību peldvietā, tai skaitā par bērnu drošību) saskaņā ar 2010.gada 6.jūlija Ministru kabineta noteikumu Nr. 608 „Noteikumi par peldvietu ūdens monitoringu, kvalitātes nodrošināšanu un prasībām sabiedrības informēšanai” 30. punkta noteiktajām prasībām.

2012.gadā peldvietu ūdens kvalitātes monitorings tika veikts pavisam 46 valsts oficiāli atzītajās peldvietās. Peldsezonā monitoringa programmas ietvaros Latvijā tika paņemti 230 ūdens paraugi. Peldēšanās aizliegums mikrobioloģiskā piesārņojuma dēļ bija noteikts 3 reizes (vienu reizi Gaujas upes peldvietā Siguldā un divas reizes jūras peldvietās - Ainažos un Abruģciemā). Turklāt 3 reizes speciālisti ieteica no peldēšanās atturēties - 2 reizes jūras peldvietās – Kauguros un Salacgrīvā un 1 reizi Lielupes labā krasta peldvietā, Jelgavā. Visu peldvietu ilglaicīgā kvalitāte pēc 2009.-2012.gada peldsezonu datiem atbilst obligātajām kvalitātes prasībām - vismaz pietiekamai kvalitātei. Nevienai no peldvietām netika noteikta zema kvalitāte. Kopumā peldvietu īpatsvars atbilstoši peldūdens kvalitātes ilgtermiņa novērtējuma kategorijām ir – 49% izcila, 40% laba, 11% pietiekama. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ūdens kvalitāte ir nedaudz uzlabojusies.

2012.gada peldsezonā Inspekcija kopā veikusi 64 peldvietu apsekojumus, lai izvērtētu, kā tiek ievērotas prasības, kas peldvietām izvirzītas Ministru kabineta noteikumos. Veiktas 45 peldvietu plānveida kontroles, 17 – priekšlikumu izpildes kontroles un 2 iesniegumu (sūdzību) izskatīšanai. Visvairāk peldvietu apsaimniekotājiem tika norādītas nepilnības saistībā ar peldvietās izvietoto informāciju – 80% gadījumu no visiem pārkāpumiem. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, mazāk ir konstatēto pārkāpumu, kas saistīti ar peldvietu uzturēšanas un higiēnas prasību neievērošanu – 7 % no visiem pārkāpumiem (2011. gadā - 23 %).

Vides faktoru uzraudzības pamatā – novērtēt higiēnas un vides veselības nosacījumu un pasākumu atbilstību, lai samazinātu vai likvidētu vides faktoru (fizikālo, ķīmisko un bioloģisko) iespējami kaitīgo iedarbību, garantējot drošu un cilvēka veselībai nekaitīgu vidi un pakalpojumu sniegšanu. Inspekcija pēc juridiskas vai fiziskas personas pieprasījuma, ņemot vērā ārējo normatīvo aktu prasības un vispārējās higiēnas normas, sniedz publiskos pakalpojumus - higiēnisko novērtēšanu būvniecības jomā, objektu, pakalpojumu, vides faktoru (troksnis, elektromagnētiskais starojums, ūdens kvalitāte, ķīmisko vielu riska izvērtēšana) un atsevišķu grupu nepārtikas produktu higiēnisko novērtēšanu.

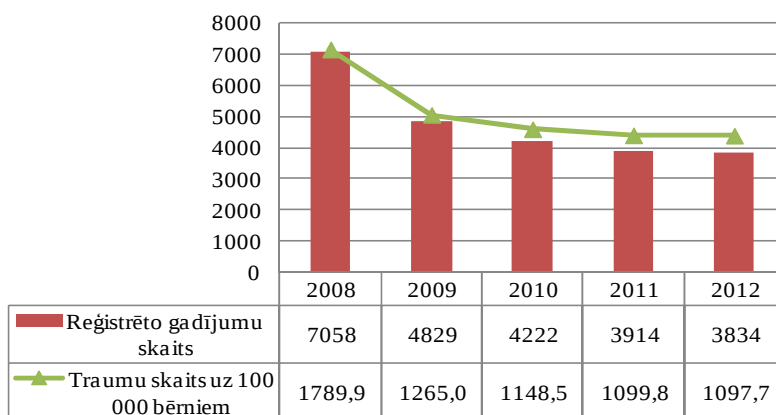
2012.gada 13.martā tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.172 „Noteikumi par uztura normām izglītības iestāžu izglītojamiem, sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju klientiem un ārstniecības iestāžu pacientiem” (turpmāk – noteikumi). Noteikumu mērķis ir nodrošināt izglītojamiem vispārējās pamatzglītības, vispārējās vidējās un profesionālās izglītības iestādēs, kā arī bērniem ārpusģimenes aprūpes institūcijās un ārstniecības iestādēs ikdienas ēdienkarti ar veselīgu un sabalansētu uzturu, veicināt veselīgāku uztura paradumu izveidi, samazināt risku saslimt ar infekcijas un neinfekcijas slimībām. Noteikumi stājās spēkā 2012.gada 1.jūnijā. Noteikumu izpildi kontrolē Pārtikas veterinārais dienests.

Situācijas raksturojums par bērnu traumatismu

Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrā tiek reģistrēti traumu gadījumi, kad pacients pēc traumas gūšanas tiek hospitalizēts, tai skaitā, bērnu traumu gadījumi. Reģistrēto traumu gadījumu skaits bērniem pa gadiem samazinās, no 7058 traumu gadījumiem 2008. gadā uz 3834 gadījumiem 2012. gadā, arī relatīvais rādītājs rāda reģistrēto traumu gadījumu samazinājumu. Piecu gadu laikā tas ir samazinājies par 692,2 gadījumiem uz 100 000 bērniem (no 1789,9 gadījumi uz 100 000 bērniem 2008. LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

gadā uz 1097,7 gadījumiem uz 100 000 bērniem 2012. gadā). Tomēr analizējot šos datus būtu jābūt piesardzīgiem un jāatceras, ka šie ir tikai nosacīti smagie traumu gadījumi, respektīvi, tie gadījumi, pēc kuriem bērni tiek hospitalizēti, kā arī jāņem vērā, ka par katra traumas gadījuma ziņošanu ir atbildīga ārstniecības iestāde un tā ne vienmēr pilda Ministru kabineta 2008. gada 15. septembra noteikumos Nr.746 „Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība” noteikto.

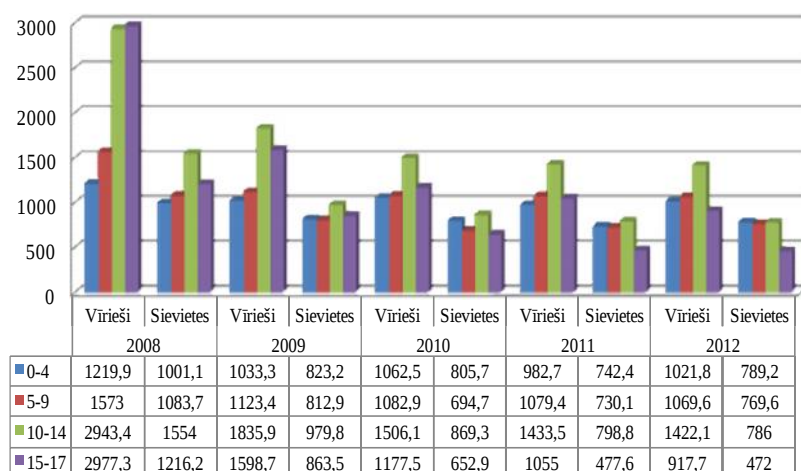
**Traumu gadījumu skaits bērniem (0 – 17 gadi) 2008.-2012. gadā
absolūtos skaitļos un uz 100 000 iedzīvotāju**

Avots: Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs, SPKC, 2013

Analizējot atsevišķi pa dzimumiem un vecumiem traumas guvušos bērnus, konstatēts, ka biežāk traumas gūst zēni nekā meitenes (62 – 63% no visiem reģistrētajiem traumu gadījumiem ir reģistrēti zēniem). 10 – 14 gadi ir vecums, kad gan zēni, gan meitenes visbiežāk gūst traumas un tad seko 15 – 17 gadus vecie pusaudži. Tomēr arī mazākās vecuma grupās ir ievērojams traumas guvušo bērnu skaits, piemēram, 2012. gadā 0 – 4 gadu vecumā tika reģistrētas 1021,8 traumas uz 100 000 zēniem un 789,2 traumas uz 100 000 meitenēm.

**Traumu gadījumu skaits bērniem (0 – 17 gadi) sadalījumā pa dzimumiem un
vecuma grupām 2008.-2012. gadā**

Avots: Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs, SPKC, 2013

Lielāko daļu traumu bērni gūst mājās (57%), tad seko transporta zona (13%), sporta zona (11%) un izglītības iestādes (10%). Analizējot traumu gūšanas vietas pa vecuma grupām, redzams, ka mazie bērni (0 – 4 gadi) traumas biežāk gūst mājās (78%) un transporta zonā (9%), pirmsskolas un sākumskolas bērni (5 – 9 gadi) tāpat biežāk traumējas mājās (56%), transporta zonā (15%), arī pusaudži (10 – 14 gadi) biežāk tomēr traumas gūst mājās (38%), transporta zonā (21%) un izglītības iestādēs (14%), savukārt 15 – 17 gadīgo vidū biežāk traumas tiek gūtas transporta zonā (31%), mājās (28%) un sporta zonā (15%).

Bērniem un pusaudžiem izplatītākās traumas ir lūzumi (30%), sasitumi, zilumi (20%), smadzeņu satricinājumi (17%) un vaļējas brūces (14%). Mazajiem bērniem (0-4 gadi) biežāk nekā citās vecuma grupās ir sastopami apdegumi un applaucējumi (17% no visiem traumu gadījumiem šajā vecuma grupā), savukārt pārējās vecuma grupās šādu traumu īpatsvars ir tikai 1 – 2%. Pārējās vecuma grupās nav tāda izteikti dominējoša traumas veida, kas nebūtu citās vecuma grupās.

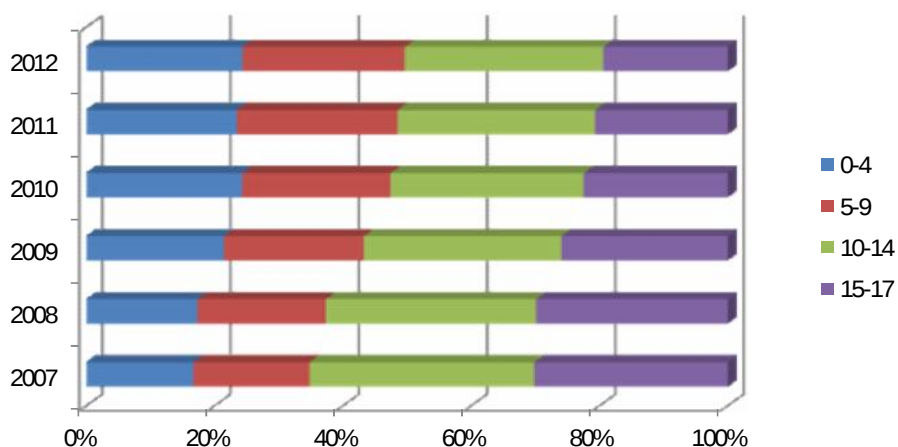
2.5.3. Analizēt statistiku par bērnu veselības rādītājiem un to korelāciju ar gaisa un ūdeņu piesārņojumu, pārtikas kvalitāti un citiem vides faktoriem

Nacionālā veselības dienests analizēja veselības aprūpes pakalpojumu finanšu un apjoma rādītājus, prognozēja veselības aprūpes pakalpojumu apjomu un izvērtēja šo pakalpojumu nepieciešamību (Ministru kabineta 2011.gada 1.novembra noteikumu Nr.850 „Nacionālā veselības dienesta nolikums” 3.3.apakšpunkts).

Indikatori

Bērnu, kas guvuši traumas, īpatsvars

Traumas un ievainojumus reģistrēto traumu gadījumu īpatsvars bērniem pa vecuma grupām 2007.-2012.gadā

Avots: Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs, SPKC, 2013

Bērnu un pusaudžu ārstēšanās gadījumi stacionārā ar diagnozi „ārējās iedarbes sekas” 2008.-2012. gadā

Slimību nosaukumi	Bērni (0–14 gadi)									
	izrakstīti slimnieki					slimnīcā pavadītais laiks (gultdienas)				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Ievainojumi, saindēšanās un citas ārējās iedarbes sekas	6 070	5 683	5223	5064	4683	27 469	23 989	18 548	17 515	15159
Dažāda veida lūzumi	1 483	1 421	1 250	1 172	1150	6 309	5 874	4 295	3 765	4673
Smadzeņu satricinājums	828	804	751	658	652	4 170	4 188	3 211	2 698	2738
Termiski un ķīmiski apdegumi	579	505	453	389	341	3 782	3 287	3 002	2 597	1503
Saindēšanās ar medikamentiem, bioloģiskām un citām nemedicīniskas cilmes vielām	522	429	500	457	370	1 053	762	863	764	682
Pusaudži (15–17 gadi)										
	izrakstīti slimnieki					slimnīcā pavadītais laiks (gultdienas)				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Ievainojumi, saindēšanās un citas ārējās iedarbes sekas	2 334	2 228	1534	1 317	1180	11 561	11 480	6 536	5 267	4727
Dažāda veida lūzumi	632	643	421	354	243	3 454	3 326	2 038	1 581	1263
Smadzeņu satricinājums	384	408	274	184	179	2 100	2 182	1 233	847	760
Termiski un ķīmiski apdegumi	44	45	31	23	19	296	424	303	175	167
Saindēšanās ar medikamentiem, bioloģiskām un citām nemedicīniskas cilmes vielām	189	132	162	151	141	380	287	266	320	257

Avots: Valsts statistikas pārskats „Pārskats par stacionāra darbību”, SPKC, 2013

Traumas un ievainojumus reģistrēto traumu gadījumu skaits bērniem 2010. - 2012. gadā sadalījumā pa dzimumiem un vecuma grupām, absolūtos skaitļos

Vecuma grupa	2010		2011		2012	
	Vīrieši	Sievietes	Vīrieši	Sievietes	Vīrieši	Sievietes
0-4	594	433	533	385	539	395
5-9	604	372	595	386	576	395
10-14	820	452	786	420	776	410
15-17	620	327	565	244	498	245
Kopā	2638	1584	2479	1435	2389	1445

Avots: Avots: Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs, SPKC, 2013

Traumas un ievainojumus reģistrēto traumu gadījumu skaits bērniem 2010. - 2012. gadā sadalījumā pa dzimumiem un vecuma grupām, uz 100 000 iedzīvotājiem

Vecuma grupa	2010		2011		2012	
	Vīrieši	Sievietes	Vīrieši	Sievietes	Vīrieši	Sievietes
0-4	1062,5	805,7	982,7	742,4	1021,8	789,2

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

5-9	1082,9	694,7	1079,4	730,1	1069,6	769,6
10-14	1506,1	869,3	1433,5	798,8	1422,1	786,0
15-17	1177,5	652,9	1055,0	477,6	917,7	472,0

Avots: Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs, SPKC, 2013

Ceļu satiksmes drošības direkcijas (CSDD) apkopotā 2012. gada **ceļu satiksmes negadījumu** statistika (bojā gājušie un ievainotie):

Vecums/ statuss	0 ... 5.gadi	6 ... 8.gadi	9 ... 11.gadi	12 ... 14gadi	kopā
Gājējs	30	54	45	46	175
Pasažieris	78	45	39	26	188
Velosipēdists	2	14	17	30	63
Vadītājs	0	1	2	21	24
KOPĀ	110	114	103	123	450

Avots: Ceļu satiksmes drošības direkcija

Saskaņā ar CSDD datiem Latvijā 2012.gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, nav būtiskas izmaiņas bojā gājušo bērnu skaita ziņā, bet palielinājies traumu guvušo skaits. Tā, ceļu satiksmes negadījumos 2012. gadā ievainoti 444 bērni (2011.gadā - 429) vecumā līdz 14 gadiem, bet dzīvību zaudēja 6 bērni (2011. gadā - 5). Jāakcentē, ka katrs no šiem skaitļiem izsaka kāda augošā bērna dzīves kvalitātes pasliktināšanos. Tādēļ liela uzmanība jāveltī satiksmes drošības traumatisma mazināšanai un svarīgi jau no pirmajām skolas dienām bērnam veidot apziņu par drošu ceļu satiksmi un attiecīgu uzvedības modeli.

Dzelzceļa negadījumos cietušo bērnu un jauniešu (vecumā līdz 18 gadiem) statistika:

	Kopā negadījumos cietuši	No tiem ar letālu iznākumu
2010.g.	5	4
2011.g.	2	0
2012.g.	1	1
2013.g.	1	1

Avots: Satiksmes ministrija

Savukārt saskaņā ar Valsts policijas datiem 2012.gadā, salīdzinājumā ar 2011.gadu, valstī ir samazinājies ievainoto bērnu skaits, kuri cietuši ceļu satiksmes negadījumos – 629 (-13), taču nedaudz palielinājies bojā gājušo bērnu skaits - 11 (+2).

Valsts policijas apkopotā informācija par ceļu satiksmes negadījumos cietušo un bojā gājušo bērnu skaits pēc to vecuma:

Bērnu vecums	Ievainoto bērnu skaits Ceļu satiksmes negadījumos		Bojā gājušo bērnu skaits ceļu satiksmes negadījumos	
	2011.g.	2012.g.	2011.g.	2012.g.
0 – 14	440	466	5	6
Velosipēdisti (un mopēdisti)	69	80	1	2
Gājēji	177	181	1	1
Pasažieri	190	197	3	2
Vadītāji	2	6	-	1
Cits	2	2	-	-
15 – 16	137	112	3	4
Velosipēdisti (un mopēdisti)	58	28	1	-
Gājēji	32	22	-	1
Pasažieri	38	54	1	3
vadītāji	9	7	1	-
Cits	-	1	-	-
17 (ieskaitot)	65	51	1	1
Velosipēdisti (un mopēdisti)	11	10	-	-
Gājēji	15	7	-	-
Pasažieri	22	27	1	1
Vadītāji	17	6	-	-
Cits	-	1	-	-
Kopā (0 – 17):	642	629	9	11

Avots: Valsts policija

Pie administratīvās atbildības saukto nepilngadīgo personu skaits par ceļu satiksmes noteikumu neievērošanu

	2011	2012
Velosipēdu un mopēdu vadītājiem noteikto papildu prasību pārkāpšana (LAPK 149. ²¹ p.)	1162	1043
Gājēju un pasažieru izdarītie pārkāpumi (LAPK 149. ²³ p. 1.d)	153	106
Gājēju un pasažieru izdarītie pārkāpumi (LAPK 149. ²³ p. 2.d)	2941	2226

Avots: Valsts policija

2.7.2. Bērnu, kas saindējušies gaisa, ūdens piesārņojuma, nekvalitatīvas pārtikas un citu faktoru rezultātā, īpatsvars.

Atbilstoši valsts statistikas pārskatam „Pārskats par stacionāra darbību”, stacionāros ārstēto bērnu skaits ar saindēšanos ar medikamentiem, bioloģiskajām un citām nemedicīniskās cilmes vielām laika periodā no 2008. gada līdz 2012. gadam ir mainīgs, bet pēdējos divus gadus saglabā tendenci samazināties. 2012. gadā ar iepriekšminētajām saskāšanās stacionārā ir ārstējušies 511 bērni jeb konstatēti 1,46 gadījumi uz 100 000 bērnu. Stacionāros ārstēto bērnu skaits ar saindēšanos ar medikamentiem, bioloģiskajām un citām nemedicīniskās cilmes vielām 2012. gadā, tāpat, kā iepriekšējos gados, augstāka bija bērniem vecuma grupā no 15 – 17 gadiem – 2,47 gadījumi uz 100 000 bērnu, savukārt vecuma grupā no 0-14 gadiem – 1,27 gadījumi uz 100 000 bērnu.

2012. gadā no stacionāriem izrakstīti 511 bērns, kuri bijuši saindējušies ar medikamentiem, bioloģiskajām un citām nemedicīniskās cilmes vielām un slimnīcā pavadījuši kopumā 939 gultdienas.

Stacionārā ārstēto bērnu skaits ar saindēšanos ar medikamentiem, bioloģiskajām un citām nemedicīniskās cilmes vielām 2008. - 2012. gadā absolūtos skaitļos un uz 1000 iedzīvotāju

Gads	0-14 gadi		15-17 gadi		0-17 gadi	
	ārstēto pacientu skaits	uz 1000 iedz.	ārstēto pacientu skaits	uz 1000 iedz.	ārstēto pacientu skaits	uz 1000 iedz.
2008	524	1,71	189	2,14	713	1,81
2009	429	1,42	132	1,66	561	1,47
2010	500	1,68	162	2,31	662	1,80
2011	457	1,56	151	2,41	608	1,71
2012	370	1,27	141	2,47	511	1,46

Avots: Valsts statistikas pārskats „Pārskats par stacionāra darbību”, SPKC, 2013

Akūtu zarnu infekciju uzliesmojumi ar 5 un vairāk gadījumiem bērnu izglītības iestādēs 2008.-2012. gadā

	2008.g.	2009.g.	2010.g.	2011.g.	2012.g.
Kopā	17	25	17	29	33
t.sk. saistīti ar kontaminēto pārtiku	9	13	12	15	11

Avots: Slimību profilakses un kontroles centrs, 2013

Bakteriālas uztura toksikoinfekcijas bērniem (0 – 17 gadi) 2008.-2012. gadā

2008.g.	2009.g.	2010.g.	2011.g.	2012.g.
71	45	36	53	20

Avots: Slimību profilakses un kontroles centrs

2.5.4. Atbalstīt zaļo teritoriju, bērnu rotaļu laukumu ierīkošanu un uzturēšanu sporta, atpūtas un kultūras pasākumiem atbilstoši dažāda vecuma bērnu interesēm un vajadzībām

Sagaidot Starptautisko bērnu aizsardzības dienu, Labklājības ministrija (LM) 2013.gadā ir apkopojusi iedzīvotāju vērtējumu par ģimenei draudzīgākajām atpūtas vietām visos Latvijas reģionos. Par ģimenei draudzīgāko vietu atzīts Tērvetes dabas parks, kam seko Ventspils pilsēta un Rīgas zoodārzs.

Ar visu balsotāju visām ieteiktajām ģimenei draudzīgajām atpūtas vietām iespējams iepazīties LM interneta vietnē www.lm.gov.lv [precīzs linx](#)

Kopumā aptaujā, kas bija publicēta portālā „mammamunteti.lv”, par ģimenēm draudzīgajām atpūtas vietām nobalsojuši 620 cilvēki. Aktīvākie balsotāji ir no Rīgas un Pierīgas – 38%. Seko Kurzeme ar 22%, Vidzeme ar 21%, Zemgale ar 13%. Mazākā balsotāju aktivitāte bijusi Latgales reģionā – tikai 6% no kopējā respondentu skaita.

Pierīgas novadā (ietverot galvaspilsētu) par ģimenēm draudzīgām atpūtas vietām atzīti 29 objekti. Par tiem balsojuši 202 cilvēki. Par Vidzemes 41 atpūtas vietu balsojuši 152 cilvēki, Zemgalē – 131 balss un pieteiktas 16 vietas. Kurzemē pieteiktas 33 vietas, par tām balsojuši 216 cilvēki, savukārt Latgalē par 18 atpūtas vietām nodotas 25 balsis.

Aptauja atklāj, ka par ģimenēm ar bērniem draudzīgām vietām balsotāji lielākoties uzskata tās vietas, kur laiku var pavadīt brīvā dabā. 108 balsotāji norādījuši konkrētas vietas, bet vēl 58 cilvēki atbildējuši, ka labi atpūsties ģimene ar bērniem var pie dabas, laukos, parkos, kempingos. Tādēļ par ģimenēm draudzīgām vietām aptaujā minētas daudzas viesu mājas, atpūtas kompleksi un zemnieku saimniecības.

Atzinīgi vērtēti arī tie muzeji, kuros var uzturēties svaigā gaisā – gan Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, gan Daugavas muzejs Doles salā, gan Minhauzena muzejs, gan Turaidas muzejrezervāts, gan Cēsu pils muzejs, gan Aglonas maizes muzejs. Populāras atpūtas vietas ģimenēm ar bērniem ir arī dažādas ēdināšanas vietas, kurās ir rotaļu laukumi vai rotaļu istabas.

Tāpat par ģimenēm ar bērniem draudzīgām cilvēki uzskata arī vairākas Latvijas pilsētas. Respondenti norādījuši, ka viņus priecē iespēja „vienkārši pastaigāties” tādās pilsētās kā Rīga, Ventspils, Liepāja, Jūrmala, Cēsis, Sigulda.

Ģimenei draudzīgas atpūtas vietas ir tādas, kur ģimene var izklaidēties, aktīvi atpūsties vai baudīt kultūras pasākumus. Tāpat svarīgs priekšnosacījums: šajā vietā

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

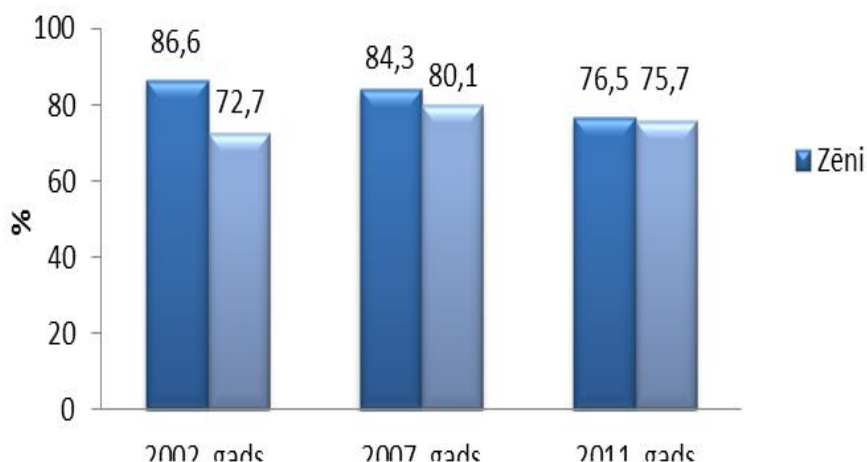
jābūt pietiekami plašam nodarbību (atrakciju) piedāvājumam dažādu vecumu bērniem. Ir būtiski, lai atpūtas vieta ir pieejama cilvēkiem ar kustību traucējumiem vai invaliditāti.

A.3. Smēķēšana, alkohols, narkotiskās un citas apreibinošās vielas un citas atkarības

Situācijas raksturojums

Pēc 2011. gadā veiktā Starptautiskā jauniešu smēķēšanas pētījuma²⁰ (pētījuma dati apkopoti un publicēti 2012.gadā) datiem 76,2% aptaujāto 13-15 gadīgo skolēnu ir kādreiz pamēģinājuši smēķēt. Salīdzinot ar 2002. gadu, zēnu īpatsvars, kuri ir pamēģinājuši smēķēšanu ir samazinājies par 10,1%, bet meitenēm palielinājies par 3%.

Smēķēšanas pamēģināšana 13-15 gadīgo skolēnu vidū 2002., 2007., 2011. gadā, %

Avots: Starptautiskais jauniešu smēķēšanas pētījums, SPKC, 2012

40,5% aptaujāto skolēnu pēdējo 30 dienu laikā bija lietojuši jebkādas tabakas izstrādājumus, piemēram, cigaretes, cigarillas, ūdenspīpi u.c. Tabakas izstrādājumus vairāk lietojušas meitenes (41,4%) nekā zēni (29,4%). Izplatītākais tabakas produkts, kuru lieto pusaudži ir cigaretes. 54,9% aptaujāto skolēnu norādīja, ka parasti smēķējuši rūpnieciski ražotās cigaretes, bet 2,9% uztināmās cigaretes. 5% lietojuši košļājamo, zelējamo un šņaucamo tabaku pēdējo 30 dienu laikā. Kopš 2002. gada zēnu īpatsvars, kuri pēdējo 30 dienu laikā smēķējuši cigaretes, ir samazinājies, turpretī meiteņu īpatsvars nedaudz palielinājies.

Populāra skolēnu vidū ir dažādu netradicionālu produktu lietošana. 2011. gadā ūdenspīpi pamēģinājuši smēķēt bija 59,2% skolēnu, tajā skaitā 60,6% zēni un 57,5% meitenes. Savukārt 20,2% skolēnu (22,0% zēnu un 18,0% meiteņu) bija mēģinājuši smēķēt elektronisko cigareti. Pēdējā mēneša laikā vienu vai vairākas dienas

²⁰ Avots: Velika, B., Grīnberga, D., Pudule, I.(2012) Starptautiskais jauniešu smēķēšanas pētījums. 2011. gada aptauja Latvijā. Rīga: Slimību profilakses un kontroles centrs

elektronisko cigareti smēķējuši 9,1% (10,3% zēnu un 7,7% meiteņu) skolēnu. 39,2% aptaujāto skolēnu savu pirmo cigareti izsmēķējuši vecumā līdz 11 gadiem.

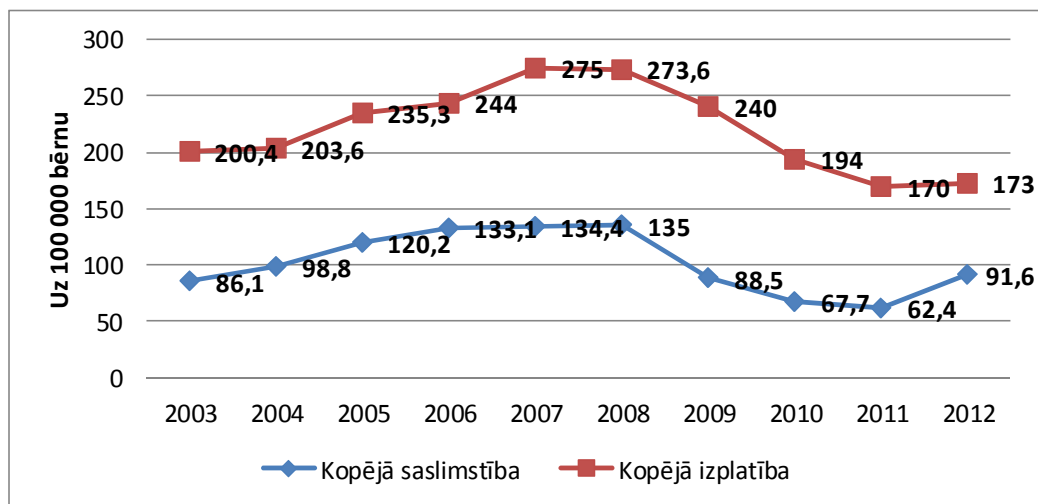
Vēl aizvien būtisku risku rada jauniešu vieglā pieejamība tabakas izstrādājumiem. 33,4% smēķējošo skolēnu parasti pēdējā mēneša laikā cigaretes iegādājās veikalos un kioskos, neskatoties uz tirdzniecības aizliegumu personām, kuras nav sasniegušas pilngadību. Tikai 29,8% smēķējošo skolēnu, kuri cigaretes iegādājās veikalā un kioskos ir atteikta pārdošana, lielākajam vairākumam jeb 70,2% smēķētāju cigaretes ir pārdotas.

Regulārie smēķētāji	Cilvēku, kas ikdienā smēķē cigaretes, īpatsvars 15 līdz 24 gadu vecu iedzīvotāju vidū	Pēc dzimuma
Datu avots: SPKC Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma 2012.gada aptauja	26,8%	33,3% vīriešu 19,1% sievietes

No 2009. gada līdz 2011. gadam bija stabila kopējā bērnu ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem psihoaktīvo vielu - alkohola, narkotisko, psihotropo un toksisko vielu lietošanas dēļ saslimšanas samazināšanās.

2012. gadā palielinājās kopējā bērnu saslimstība ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem psihoaktīvo vielu - alkohola, narkotisko, psihotropo un toksisko vielu lietošanas dēļ. 2012. gadā Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrā pirmreizēji tika reģistrēti 320 (2011. gadā - 222) bērni ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem minēto vielu lietošanas dēļ. Gada laikā šis saslimstības rādītājs ir palielinājies par 29,2 gadījumiem uz 100 000 bērnu (no 62,4 gadījumiem 2011. gadā līdz 91,6 gadījumiem 2012. gadā).

Pirmreizēji uzskaitē uzņemto bērnu skaits (saslimstība) un gada beigās uzskaitē esošo bērnu skaits (izplatība) ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem psihoaktīvo vielu (alkohola, narkotisko, psihotropo un toksisko vielu) lietošanas dēļ 2003.-2012. gadā uz 100 000 bērnu

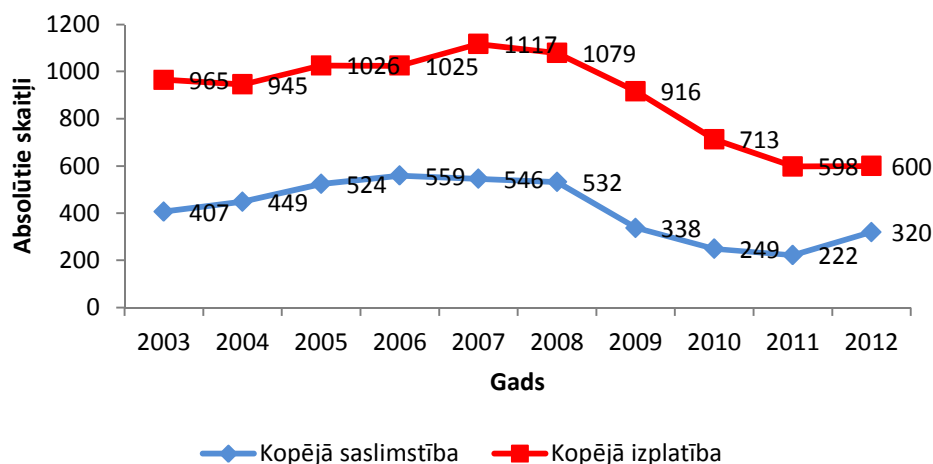

Avots: Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs, SPKC, 2013

Bērnu saslimstības palielināšanās ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem psihoaktīvo vielu (alkohola, narkotisko, psihotropo un toksisko vielu) lietošanas dēļ 2012. gadā bija saslimstības palielināšanās dēļ ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem alkohola, narkotisko un psihotropo vielu intoksikācijas, kaitējoši pārmērīgas lietošanas dēļ. Savukārt bērnu saslimstība ar alkohola, narkotisko, psihotropo un toksisko vielu atkarību 2012. gadā ir nedaudz samazinājusies un pēdējo piecu gadu laikā ir mainīga un vērtējama kā neliela.

2012. gadā tika reģistrēti 40,7 bērnu saslimšanas gadījumi ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem alkohola akūtas intoksikācijas, kaitējoši pārmērīgas lietošanas dēļ uz 100 000 bērnu (2011. gadā -32,6 gadījumi uz 100 000 bērnu, 2006. gadā – 102,6), kā arī reģistrēti 48,4 bērnu saslimšanas gadījumi ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem narkotisko, psihotropo un toksisko vielu intoksikācijas, kaitējoši pārmērīgas lietošanas dēļ (2011. gadā 25,3 gadījumi uz 100 000 bērnu, 2006. gadā – 26).

Pirmreizēji uzskaitē uzņemto bērnu skaits (saslimstība) un gada beigās uzskaitē esošo bērnu skaits (izplatība) ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem psihoaktīvo vielu (alkohola, narkotisko, psihotropo un toksisko vielu) lietošanas dēļ 2003.-2012. gadā absolūtos skaitļos

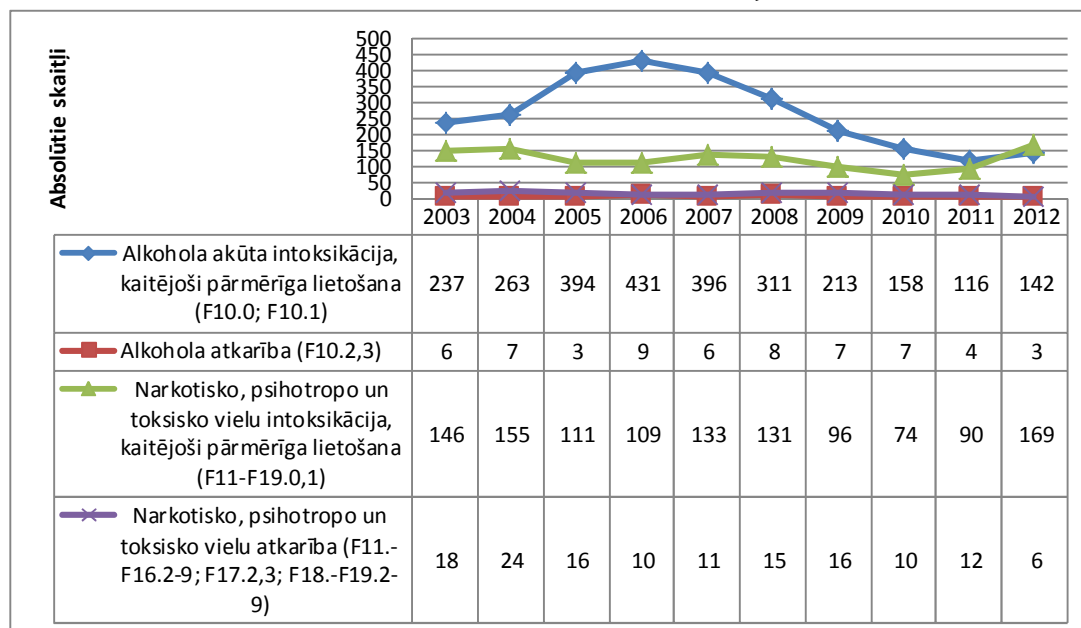

Avots: Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs, SPKC, 2013

2012. gadā izteikti palielinājies pirmreizēji uzskaitē uzņemto bērnu skaits (169) ar narkotisko, psihotropo un toksisko vielu akūtu intoksikāciju un kaitējoši pārmērīgas lietošanas diagnozi, salīdzinot ar 2011. gadu (90 bērni). 2012. gadā ar šo saslimšanu uzskaitē uzņemti 122 zēni jeb 68,1 zēns uz 100 000 zēnu un 47 meitenes jeb 27,6 meitenes uz 100 000 meiteņu. Kopumā līdz 2010. gadam bija vērojama šīs saslimstības samazināšanās tendence, bet no 2011.gada palielinājās pirmreizēji uzņemto bērnu skaits.

Bērnu saslimstība ar narkotisko, psihotropo un toksisko vielu akūtu intoksikāciju un kaitējoši pārmērīgu lietošanu 2012. gadā bija visaugstākā pēdējo septiņu gadu laikā.

Pirmreizēji uzskaitē uzņemto bērni skaits ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem psihoaktīvo vielu lietošanas dēļ sadalījumā pa diagnožu grupām 2003.-2012. gadā absolūtos skaitļos

Avots: Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs, SPKC, 2013

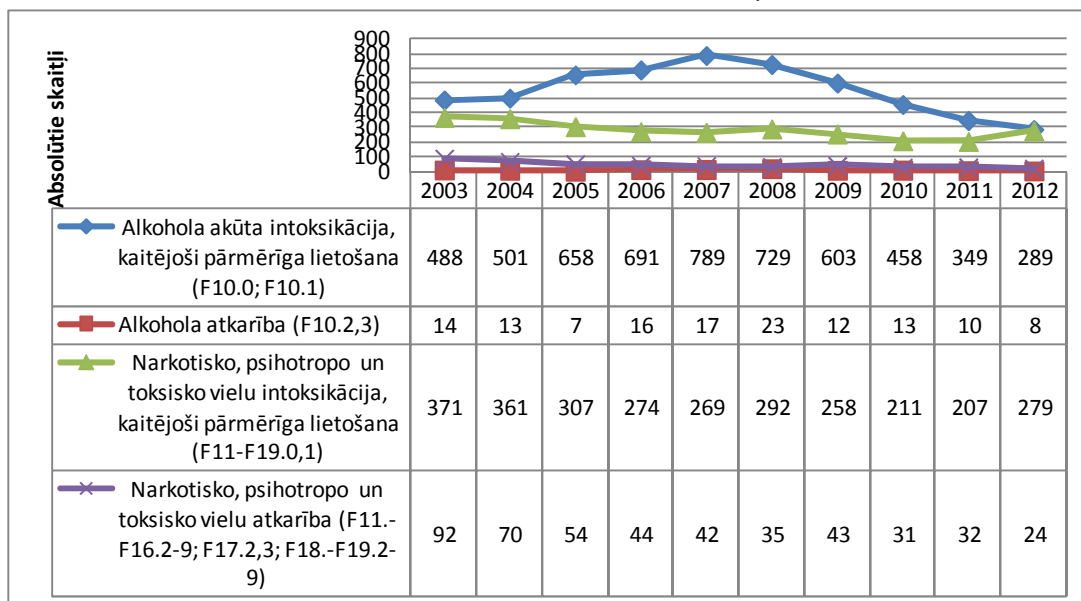
Reģistrētā izplatība – gada beigās uzskaitē esošo bērnu skaits ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem narkotisko, psihotropo un toksisko vielu akūtas intoksikācijas un kaitējoši pārmērīgu lietošanas dēļ 2012. gadā ir palielinājusies. 2012. gada beigās uzskaitē bija 279 bērni (tai skaitā 200 zēni un 79 meitenes) un, salīdzinot ar iepriekšējo gadu (2011. gadā - 207 bērni), ir palielinājusies par 72 bērniem.

2012. gada beigās reģistra uzskaitē ar narkotisko, psihotropo un toksisko vielu akūtu intoksikāciju un kaitējoši pārmērīgu lietošanas dēļ bija 80,4 bērni uz 100 000 bērnu (2011. gadā -58,9 bērni uz 100 000 bērnu, 2010. gadā -58,6).

Izplatība ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem, kas bērniem radušies alkohola lietošanas dēļ pēdējos piecos gados samērā strauji samazinās.

2012. gada beigās uzskaitē ar alkohola akūtas intoksikācijas un kaitējoši pārmērīgas lietošanas diagnozi bija 289 bērni (tajā skaitā 185 zēni un 104 meitenes), kas ir par 17% mazāk nekā iepriekšējā gadā. 2012. gada beigās uzskaitē ar alkohola akūtas intoksikācijas un kaitējoši pārmērīgas lietošanas diagnozi bija 83,3 bērni uz 100 000 bērnu (2007. gadā bija 197,2 bērni uz 100 000 bērnu).

Gada beigās uzskaitē esošo bērnu skaits ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem psihoaktīvo vielu lietošanas dēļ sadalījumā pa diagnožu grupām 2003.–2012. gadā absolūtos skaitļos

Avots: Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs, SPKC, 2013

Izvērtējot Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistra datus, var secināt, ka:

1. 2012. gadā palielinājies uzskaitē uzņemto bērnu skaits ar ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem, kas radušies alkohola lietošanas dēļ, bet saslimstības izplatība – gada beigās esošo bērnu skaits samazinājies.
2. 2012. gadā palielinājusies bērnu saslimstība ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem narkotisko, psihotropo un toksisko vielu intoksikāciju, kaitējoši pārmērīgas lietošanas dēļ, bet samazinājusies saslimstība un saslimstības izplatība ar šo vielu atkarību.

Ar 2008. gada 22. septembra Ministru kabineta noteikumiem Nr.780 „Grozījums Ministru kabineta 2006.gada 31. oktobra noteikumos Nr.899 „Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība” no valsts budžeta kompensējamo diagnožu sarakstā tika iekļauti medikamenti, kuri tiek izmantoti bērnu, kuriem ir atkarības problēmas, ārstēšanā.

Atbilstoši Nacionālā dienesta datiem, pēdējo divu gadu laikā bērnu skaits ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem psihoaktīvo vielu lietošanas dēļ, kuri saņem no valsts budžeta kompensējamus medikamentus 100% apmērā, ir nemainīgs.

2012. gadā valsts apmaksātus medikamentus atkarības problēmas ārstēšanai saņēma 76 bērni – unikālie pacienti, no tiem 45 bērni bija ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem alkohola lietošanas dēļ un 31 bērns ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem narkotisko, psihotropo, toksisko vielu un tabakas lietošanas dēļ.

2012. gadā bērnu ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem atkarību izraisīšu vielu lietošanas dēļ ārstēšanai no valsts budžeta kompensējamus medikamentus saņēma Ls 713,76 apmērā, 2011. gadā Ls 1041, bet 2010. gadā – Ls 662 un attiecīgi 2009. gadā – 470 Ls.

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

Pētījumi liecina, ka bērnu skaits, kuri lieto atkarību izraisošas vielas ir daudz lielāks, kā uzskaitē uzņemtie un esošie bērni.

ESPAD 2011. gada pētījuma²¹ dati liecina, ka aptuveni puse aptaujāto jauniešu alkoholu lieto riskantā veidā. 60 un vairāk gramus absolūtā alkohola vismaz vienu reizi pēdējo 30 dienu laikā dzēruši 49% 15–16 gadus veci jaunieši, bet 2007. gadā² – 54%.

Pēc pētījuma¹ datiem dzīves laikā vismaz vienu reizi alkoholu lietojuši praktiski visi (96%) 15–16 gadus vecie jaunieši, pēdējā gada laikā – 87%, savukārt divas trešdaļas (65%) jauniešu alkoholu lietojuši pēdējā mēneša laikā.

ESPAD 2011. gada pētījuma¹ dati liecina, ka daudz maz regulāra alkohola lietošanas pieredze (40 un vairāk reizes dzīves laikā) ir aptuveni katram trešajam (35%) 15–16 gadus vecam jauniešim. 21% jauniešu alkoholu lietojuši vairāk nekā 20 reizes pēdējā gada laikā, bet 7% – vairākas reizes nedēļā jeb vairāk kā 10 reizes pēdējā mēneša laikā.

Pētījuma³ dati liecina, ka Latvijas 15-16 gadīgi skolēnu alkohola lietošanas rādītāji salīdzinājumā ar citām Eiropas valstīm vērtējami kā vidēji augsti – no 36 pētījuma ziņojumā iekļautām valstīm Latvijas 15-16 gadīgi skolēni ierindojas (augstāks rādītājs nozīmē augstāku lietošanas izplatību) 9. vietā par pēdējo 30 dienu laikā riskantu alkohola lietošanu, 12. vietā par pēdējo 30 dienu laikā alkohola lietošanu, bet 17. vietā par pēdējā alkohola lietošanas reizē izdzertā alkohola daudzumu.

Salīdzinot 2011. gada ESPAD pētījuma¹ datus ar 2007. gada ESPAD pētījuma² datiem jāsecina, ka nedaudz samazinājies 15-16 gadīgu skolēnu alkohola subjektīvās pieejamības rādītājs (2011. gadā 84% alkoholiskie dzērieni ir viegli vai ļoti viegli pieejami, 2007. gadā – 90%), samazinās arī riskanta alkohola lietošana (60 un vairāk gramu absolūtā alkohola pēdējā mēneša laikā vienā iedzeršanas reizē) – 49% 2011. gadā, 2007. gadā 54%. Savukārt pēdējā mēneša laikā alkoholisko dzērienu lietojošo skolēnu īpatsvars 2011. gadā (34%) ir palicis nemainīgā līmenī, salīdzinot ar 2007. gadu (33%).

Kopumā alkohola lietošanas rādītāji 15-16 gadīgo skolēnu vidū pēc pētījumu^{1,2} datiem nedaudz samazinās.

Narkotisko vielu izplatības jomā Latvijas jaunieši ir vidējā narkotiku pamēģināšanas līmenī Eiropas valstu vidū.

²¹ Trapencieris M. u.c. „Atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumi un tendences skolēnu vidū, ESPAD 2011”. SPKC, 2012.

² Koroļeva I. u.c. „Atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumi un tendences skolēnu vidū, ESPAD 2007”. SVA, 2007.

³ Hibell et al, B., (2012) *The 2011 ESPAD Report. Substance Use Among Students in 36 European Countries*. Stockholm: The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN).

Salīdzinājumā ar 2007. gadu 2011. gadā vērojams marihuānas/hašiša pamēģinājušo skaita pieaugums par 6%, kas ir viens no lielākajiem šo vielu pamēģinājušo skaita pieaugumiem ESPAD valstu vidū. Pētījums rāda, ka marihuāna/hašišs ir visbiežāk pamēģinātā viela Eiropā un Latvijā 15–16 gadus vecu jauniešu grupā. Zēni marihuānu lietojuši biežāk un vairāk reižu nekā meitenes. 16% minētās vecuma grupas jauniešu marihuānu un hašišu lietojuši pēdējā gada laikā, bet 6% – pēdējā mēneša laikā.

2011. gada aptaujā iekļauts arī jautājums par smēķējamo maisījumu jeb tā saucamo “Spice” produktu pamēģināšanu – tos dzīves laikā vismaz vienu reizi pamēģinājis katrs desmitais 15–16 gadus vecs jauniešs.

Pēc marihuānas un hašiša nākamās izplatītākās pamēģinātās vielas 15–16 gadus veco jauniešu vidū ir ekstazī (4,3%), amfetamīni (3,8%), LSD un citi halucinogēni (3,7%), kokaīns (3,5%).

Kopumā Latvijas skolēnu alkohola, smēķēšanas un narkotiku lietošanas rādītāji salīdzinājumā ar citām Eiropas valstīm vērtējami kā vidēji augsti – no 36 pētījuma ziņojumā iekļautām valstīm Latvijas skolēni ierindojas sekojoši (augstāks rādītājs nozīmē augstāku lietošanas izplatību):

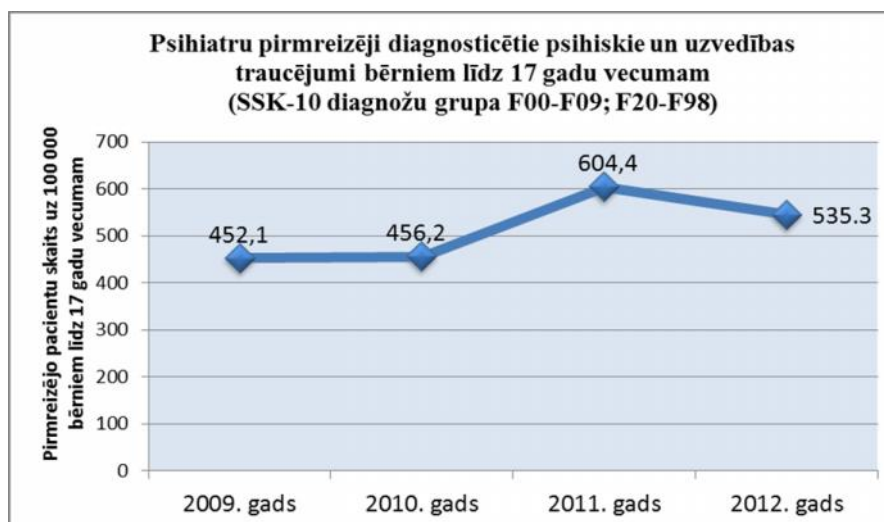
- 1. vietā – par pēdējo 30 dienu laikā smēķēšanu;
- 2. vietā – par inhalantu (benzīns, šķiltavu gāze, aerosoli jeb „lētais kaifs”) pamēģināšanu apreibināšanās nolūkā.
- 5. vietā – par citu narkotiku, izņemot marihuānu/hašišu, pamēģināšanu;
- 12. vietā – par pēdējo 30 dienu laikā alkohola lietošanu;
- 17. vietā – par pēdējā alkohola lietošanas reizē izdzertā alkohola daudzumu.

Bērnu garīgā veselība un pašnāvības Latvijā

Veselība ir pilnīga fiziska, garīga un sociāla labklājība, ne tikai stāvoklis bez slimības vai fiziskiem trūkumiem²². Jau pati veselības definīcija ietver atbildi par garīgās labklājības nozīmi, proti, mēs nevaram runāt par veselību bez garīgās komponentes, kuras nozīme bērna vecumā ir īpaši svarīga veselīgas personas attīstībā.

Vērojot saslimstības rādītājus dinamikā pēc informācijas no Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistra par pacientiem ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem (turpmāk – Reģistrs), kuram datus sniedz psihiatri, redzams, ka pēdējos gados novērota saslimstības pieauguma tendence 2012. gadā ir apstājusies un pirmo gadu pēc ilgāka pārtraukuma ir vērojams šo rādītāju kritums (skatīt 1. attēlu). Jāņem vērā, ka izmaiņas viena gada griezumā neatspoguļo tendenci kopumā un ir jāturpina monitorēt situāciju arī turpmāk.

²² World Health Organization. 1946. WHO definition of Health, Preamble to the Constitution of the World Health Organization as adopted by the International Health Conference, New York, 19–22 June 1946; signed on 22 July 1946 by the representatives of 61 States (Official Records of the World Health Organization, no. 2, p. 100) and entered into force on 7 April 1948.

Avots: Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs, SPKC, 2013
Centrālā statistikas pārvalde, 2013

Viena no būtiskākajām sabiedrības veselības problēmām Latvijā ir pašnāvības. Mirstība no pašnāvībām vecuma grupā 10-19 gadi ir 6. augstākā²³ Eiropas Savienības dalībvalstu vidū, bet 2011. gadā Latvijā domas par pašnāvību, pašnāvības plānus un pašnāvības mēģinājumu aptaujas anketā atzīmējuši attiecīgi 25,5%, 14,4% un 8,7% 15-16 gadus veco pusaudžu²⁴.

Populācijas pētījumi sniedz nozīmīgu informāciju par bērnu psihoemocionālo labklājību Latvijā - kopumā 11, 13 un 15 gadus vecu skolēnu vidū 2009./2010. mācību gadā²⁵:

- 44,8% zēnu un 54,7% meiteņu vismaz reizi nedēļā ir sūdzības par aizkaitināmību vai sliktu garastāvokli;
- 30,0% zēnu un 38,1% meiteņu vismaz reizi nedēļā ir sūdzības par nervozitāti;
- 20,9% zēnu un 32,1% meiteņu vismaz reizi nedēļā ir sūdzības par nomāktību;
- 19,3% skolēnu pēdējo pāris mēnešu laikā vismaz 2-3 reizes ir cietuši no skolasbiedru ģirgāšanās;
- 23,1% skolēnu pēdējo pāris mēnešu laikā ir ģirgājušies par saviem skolasbiedriem.

2012. gadā jaunieši vecumā no 15-24 gadu vecumam uzskaitē ar depresijas²⁶ sindromu bija 89 pacienti - vīrieši (71,2 uz 100 000 attiecīgās vecuma grupas iedzīvotājiem); 140 pacientes - sievietes (118,5 uz 100 000 attiecīgās vecuma grupas iedzīvotājiem).

²³ Dati par Eiropas Savienības dalībvalstīm – European Detailed Mortality Database (Skatīts 6.08.2013), dati par Latviju – Slimību profilakses un kontroles centra Nāves cēloņu datubāze, 2012. gads.

²⁴ Toms Pulmanis, Lauma Sprinģe, Mārcis Trapencieris, Māris Taube. Pašnāvnieciskās uzvedības mūža prevalence un tās izmaiņas dinamikā 15–16 gadus veciem pusaudžiem dzimumu grupās Latvijā. RSU 2012. gada medicīnas nozares pētnieciskā darba publikācijas, 1. sējums. Rīga, RSU: 2013., 167.-171. lpp.

²⁵ Iveta Pudule, Biruta Velika, Daiga Grīnberga, Inese Gobija, Anita Villeruša. Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums: 2009./2010. māc. g. aptaujas rezultāti un tendences. Rīga, Slimību profilakses un kontroles centrs: 2012., 40 lpp.

²⁶ Aprēķinots izmantots Slimību profilakses un kontroles centra ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs par pacientiem ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem (šim reģistram datus sniedz psihiatri). Dati ietver 2012. gada beigās iepriekš minētā reģistra uzskaitē esošo pacientu skaitu ar F32 (depresīva epizode) un F33 (rekurenti depresīvi traucējumi) diagnožu grupu diagnozēm.

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

Garīgā veselība	Jaunieši (15–24 gadi) ar depresijas sindromu	Pēc dzimuma ar depresijas ²⁷ sindromu (2012. gads): 89 pacienti - vīrieši (71,2 uz 100 000 attiecīgās vecuma grupas iedzīvotājiem); 140 pacientes - sievietes (118,5 uz 100 000 attiecīgās vecuma grupas iedzīvotājiem)
------------------------	--	--

Avots: Veselības ministrija

2012. gadā jauniešu vecumā no 15 līdz 24 gadiem nāves gadījumu skaits, kuru cēlonis ir pašnāvība uz 100 000 iedzīvotājiem vīriešiem bija 26,3 nāves gadījumi uz 100 000 attiecīgās vecuma grupas iedzīvotājiem, bet sievietēm 4,9 nāves gadījumi uz 100 000 attiecīgās vecuma grupas iedzīvotājiem.

Jauniešu (15-24 gadi) nāves cēloņi – pašnāvības (X60-84)

	2008	2009	2010	2011	2012
skaits					
Vīrietis	39	38	34	38	34
Sieviete	7	3	4	5	6
Kopā	46	41	38	43	40
uz 100 000 iedzīvotāju					
Vīrietis	23.1	24.0	23.1	27.6	26.3
Sieviete	4.3	2.0	2.8	3.8	4.9
Kopā	13.9	13.2	13.2	16.0	15.9

Avots: Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, Slimību profilakses un kontroles centrs, 2013

Rīcības virzieni

3.1.Valstī veikt sistemātisku un mērķtiecīgu preventīvo darbu, lai novērstu psihoaktīvo vielu lietošanas izplatību bērnu un jauniešu vidū

Informācija par smēķēšanas kaitīgumu pieejama Veselības ministrijas, kā arī SPKC interneta vietnēs. 2012. gadā ar Veselība ministrijas finansējumu tika īstenoti informatīvi izglītojoši pasākumi par vielu atkarību profilakses jautājumiem pusaudžiem ar mērķi sniegt zināšanas un veidot skolēniem attieksmi pret atkarību izraisošajām vielām, kā arī izpratni par to lietošanas sekām. Pasākumu cikla ietvaros visā Latvijas teritorijā notika 27 pasākumi vispārējās izglītības iestāžu 5.-9.klašu skolēniem, kopumā aptverot 654 skolēnus, un 10 pasākumi profesionālo izglītības iestāžu 1.-2.kursu audzēkņiem, kopā aptverot 250 skolēnus.

3.2.Turpināt darbu pie apmācības programmu sagatavošanas un speciālistu apmācības darbam ar psihoaktīvo vielu un citu atkarību varā esošajiem bērniem un viņu ģimenēm

2012.gadā tika izdotas Veselības ministrijas un sabiedrības veselības speciālistu izstrādātas Vadlīnijas pašvaldībām veselības veicināšanā (apstiprinātas ar Veselības ministrijas 2011.gada 29.decembra rīkojumu Nr.243), kuru mērķis ir sniegt

²⁷ Aprēķinos izmantots Slimību profilakses un kontroles centra ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs par pacientiem ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem (šim reģistram datus sniedz psihiatri). Dati ietver 2012. gada beigās iepriekš minētā reģistra uzskaitē esošo pacientu skaitu ar F32 (depresīva epizode) un F33 (rekurenti depresīvi traucējumi) diagnožu grupu diagnozēm.

pašvaldībām metodisku atbalstu veselību veicinošu aktivitāšu īstenošanai pašvaldības iedzīvotājiem, tai skaitā ietverti ieteikumi un aktivitātes atkarības profilakses veicināšanai dažādām iedzīvotāju grupām.

2012.gadā ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu tika organizētas apmācības pašvaldību kontaktpersonām, lai nodrošinātu pašvaldību deleģēto kontaktpersonu izglītošanu veselības veicināšanas un sabiedrības veselības jautājumos, tai skaitā par psihoaktīvo vielu un citu atkarību profilaksi. Apmācībās tika apmācīti 204 pašvaldību darbinieki.

3.3. Izveidot rehabilitācijas pakalpojumu tīklu, lai optimāli nodrošinātu multidisciplinārās speciālistu komandas pakalpojumus bērniem, kuriem radušies psihiski vai uzvedības traucējumi narkotisko, psihotropo, citu reibinošo vielu lietošanas vai citu atkarību dēļ

Latvijas Nacionālās attīstības plānā 2014.-2020.gadam ietverts pasākums: [315] *Atkarību izraisošo procesu un vielu lietošanas izplatības ierobežošana, t.sk. ārstēšana cilvēku integrācijai darba tirgū un atkarību izraisošo vielu pieejamības mazināšana [Aptveramā teritorija: Visa Latvija].*

Noteikumi Nr. 1046 paredz, ka multiprofesionāls medicīniskās rehabilitācijas pakalpojums ir specializēta medicīniskās rehabilitācijas pakalpojuma organizācijas forma, ko īsteno multiprofesionāla medicīniskās rehabilitācijas komanda. Pakalpojumu sniedz fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsts vai rehabilitologs, psihiatriska profila iestādē vai struktūrvienībā pacientiem ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem – psihiatrs, bērnu psihiatrs un vismaz trīs dažādu profesiju funkcionālie speciālisti, piedaloties ārstniecības un ārstniecības atbalsta personām un konsultantiem.

Multiprofesionālu medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumu var sniegt bāzes vai intensīvas rehabilitācijas kursa veidā.

Multiprofesionālos medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumus sniedz dienas stacionārā vai diennakts stacionārā.

Atbilstoši Noteikumu Nr. 1046 17.pielikumam, veicot narkomānu multidisciplināro rehabilitāciju un ambulatorās palatīvās aprūpes nodrošināšanu valsts sabiedrībā ar ierobežotu atbildību "Bērnu klīniskā universitātes slimnīca", darba samaksas aprēķinā iekļauj arī psihologa darba samaksu atbilstoši noteikumu 180.punktā noteiktajai ārsta darba samaksai.

Savukārt, metadona aizvietojošās terapijas kabineta darba apjoma plānošanā tiek ņemts vērā, ka metadona terapiju nodrošina multiprofesionāla narkotisko vielu atkarības rehabilitācijas komanda, kas sastāv no sertificēta ārsta narkologa, sertificētas māsas un psihologa. Visi komandas dalībnieki ir speciāli apmācīti metadona terapijas veikšanā.

Politikas rezultāts

Samazinājusies atkarīgo vielu lietošanas izplatība bērnu un jauniešu vidū – nav sasniegsts.

No 2009. gada līdz 2011. gadam bija stabila kopējā bērnu ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem psihoaktīvo vielu - alkohola, narkotisko, psihotropo un toksisko vielu lietošanas dēļ saslimšanas samazināšanās.

2012. gadā palielinājās kopējā bērnu saslimstība ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem psihoaktīvo vielu - alkohola, narkotisko, psihotropo un toksisko vielu lietošanas dēļ.

Bērnu saslimstība ar narkotisko, psihotropo un toksisko vielu akūtu intoksikāciju un kaitējoši pārmērīgu lietošanu 2012. gadā bija visaugstākā pēdējo septiņu gadu laikā.

Izplatība (gada beigās uzskaitē esošie) ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem, kas bērniem radušies alkohola lietošanas dēļ pēdējos piecos gados samērā strauji samazinās, bet izplatība ar narkotisko, psihotropo un toksisko vielu akūtu intoksikāciju un kaitējoši pārmērīgu lietošanu 2012. gadā palielinājusies.

Indikators

3.4. Bērnu un pusaudžu skaits ar atkarības diagnozi, intoksikāciju vai kaitīgi pārmērīgu lietošanu.

Bērnu un pusaudžu skaits ar psihiskiem uzvedības traucējumiem psihoaktīvo vielu lietošanas dēļ 2010.-2012.gadā absolūtos skaitļos

	Bērnu un pusaudžu skaits, kuriem pirmoreiz noteikta diagnoze									Gada beigās uzskaitē esošo skaits (0–17 gadi)		
	pavisam			tai skaitā pa vecuma grupām								
				0–14			15–17					
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Alkohola atkarība	7	4	3	1	-	1	0	4	2	13	10	8
Personu skaits ar alkohola akūtu intoksikāciju vai tā kaitējoši pārmērīgu lietošanu	158	116	142	56	22	37	102	94	104	458	349	289
Personu skaits ar psihoaktīvo vielu atkarību (izņemot alkoholu)	10	12	6	0	3	1	10	9	5	31	32	24
opioīdu atkarība	1	0	2	0	0	0	1	0	2	5	2	3
amfetamīnu (stimulatoru) atkarība	3	2	1	0	0	0	2	2	1	8	6	4
gaistošo organisko šķīdinātāju (inhalantu) atkarība	1	3	0	0	33	0	1	0	0	4	7	

Personu skaits ar psihoaktīvo vielu intoksikāciju vai to kaitējoši pārmērīgu lietošanu	74	90	169	3	17	48	60	73	121	211	207	279
--	----	----	-----	---	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----

Avots: Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs, SPKC, 2013

B. Cīņa ar HIV/AIDS

Situācijas raksturojums

2012. gadā ir vērojams jaunatklāto HIV infekcijas gadījumu skaita pieaugums bērniem 0-17 gadu vecuma grupā, salīdzinot ar 2011.gadu (2011.g. – 3 gadījumi; 2012.g. – 10 gadījumi). Pieaugums skaidrojams ar to, ka ir pieaudzis HIV vertikālās transmisijas jauno gadījumu skaits no 2 gadījumiem 2011.gadā līdz 7 gadījumiem 2012.gadā.

Jaunatklāto AIDS gadījumu skaita ziņā bērniem 0-17 gadu vecuma grupā pēdējos gados situācija relatīvi stabila.

2012. gada beigās uzskaitē bija 51 HIV inficēts bērns jeb 14,6 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju vecumā no 0-17 gadiem. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, 2012. gadā palielinājies gada beigās esošo bērnu skaits ar HIV (2011. gadā – 42 bērni jeb 11,8 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju).

B.1. Preventīvais darbs

1.5. Rīcības virzieni

1.5.1. Turpināt izglītēt sabiedrību atbilstoši mērķauditorijām par seksuāli reproduktīvo veselību, rīcību ekstremālās situācijās, STS, HIV/AIDS

2012. gadā ar Veselības ministrijas finansējumu tika īstenoti informatīvi izglītojoši pasākumi par seksuālās un reproduktīvās veselības jautājumiem vidusskolu 10.-12.klašu izglītojamiem un profesionālo izglītības iestāžu (arodvidusskolu, tehnikumu, profesionālo vidusskolu) 1.-2.kursu izglītojamiem, iekļaujot tēmas par veselīgu, draudzīgu attiecību veidošanu, par izpratnes veidošanu par seksualitāti kā cilvēka dabisku un būtisku personības sastāvdaļu, par atbildību, uzsākot seksuālās attiecības, kā arī par drošām seksuālajām attiecībām, t.sk. STS un HIV/AIDS profilaksi. Izglītojošo pasākumu cikla ietvaros visā Latvijas teritorijā notika 69 pasākumi vidusskolu 10.-12.klašu audzēkņiem, kopā aptverot 1392 skolēnus, un 59 pasākumi profesionālo izglītības iestāžu 1.-2.kursu audzēkņiem, kopā aptverot 1271 skolēnus.

2012. gadā pašvaldībās uz sadarbības līguma pamata ar SPKC darbojas 18 HIV profilakses punkti (HPP), kuros nodrošina HIV profilakses pakalpojumus dažādām mērķauditorijām. HPP bez maksas ir iespējams saņemt HIV, vīrushepatītu B,C un sifilisa ekspresttestus, saņemt konsultācijas un informāciju par HIV/AIDS, STI profilaksi, ārstēšanās un rehabilitācijas iespējām, šļirču maiņa injicējamo narkotiku lietotājiem, iespēja saņemt prezervatīvus, psiholoģisku atbalstu.

2012. gadā SPKC apstiprināja apmācību programmu HPP darbiniekiem, sociālajiem un veselības aprūpes darbiniekiem kaitējuma mazināšanas pakalpojumu sniedzējiem „Veselības kaitējuma mazināšanas un novēršanas programmas, pakalpojumi injicējamo narkotiku lietotājiem un citu riska grupu klientiem”. Apmācību programmā ietverti jautājumi arī par HIV/AIDS, STI. Apmācību saņēmuši seši HPP sociālie darbinieki un viens HPP sabiedrības veselības speciālists.

Paralēli kaitējuma mazināšanas pasākumiem HPP darbinieki veic profilaktiski izglītojošo darbu skolās (vada diskusijas, lekcijas, kā arī sniedz konsultācijas un informāciju par reproduktīvo veselību, kontracepciju, drošu seksu, HIV/AIDS un STI).

HPP aktīvi piedalās dažādos pasākumos par HIV/AIDS, atkarības jautājumiem. Piemēram, 2012. gadā Cēsu HPP darbiniece lasīja lekciju „Staiceles piedzīvojums 2012” nometnes jauniešiem un bērniem vecumā no 9-12 gadiem (kopā 30 personas) par atkarības jautājumiem, veselīgu dzīvesveidu, kā arī iedalījās festivālā „Laba daba” un „Fonofest”, kuru laikā jauniešiem un pieaugušajiem dalīja prezervatīvus. Savukārt, Liepājas HPP 2012. gadā maijā – veselības mēneša ietvaros rīkoja grupu nodarbības jauniešiem (10.-12.klases skolēniem, augstākās un profesionālās izglītības iestāžu studentiem) par atkarības un HIV/AIDS jautājumiem.

Pasaules AIDS dienas ietvaros SPKC sadarbībā ar HPP un NVO organizēja atvērto durvju dienas, piedāvājot iedzīvotājiem bez maksas saņemt HIV eksprestestu ar pirms un pēc testa konsultāciju. Tika iespiestas informatīvās skrejlapas ar aicinājumu veikt HIV eksprestestu, kuras dalītas Rīgas ielās. Jebkuram apmeklētājam tika piedāvāts saņemt informāciju un konsultācijas par HIV/AIDS, seksuāli transmisīvo infekciju (STI) profilaksi, kā arī saņemt informatīvos bukletus par HIV/AIDS, STI. Atvērto durvju dienas norisinājās Rīgas trīs HPP (tai skaitā SPKC HIV/AIDS konsultāciju kabinetā), Olainē, Liepājā, Bauskā, Jelgavā un Jēkabpilī. Kopā visos HPP AIDS dienas ietvaros 2012. gadā tika veikti 96 HIV eksprestesti un sniegtas tikpat pirms un pēc testa konsultācijas.

2010. gadā kopā visos HPP veiktas 14 088 konsultācijas, 2011. gadā – 11 951, 2012. gadā – 10 797 konsultācijas dažādām mērķauditorijām par HIV/AIDS, STI, vīrushepatītiem, tuberkulozi u.c. 2010. gadā veikti 1 421 HIV eksprestesti, 2011.- 1 261; 2012. gadā veikti 2 134 HIV eksprestesti. Veicot HIV testu, tiek nodrošināta pirms un pēc testa konsultācija.

2012. gadā tika atkārtoti izdoti informatīvie materiāli „HIV/AIDS ĀBECE” 4 000 eksemplāru un „Seksuāli transmisīvās infekcijas” 6 000 eksemplāru latviešu un krievu valodās. Bukleti tika izsniegti HPP visā Latvijā.

SPKC tīmekļa vietnē 2012. gadā ievietots aktualizēts informatīvais buklets „HIV/AIDS ĀBECE”, „Seksuāli transmisīvās infekcijas”, „HIV un A,B,C vīrushepatīti. Nopietnāk nekā tu domā”. SPKC tīmekļa vietnē ievietota informācija „Lielās talkas” ietvaros par rīcību gadījumā, ja sadurās ar šļirci. SPKC tīmekļa vietnē ievietota interaktīvā karte ar HPP atrašanās koordinātēm, tajos pieejamiem pakalpojumiem.

2012.gadā Izglītības un zinātnes ministrijas Valsts izglītības satura centrs organizēja diagnosticējošos darbus 5. un 9.klases skolēniem par veselības izglītības jautājumiem, t.sk. jautājumus par inficēšanos ar HIV/AIDS, tās izplatību. Diagnosticējošo darbu rezultāti tiks ņemti vērā izstrādājot jauno, kompetenču pieejā veidoto pamatzglītības standartu.

Saistībā ar šiem jautājumiem būtu ieteicams organizēt profesionālās pilnveides kursus pedagogiem, kā arī papildināt mācību procesu ar nevalstisko organizāciju, piemēram, biedrību „Papardes zieds”, „DIA+LOGS” piedāvātajām aktivitātēm.

1.5.2. Nodrošināt līdzfinansējumu projektiem, kas jauniešus motivē veselīgam dzīvesveidam, dzīvei bez narkotikām, nodrošina ar lietderīga laika pavadīšanas iespējām, karjeras konsultāciju sniegšanā

2012. gadā ar Veselības ministrijas finansējumu notika veselīga dzīvesveida popularizēšanas pasākumi 1.-4.klašu un 6.-8.klašu skolēniem. Skolās notika interaktīvs pasākums „Veselīgā diena”, kuras ietvaros bērniem tika stāstīts par veselīgu un sabalansētu uzturu kā veselīga dzīvesveida neatņemamu sastāvdaļu, kā arī fizisko aktivitāšu nozīmīgumu. Lekcijas bērniem par pareizu uzturu vadīja profesionāli uztura speciālisti, bet par fiziskām aktivitātēm bērnus izglītoja un paraugdemonstrējumus rādīja attiecīgā sporta veida profesionālis vai populārs attiecīgās skolas absolvents. 2012. gadā sabiedriskā organizācija „Dzīvo veselīgi” visā Latvijas teritorijā novadīja 26 pasākumus 1.-4.klašu skolēniem, kopā izglītojot 1334 skolēnus un 22 pasākumus 6.-8.klašu skolēniem, kopā izglītojot 1087 skolēnus.

Politikas rezultāts: Samazinājusies HIV/AIDS, STS izplatība bērnu un jauniešu vidū nav sasniegts.

1.7. Indikators

Ar HIV/AIDS, STS inficēto bērnu un pusaudžu skaits.

Ikgadējie jaunie HIV, AIDS un STS gadījumi bērniem 0-17 gadu vecuma grupā

Gads	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
HIV	14	2	7	3	10
AIDS	5	1	0	2	1
Sifiliss	3	6	2	1	4
Gonoreja	25	21	11	12	13
Hlamidioze	28	42	40	55	60
Anoģenitālā herpesvīrusu infekcija	2	2	1	0	0

Avots: HIV/AIDS gadījumu valsts reģistrs, Slimību profilakses un kontroles centrs, 2013

Ikgadējie jaunie (saslimstība) HIV, AIDS gadījumi bērniem 0-17 gadu vecuma grupā absolūtos skaitļos un uz 100 000 iedzīvotāju 2008.-2012. gadā

Gads	2008		2009		2010		2011		2012	
	Abs.sk.	Uz 100 000 iedz.	Abs.sk.	Uz 100 000 iedz.	Abs.sk.	Uz 100 000 iedz.	Abs.sk.	Uz 100 000 iedz.	Abs.sk.	Uz 100 000 iedz.
HIV	14	3,6	2	0,5	7	1,9	3	0,8	10	2,9
AIDS	5	1,3	1	0,3	0	0	2	0,6	1	0,3

Avots: HIV/AIDS gadījumu valsts reģistrs, Slimību profilakses un kontroles centrs, 2013

Ikgadējie jaunie (saslimstība) STS gadījumi bērniem 0-17 gadu vecuma grupā absolūtos skaitļos un uz 100 000 iedzīvotāju 2008.-2012. gadā

Gads	2008		2009		2010		2011		2012	
	Abs. sk.	Uz 100 000 iedz.	Abs. sk.	Uz 100 000 iedz.	Abs. sk.	Uz 100 000 iedz.	Abs. sk.	Uz 100 000 iedz.	Abs. sk.	Uz 100 000 iedz.
Sifiliss	3	0,8	6	1,6	2	0,5	1	0,3	4	1,1
Gonoreja	25	6,3	21	5,5	11	3,0	12	3,4	13	3,7
Hlamidioze	28	7,1	42	11,0	40	10,9	55	15,5	60	17,2
Anoģenitāla herpesvīrusu infekcija	2	0,5	2	0,5	1	0,3	0	0	0	0

Avots: HIV/AIDS gadījumu valsts reģistrs, Slimību profilakses un kontroles centrs, 2013

Gada beigās kopējais (izplatība) HIV un AIDS gadījumu skaits bērniem 0-17 gadu vecuma grupā absolūtos skaitļos un uz 100 000 iedzīvotāju 2008.-2012. gadā

Gads	2008		2009		2010		2011		2012	
	Abs.sk.	Uz 100 000 iedz.	Abs.sk.	Uz 100 000 iedz.	Abs.sk.	Uz 100 000 iedz.	Abs.sk.	Uz 100 000 iedz.	Abs.sk.	Uz 100 000 iedz.
HIV	39	9,9	37	9,7	43	14,7	42	11,8	51	14,6
AIDS	11	2,8	12	3,1	12	3,3	14	3,9	15	4,3

Avots: HIV/AIDS gadījumu valsts reģistrs, Slimību profilakses un kontroles centrs, 2013

B.2. Veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un kvalitāte

1.1. Politikas mērķis

Uzlabot veselības aprūpi, lai novērstu HIV/AIDS, STS izplatību bērnu, jauniešu vidē un sniegtu palīdzību HIV/AIDS, STS inficētajiem.

2.5. Rīcības virzieni

2.5.1. Nodrošināt iedzīvotājiem, bet jo sevišķi bērniem un grūtniecēm, bezmaksas postekspozīcijas profilakses pieejamību, ja bijusi saskare ar potenciāli infekcioziem cilvēka bioloģiskajiem šķidrumiem

Saskaņā ar normatīvajos aktos par dzemdību palīdzības nodrošināšanu noteikto kārtību grūtniecei pirmreizējā apmeklējuma reizē jāveic speciālo izmeklēšanu uz HIV infekciju (imūnfermentatīvo analīzi (IFA anti HIV ½) ar pirmstesta konsultēšanu). Gadījumā, ja sifilisa vai HIV testi pozitīvi, ārsts informē par to grūtnieci un nosūta pie

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

atbilstoša speciālista (ja konstatēts sifiliss, – pie dermatovenerologa, ja konstatēts HIV, – pie RAKUS/LIC22 infektologa), kurš sniedz atzinumu un ieteikumus turpmākai aprūpei un novērošanai.

Stacionāra „Latvijas Infektoloģijas centrs” HIV/AIDS ambulatorā nodaļa nodrošināja HIV(+) grūtnieču HIV transmisijas profilaktisko terapiju un veica HIV eksponēto bērnu dinamisko novērošanu. Tāpat arī nodrošināja HIV(+) bērnu terapiju un veica dinamisko novērošanu.

Dzemdētāju īpatsvars (kuras grūtniecības laikā veikušas HIV testu, kurām diagnosticēts HIV) 2007.-2012. gadā

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Dzemdētāju īpatsvars (no kopējā dzemdētāju skaita), kuras grūtniecības laikā veikušas HIV testu,%	79,3	94,7	95,5	96,9	97,7	98,1
Dzemdētāju īpatsvars (no kopējā dzemdētāju skaita), kurām diagnosticēts HIV,%	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,2

Avots: Slimību profilakses un kontroles centrs, 2013

2009.gadā grūtniecība HIV infekcijas dēļ pārtraukta 5 gadījumos, 2010.gadā – 2 gadījumos, 2011.gadā – 5 gadījumos, 2012. gadā – 8 gadījumos.

2.5.2. Nodrošināt kvalitatīvu medicīnisko un sociālo pakalpojumu pieejamību pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai

Nodrošinot medicīnisko pakalpojumu pieejamību visiem valsts iedzīvotājiem, tai skaitā bērniem, ir pieejama HIV testēšana, apmeklējot ģimenes ārstu, kas ir vistuvāk dzīvesvietai. Tā kā ārstēšanai ir nepieciešamas specifiskas zināšanas, to veic infektologs, tādēļ kvalitatīvu ārstēšanu ne vienmēr var nodrošināt dzīvesvietas tuvumā. Pacienta veselības stāvokļa novērtēšanā ir iesaistīts arī ģimenes ārsts un nodrošina veselības aprūpes pakalpojumus atbilstoši savai kompetencei.

Papildus minētajam tiek attīstīta HIV profilakses punktu tīkla paplašināšana, nodrošinot to darbinieku apmācība, lai pēc iespējas vairāk vietās būtu pieejama brīvprātīga bezmaksas HIV testēšana un konsultēšana, informatīvie materiāli un psiholoģiskais atbalsts personām, tai skaitā pusaudžiem. Aktuālākā informācija par profilakses punktu darbību, pakalpojumiem un izvietojumu regulāri tiek publicēta Slimību profilakses un kontroles centra mājaslapā <http://www.spkc.gov.lv/hiv-profilakses-punkti/>.

2.5.3. Nodrošināt starptautisko cilvēktiesību normu ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu attiecībā uz HIV inficētajiem un AIDS slimniekiem

Nodrošinot HIV inficētu personu un AIDS slimnieku aprūpi, tai skaitā bērniem, tiek ievērotas Pacientu tiesību likuma 3.panta otrajā daļā noteiktās prasības, kas paredz, ka, nodrošinot pacienta tiesības, aizliegta atšķirīga attieksme atkarībā no personas rases, etniskās izcelsmes, ādas krāsas, dzimuma, vecuma, invaliditātes, veselības LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

stāvokļa, reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās vai sociālās izcelsmes, mantiskā vai ģimenes stāvokļa vai citiem apstākļiem. Atšķirīga attieksme ietver personas tiešu vai netiešu diskrimināciju, personas aizskaršanu vai norādījumu to diskriminēt.

Visiem iedzīvotājiem, tai skaitā bērniem, tiek nodrošināta konfidenciālas HIV diagnostikas pieejamība visā valsts teritorijā.

Veselības ministrija nav saņēmusi personu iesniegumus par starptautisko cilvēktiesību normu neievērošanu vai diskrimināciju attiecībā uz HIV inficētajiem un AIDS slimniekiem.

Indikators

2.7. Regulāru medicīnisko palīdzību saņemšo HIV/AIDS, STS bērnu īpatsvars

Atbilstoši Nacionālā veselības dienesta Veselības aprūpes pakalpojumu apmaksas norēķinu sistēmas „Vadības informācijas sistēma” datiem, 2012. gadā 39 HIV inficēti bērni ir saņēmuši kompensējamus medikamentus. 2012. gadā viens bērns inficēts ar sifilisu ir saņēmis kompensējamus medikamentus.

Diagnozes kods saskaņā ar SSK-10	Periods	Bērnu skaits 0-18 gadi
A51.0-A51.5; A51.9 (sifiliss)	2008.gads	0
	2009.gads	0
	2010.gads	0
	2011.gads	0
	2012.gads	1

Avots: Nacionālais veselības dienests, 2013

Diagnozes kods saskaņā ar SSK-10	Periods	Bērnu skaits 0-18 gadi
B20.0-B20.9; B21.0-B21.3; B21.7-B21.9; B22.0-B22.2; B22.7; B23.0-B23.2; B23.8; B24; Z20.6; Z21; (HIV)	2008.gads	0
	2009.gads	0
	2010.gads	36
	2011.gads	34
	2012.gads	39

Avots:

Nacionālais veselības dienests, 2013

Politikas rezultāts

AIDS/HIV inficētiem bērniem un viņu ģimenēm ir pieejama nepieciešamā palīdzība ir sasniegts, tiek nodrošināta ārstēšana.

C. Kvalitatīvas izglītības nodrošināšana

C.1. Pirmsskolas un obligātās izglītības pieejamība un kvalitāte

1.3. Politikas mērķis

Nodrošināt katram bērnam pirmsskolas un obligātās izglītības ieguves iespējas, uzlabot mācību un audzināšanas procesa un rezultāta kvalitāti.

1.5. Rīcības virzieni

1.5.1. Nostiprināt un uzlabot visaptverošu obligātā izglītības vecuma bērnu uzskaiti, nodrošināt, lai visi obligātā izglītības vecuma bērni iegūst izglītību

2012./2013.mācību gadā vispārējās izglītības programmas īstenoja 807 vispārīzglītojošās dienas skolas, savukārt no tām 109 izglītības iestādes mācību saturu īsteno bilingvāli (mazākumtautību izglītības programmas), tajā skaitā 99 skolas īsteno izglītības programmas krievu valodā, četras skolas poļu valodā, viena skola ukraiņu valodā, viena skola baltkrievu valodā, divas skolas ebreju valodā, viena skola lietuviešu valodā un viena skola igauņu valodā) un 66 izglītības iestādes īsteno gan latviešu, gan mazākumtautību izglītības programmas, kā arī divas privātās izglītības iestādes īsteno vispārējās izglītības programmas angļu valodā (viena skola) un franču valodā (viena skola). Latvijā darbojas 25 vakara, neklātienes un tālmācības izglītības iestādes, no tām 14 īsteno gan latviešu, gan mazākumtautību izglītības programmas. Vairākas izglītības iestādes nodrošina čigānu (romu) skolēnu dažādu pakāpju izglītību: Valmieras pirmsskolas izglītības iestāde „Buratino”, Vilpulkas sākumskola, Jelgavas 4.pamatskola, Kuldīgas pamatskola, Lādezera pamatskola, Jēkabpils 2.vidusskola, Jūrmalas pilsētas Mežmalas vidusskola, Valdemārpils vidusskola, Ventspils vakara vidusskola. Mazākumtautību izglītības programmās mācās 56 000 skolēni, sasniedzot 27,9 % no kopējā skolēnu skaita.

2012./2013.mācību gadā konfesionālo ticības mācību bija iespējams apgūt astoņās skolās, bet kristīgo mācību – 252 skolās.

Šajā nodaļā noteiktā mērķa - nodrošināt katram bērnam pirmsskolas un obligātās izglītības ieguves iespējas, uzlabot mācību un audzināšanas procesa un rezultāta kvalitāti - sasniegšanā, 2012.gadā katram ieslodzītajam obligātās izglītības vecumā tika nodrošināta iespēja iesaistīties pamatizglītības iegūšanā.

2012.gadā 87 ieslodzījumā esošie nepilngadīgie tika iesaistīti vispārējās izglītības programmās, no tiem 79 izglītojamie piedalījās pamatizglītības iegūšanā un 8 izglītojamie – vidējās izglītības programmās. 2011./2012.mācību gada beigās (uz 2012.gada 1.jūliju) 11 nepilngadīgie ieslodzītie sekmīgi nokārtoja valsts eksāmenus un saņēma izglītību apliecinājošus dokumentus par pamatizglītības iegūšanu, 2 nepilngadīgie ieslodzītie – par vidējās izglītības iegūšanu. Turklāt 2012.gadā Ilūciema cietuma audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem nodaļā 2 nepilngadīgās tika iesaistītas profesionālās izglītības programmās ar iegūstamo kvalifikāciju pavāra palīgs un frizieris.

1.5.2. Nodrošināt pirmsskolas vecuma bērniem iespēju apgūt pirmsskolas izglītošanas programmas

Latvijā 2012./2013.mācību gadā pirmsskolas izglītību īstenoja 1006 izglītības iestādes (2011./2012.mācību gadā – 1005 izglītības iestādes). Pirmsskolas izglītības programmas īstenoja 605 pirmsskolas izglītības iestādēs (t.sk. 79 privātajās izglītības iestādēs), 14 interešu izglītības iestādēs, 387 citās izglītības iestādēs (skolās). Saskaņā ar Izglītības un zinātnes ministrijas datiem 2012./2013.mācību gadā pirmsskolas izglītības programmas apguva 93 293 bērni no 1,5 gadu vecuma, t.sk. 42 084 bērni no piecu gadu vecuma. 2012.gadā Izglītības un zinātnes ministrija ir saskaņojusi divu jaunu pirmsskolas izglītības iestāžu atvēršanu.

Pirmsskolas izglītības iestādēs latviešu, krievu, ebreju un poļu valodas grupās strādā pedagogi ar atbilstošu izglītību un profesionālo kvalifikāciju. 2012./2013.mācību gadā kopējais pedagogu skaits, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmas, ir palielinājies par 339 pedagogiem.

2012.gada 31.jūlijā ir pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.533 „Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām”. Pirmsskolas izglītības saturs ir ietverts vispārējās pirmsskolas un mazākumtautību izglītības programmās un speciālās pirmsskolas un mazākumtautību speciālās pirmsskolas izglītības programmās. Būtiskas izmaiņas veiktas pirmsskolas izglītības mazākumtautību programmu paraugos, paplašinot latviešu valodas apguves iespējas, īstenojot virzību no valsts valodas mācīšanas uz valsts valodas apguvi, akcentējot atbalstošu vidi tās apguvei, ikdienas saskarsmi un palielinot latviešu valodas rotaļnodarbību skaitu nedēļā no divām līdz piecām rotaļnodarbībām bērniem no piecu gadu vecuma.

2013.gada 1.septembrī stājās spēkā Labklājības ministrijas sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju un Izglītības kvalitātes valsts dienestu izstrādātie Ministru kabineta noteikumi Nr.403 „Kārtība, kādā tiek aprēķināts un piešķirts valsts atbalsts par bērniem no pusotra gada vecuma līdz brīdim, kad tiek uzsākta obligātā bērna sagatavošana pamatzglītības ieguvei, ja bērns saņem pakalpojumu pie privātā pakalpojumu sniedzēja”. Tie paredz risinājumu pašvaldību pirmsskolas rindu likvidēšanai un paredz valsts atbalstu līdz 100 latiem mēnesī privātiem pakalpojumu sniedzējiem, kuri nodrošina pirmsskolas izglītības programmu apguvi vai bērnu uzraudzības pakalpojumu sniegšanu kā pilna laika pakalpojumu (astoņas stundas dienā) darba dienās. Valsts piešķirusi finansiālu atbalstu bērniem no pusotra gada vecuma, lai varētu saņemt pakalpojumu pie privātā pakalpojumu sniedzēja gadījumos, kad netiek nodrošināta vieta pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē. Minētie Ministru kabineta noteikumi paredz atbalsta piešķiršanas kārtību laika posmā no 2013.gada 1.septembra līdz 31.decembrim.

Lai nodrošinātu bērnu uzraudzību un viņu agrāku iekļaušanos pirmsskolas izglītības programmu apgūvē, 2013.gada 1.septembrī stājās spēkā arī Ministru kabineta noteikumi Nr.404 „Prasības bērnu uzraudzības pakalpojuma sniedzējiem un bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzēju reģistrēšanas kārtība”. Šie noteikumi nosaka pakalpojumu sniedzēja reģistrēšanas kārtību, kā arī profesionālās kvalifikācijas un drošības prasības privātiem pakalpojumu sniedzējiem, kuri nodrošina bērnu uzraudzības pakalpojumu sniegšanu, lai mazinātu rindas. Bērnu uzraudzības pakalpojums ir kvalificēts uzraudzības un aprūpes pakalpojums, kura mērķis ir LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

nodrošināt bērna atrašanos pieaugušā klātbūtnē un drošu, saturīgu un lietderīgu dienas organizēšanu bērnam, sekmējot bērna vispusīgu attīstību. Bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzējs pakalpojumu sniegšanas vietā nodrošina bērnam atbilstošu vidi, kas nerada draudus viņa drošībai, dzīvībai, veselībai, tikumībai un vispusīgai attīstībai, kā arī nodrošina bērna likumiskajam pārstāvim iespēju iepazīties ar dokumentāciju, kas apliecina Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.panta trešajā daļā noteikto prasību izpildi.

Pirmsskolas izglītībā tiek īstenots arī īpašais izglītības veids – speciālā pirmsskolas izglītība bērniem ar speciālām vajadzībām. Latvijā 2012./2013.mācību gadā speciālās pirmsskolas izglītības programmas īstenoja 40 speciālās pirmsskolas izglītības iestādes, kā arī vispārējās izglītības iestādes, kas īsteno speciālās pirmsskolas izglītības programmas.

1.5.3. Paplašināt bezmaksas vai subsidēto pakalpojumu piedāvājuma klāstu izglītībā

Sk. 1.5.2.rīcības virzienu.

1.5.4. Paaugstināt izglītības satura kvalitāti visās izglītības pakāpēs un veidos atbilstoši sabiedrības un tautsaimniecības attīstības vajadzībām

Izglītības un zinātnes ministrijas Valsts izglītības satura centrs īsteno (20.04.2010. – 30.11.2013.) Eiropas Sociālā fonda projektu „Vispārējās izglītības pedagogu tālākizglītība”, kura mērķis ir vispārējās izglītības pedagogu kompetences paaugstināšana un prasmju atjaunošana mūsdienīga mācību procesa nodrošināšanai un uz zināšanām un inovācijām balstītas sabiedrības veidošanai. Projekta ietvaros izstrādātas 39 pedagogu profesionālās pilnveides programmas un izdales materiālu komplekti un īstenotas 57 tālākizglītības programmas, kas nodrošinājušas:

- vispārējo pedagogisko un izglītības jomas kompetenču pilnveidi mūsdienīga mācību procesa īstenošanai;
- modernizētā vispārējās izglītības satura, inovatīvu mācību metožu, mācīšanās tehnoloģiju un mācību sasniegumu vērtēšanas sistēmas ieviešanu;
- izglītības procesa vadības kompetenču pilnveidi pārmaiņu ieviešanai mācību procesā un izglītības iestādē;
- IKT prasmju atjaunošanu un paaugstināšanu e-mācību vides veidošanai mācību procesā;
- svešvalodu prasmju atjaunošanu un paaugstināšanu mācību procesa uzlabošanai, skolotāju mobilitātes veicināšanai un izglītības iestāžu dalībai starptautiskajos projektos.

Projektā īstenoto tālākizglītības kursu programmās profesionālo kompetenci pilnveidojuši mācību priekšmetu pedagogi, skolu bibliotekāri, klašu audzinātāji, pirmsskolas pedagogi, kā arī izglītības iestāžu vadītāji un vietnieki. Projekta aktivitātēs kopumā iesaistījušies 9727 pedagogi. Sporta skolotāji projekta ietvaros organizētajos pedagogu profesionālo un pedagogisko kompetenču pilnveidesursos tiek izglītoti par to, kā strādāt ar bērniem ar veselības traucējumiem.

1.5.5. Nodrošināt vienlīdzīgu mācību un metodisko līdzekļu, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju pieejamību

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

Lai novērstu Pamatnostādņu 2.2. sadaļā 2.2.1. punktā minēto atšķirību laukos un pilsētās **interneta pieejamības** ziņā, Satiksmes ministrija īsteno valsts atbalsta programmu „Nākamās paaudzes tīkli lauku teritorijās”, kuras ietvaros plānots noteiktās lauku teritorijās izveidot optiskā tīkla pieslēgumpunktus, tādējādi dodot iespēju elektronisko sakaru komersantiem nodrošināt lauku iedzīvotājiem pieeju (pēdējā jūdze) augsta ātruma interneta pakalpojumiem. Valsts atbalsta programma tiek īstenota 2.kārtās - pirmās kārtas īstenošana jau ir uzsākta, savukārt otro kārtu plānots pabeigt līdz 2018.gadam.

Latvijas bibliotēkās tika īstenots bibliotēku attīstības projekts “Trešais tēva dēls”, par kuru atbildīgs Kultūras informācijas sistēmu centrs.

1.5.6. Nodrošināt izglītības programmu, tai skaitā profesionālās izglītības apguvi bērniem invalīdiem un bērniem ar speciālām vajadzībām, nodrošinot integratīvās izglītības iespējas, uzlabojot izglītošanas procesa inženiertehnisko un materiālo nodrošinājumu

2012.gada 9.oktobrī tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.695 „Kārtība, kādā piešķir un finansē asistenta pakalpojumu izglītības iestādē”. Asistenta pakalpojumu ir tiesības saņemt personai no 5 līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti, pamatojoties uz Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisijas atzinumu par īpašas kopšanas nepieciešamību sakarā ar smagiem funkcionāliem traucējumiem. Asistenta pienākums ir sniegt atbalstu izglītojamajam pārvietoties izglītības iestādē, tajā skaitā starpbrīžos un pagarinātās dienas grupas laikā, ārpusstundu pasākumos, nokļūt vietās, kur notiek izglītības iestādes organizētie pasākumi, kā arī atbalstu līdzdalībai šajos pasākumos, atbalstu saskarsmē un komunikācijā ar citiem izglītojamiem, pedagogiem un citām personām, atbalstu pašaprūpes veikšanai, tajā skaitā personīgā higiēna, palīdzība ēdienreizēs un vietās, apģērbšanās un noģērbšanās, apģērba kārtošana, mācību materiālu sagatavošana darbam un mācību pierakstu veikšana, mācību vietas un piederumu sakārtošana. 2012.gadā asistenta pakalpojumus saņēma 200 izglītojamie, apgūstot 52% (jeb 172 177 Ls) no kopējā šim mērķim paredzētā budžeta apjoma. Asistenta pakalpojumi visvairāk izmantoti Rīgā – 30 asistenti, Daugavpilī – 18 asistenti, Jelgavā – 12 asistenti, Liepājā – 10 asistenti. 2013.gadā piešķirtais valsts budžeta finansējums asistentu pakalpojumu nodrošināšanai – 843 407 Ls.

Atsaucoties vecāku, izglītības speciālistu un speciālās izglītības iestāžu pārstāvju paustajam viedoklim, ka izglītības iestāžu nosaukumā vārds „speciālā” nav pozitīvs attiecībā uz izglītojamā dzīves kvalitāti un vecāki ne vienmēr vēlas savu bērnu izglītēt speciālās izglītības iestādē, lai neizsauktu pret savu bērnu un ģimeni negatīvu reakciju no sabiedrības puses, Izglītības un zinātnes ministrija ir aktualizējusi jautājumu par speciālās izglītības iestāžu nosaukumiem, aicinot izglītības iestādes izslēgt no tiem vārdu „speciālā”. 2012./2013.mācību gadā skolas nosaukumu nomainījušas 23 vispārējās speciālās izglītības iestādes un 22 pirmsskolas izglītības iestādes. Arī 2013./2014.mācību gadā izglītības iestādes aicinātas izvērtēt speciālās izglītības iestādes nosaukuma maiņas nepieciešamību.

2013.gadā uzsākta speciālās izglītības iestāžu darbības efektivitātes izvērtēšana ar mērķi gūt informāciju par nepieciešamajām izmaiņām esošajā speciālās izglītības

iestāžu tīklā un finansēšanas modeli, nodrošinot bērniem ar speciālajām vajadzībām pieeju kvalitatīvai izglītībai.

Izglītības un zinātnes ministrijas Valsts izglītības satura centrs īsteno (02.02.2011. – 31.10.2013.) Eiropas Sociālā fonda projektu „Izglītojamo ar funkcionāliem traucējumiem atbalsta sistēmas izveide”, kura mērķis ir izveidot atbalsta sistēmu izglītojamo ar funkcionāliem traucējumiem (speciālām vajadzībām) kvalitatīvas izglītības nodrošināšanai, sekmējot viņu iekļaušanos sabiedrībā. Projekta rezultāti 2012.gadā:

- strādāts pie pedagoģiski medicīnisko komisiju darbinieku un izglītības iestāžu pedagogu, kuri strādā ar izglītojamiem ar funkcionāliem traucējumiem, profesionālo kapacitātes paaugstināšanas, organizējot seminārus speciālistiem – atbalsta personālam izglītības iestādēs un pedagoģiski medicīnisko komisiju locekļiem (logopēdiem, psihologiem u.c.). Semināros iekļautas tēmas par visdažādākajiem bērnu attīstības traucējumiem.
- sagatavoti metodiskie materiāli pedagogiem darbam ar izglītojamiem, kuriem ir uzvedības traucējumi, mācīšanās traucējumi, jaukti attīstības traucējumi, garīgās attīstības traucējumi, redzes traucējumi, autisms, kohleārie implantī. Par minētajiem traucējumiem sagatavoti arī informatīvie materiāli vecākiem un aprūpētājiem.
- izstrādāti un Valsts izglītības satura centra mājas lapā projekta e-vidē skolotājiem ir pieejami trīs interaktīvie mācību līdzekļi:
 - aktīvās runas un lasīšanas spēju attīstīšanai izglītojamiem ar smagiem vai vairākiem attīstības traucējumiem;
 - valodas prasmju veidošanai un attīstīšanai skolēniem ar speciālām vajadzībām un atbalsta materiāls skolotājiem;
 - matemātikas prasmju veidošanai un attīstīšanai skolēniem ar speciālām vajadzībām un atbalsta materiāls skolotājiem.

Šie mācību materiāli ir izmantojami ne tikai skolēniem ar speciālām vajadzībām, bet arī citiem skolēniem atbilstoši viņu vecumam, spējam un attīstības līmenim.

- izglītojamo ar funkcionāliem traucējumiem attīstības, spēju un veselības stāvokļa vienotas novērtēšanas metodikas pilnveide, Projekta ietvaros (2012.gada decembris - 2013.gada jūnijs) 50 psihologi ir apguvuši kā strādāt ar pieciem diagnostikas testiem:

1. Vekslera bērnu intelekta testu (WISC-IV);
2. Adaptīvās uzvedības novērtēšanas sistēmu (ABAS-II);
3. Ahenbaha bērna uzvedības novērtēšanas aptauju (CBCL/6-18);
4. Latviešu valodas un matemātikas sasniegumu testu (LMST-II);
5. Agrīnās lasītprasmes novērtēšanas testu (DIBELS Next).

Šos testus psihologi var izmantot, izvērtējot bērnus pedagoģiski medicīniskajās komisijās, lai ieteiktu atbilstošu izglītības programmu, kā arī noteiktu skolēnu izglītības vajadzības izglītības iestādēs un ieteiktu atbalsta pasākumus, kas palīdzēs gūt panākumus izglītības procesā.

- 2011.gadā izveidoto iekļaujošas izglītības atbalsta centru aktīva darbība republikas pilsētās (pavisam astoņi centri), lai nodrošinātu konsultatīvu atbalstu novadu pedagoģiski medicīniskām komisijām un veicinātu iekļaujošas izglītības vides veidošanu izglītības iestādēs (semināru par aktuāliem jautājumiem organizēšana, izglītības iestāžu, vecāku, sociālo darbinieku u.c. konsultēšana).

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

1.5.7. Nodrošināt dzīvei nepieciešamo prasmju apguves iespējas visiem izglītojamajiem vecumā līdz 18 gadiem, tai skaitā bērniem ārpusģimenes aprūpes iestādēs, nepilngadīgajiem ieslodzījuma vietās

Vienlaikus informējam, ka Izglītības un zinātnes ministrija ir izstrādājusi Izglītības attīstības pamatnostādņu 2014. – 2020.gadam projektu, kurā paredzētās darbības ir vērstas uz ilgtermiņa politikas īstenošanu izglītībā. Minēto pamatnostādņu rīcības virzienos citu starpā ir iekļauta arī uz zināšanu sabiedrībā pieprasītām kompetencēm orientēta, radošumu un veselīga dzīves veida veicinoša izglītības satura pilnveide, iekļaujošās izglītības principu ieviešana, priekšlaicīgi mācības pametušo un izglītību neieguvušo skaita samazināšana, kā arī ārpus formālās izglītības iespēju bērniem un jauniešiem paplašināšana.

Savukārt pārmaiņas izglītības saturā ilgtermiņā saistītas ar kompetenču pieejā veidota pamatzglītības standarta izstrādi līdz 2014.gada 1.jūnijam, nosakot pamatkompetencēs balstītu apgūstamo izglītības jomu saturu, ietverot apgūstamos mācību priekšmetus un akcentējot 21.gadsimtam nozīmīgas prasmes: tai skaitā daudzveidīgu domāšanu, aktīvu un veselīgu dzīvesveidu; informācijas tehnoloģiju prātību, saziņas un sadarbības prasmes; pašizziņu, pašiniciatīvu (uzņēmīgumu) un jaunradi.

Nodrošinot dzīvei nepieciešamo prasmju apguvi ieslodzījuma vietās, 2012.gadā nepilngadīgajiem interešu izglītības ietvaros tika organizēta arodiemaņu programmu (mehāniskā metālapstrāde, daļamatniecība, kokapstrāde, celtniecības pamati, plastilīnu animācija) īstenošana Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem. Kopumā arodiemaņu programmās tika iesaistīti 96 nepilngadīgas personas. 2012.gadā Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem 18 nepilngadīgie ieslodzītie tika iesaistīti resocializācijas programmā „Dzīves skola II”, kuras mērķis ir sagatavot ieslodzītos atbrīvošanai no ieslodzījuma vietas un turpmākai integrēšanai sabiedrībā. Tādējādi tika panākta dzīvei nepieciešamo prasmju apguve nepilngadīgajiem ieslodzītajiem.

1.5.8. Sekmēt bērnu un jaunatnes organizāciju veidošanos un attīstību, līdzdalību politiskajos, ekonomiskajos, sociālajos un kultūras procesos vietējā, nacionālā un starptautiskā līmenī

Saskaņā ar Jaunatnes likuma 3.panta pirmo daļu Izglītības un zinātnes ministrija nodrošina vienotas valsts politikas izstrādi jaunatnes politikas nozarē un tās koordinētu īstenošanu, tādejādi uzturot pasākumu sistēmu darbam ar jaunatni.

Ministru kabineta 2003.gada 16.septembra noteikumi Nr.528 „Izglītības un zinātnes ministrijas nolikums” nosaka, ka viena no ministrijas funkcijām ir jaunatnes politikas izstrādāšana, savukārt Ministru kabineta 2009.gada 20.aprīļa rīkojuma Nr.246 „Par Jaunatnes politikas pamatnostādņēm 2009.-2018.gadam” 2.punkts nosaka, ka ministrija ir atbildīgā institūcija Jaunatnes politikas pamatnostādņu 2009. – 2018.gadam īstenošanas koordinācijā.

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

Ievērojot Jaunatnes likuma 3.panta ceturtajā daļā noteikto, ministrija apstiprina ikgadējo jaunatnes politikas valsts programmu, kurā nosaka finansējuma apjomu un rezultatīvos rādītājus darba ar jaunatni sistēmas uzturēšanai un attīstībai.

1.5.9. Turpināt īstenot pasākumus izglītības iestāžu telpu sanitārtehniskajai labiekārtošanai un infrastruktūras uzlabošanai atbilstoši bērnu vajadzībām

2012./2013.mācību gadā no 807 vispārizglītojošajām dienas skolām 125 skolās telpas bija piemērotas un 206 skolās telpas bija daļēji piemērotas izglītojamo ar speciālām vajadzībām apmācībai. Vienlaikus piecām vakara (maiņu) skolām telpas bija piemērotas izglītojamiem ar speciālām vajadzībām.

Indikatori

1.7.1. Bērnu skaits konkrētā vecuma grupā, kuri apgūst konkrēta izglītības līmeņa mācību programmu

2012./2013.gadā pirmsskolas izglītības programmas apguva 93 293 bērni no 1,5 gadu vecuma, bet obligātās izglītības posmā vispārizglītojošajās dienas skolās 1.–9.klasē mācās 167 380 izglītojamie.

Agrīna pirmsskolas izglītība	Bērnu īpatsvars no četru gadu vecuma līdz obligātās izglītības sākumam, kuri piedalās agrīnā pirmsskolas izglītībā	<u>Eurostat dati</u> Dalība agrīnā pirmsskolas izglītībā (no četru gadu vecuma līdz obligātās izglītības sākumam): 2011.gadā – 92,7% (93,2% zēnu, 92,1% meiteņu). Eurostat dati par 2012.gadu vēl nav pieejami.
-------------------------------------	--	---

Eiropas Komisijas indikators, kas ietverts ieteikumā
„Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārrašana”

2012./2013.mācību gadā vispārizglītojošās dienas izglītības programmās mācījās 200 706 skolēni, t.sk. pamatizglītības posmā – 167 380 izglītojamie. Savukārt izglītojamo skaits vakara (maiņu) un neklātienē izglītības programmās bija 11 727 skolēni, t.sk. pamatizglītības posmā – 1590 izglītojamie.

2012.gadā profesionālās pamatizglītības programmās (1.profesionālās kvalifikācijas līmenis), kuras licencējušas speciālās izglītības iestādes, 9.klasēs mācījās 689 izglītojamie.

Palielinājies izglītojamo ar speciālām vajadzībām skaits, kuri integrēti vispārējās izglītības iestādē un mācās pēc vispārējās izglītības programmas 2012./2013.mācību gadā ir 328 bērni (salīdzinājumam ar 2011./2012.mācību gadu – 187 bērni). Bērnu skaits ir palielinājies arī attiecībā uz izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, kuri integrēti vispārējās izglītības iestādē un mācās pēc speciālās izglītības programmas – 2012./2013.mācību gadā ir 2891 bērni (salīdzinājumam ar 2011./2012.mācību gadu – 2308 bērni).

1.7.2. Bērnu skaits, kas nemācās un obligāto izglītību nav ieguvuši

Izglītību un apmācību pārargri pārtraukušie	Iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 24 gadiem, kuru augstākais pabeigtās izglītības līmenis ir pamatizglītība un kuri neturpina izglītību vai apmācību	<u>Eurostat dati</u> Skolu (vidējo izgl.) nepabeigušo un izglītībā neiesaistīto iedzīvotāju īpatsvars (18-24 gadi): 2012.gadā – 10,5% (14,5% zēnu, 6,2% meiteņu).
--	--	---

Eiropas Komisijas indikators, kas ietverts ieteikumā

„Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārrašana”

Jauniešu skaits, kas nepiedalās ne nodarbinātībā, ne izglītībā vai apmācībā (NEET)	Jauniešu skaits, kas nepiedalās ne nodarbinātībā, ne izglītībā vai apmācībā (NEET)	<u>CSP dati</u> Mācības pamatskolā 2011./2012.mācību gadā beiguši 20 177 skolēnu, no kuriem 61% turpināja mācības vidusskolās, 34% - profesionālās izglītības iestādēs un 5% mācības neturpināja. Pēc vidējās izglītības iegūšanas 2011.gadā 58% turpināja mācības augstākās izglītības iestādēs, 5% profesionālās izglītības iestādēs un 37 % mācības neturpināja.
---	--	---

Eiropas Komisijas indikators, kas ietverts ieteikumā

„Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārrašana”

1.7.3. Izglītojamo izglītības sasniegumu salīdzinājums, izmantojot starptautisko salīdzinošo pētījumu metodiku

Kompetence lasīšanā, matemātikā un dabaszinībās	15 gadu vecu skolēnu īpatsvars, kuru vērtējums PISA testos ir 1 vai mazāk (skalā no 1 (zemākais) līdz 5 (augstākais))	<u>PISA 2009 dati</u> Vērtējums ir 1 vai mazāk: Lasīšanas kompetence – 17,6% Matemātikas kompetence – 22,6% Dabaszinātņu kompetence – 14,7%
--	---	---

Eiropas Komisijas indikators, kas ietverts ieteikumā

„Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārrašana”

OECD SSNP 2009 pētījuma sociāli ekonomiskā statusa (SES) indekss un vidējie skolēnu sasniegumi lasīšanā

Valsts	Sociāli ekonomiskā statusa indekss		Sasniegumi lasīšanā	
	Vidējā vērtība	SK	Vidējais rezultāts	SK
OECD valstis	0.00	(0.00)	493	(0.5)
Latvija	-0.13	(0.03)	484	(3.0)
Lietuva	-0.05	(0.02)	468	(2.4)
Igaunija	0.15	(0.02)	501	(2.6)
Krievija	-0.21	(0.02)	459	(3.3)

SK - standartklūda

Skolēnu SES indeksa vidējā vērtība dažādos līmeņos (OECD SSNP 2009)

Valstis	Vidējais ekonomiskā, sociālā un kultūras statusa indekss skolēniem, kuru sasniegumi lasīšanā ir ...							
	ļoti labi (piektajā vai sestajā līmenī)		labi (ceturtajā līmenī)		viduvēji (otrajā vai trešajā līmenī)		zemi (zemāki par otro līmeni)	
	Indeksa vidējā vērtība	SK	Indeksa vidējā vērtība	SK	Indeksa vidējā vērtība	SK	Indeksa vidējā vērtība	SK
OECD valstis	0.66	(0.01)	0.38	(0.01)	-0.05	(0.00)	-0.48	(0.01)
Latvija	0.43	(0.08)	0.27	(0.05)	-0.16	(0.03)	-0.50	(0.05)
Lietuva	0.74	(0.08)	0.50	(0.04)	-0.03	(0.03)	-0.50	(0.05)
Igaunija	0.62	(0.06)	0.38	(0.04)	0.09	(0.02)	-0.16	(0.05)
Krievija	0.52	(0.08)	0.21	(0.05)	-0.19	(0.02)	-0.52	(0.03)

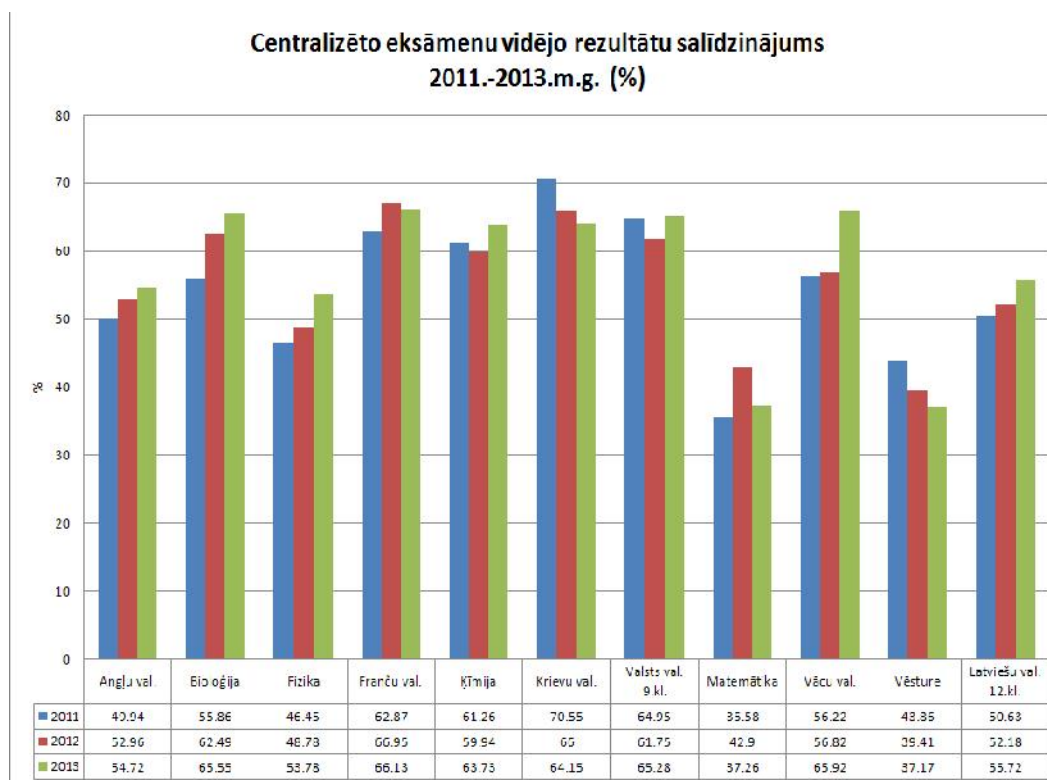
SK – standartklūda

Skolēnu sadalījums pa sasniegumu līmeņiem (OECD SSNP 2009)

Valstis	Skolēnu skaits procentos, kuru sasniegumi ir ...							
	ļoti labi (piektajā vai sestajā līmenī)		labi (ceturtajā līmenī)		viduvēji (otrajā vai trešajā līmenī)		zemi (zemāki par otro līmeni)	
	%	SK	%	SK	%	SK	%	SK
OECD valstis	7.6	(0.1)	20.7	(0.2)	52.9	(0.2)	18.8	(0.2)
Latvija	2.9	(0.4)	17.2	(1.0)	62.3	(1.3)	17.6	(1.2)
Lietuva	2.9	(0.4)	14.1	(0.8)	58.6	(1.2)	24.4	(1.2)
Igaunija	6.1	(0.6)	21.2	(0.8)	59.4	(1.3)	13.3	(1.0)
Krievija	3.2	(0.5)	11.1	(0.7)	58.3	(1.1)	27.4	(1.3)

SK - standartklūda

1.7.4. Valsts pārbaudes darbu rezultāti

Avots: Valsts izglītības satura centrs²⁸

1.7.5. Skolēnu skaits, kas turpina izglīties pēc obligātās izglītības ieguves
2012./2013.mācību gadā pēc obligātās izglītības ieguves mācības vispārizglītojošo dienas skolu 10.klasē turpināja 12997 izglītojamie, bet profesionālās izglītības iestāžu 1.kursā – 11016 audzēkņi.

1.7.7. Izglītības iestāžu ar pastāvīgo interneta pieslēgumu īpatsvars

Interneta pieslēgums ir nodrošināts 100% izglītības iestādēs.

1.7.8. Izglītojamo skaits uz vienu datoru

2012./2013.mācību gadā izglītojamo skaits uz vienu datoru vispārizglītojošajās dienas skolās – 6; vakarskolās – 12; profesionālās izglītības iestādēs – 6.

C.2. Interesu un profesionālās ievirzes izglītība

2.3. Politikas mērķis

Paaugstināt interešu izglītības kvalitāti un pieejamību, veicināt kultūras pieejamību bērniem visā Latvijā atbilstoši vecumam, attīstīt bērnu radošās spējas, sociālo un fizisko aktivitāti.

²⁸ <http://visc.gov.lv/vispizglitiba/eksameni/statistika/2013/>.

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

2.5. Rīcības virzieni

2.5.1. Nodrošināt vienādas iespējas iesaistīties interešu izglītībā, mākslinieciskajā jaunradē un sportā, iegūt profesionālas ievirzes mākslas, sporta un mūzikas izglītību katram bērnam, neatkarīgi no invaliditātes, sociālās piederības, dzīvesvietas vai citiem apstākļiem

Kultūras ministrijas padotībā esošajā Latvijas Kultūras koledžā 1.līmeņa profesionālās studiju programmas 2011./2012.akadēmiskajā studiju gadā apguva 716 studenti, bet 2012./2013.akadēmiskā gada sākumā - 661 students. Savukārt Kultūras ministrijas padotībā esošajās 14 profesionālās vidējās kultūrizglītības iestādēs - mākslas, mūzikas un horeogrāfijas vidusskolās 2011./2012.mācību gadā mācījās 4 594 audzēkņi un 2012./2013. mācību gadā – 4 604 audzēkņi.

Kultūras ministrijas pārraudzībā ir divas pašvaldību dibinātas profesionālās vidējās izglītības iestādes - Daugavpils Mākslas vidusskola “Saules skola” un Valmieras mākslas vidusskola. Šajās izglītības iestādēs 2011./2012.mācību gadā profesionālās vidējās izglītības programmas dizainā apguva 209 audzēkņi un profesionālās ievirzes programmas mākslā apguva 400 audzēkņi. 2012./2013.mācību gadā, salīdzinot ar iepriekšējo mācību gadu, par 30 audzēkņiem samazinājās profesionālās ievirzes mākslas programmas apgūstošo audzēkņu skaits, jo 178 abu skolu audzēkņi izvēlējās apgūt profesionālās vidējās izglītības programmas ne tikai mākslā, bet arī dizainā.

Kultūras ministrija pārrauga izglītības kvalitāti pašvaldību profesionālajās vidējās mākslas izglītības iestādēs un pašvaldību profesionālās ievirzes mūzikas un mākslas skolās, kā arī administrē valsts budžeta mērķdotāciju pedagogu algu apmaksai. Latvijā 2011./2012. un 2012./2013.mācību gadā darbojās 143 pašvaldību dibinātas izglītības iestādes, kuras īstenoja profesionālās ievirzes kultūrizglītības programmas. Mūzikas, mākslas, dizaina un dejas programmas šajās izglītības iestādēs 2011./2012.mācību gadā apguva 21 789 audzēkņi. Profesionālās ievirzes mūzikas, mākslas, dizaina un dejas programmas valsts finansētajās pašvaldību iestādēs (izņemot mākslas vidusskolas) 2012./2013.mācību gada sākumā apguva 22 093 audzēkņi, no tiem valsts finansēja 17 888 audzēkņus jeb 81% no kopējā izglītojamo skaita.

Pēdējos gados kultūras un radošo industriju izglītības prestižs saglabāties nemainīgi augsts, neskatoties uz to, ka valsts kultūrizglītības iestāžu absolventi sagatavotību darba tirgum pēdējos gados vērtē piesardzīgāk.²⁹ 2012./2013.mācību gadā 15% (25 374 izglītojamie) no 168 970 Latvijas vispārīzglītojošo izglītības iestāžu 1.-9.klašu audzēkņiem bija izvēlējušies apgūt profesionālās ievirzes mūzikas, mākslas un dejas izglītības programmas. Salīdzinot 2008./2009.mācību gadā tie bija 12% (21 327 izglītojamie) no visiem 185 835 Latvijas vispārīzglītojošo dienas un vakara (neklātienes) izglītības iestāžu audzēkņiem.

Lai veicinātu konkurenci izglītības iestāžu vidū un nodrošinātu pēc iespējas augstāku kultūras un radošo industriju izglītības pakalpojuma kvalitāti, sākot no 2012.gada 1.janvāra, atbilstoši Ministru kabineta 2011.gada 27.decembra noteikumiem Nr.1035 „Kārtība, kādā valsts finansē profesionālās ievirzes mākslas, mūzikas un dejas

²⁹Pētījums „Valsts kultūrizglītības iestāžu piedāvājuma atbilstība darba tirgum” (2011)
<http://petijumi.mk.gov.lv/ui/DocumentContent.aspx?ID=3990>

izglītības programmas” uz valsts budžeta dotācijām kultūras un radošo industriju izglītības programmās nodarbināto pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām atšķirībā no iepriekšējiem gadiem var pretendēt ne tikai pašvaldību, bet arī privāto personu dibinātas akreditētas izglītības iestādes. 2012.gada septembrī - decembrī 140 akreditētas profesionālās ievirzes izglītības iestādes, t.sk. 4 privātās profesionālās ievirzes kultūrizglītības iestādes saņēma valsts budžeta dotāciju pedagogu atalgojuma apmaksai. 2012./2013.mācību gada sākumā valsts finansēja mācības 81% izglītojamo pašvaldību dibinātajās profesionālās ievirzes kultūrizglītības iestādēs un 63% izglītojamo privātajās kultūrizglītības iestādēs.³⁰

Atbilstoši darba tirgus pieprasījumam pēc starpdisciplināru nozaru profesionāliem termins „kultūrizglītība” kopš 2012.gada aizvietots ar plašāku, nozarei un darba tirgus situācijai atbilstošāku terminu „kultūras un radošo industriju izglītība”. Minētais termins iestrādāts nozares normatīvajos aktos (Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr.929 „Grozījumi Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumos Nr.241 "Kultūras ministrijas nolikums"", Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr.931 „Latvijas Nacionālā kultūras centra nolikums”).

2012.gadā turpinājās kultūrizglītības reforma, kuras ietvaros tika veikta profesionālās ievirzes izglītības programmu satura aktualizācija, vidējo profesionālo izglītības iestāžu attīstības stratēģijas koncepcijas izstrāde, aktualizēta profesionālās kvalifikācijas eksāmenu programma mākslas, mūzikas un horeogrāfijas jomā, saskaņotas 16 mūzikas un mākslas vidusskolu profesionālās kvalifikācijas eksāmenu norises kārtības.³¹

Lai nodrošinātu profesionālās kultūrizglītības iestāžu pedagogu tālākizglītību, 2012.gadā turpinājās un noslēdzās Eiropas Sociālā fonda projekta „Profesionālās kultūrizglītības pedagogu tālākizglītība” īstenošana. Projekta ietvaros 2012.gadā tika sarīkots 81 kurss profesionālās kultūrizglītības pedagogiem, t.sk., 36 kursi mākslas pedagogiem, 41 kurss mūzikas pedagogiem un 4 kursi mākslas, mūzikas un dejas pedagogiem, kā arī tika izstrādātas 24 kursu satura programmas un 23 mācību metodiskie materiāli. Kursus 2012. gadā apguva 226 pedagogi. Pēc Latvijas Nacionālā kultūras centra iniciatīvas tika īstenoti 2 semināri: „Glezniecības un mūzikas kopsakarības” un „Kultūras mantojuma apguves iespējas un pieredze mākslas skolās Latvijā”. Pārskata periodā profesionālās kultūrizglītības iestāžu vadītāju tālākizglītības nolūkā tika īstenota 36 stundu kursu programma „Kultūrizglītības iestāžu darba organizācijas juridiskie un personālvadības aspekti”.

Lai visos izglītības līmeņos efektīvāk pārraudzītu un kontrolētu profesionālās kultūras un radošo industriju izglītības satura kvalitāti, 2012.gada 18.decembrī ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.920 „Grozījums Ministru kabineta 2009.gada 14.jūlija noteikumos Nr.775 "Vispārējās un profesionālās izglītības programmu licencēšanas kārtība"" paredzēts, ka, sākot ar 2013.gadu, izglītības iestādes licences profesionālo mūzikas, mākslas un dejas izglītības programmu īstenošanai var saņemt pēc saskaņošanas ar Latvijas Nacionālo kultūras centru.

³⁰ <http://kriic.lv/statistika/kulturizglitibas-nozares-pamatinformacija-20122013mg>

³¹ Latvijas Republikas Kultūras ministrija, Gada Publiskais pārskats, 2012, http://www.km.gov.lv/lv/doc/ministrija/parskats/KMPubl_parsk_2012_FIN.pdf

2012.gadā brīvprātīgajā kustībā Jaunsardze darbojās 6100 bērnu un jauniešu vecumā no 10 līdz 21 gadam. Jaunsargu macību programma tiek īstenota 453 mācību grupās 241 mācību vietā 96 Latvijas novados un 9 republikas nozīmes pilsētās.

Par AM Jaunsardzes programmas īstenošanai piešķirtajiem līdzekļiem Rekrutēšanas un jaunsardzes centrs (RJC) organizējis 979 pasākumus jaunsargiem, kuros kopā piedalījušies 23 199 dalībnieki, tai skaitā:

- 5 starptautiskie pasākumi (Igaunija, Lietuva, Zviedrija), 4 pasākumos uzņēma sadarbības partnerus no Igaunijas;
- 250 mācību pārgājieni ar 4749 dalībniekiem;
- 8 nometnes ar 1521 dalībniekiem;
- 51 pasākums sadarbībā ar NBS ar 1457 dalībniekiem;
- 670 pilsoniskās un patriotiskās audzināšanas pasākumi (sporta sacensības, piemiņas un atceres pasākumi, talkas, praktiskās mācības u.c.) ar 15 472 kopējo dalībnieku skaitu.

2012.gadā RJC aizsāka jaunu tradīciju – rīkot nometni Baltijas valstu 1 jaunatnes organizāciju dalībniekiem Baltic Guard – 2012. Nometne notika Cēsīs ar 110 dalībniekiem no Latvijas, Lietuvas un Igaunijas.

2.5.2. Saglabāt un pakāpeniski palielināt finansējumu interešu izglītībai, profesionālās ievirzes izglītībai un bibliotēku nodrošinājumam ar jaunāko literatūru, periodiku un interneta pieslēgumu no valsts budžeta

Kopš 2009.gada veikto valsts budžeta izdevumu konsolidāciju ietekmē Kultūras ministrijas padotībā esošo 14 profesionālo mūzikas, mākslas un dejas vidusskolu budžeti samazinājās. Līdz ar to 2012.gadā būtiskākā papildus piešķirtā valsts budžeta līdzekļu daļa tika novirzīta pedagogu darba samaksas paaugstināšanai un pieaugošo komunālo pakalpojumu izmaksu segšanai, nevis skolu materiāli tehniskās bāzes un bibliotēku krājumu palielināšanai. 2012.gada valsts budžeta grozījumos tika atbalstīta vienreizēja papildus finansējuma piešķiršana vidēji 4 269 *euro* apmērā katrai skolai kapitālo iegāžu veikšanai mācību procesa nodrošināšanai, t.sk. bibliotēku fonda un mācību līdzekļu iegādei. Uz vienu Kultūras ministrijas padotībā esošo skolu pamatizglītības programmās, profesionālajās vidējās izglītības programmās un profesionālās ievirzes programmās kopā 2012.gadā pieejamais mācību līdzekļu un bibliotēku fonda nodrošinājums bija 2 768 *euro*.

No 14 Kultūras ministrijas padotībā esošajām vidējām kultūrizglītības iestādēm tikai 5 iestādes pārskata periodā bija piesaistījušas Eiropas Reģionālā attīstības fonda un Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta līdzfinansējumu savas materiāli tehniskās bāzes un infrastruktūras uzlabošanai 2007.-2013.gada finanšu plānošanas perioda ietvaros. Finansējums mūsdienīgas kultūrizglītības materiāli tehniskās bāzes nodrošināšanai 2012.gadā bija un joprojām ir kritiski nepieciešams, jo Valsts Kultūrkapitāla fonda (VKKF) mērķprogrammas „Vizuālās mākslas izglītības iestāžu materiāli tehniskās bāzes uzlabošana” un „Mūzikas izglītības iestāžu materiāli tehniskās bāzes uzlabošana” kopš 2008.gada nav atjaunotas un ir atstājušas daudzas

skolas bez iespējām papildus finansējuma piesaistei vietējā mērogā un bez iespējām uzturēt un uzlabot ātri novecojošo tehnisko aprīkojumu.³²

2.5.3. Palielināt profesionālās mākslas un kultūras pieejamību bērniem visā Latvijā

2012.gadā tika turpināta talantīgu bērnu atbalstīšana olimpiādēs, konkursos un ar balvu starpniecību atbilstoši Ilgtermiņa politikas pamatnostādņu „Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006. – 2015. gadam „Nacionālā valsts”” (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2006.gada 18.aprīļa rīkojumu Nr.264) uzdevumam attīstīt specializētas izglītības programmas īpaši apdāvinātiem jaunajiem talantiem. (uzdevums 5.3.4.).

Pārskata periodā, organizējot Kultūras ministrijas balvas piešķiršanu jauniešiem par sasniegumiem starptautiskajos konkursos, izstādēs un skatēs mākslu nozarēs, tika izvērtēti 203 pieteikumi par panākumiem 40 starptautiskos mūzikas konkursos, 1 dejas konkursā un 17 vizuālās mākslas konkursos, kā arī apbalvoti 52 audzēkņi, 50 pedagogi un koncertmeistari.³³

Galvenie 2012.gadā Latvijā notikušie pasākumi jauno talantu attīstības veicināšanai mākslā un mūzikā:

- 25.janvārī Valmierā - XVII Starptautiskais jauno pianistu konkurss. Konkurssā piedalījās 56 dalībnieki no 30 Latvijas, Lietuvas un Krievijas mūzikas skolām. Salīdzinot ar pirmo konkursa gadu, dalībnieku skaits gandrīz dubultots.
- 10.martā otro reizi tika rīkots Brāļu Mediņu jauno pianistu konkurss. Lai popularizētu un veicinātu latviešu komponistu klaviermūzikas atskaņošanu, konkursā bija iekļauti visu trīs brāļu - Jāzepa, Jēkaba un Jāņa Mediņa skaņdarbi. 35 jaunie pianisti sacentās četrās vecuma grupās no 6 līdz 15 gadiem.
- no 12. līdz 16.martam Radošās nedēļas Radi! ietvaros Latvijas reģionos 6 skolās notika Latvijas profesionālās ievirzes mākslas skolu audzēkņu valsts konkurss kompozīcijā, kuru organizēja Kultūrizglītības un nemateriālā mantojuma centrs sadarbībā ar Latvijas Mākslas skolu skolotāju asociāciju un Jēkabpils mākslas skolu. Konkurssā piedalījās 240 dalībnieki no 70 Latvijas mākslas skolām.
- 11.un 12.aprīlī notika Latvijas profesionālās ievirzes mākslas un dizaina vidusskolu audzēkņu valsts konkursa „Ideja, forma, dizains” fināls. Konkursu rīkoja Kultūrizglītības un nemateriālā mantojuma centrs un Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola. Pēc konkursa jauniešu darbi tika izstādīti Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas izstāžu zālē, kur tos varēja apskatīt ikviens interesents. Konkurssā 2012.gadā piedalījās 255 audzēkņi un žūrija kopumā izvērtēja 510 konkursa darbus.
- 13.aprīlī notika VI Mazpilsētu un lauku mūzikas skolu 2.-4.klavieru klašu audzēkņu konkurss. Viens no konkursa galvenajiem mērķiem - ieinteresēt

³² Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.-2015.gadam NACIONĀLA VALSTS Starpposma novērtējums, Kultūras ministrija, Rīga, 2012,
http://www.km.gov.lv/lv/doc/ministrija/Radosa_Latvia/Nacionala_valsts_starpposma_novertejums_Andas_Lakes_prezentacija.pdf

³³ Latvijas Republikas Kultūras ministrija, Gada Publiskais pārskats, 2012,
http://www.km.gov.lv/lv/doc/ministrija/parskats/KMPubl_parsk_2012_FIN.pdf

mazpilsētu un lauku mūzikas skolu bērnus pilnveidot prasmes un apliecināt sevi mūzikā.

- 13. un 14.aprīlī notika lielākais gada pasākums Latvijas mākslas skolām – tradicionālais skolu ekspozīciju konkurss, kas bija veltīts mācību priekšmeta „Kompozīcija” metodikai. Konkursa ietvaros notika valsts konkursa izvērtēšanas seminārs, valsts konkursa audzēkņu darbu un skolu ekspozīciju izstāde un valsts konkursa laureātu apbalvošana. Konkursā piedalījās 53 skolas.
- 13.aprīlī Ulbrokas Mūzikas un mākslas skolā notika komponista Alvila Altmāņa dziesmu konkurss “Ulbrokas vālodzīte”, kurā piedalījās Latvijas profesionālās ievirzes izglītības mūzikas skolu audzēkņi.
- no 18.līdz 19.aprīlim Augusta Dombrovska mūzikas skolā norisinājās Kārļa Štrāla XIII Starptautiskais konkurss „Jaunais flautists”.
- no 18. līdz 20.aprīlim trešo gadu Daugavpils Mūzikas vidusskolā notika Starptautiskais Jauno mūziķu konkurss VIVA LA MUSICA. 2012.gadā konkurss bija veltīts viena no klasiskās mūzikas pamatlicējiem - Vīnes klasiķa Jozefa Haidna dzimšanas dienas 280.gadadienai. Konkursā trīs vecuma grupās piedalījās kopumā 115 audzēkņi no Latvijas, Krievijas, Baltkrievijas un Lietuvas mūzikas skolām.
- Dziesmu un deju svētku rīkotāja - Kultūrizglītības un nemateriālā mantojuma centra un ilggadējā Svētku sadarbības partnera vides reklāmas kompānijas *Clear Channel Latvia* izsludinātajam vizuālo darbu konkursam bērniem un jauniešiem “XXV Vispārējos latviešu Dziesmu un XV Deju svētkus sagaidot” tika iesniegti 260 darbi. 32 konkursa veiksmīgākie un radošākie darbi pirmssvētku periodā tika izvietoti stendos pilsētvidē Rīgā, Liepājā, Jūrmalā un Daugavpilī, kā arī izmantoti Svētku informatīvo materiālu noformējumā.
- 9.novembrī Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā notika Latvijas mūzikas vidusskolu mūzikas teorijas nodaļu audzēkņu konkurss „Radošās spēles”, kurā piedalījās 6 mūzikas vidusskolas.

2012.gadā Latvijā 541 kultūras centrs, kultūras/tautas nams (turpmāk – kultūras centri), nodrošināja vidi aktīvai amatiermākslas kustībai, t.sk. koriem, deju grupām, pūtēju orķestriem, amatieru teātriem, vokālajiem un instrumentālajiem ansambļiem, tautas mūzikas un folkloras ansambļiem, tautas lietīšķās mākslas, zīmēšanas un gleznošanas studijām, moderno, sporta deju un mūsdienu deju studijām. Ārpus kultūras centriem pilsētās un pagastos 2012.gadā darbojās 569 kultūras darba organizatori, no tiem 112 organizatori strādātāja ar bērnu mērķauditoriju.

2012.gadā valstī bija 3 269 tautas mākslas kolektīvi ar 57 000 tūkstošiem dalībnieku, t.sk. 733 bērnu kolektīvi ar 16 200 dalībniekiem. 2010.gadā kultūras centros darbojās 3 314 kolektīvi (57 400 dalībnieki) , t.sk. 897 bērnu kolektīvi (17 600 dalībnieki), bet 2011.gadā – 3 137 tautas mākslas kolektīvi (55 100 dalībnieki), t.sk. 730 bērnu kolektīvi (15 200 dalībnieki). Salīdzinot ar 2011.gadu, 2012.gadā amatiermākslas kolektīvu un dalībnieku skaits pieaudzis, ko varētu izskaidrot ar aktivitātes pieaugumu, gatavojoties XXV Vispārējiem latviešu Dziesmu un XV Deju svētkiem.

Tā kā vairākos amatiermākslas kolektīvu veidos (folkloras kopās, koros, deju grupās, pūtēju orķestros, amatieru teātros) var iesaistīties visu paaudžu pārstāvji, precīzu amatiermākslas kustībā iesaistīto bērnu skaitu noteikt nav iespējams.

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

2012.gadā valstī kā kultūras, informācijas un interešu izglītības centrs darbojās 801 publiskā bibliotēka. Pēdējos gados publiskās bibliotēkas ir kļuvušas arī par sava veida sociālās integrācijas centriem, jo pilda sociālā atbalsta, konsultatīvās un psiholoģiskās palīdzības funkcijas bezdarbniekiem un sociāli maznodrošināto iedzīvotāju grupām, t.sk. ģimenēm ar bērniem. Bibliotēkas nodrošina visus iedzīvotājus, t.sk. bērnus un jauniešus gan ar bezmaksas internetu, iespējām izlasīt jaunākos periodikas izdevumus un sniedz citus pakalpojumus, kā arī regulāri veido tematiskas izstādes un organizē pasākumus, kas bērnus un jauniešus iesaista izglītojošās, intelektuālās un radošās nodarbībās.

Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2012.gadā 47 139 publisko bibliotēku lasītāji jeb 4,7% no kopējā publisko bibliotēku lasītāju skaita bija bērni. 2012.gadā 6,1% no kopējā publisko bibliotēku apmeklētāju skaita - 824 631 bērni bija publisko bibliotēku apmeklētāji. Salīdzinoši – 2008.gadā publisko bibliotēku lasītāji bija 60 569 bērni jeb 1,6% no kopējā publisko bibliotēku lasītāju skaita, publisko bibliotēku apmeklētāji - 978 721 bērns jeb 4,1% no kopējā apmeklētāju skaita. Ņemot vērā iedzīvotāju skaita un līdz ar to arī bibliotēku lasītāju skaita samazināšanos krīzes periodā, šie rādītāji pozitīvi raksturo bibliotēku darba rezultātus bērnu auditorijas piesaistes un pakalpojumu kvalitātes jomā.

2012.gadā tika atjaunots VKKF finansējums mērķprogrammas “Jaunu grāmatu un citu izdevumu iegāde publiskajām bibliotēkām” projektam 132 607 *euro* apmērā, un atbalstu grāmatu iepirkumam saņēma 27 bibliotēkas. 2009.gadā šim mērķim atvēlētais VKKF finansējums bija 56 915 *euro* 32 bibliotēkām, 2010.gadā – 98 178 *euro* 29 bibliotēkām, bet 2011.gadā netika piešķirts.

2012.gada 29.maijā Ministru kabinets ar protokollēmumu „Informatīvais ziņojums "Par sabiedrības saliedēšanu, nacionālās identitātes un valsts valodas pozīcijas nostiprināšanu”” (prot. Nr.30 41.§) konceptuāli apstiprināja Pasākumu plānu sabiedrības saliedēšanai, kura ietvaros par ikgadēju prioritāru no valsts budžeta atbalstāmu pasākumu sabiedrības saliedētībai un nacionālās identitātes stiprināšanai atzīta „Bērnu un jauniešu žūrija” – Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centra lasīšanas veicināšanas programma, kura tiek īstenota kopš 2002.gada, iesaistot vairākus tūkstošus 1.-12.klašu skolēnu. Kopš 2012.gada ir izveidota arī īpaša Vecāku žūrija, kas lasīšanas tradīciju nostiprināšanā palīdz iesaistīt ģimenes.

Tabula Nr.1 *”Lasīšanas veicināšanas programmas „Bērnu un jauniešu žūrija” dalībnieku skaita pieauguma dinamika”*

<i>Gads</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>
<i>Bibliotēku skaits</i>	444	380	450	576
<i>Dalībnieku skaits</i>	10 000	10 000	13 000	17 000

Latvijas Nacionālās bibliotēkas dati

Visā Latvijā 2012.gadā darbojās 141 akreditēts muzejs³⁴, no tiem 40 valsts muzeji, 87 – pašvaldību muzeji, 6 – privātie muzeji un 8 – autonomie muzeji. Kopā muzejus organizētās grupās 2012.gadā apmeklējuši 262 905 skolēni.

³⁴ Atbilstoši Starptautiskās Muzeju padomes (ICOM) 2002. gadā izstrādātajiem kritērijiem akreditēto muzeju kopskaits aprēķināts, neņemot vērā muzeju juridisko statusu, atbilstoši atsevišķu apskates vietu, kurās tiek veiktas muzejiskās funkcijas, skaitam.

Tabula Nr.2 „Muzeju apmeklējumi: skolēni organizētās grupās. Apmeklējumu skaita dinamika 2009-2012”

Gads	2009	2010	2011	2012
Valsts, Kultūras ministrijas padotībā esošajos muzejos	56 152	71 773	70 887	59 594
Valsts, citu ministriju padotībā esošajos muzejos	50 149	46 550	46 104	42 352
Pašvaldību muzejos	114 065	127 582	130 269	139 991
Privātajos un autonomajos muzejos	15 772	20 439	21 839	24 377
KOPĀ:	236 138	266 344	269 099	262 905

Kultūras ministrijas Muzeju nodaļas dati

Muzeji praktizē zemāku biļešu cenu noteikšanu bērniem un atsevišķām apmeklētāju grupām, kurās ir bērni, piemēram, Latvijas Dabas muzejs noteiktiem publiskajiem pakalpojumiem piemēro 20 % atlaidi skolēnu grupām, kurās ir 15 vai mazāk apmeklētāju, ģimenēm (viens vai divi pieaugušie un viens vai divi bērni) un maksu par pakalpojumiem neiekasē no pirmsskolas vecuma bērniem, daudz bērnu ģimenēm (uzrādot statusu apliecināšu dokumentu), dažāda profila speciālo klašu audzēkņiem, bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajiem bērniem, dienas aprūpes centru, krīzes centru un internātskolu audzēkņiem, psihosociālās rehabilitācijas centru audzēkņiem (uzrādot statusu apliecināšu dokumentu), personām līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti (Ministru kabineta 2013.gada 17.septembra noteikumi Nr.876 „Latvijas Dabas muzeja publisko maksas pakalpojumu cenrādis”). Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs par pakalpojumiem maksu neiekasē no pirmsskolas vecuma bērniem, skolotāja, kas pavada pirmsskolas vecuma bērnu grupu, skolotāja, kas pavada skolēnu grupu, invalīda (uzrādot apliecību), personas, kas pavada bērnu invalīdu (Ministru kabineta 2013.gada 17.septembra noteikumi Nr.856 „Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja publisko maksas pakalpojumu cenrādis”).

Kopumā 2012.gadā vairāk nekā 40% no kopējā akreditēto muzeju apmeklētāju skaita bija bezmaksas apmeklētāji (pārsvarā bērnu, skolēnu un ģimeņu auditorija).

Pēdējo gadu laikā ir audzis pieprasījums pēc muzejpedagoģiskajām nodarbībām. Šis muzeju pakalpojums papildina un dažādo muzeju pakalpojumu piedāvājuma klāstu bērniem, skolēniem, ģimenēm un īpaši strauji attīstās pēdējo gadu laikā.

Muzejpedagoģijas programmu pilnveidošana un īstenošana 2012.gadā tika iekļauta Pasākumu plāna sabiedrības saliedēšanai prioritāro no valsts budžeta turpmāk katru gadu atbalstāmo pasākumu skaitā.

2012.gadā Latvijas akreditētajos muzejos notika 6 440 muzejpedagoģisko programmu nodarbības, no kurām lielākā daļa bija paredzēta bērniem, bērniem ar vecākiem un dažādu vecuma grupu skolēniem. Salīdzinoši 2011.gadā muzeji bija izveidojuši tikai 4 680 speciālas muzejpedagoģiskās izglītības programmas.

Valsts un pašvaldību muzeju rīkotajos regulārajos pasākumos tika iekļauti elementi bērnu, dažāda vecuma skolēnu un ģimeņu auditorijai. Piemēram, Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā rīkoto pasākumu nozīmīgākā mērķauditorija ir ģimenes ar bērniem, un tāpēc ikvienā no regulārajiem pasākumiem ir iekļautas rotaļas bērniem, radošās darbnīcas un citi pasākumi. Latvijas Kultūras akadēmijas Rīgas Kino muzejā regulāri tiek organizētas animācijas darbnīcas bērniem. 2012.gadā animācijas darbnīcu „Tavs klases kino” apmeklēja 98 skolēni, kas ir pozitīvs rādītājs, LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

salīdzinot ar 2011.gadu, kad šo darbnīcu apmeklēja 69 skolēni. Latvijas vērienīgākā muzeju nozares pasākuma „Muzeju nakts” 2012.gada akcijas pasākumu klāstā gandrīz ikvienā muzejā bija bērnu auditorijai (t.sk. pirmsskolas vecuma bērniem) un ģimenēm veltītas radošās darbnīcas, koncerti, spēles, rotaļas, sacensības u.c. pasākumi. Tāpat kā iepriekšējās „Muzeju naktīs” 2012.gada akcijas ietvaros muzejus bija iespējams apmeklēt bez maksas.

Indikators

2.7. Bērnu un pusaudžu skaits, kas iesaistās interešu un profesionālās ievirzes izglītībā

2012./2013.mācību gadā interešu izglītības programmās interešu izglītības iestādēs iesaistījās 66 261 izglītojamais, interešu izglītības programmās profesionālās ievirzes sporta izglītības iestādēs – 3015, interešu izglītības programmās vispārizglītojošajās dienās skolās – 136 993. Jāņem vērā, ka viens izglītojamais, iespējams, ir iesaistījies vairākās interešu izglītības programmās.

D. Aizsardzība pret ekspluatāciju, vardarbību un diskrimināciju

D.1. Vardarbība pret bērniem ģimenē un sabiedrībā

1.2. Politikas mērķis

Novērst jebkuru pret bērnu vērstu vardarbību ģimenē, sabiedrībā, izglītības un citās iestādēs.

Ievērojot šajā nodaļā noteikto mērķi - novērst jebkuru pret bērnu vērstu vardarbību ģimenē, sabiedrībā, izglītības un citās iestādēs, kā arī Bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas rekomendācijas, 2012.gadā Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem Valsts probācijas dienesta (turpmāk – VPD) speciālisti īstenoja korekcijas un uzraudzības programmu nepilngadīgajiem, kuri notiesāti par sevišķi smagu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu (kopā programmā piedalījās 16 nepilngadīgie). Turklāt, 2012.gadā VPD darbinieki ieslodzījuma vietās īstenoja dzimumnoziegumus izdarījušo personu uzvedības korekcijas un uzraudzības programmu, kurā piedalījās 18 notiesātie, no tiem 4 nepilngadīgie notiesātie. Tādējādi veicinot dzimumnoziegumu rezultātā cietušo bērnu skaita mazināšanos.

1.5. Rīcības virzieni

1.5.1 Informēt un izglītēt sabiedrību par visu vardarbības veidu – fiziskās, psiholoģiskās, emocionālās, seksuālās vardarbības, pamešanas novārtā un nevērības – negatīvajām sekām, aicinot apzināties ģimeni un bērnu kā vērtību

2012.gadā Izglītības un zinātnes ministrija ir aktualizējusi nepieciešamību republikas pilsētu un novadu vadītājiem un izglītības iestāžu vadītājiem ievērot likumos noteiktos ierobežojumus attiecībā uz pedagogiem un darbiniekiem:

- Izglītības likuma 50.panta 1.punkts nosaka, ka par pedagogu nedrīkst strādāt persona, kas sodīta par tīšu noziegumu un nav reabilitēta;
- Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.panta trešā daļa nosaka, kādas personas nedrīkst strādāt izglītības iestādē, t.sk. kuras ir sodītas par noziedzīgiem

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, kā arī personas, kuras sodītas par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību – neatkarīgi no sodāmības dzēšanas.

Saskaņā ar minētajiem normatīvajiem aktiem izglītības iestādes vadītājam jānodrošina dokumentu pieprasīšana no Iekšlietu ministrijas Informācijas centra Sodu reģistra, kas apliecina, ka kandidāti uz vakantajām vietām izglītības iestādēs atbilst normatīvo aktu prasībām. Izglītības un zinātnes ministrija ir aicinājusi izglītības iestāžu vadītājus pārliecināties, ka minētā informācija ir pieejama par izglītības iestādēs jau strādājošiem darbiniekiem, un nepieciešamības gadījumā to pieprasīt.

Arī 2013.gadā Izglītības un zinātnes ministrija ir turpinājusi vērst izglītības iestāžu vadītāju uzmanību uz nepieciešamību ievērot Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.pantā noteikto un vienlaikus ir aicinājusi vērst izglītības iestāžu vadītāju pastiprinātu uzmanību uz pakalpojuma sniedzēja aktivitātēm gadījumos, kad tiek slēgts nomas līgums par telpu izmantošanu izglītības iestādē dažādu pasākumu vai nodarbību organizēšanai.

Valsts policija, ik gadu sākoties jaunajam mācību gadam, organizē akciju „Drošības dienas skolās”. 2012.gadā tā norisinājās no 1.septembra līdz 1.oktobrim un kopumā šīs akcijas ietvaros tika organizēti 1672 preventīvi pasākumi. Plānojot akcijas tematiku, Valsts policijas amatpersonas pievērsās aktuālām, ar bērnu drošību saistītām tēmām, kā arī ar vardarbību saistītām tēmām, piemēram, bērnu savstarpējām attiecībām dažādās vietās un vidēs, vardarbīgas un destruktīvas uzvedības sekām savstarpējās attiecībās un atbildībai, iecietībai savstarpējās attiecībās u.c. Valsts policija savas kompetences ietvaros ir izstrādājusi un savā darbā izmanto informatīvus materiālus (prezentācijas PowerPoint programmā) par vardarbību ģimenē (cēloņiem, pazīmēm, sekām, palīdzības iespējām u.c.). 2012.gadā tika izstrādātas prezentācijas par vardarbību bērnu vidū un ar to saistīto atbildību. Tāpat, Valsts policijas amatpersonas piedalījās vecāku sapulcēs, lai risinātu problēmjautājumus skolās, kā arī informētu skolēnu vecākus par viņu atbildību, pienākumiem un tiesībām attiecībā uz bērnu.

1.5.2. Paaugstināt rehabilitācijas pakalpojumu kvalitāti un apjomu bērniem, kuri cietuši no vardarbības, nodrošinot maksimāli nepieciešamo rehabilitācijas laiku katrā individuālā gadījumā

2012.gadā tika turpināta sociālās rehabilitācijas pakalpojumu no prettiesiskām darbībām (noziedzīgs nodarījums, ekspluatācija, seksuāla izmantošana, vardarbība vai jebkāda cita nelikumīga, cietsirdīga vai cieņu aizskaroša darbība) cietušiem bērniem nodrošināšana par valsts budžeta līdzekļiem atbilstoši pieprasījumam. Pakalpojumu saņemšanas kārtību regulējošajos tiesību aktos grozījumi nav veikti.

Veiktas izmaiņas Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā lai noteiktu, ka no vardarbības cietušiem bērniem sociālā rehabilitācija ir nodrošināma obligāti (neatkarīgi no valsts budžetā šim mērķim paredzēto līdzekļu apjoma), kā arī noteiktu to, ka, sniedzot palīdzību bērnam, ir jāizvērtē katrs individuālais gadījums un palīdzība jāsniedz konkrētās situācijas apstākļiem un konkrētā bērna vajadzībām

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

atbilstoši. Šādi grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā (Nr.744/Lp11) pieņemti 2013.gada 14.novembrī, grozījumi izsludināti 2013.gada 29.novembrī, spēkā – no 2013.gada 18.decembra. Lai uzlabotu bērnam sniegto palīdzību, izstrādāti grozījumi arī Bērnu tiesību aizsardzības likumā („Grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā”, Nr.743/lp11, pieņemti Saeimā 1.lasījumā 2013.gada 17.oktobrī). Grozījumi abos minētajos normatīvajos aktos izstrādāti Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2011/93/ES par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2004/68/TI, ieviešanai.

1.5.3. Veikt nepieciešamos grozījumus normatīvajos aktos par vardarbības veicēja izolāciju no ģimenes, nodrošinot iespēju bērnam atgriezties ģimenē, vai alternatīvu (audžuģimeni) vardarbībā cietušajam bērnam

2013.gada 12.martā Ministru kabinetā tika apstiprināta likumprojektu pakete - likumprojekts "Grozījumi Civilprocesa likumā"; likumprojekts "Grozījumi likumā "Par policiju"; likumprojekts "Grozījums Bērnu tiesību aizsardzības likumā"; likumprojekts "Grozījums Krimināllikumā"; likumprojekts "Grozījumi Bāriņtiesu likumā". Minētās likumprojektu paketes mērķis ir radīt mehānismu, lai personas personiskās tiesības (tiesības uz dzīvību, brīvību, personas neaizskaramību, veselību, dzimumneaizskaramību, privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību) būtu iespējams aizsargāt arī ar pagaidu civilprocesuāliem līdzekļiem – personisko tiesību aizsardzības līdzekļiem – kā tas ir paredzēts daudzās Eiropas un arī citās pasaules valstīs. Likumprojekti paredz no vardarbības un vajāšanas cietušajām personām iespēju pēc savas iniciatīvas civilprocesa ietvaros vērsties tiesā, tai skaitā ar policijas starpniecību (gan Valsts policijas, gan pašvaldību policiju), un lūgt tiesu noteikt ierobežojumus vardarbīgajai personai.

Līdz ar to šī likumprojektu pakete satur nepieciešamos grozījumus normatīvajos aktos, kas paredzēs iespēju izolēt no ģimenes vardarbības veicēju, nodrošinot iespēju bērnam atgriezties ģimenē. Likumprojekts "Grozījumi Bāriņtiesu likumā" paredz iespēju arī bāriņtiesai iesniegt pieteikumu par personisko tiesību aizsardzības nodrošināšanu tiesai, ja ir aizskartas bērna personiskās tiesības vai ir saņemti draudi par iespējamo bērna personisko tiesību aizskārumu vai aizskarta personas, kas pastāvīgi dzīvo kopā ar bērnu, veselība vai brīvība vai saņemti draudi par iespējamo šīs personas dzīvības, veselības vai brīvības aizskārumu, un bērna vecāks vai aizbildnis objektīvu iemeslu dēļ ir kavēts bērna interesēs iesniegt tiesai pieteikumu par personisko tiesību aizsardzības nodrošināšanu.

Likumprojektos paredzētā personisko tiesību aizsardzības nodrošināšana pieļaujama prasībās par laulības neesamību vai šķiršanu, prasījumos personisku aizskārumu dēļ, prasībās par uzturlīdzekļu piedziņu, prasībās par pušu kopīgā mājokļa, kurā tās dzīvo vienā māsaimniecībā, dalīšanu vai mājokļa, kurā puses dzīvo vienā māsaimniecībā, lietošanas kārtības noteikšanu un lietās, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām. Izskatīt jautājumu par personisko tiesību aizsardzības nodrošināšanu pieļaujams jebkurā procesa stadijā, kā arī pirms prasības celšanas tiesā.

Saskaņā ar likumprojektiem personisko tiesību aizsardzības līdzekļi ir:

1) pienākums atbildētājam atstāt un aizliegums atgriezties un uzturēties mājoklī, kurā pastāvīgi dzīvo prasītājs;

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

- 2) aizliegums atbildētājam atrasties mājoklim, kurā pastāvīgi dzīvo prasītājs, tuvāk par tiesas lēmumā par personisko tiesību aizsardzības līdzekļu noteikšanu minēto attālumu;
- 3) aizliegums atbildētājam uzturēties noteiktās vietās;
- 4) aizliegums atbildētājam satikties ar prasītāju un uzturēt fizisku vai vizuālu saskari ar to;
- 5) aizliegums atbildētājam jebkurā veidā sazināties ar prasītāju;
- 6) aizliegums atbildētājam, izmantojot citu personu starpniecību, organizēt satikšanos vai jebkāda veida sazināšanos ar prasītāju;
- 7) aizliegums atbildētājam izmantot prasītāja personas datus;
- 8) citi tiesas vai tiesneša noteiktie aizliegumi un pienākumi atbildētājam, kuru mērķis ir nodrošināt atbildētāja personisko tiesību aizsardzību.

Likumprojektu paketē tiek virzīts arī likumprojekts “Grozījumi likumā “Par policiju””, kas paredz radīt arī jaunas tiesības Valsts policijai un pašvaldību policijai izsaukuma uz mājāsaimniecību laikā. Proti, tiek paredzētas tiesības policijai izsaukuma laikā uz rakstveida pieteikuma pamata gadījumos, kad pastāv tūlītēji draudi, ka persona, kas atrodas mājoklī vai tā tuvumā, varētu nodarīt kaitējumu citas personas, kas pastāvīgi dzīvo šajā mājoklī, brīvībai vai veselībai, pieņemt lēmumu, kas uzliek par pienākumu personai, kas rada draudus, atstāt, neatgriezties un neuzturēties mājoklī vai neuzturēties mājokļa tuvumā (policijas lēmums par nošķiršanu) uz laiku līdz astoņām dienām no lēmuma pieņemšanas brīža. Ja apdraudētā persona vēlēšies, lai pēc policijas lēmuma tiesa izskata arī jautājumu par personisko tiesību aizsardzības līdzekļa noteikšanu - personisko tiesību aizsardzības nodrošināšanu, policija ne vēlāk kā nākamajā darbdienā savu lēmumu un saistītos dokumentus nosūtīs tiesai jautājuma par personisko tiesību aizsardzības līdzekļa noteikšanu vardarbīgajai personai izskatīšanai.

Likumprojektu pakete ir pieņemta Saeimā 1.lasījumā. Pagaidām paredzēts, ka attiecīgie likumprojekti stāsies spēkā 2014.gada 1.janvārī.

Papildus iepriekš minētajam informējam, ka 2013.gada 4.jūnijā Ministru kabinetā tika atbalstīta Preventīvo piespiedu līdzekļu koncepcija (prot.Nr.33 24.§). Atbilstoši Ministru kabineta 2013.gada 4.jūnija rīkojumā Nr.232 „Par Preventīvo piespiedu līdzekļu koncepciju” noteiktajam uzdevumam šobrīd Tieslietu ministrijā ir uzsākts darbs pie Preventīvo piespiedu līdzekļu likumprojekta izstrādes. Šī likumprojekta izstrādes mērķis ir plašāks, kā likumprojektiem, kas paredz personisko tiesību aizsardzības līdzekļu ieviešanu, proti, nodrošināt visas sabiedrības un atsevišķu tās indivīdu aizsardzību pret vardarbību, tajā skaitā, vardarbību ģimenē, savlaicīgi reaģējot un novēršot vardarbības risku. Personisko tiesību aizsardzības līdzekļi būs visefektīvākais risinājums situācijās, kad nepieciešama konkrētas personas aizsardzība uz noteiktu laiku, lai tā tiesā risinātu attiecības ar vardarbības risku radošo personu. Citos gadījumos, kad būs nepieciešams ilgtermiņa risinājums vai kāda personu loka vai visas sabiedrības aizsardzība – piemērotāki būs preventīvie piespiedu līdzekļi.

Atbilstoši mērķim likumā būs paredzēts plašs piemērojamo līdzekļu loks: līdzekļi ne tikai uzvedības ierobežošanai, bet arī vardarbības un vardarbības riska cēloņu un veicinošo apstākļu novēršanai:

- 1) personas uzraudzība;
- 2) rehabilitējošās aizsardzības noteikšana;

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

3) preventīvā drošības nauda.

Personas uzraudzības ietvaros būs iespējams noteikt aizliegumu tuvoties noteiktai vietai, kā arī aizliegumu tuvoties un sazināties ar noteiktu personu vai personu loku, kas tādējādi sniegs iespēju nodrošināt arī Plānā minēto vardarbības veicēja izolēšanu no ģimenes. Papildus šiem aizliegumiem plānots likumā paredzēt arī pienākumu ziņot par dzīvesvietu un darba vai mācību vietu, kā arī izbraukšanu no dzīvesvietas; pienākumu noteiktā laikā atrasties noteiktā vietā; aizliegumu piedalīties noteiktos publiskos vai citos pasākumos; aizliegumu lietot apreibinošas vielas un pienākumu saņemt sociāli rehabilitējošus pakalpojumus.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2013.gada 4.jūnija rīkojuma Nr.232 „Par Preventīvo piespiedu līdzekļu koncepciju” 6.punktu Preventīvo piespiedu līdzekļu likumprojekts ir izstrādājams un iesniedzams izskatīšanai Ministru kabinetā līdz 2015.gada 1.februārim.

1.5.4. Panākt efektīvu kontroli, lai ierobežotu un novērstu pret bērnu vērstu vardarbību ģimenē, izglītības un citās iestādēs

Viena no Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas pamatfunkcijām, saskaņā ar Ministru kabineta 2005. gada 29. novembra noteikumu Nr. 898 „Valsts bērnu tiesību aizsardzības nolikums” 2.1. apakšpunktu, ir uzraudzīt un kontrolēt Bērnu tiesību aizsardzības likuma un citu bērnu tiesību aizsardzību regulējošo normatīvo aktu ievērošanu.

Inspekcijas valsts bērnu tiesību aizsardzības inspektori (turpmāk tekstā - inspektori) 2012. gadā veica 284 bērnu tiesību ievērošanas pārbaudes:

- 1) bērnu ārpusģimenes aprūpes iestādēs – 70 pārbaudes;
- 2) internātskolās – 9 pārbaudes;
- 3) speciālajās internātskolās – 36 pārbaudes;
- 4) vispārizglītojošās un speciālajās skolās – 89 pārbaudes;
- 5) pirmsskolas, t.sk. speciālajās pirmsskolas izglītības iestādēs – 26 pārbaudes;
- 6) krīžu centros – 9 pārbaudes;
- 7) ieslodzījuma vietās – 2 pārbaudes;
- 8) sociālās korekcijas izglītības iestādēs – 2 pārbaudes;
- 9) sporta un atpūtas nometnēs – 24 pārbaudes;
- 10) ārstniecības iestādēs – 6 pārbaudes;
- 11) sporta klubos – 4 pārbaudes;
- 12) rotaļlaukumos, attīstības centros – 1 pārbaude;
- 13) citās iestādēs – 6 pārbaudes.

Kopumā 2012. gadā, veicot bērnu tiesību ievērošanas pārbaudes, bērni aizpildīja 569 anonīmas aptaujas anketas un inspektori veica pārrunas ar 3178 bērniem.

Bērnu ārpusģimenes aprūpes iestādēs

- 2 iestādēs konstatēts, ka, saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. panta piektajā daļā noteikto, iestādes vadītājs nav pieprasījis ziņas par darbiniekiem no Soda reģistra par personu sodāmību;

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

- konstatēts, ka attiecībā pret 11 bērniem pārkāpts Bērnu tiesību aizsardzības likuma 9. panta otrajā daļā noteiktais, ka pret bērnu nedrīkst izturēties cietsirdīgi, nedrīkst viņu mocīt un fiziski sodīt, aizskart viņa cieņu un godu. Konstatēts, ka 4 gadījumos bērni cietuši no vienaudžu emocionālas vardarbības; 3 gadījumos no fiziskas un 4 gadījumos no seksuālas vardarbības;
- 29 gadījumos pārkāpta Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. panta pirmā daļa, kurā teikts, ka bērnu aprūpes un citu iestāžu, kurās uzturas bērni, vadītāji un darbinieki ir atbildīgi par bērna veselības un dzīvības aizsardzību, par to, lai bērns būtu drošībā, lai viņam tiktu sniegti kvalificēti pakalpojumi un ievērotas citas viņa tiesības. Šajos gadījumos konstatēts, ka iestādē nav uz pozitīvu attieksmi vērsta saskarsme starp bērnu un pedagogu, tiek pieļauti konflikti starp bērniem, netiek nodrošināta individuālā pieeja katram bērnam, darbā tiek pieļautas nepedagoģiskas darba metodes, darbinieki ilgstoši neiesaistās bērnu problēmu risināšanā.

Vienlaikus inspekcija veica padziļinātu izpēti 5 bērnu ārpusģimenes aprūpes iestādēs par vardarbības risku novērtēšanu un 4 Valsts bērnu sociālās aprūpes centros, lai novērtētu bērnu ar īpašām vajadzībām tiesību nodrošināšanu un iespējamos riskus iestādēs.

Izpētes rezultātā bērnu ārpusģimenes aprūpes iestādēs konstatēti vairāki iespējamie vardarbības riska faktori:

- 1) nav pilnīgas informācijas par bērnu veselības stāvokli un rodas bažas, vai iestāde spēj identificēt audzēkņu veselības problēmas un nodrošināt nepieciešamo medicīnisko aprūpi un rehabilitāciju;
- 2) darbiniekiem ir daļēja izpratne par darbu komandā;
- 3) formāla bērnu individuālās sociālās rehabilitācijas plānu aizpildīšana dažās pozīcijās rada risku bērnu rehabilitācijai, turpmākai attīstībai un integrēšanai sabiedrībā, kas, savukārt, ir svarīgi ārpusģimenes aprūpes iestādes uzdevumi;
- 4) nespēja identificēt audzēkņu sociālās problēmas un rast atbilstošus risinājumus, netiek izmantotas valsts finansētās programmas bērniem ar atkarības problēmām;
- 5) daži bērni konfliktsituāciju risināšanā pielieto vardarbīgas metodes;
- 6) nav vienotas, konsekventas pārkāpumu konstatēšanas, izskatīšanas un sodīšanas shēmas, kas palīdzētu bērnu disciplinēšanā;
- 7) audzēkņi tikai daļēji apgūst patstāvīgai dzīvei nepieciešamās prasmes, netiek praktizēta sistemātiska prasmju mācīšana un apguve un audzēkņi tikai daļēji ir iesaistīti lēmumu pieņemšanā, kas apgrūtina viņiem iespēju apgūt nozīmīgu lēmumu par savu dzīvi pieņemšanas pieredzi.u.tt.

Pamatojoties uz izpētes rezultātā konstatētajiem iespējamās vardarbības riska faktoriem un bērnu ar īpašām vajadzībām tiesību nodrošināšanas trūkumiem, iestādēm tika sniegtas atbilstošas rekomendācijas.

2012. gadā inspekcija veica atkārtotas bērnu tiesību pārbaudes trijos Valsts bērnu sociālās aprūpes centros, kuros tika veiktas padziļinātās izpētes 2011. gadā, lai noskaidrotu, vai iestādes vadība ir ņēmusi vērā rekomendācijas un veikusi pasākumus konstatēto trūkumu novēršanai. Atkārtotas pārbaudes tika veiktas arī 6 ārpusģimenes aprūpes iestādēs un vienā internātpamatskolā, kurās 2011. gadā tika veiktas padziļinātās izpētes vardarbības risku novērtēšanai, lai noskaidrotu, vai iestādes LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

vadība ir ņēmusi vērā sniegtās rekomendācijas un ir veikusi pasākumus konstatēto vardarbības riska faktoru novēršanai.

Izglītības iestādēs

Visbiežāk konstatētie bērnu tiesību pārkāpumi izglītības iestādēs

	Vispārīzglītojošās un speciālās skolas	Internātskolas un specialās internātskolas	Pirmsskolas un speciālās pirmsskolas izglītības iestādes
Emocionāla un/ vai fiziska vardarbība pret bērnu (sastādīti administratīvā pārkāpuma protokoli)	8	1	1
Nepedagoģisku metožu lietošana konfliktsituāciju risināšanā	30	9	6
Pedagogi neiesaistās bērnu problēmu risināšanā	25	5	5
Vienaudžu savstarpējā emocionālā un/ vai fiziskā vardarbība	35	10	3
Nav pieprasītas izziņas no Soda reģistra par darbinieku iespējamo sodāmību	15	3	7

Avots: Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija

Kopumā 2012. gadā inspekcija veica 2 bērnu tiesību ievērošanas pārbaudes **sociālās korekcijas izglītības iestādē „Nauksēni”**. Konstatēts, ka iestādē par katru audzēkņu izolācijas gadījumu Iestādes audzēkņu izolācijas žurnālā rakstveidā netiek fiksētas visas veiktās darbības un bērna uzvedība hronoloģiskā secībā, atbilstoši likuma „Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem” 35. panta piektās daļas prasībām.

Gadījumos, kad bērnu tiesību ievērošanas pārbaudi laikā konstatē emocionālo vai fizisko vardarbību pret bērnu, inspektoram ir tiesības sastādīt administratīvā pārkāpuma protokolu. Savukārt, konstatējot nepedagoģisku metožu izmantošanas gadījumus, iestādes vadītājs pēc savas iniciatīvas vai pēc inspektoru ieteikuma ir tiesīgs disciplināri sodīt pārkāpumu pieļāvušo personu.

Apkopojot informāciju par sastādītajiem administratīvo pārkāpumu protokoliem, secināms, ka 2012. gadā inspektori sastādīja 12 protokolus un izskatīja 15 administratīvās lietas, t.sk. divos gadījumos Valsts policijas darbinieku sastādītos administratīvo pārkāpumu protokolus. Izskatot administratīvā pārkāpuma lietas, 6 gadījumos pieņemts lēmums pārtraukt lietvedību, 7 gadījumos - piemērot sodu un divos gadījumos pieņemts lēmums par atteikumu uzsākt administratīvo lietvedību.

Savukārt 23 gadījumos inspektori, pamatojoties uz bērnu tiesību ievērošanas pārbaudes rezultātiem, skolas administrācijai ieteica piemērot disciplinārsodu. Vienā gadījumā pedagogs atbrīvots no darba, 14 gadījumos pedagogiem izteikts rājiens vai piezīme, savukārt 3 gadījumos disciplinārsods netika piemērots, 3 gadījumos darbiniekiem izteikts piedāvājums veikt citus pienākumus, bet divos gadījumos inspekcijā nav saņemta iestādes atbilde par disciplinārsoda piemērošanu.

2012. gadā veiktas trīs padziļinātās pārbaudes internātpamatskolās, kurās identificēti iespējamie riski internātos. 2013. gadā inspekcija plāno veikt 5 pārbaudes

internātskolās sadarbībā ar nodibinājumu „Centrs Dardedze” seksuālās vardarbības risku izvērtēšanai skolas internātā.

Citās iestādēs, kur uzturas bērni

- 2012. gadā inspekcija veica 9 bērnu tiesību ievērošanas pārbaudes **krīzes un rehabilitācijas centros**; visas pārbaudes tika veiktas, pamatojoties uz saņemtajām sūdzībām par iespējamiem bērnu tiesību pārkāpumiem centros. Iesniegumos minētā informācija neapstiprinājās.
- 2012. gadā inspekcija veica 24 pārbaudes **bērnu vasaras nometnēs**. Piecās nometnēs tika konstatēti pārkāpumi. Par konstatētajiem pārkāpumiem vienā nometnē inspekcija informēja Valsts policijas Zemgales reģiona pārvaldi un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta Rīgas reģiona pārvaldi un lūdza izvērtēt pārbaudē konstatētos pārkāpumus atbilstoši katras iestādes kompetencei.

Pārējās pārbaudēs konstatētie pārkāpumi un trūkumi:

- 1) bērnu sarakstā nav iekļauti visi nometnes dalībnieki (1);
- 2) bērniem nav medicīnisko karšu (1);
- 3) nav saņemts Veselības inspekcijas atzinums (1);
- 4) nepilnīgi izstrādāti nometnes iekšējās kārtības noteikumi (1);
- 5) netiek nodrošināta bērnu drošība (1);
- 6) redzamā vietā nav izvietota nepieciešamā informācija (1).

Konstatētos pārkāpumus nometņu organizētājiem uzdots novērst nekavējoties, inspekcijai kontrolējot pārkāpumu novēršanas izpildi.

- 2012.gadā inspekcija veica četras bērnu tiesību ievērošanas pārbaudes sporta klubos. Visas pārbaudes veiktas, pamatojoties uz iesniegumos saņemto informāciju. Vienā gadījumā inspekcija sporta kluba administrācijai ieteica trenerim piemērot disciplinārsodu. Trenerim piemērots disciplinārsods – izteikts rājiens.
- Inspekcija 2012. gadā veica bērnu tiesību ievērošanas pārbaudes **ieslodzījuma vietās**, kurās uzturas nepilngadīgie - Ilģuciema cietumā un Cēsu audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem.

Apkopojot iegūtos rezultātus, secināms, ka Ilģuciema cietumā un Cēsu audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem vienai personai netiek nodrošināta iespēja iegūt izglītību.

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija kā vienu no 2014.gada prioritātēm ir izvirzījusi ārpusģimenes aprūpes iestādēs ievietoto bērnu un bērnu ar īpašām vajadzībām tiesību ievērošanas novērtēšanu speciālajās internātskolās.

Inspekcija, 2013.gadā veicot 5 padziļinātās bērnu tiesību ievērošanas pārbaudes speciālajās internātskolās konstatēja, ka pedagogiem un citiem darbiniekiem trūkst izpratnes par seksuālās vardarbības riskiem un to atpazīšanu. Līdz ar to inspekcija secināja, ka nepieciešams turpināt veikt seksuālās vardarbības risku izpēti speciālajās internātskolās, kā arī ārpusģimenes aprūpes iestādēs.

Lai uzlabotu un pilnveidotu bērnu drošību speciālajās internātskolās un ārpusģimenes aprūpes iestādēs, nepieciešams izglītēt minēto iestāžu speciālistus par seksuālās vardarbības riskiem, pamatojoties uz 2013.gadā sagatavotajām rekomendācijām seksuālās vardarbības risku novēršanai speciālajās internātskolās un bērnu aprūpes iestādēs.

Rezultāti: apmācīti 250 ārpusģimenes aprūpes un speciālo internātskolu speciālisti par seksuālās vardarbības riskiem un to novēršanu.

Indikatori

1.7.1. Noziedzīgu nodarījumu rezultātā cietušo bērnu skaits

Pēc Iekšlietu ministrijas Informācijas centra datiem, 2012.gadā noziedzīgos nodarījumos kopā cietušas 12564 (par 7345 personām mazāk nekā 2011.gadā) personas, no tām 556 (par 97 bērniem mazāk nekā 2011.gadā) bērni, no tiem 256 vecumā līdz 14 gadiem. No noziedzīgos nodarījumos cietušajiem bērniem, zēni ir 322 (par 53 mazāk nekā 2011.gadā), no tiem 140 (par 33 mazāk nekā 2011.gadā) vecumā līdz 14 gadiem, meitenes - 232 (par 46 mazāk nekā 2011.gadā), no tām 116 (par 23 mazāk nekā 2011.gadā) vecumā līdz 14.gadiem.

Visvairāk bērni cietuši no zādzības (KL 175.p.-180.p.) – 79 (par 32 bērniem mazāk nekā 2011.gadā), laupīšanas (KL 176.p.) – 29 (par 56 bērniem mazāk nekā 2011.gadā), cietsirdības un vardarbības (KL 174.p.) – 6 (par 111 bērniem mazāk nekā 2011.gadā) un no huligānisma (KL 231.p.) – 6 (par 13 bērniem mazāk nekā 2011.gadā). 2012.gadā netika konstatēts neviens gadījums, kad bērnam tiktu nodarīts tīšs miesas bojājums (KL 125.p. – 130.p.) – 0 (2011.gadā konstatēti 64 šādi gadījumi).

2012.gadā noziedzīgos nodarījumos pret personas dzīvību cietis (nonāvēts) viens bērns (KL 116.p.). Tāpat kā 2011.gadā, arī 2012.gadā tika konstatēta viena bērna slepkavība sevišķi pastiprinošos apstākļos (KL 117.p.) Pozitīvi, ka arī 2012.gadā netika konstatēts neviens bērna nonāvēšanas aiz neuzmanības gadījums (pēc KL 123.p.).

Vēl 2012.gadā 4 (par 19 mazāk nekā 2011.gadā) bērni ir cietuši no dzīvnieku noteikumu turēšanas pārkāpumiem (230¹p.), bet 16 (par 50 mazāk nekā 2011.gadā) bērni no ceļu satiksmes ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanas (KL 260.p.).

2012.gadā samazinājies nepilngadīgo skaits, kas cietuši noziedzīgos nodarījumos, kas vērsti pret tikumību un dzimumneaizskaramību. No izvarošanas (KL 159.p.) cietuši 9 (par 6 mazāk nekā 2011.gadā) bērni, no vardarbīgas dzimumtieksmes apmierināšanas (KL 160.p.) – 4 (par 19 mazāk nekā 2011.gadā), dzimumsakariem ar personu, kura nav sasniegusi 16 gadu vecumu (KL 161.p.) – 19 (par 2 mazāk nekā 2011.gadā), bet no pavešanas netiklībā (KL 162.p.) cietuši 9 (par 46 mazāk nekā 2011.gadā) bērni.

Pozitīvi, ka arī 2012.gadā Latvijā neviena nepilngadīgā vai mazgadīgā persona nav cietusi no cilvēku tirdzniecības, tomēr viena nepilngadīgā vai mazgadīgā persona tika

iesaistīšana vai izmantota pornogrāfiska vai erotiska rakstura materiālu izgatavošanā (ražošanā) (KL 166.p.3.-5.d.) – 1 (par 1 vairāk nekā 2011.gadā)³⁵.

2012.gadā ir palielinājies vecākiem vai personām, kas viņus aizstāj, sastādīto administratīvo pārkāpumu protokolu skaits pēc LAPK 172.⁴ panta „Bērna atstāšana bez uzraudzības” - 152 (par 47 vairāk nekā 2011.gadā). Savukārt ir samazinājies pēc LAPK 173.panta „Bērna aprūpes pienākumu nepildīšana” sastādīto protokolu skaits - 1783 (par 370 mazāk nekā 2011.gadā). Pēc LAPK 172.² panta „Fiziska un emocionāla vardarbība pret bērnu” 2012.gada 12 mēnešos tika sastādīti 456 (par 30 mazāk nekā 2011.gadā) administratīvā pārkāpuma protokoli.

Tāpat 2012.gadā ir samazinājies pēc LAPK 172.panta „Nepilngadīgā iesaistīšana alkoholisko dzērienu lietošanā vai nepilngadīgā novešana līdz dzērums stāvoklim” pie administratīvās atbildības saukto personu skaits. Pēc 172.panta pirmās daļas – par nepilngadīgā iesaistīšanu alkoholisko dzērienu lietošanā – pie atbildības tika sauktas 86 (par 68 mazāk nekā 2011.gadā) personas, bet pēc šī paša panta otrās daļas – par nepilngadīgā novešanu līdz dzērums stāvoklim – 17 (par 29 mazāk nekā 2011.gadā) personas un pēc trešās daļas – par alkoholisko dzērienu vai tabakas izstrādājumu nodošanu nepilngadīgā rīcībā tā, ka šīs vielas kļuvušas nepilngadīgajam brīvi pieejamas lietošanai, – 104 (par 6 mazāk nekā 2011.gadā) personas³⁶.

1.7.2. Rehabilitēto vardarbībā cietušo bērnu skaits

2012.gadā no valsts budžeta finansēto sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēma 2316 bērni, no tiem 1015 pakalpojumu saņēma sociālās rehabilitācijas institūcijā, bet 1301 – dzīvesvietā.

D.2. Bērnu seksuālā ekspluatācija un tirdzniecība

2.3. Politikas mērķis

Novērst, apkarot un sodīt par bērnu seksuālo ekspluatāciju un tirdzniecību, garantēt upuru drošību, aizsardzību, neaizskaramību un palīdzības un pakalpojumu sniegšanu, lai sekmētu viņu atlabšanu un sociālo reintegrāciju.

Īstenojot pasākumus šajā nodaļā noteiktā mērķa – novērst, apkarot un sodīt par bērnu seksuālo ekspluatāciju un tirdzniecību, garantēt upuru drošību, aizsardzību, neaizskaramību un palīdzības un pakalpojumu sniegšanu, lai sekmētu viņu atlabšanu un sociālo reintegrāciju – sasniegšanai, ir veikti grozījumi Krimināllikumā (turpmāk – KL) attiecībā uz kriminālatbildības noilgumu dzimumnozieguma pret bērnu gadījumos. Proti, ar 2012.gada 13.decembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā” KL 56.panta pirmā daļa tika papildināta ar jaunu 6.punktu, kas nosaka, ka gadījumos, kad smags vai sevišķi smags noziegums bijis vērsts pret nepilngadīgas personas tikumību un dzimumneaizskaramību, izņemot noziegumus, par kuriem saskaņā ar KL var piespriest mūža ieslodzījumu, personu nevar saukt pie kriminālatbildības tikai tad, kad no dienas, kad tā izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, ir pagājuši divdesmit gadi. Tādējādi, ņemot vērā cietušo bērnu intereses, ir nodrošināts pietiekami garš kriminālatbildības noilguma termiņš, lai vainīgo personu būtu iespējams saukt pie

³⁵ IeM Informācijas centrs, informācija sagatavota uz 05.02.2013

³⁶ IeM Informācijas centrs, informācija sagatavota uz 07.02.2013

kriminālatbildības arī tajos gadījumos, kad kriminālprocess ir uzsākts pēc tam, kad cietušais ir kļuvis pilngadīgs.

Papildus vēršam uzmanību, ka saistībā ar Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2011/93/ES par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2004/68/TI, ieviešanu šī gada laikā ir plānots veikt būtiskus grozījumus KL 16.nodaļā „Noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību”. Likumprojektā „Grozījumi Krimināllikumā” (Nr.749/Lp11) ir konceptuāli mainīta pieeja (attieksme) pret seksuāla rakstura darbībām, īpaši pavešanu netiklībā, seksuālas darbības gradējot trīs kategorijās:

- 1) dzimumakts vai līdzīgs seksuāls akts, kas saistīts ar vaginālu, anālu vai orālu penetrāciju (iekļūšanu) cietušā ķermenī (neatkarīgi no tā, vai tā ir izvarošana vai dzimumtieksmes apmierināšana pret dabiskā veidā);
- 2) fiziskas seksuālās darbības bez penetrācijas;
- 3) seksuālas darbības bez fiziska kontakta ar cietušo.

Tādējādi tiks skaidri nošķirti noziedzīgu nodarījumu sastāvi, novēršot pašlaik praksē konstatējamās kļūdas noziegumu kvalifikācijā.

Turklāt likumprojektā paredzēts kriminalizēt jebkuru seksuālu darbību, kas izdarīta bez cietušā piekrišanas. Pašlaik kriminālatbildība par izvarošanu vai vardarbīgu dzimumtieksmes apmierināšanu iestājas tikai tajos gadījumos, kad nodarījums ir izdarīts, lietojot vardarbību vai draudus vai izmantojot cietušā bezpalīdzības stāvokli. Arī, piemēram, Eiropas Padomes Konvencijā par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu ir uzsvērts, ka sodāma ir jebkāda seksuāla darbība, kas izdarīta bez piekrišanas arī tajos gadījumos, kad vardarbības upuris nav izrādījis fizisku pretestību.

Likumprojektā paredzētas konceptuāla rakstura izmaiņas arī attiecībā uz cietušā bērna vecumu, proti, bargākas sankcijas tiks piemērotas gadījumos, kad noziegums būs izdarīts pret bērnu, kurš nav sasniedzis 16 gadu vecumu (pašlaik – 14 gadu vecumu). Saskaņā ar KL 161.pantu 16 gadi ir dzimumbrieduma vecums – vecums, kuru sasniedzot ir ļauts iesaistīties seksuālās attiecībās, līdz ar to ir pamatoti bargāk sodīt personas, kuras izdarījušas dzimumnoziegumu pret bērnu, kurš nav sasniedzis dzimumbrieduma vecumu.

Papildus iepriekš minētajām izmaiņām likumprojektā arī paredzēts skaidri noteikt kriminālatbildību par bērna prostitūcijas izmantošanu (KL 164.panta trešajā un ceturtajā daļā), kā arī piešķirt nozīmi cietušās personas un vainīgā personiskajām attiecībām vai radniecībai, KL 48.panta pirmās daļas 15.punktā paredzēto atbildību pastiprinošo apstākli attiecinot arī uz tiem gadījumiem, kad izdarīts noziedzīgs nodarījums pret tikumību vai dzimumneaizskaramību.

Atskaides periodā Valsts policijā tika uzsākti divi kriminālprocesi pēc KL 154.¹ panta (Cilvēku tirdzniecība), divi kriminālprocesi uzsākti pēc KL 166.panta (Pornogrāfiska vai erotiska rakstura materiālu ieviešanas, izgatavošanas un izplatīšanas noteikumu pārkāpšana) un viens kriminālprocess pēc KL 313.panta 2.daļas (Iepriekš neapsolīta slēpšana).

2012.gadā Valsts policijā izbeigti seši kriminālprocesi, kas uzsākti pēc KL 166.panta (Pornogrāfiska vai erotiska rakstura materiālu ieviešanas, izgatavošanas un izplatīšanas noteikumu pārkāpšana), viens kriminālprocess, kas uzsākts pēc KL 169¹.panta (Nelikumīgas darbības adopcijas kārtošana), un viens kriminālprocess, kas uzsākts pēc KL 154.¹ panta (Cilvēku tirdzniecība). Atskaites periodā kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti 13 kriminālprocesi, kas uzsākti pēc KL 166.panta (Pornogrāfiska vai erotiska rakstura materiālu ieviešanas, izgatavošanas un izplatīšanas noteikumu pārkāpšana).

Jāatzīmē, ka atskaites periodā Latvijā netika konstatēts neviens cilvēku tirdzniecības gadījums attiecībā pret nepilngadīgu vai mazgadīgu personu. Valsts policijā kopumā 2012.gadā uzsākti 127, bet atklāti 35 kriminālprocesi pēc KL 174.p. (Cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo) (Informācijas centra IIIS KRASS dati uz 07.01.2013).

2012.gadā Valsts policijas pārstāvis piedalījās Tieslietu ministrijas izveidotajā darba grupā, lai izvērtētu Latvijas normatīvo aktu atbilstību Direktīvas 2011/93/ES prasībām par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2004/68/TI un izstrādātu tiesību aktu projektus tās ieviešanai. Noritēja darbs pie likumprojekta „Grozījumi Krimināllikumā” un vienlaikus ar to virzāmo likumprojektu paketes: „Grozījumi Kriminālprocesa likumā”, „Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā”, „Grozījumi Ārstniecības likumā”, „Grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā”, „Grozījumi Pornogrāfijas ierobežošanas likumā”, „Grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā”. Papildus Iekšlietu ministrija izstrādāja un iesniedza noteiktā kārtībā Ministru kabinetā grozījumus Ministru kabineta 2008.gada 22.janvāra noteikumos Nr.32 „Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi” (Noteikumu projekts 2013.gada 26.septembrī izsludināts Valsts sekretāru sanāksmē (VSS- 1793, prot. Nr.38 §.8)) un Ministru kabineta 2008.gada 2.septembra noteikumos Nr.704 „Intīma rakstura izklaides ierobežošanas noteikumi” (Noteikumu projekts 2013.gada 5.septembrī izsludināts Valsts sekretāru sanāksmē (VSS- 1705, prot. Nr.35 §.9)). Ieviešot nacionālajos tiesību aktos Direktīvā ietvertās prasības Krimināllikumā, tika pieņemts lēmums par Krimināllikuma 16.nodaļas „Noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību” pilnīgu pārveidi, lai minētajā nodaļā ietvertie panti ne tikai atbilstu Direktīvas prasībām, bet arī aptvertu optimālāku darbību loku (saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību), kas likumā noteiktā kārtībā būtu sodāmas.

2.5. Rīcības virzieni

2.5.1. Informēt un izglītēt sabiedrību, īpaši pusaudžus un jauniešus, par riska situācijām kļūt par seksuālās ekspluatācijas un tirdzniecības ar bērniem upuriem un iespējām sevi pasargāt

2012.gadā Valsts policijas amatpersonas sniedza intervijas masu medijiem par aktuālajām problēmām un esošo situāciju valstī dažādu noziedzīgu nodarījumu atklāšanā (t.sk. saistītu ar cilvēktirdzniecību), kā arī turpināja īstenot sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām. Valsts policijas pārstāvji piedalījās biedrības LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

„Patvērums „Drošā māja” organizētajās tikšanās saistībā ar ASV projekta ietvaros sagatavotā produkta (cilvēku tirdzniecības filmas skolēniem) izvērtēšanu, tikšanās ar Resursu centra sievietēm „Marta” dalībniekiem, sanāsmē Programmas cilvēku tirdzniecības novēršanai 2009.-2013.gadam īstenošanas koordinēšanai, sanāsmē par fiktīvām laulībām un citiem ar cilvēktirdzniecību saistītiem jautājumiem, apmācībās „Cilvēku tirdzniecības un sutenerismu gadījumu izmeklēšana”.

2.5.2. Panākt efektīvu kontroli, lai ierobežotu un novērstu bērnu iesaistīšanu prostitūcijā, pornogrāfijā, tirdzniecībā

Latvijas interneta asociācijas Drošāka interneta centra ziņojumu līnija (www.drossinternets.lv vai zinojumi@drossinternets.lv) 2013. gadā saņēma un apstrādāja 467 ziņojumus par pārkāpumiem un nelegālu saturu/ aktivitātēm internetā, tai skaitā 175 ziņojumus par bērnu seksuālu izmantošanu saturošiem materiāliem vai pedofilu aktivitātēm, 165 ziņojumi tika pārsūtīti tālāk izmeklēšanai Valsts policijai.

No 165 vietnēm, kas tika pārsūtītas Valsts policijai turpmākas izmeklēšanas veikšanai un iespējamai slēgšanai šobrīd aktīvas ir vairs tikai 10 vietnes, kuru slēgšana arī ir sagaidāma pavisam tuvā nākotnē. Par visiem 165 ziņojumiem pavisam droši ir zināms, ka Krimināllietas ir ierosinātas vismaz 5 gadījumos.

Ziņojumu līnijas saņemto un apstrādāto ziņojumu statistika:

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Erotiska/pornogrāfiska saturs bez izvietotiem brīdinājumiem	16	27	72	617	65	61
Pedofilija/bērnu seksuālu izmantošanu saturoši materiāli	5	19	36	106	49	137
Vardarbīga rakstura materiāli	0	7	5	29	10	8
Cieņas/goda aizskaršana	0	13	50	27	18	30
Naida kurināšana/ rasisms	0	16	51	21	23	15
Konsultācijas/padomi	7	63	83	47	90	91
Citi	13	37	24	52	115	33
KOPĀ:	42	182	321	899	370	375

Avots: Latvijas interneta asociācijas Drošāka interneta centrs

Sk. 1.5.4.rīcības virzienu.

2.5.3. Paplašināt rehabilitācijas un aizsardzības iespējas bērniem, kas cietuši no tirdzniecības, seksuālās vardarbības, ekspluatācijas, un nodrošināt nepieciešamo palīdzību viņu ģimenes locekļiem

Papildus sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem no prettiesiskām darbībām cietušiem bērniem par valsts budžeta līdzekļiem tiek nodrošināti arī sociālās rehabilitācijas pakalpojumi cilvēku tirdzniecības upuriem, ko ir tiesības saņemt kā pilngadīgām, tā nepilngadīgām par cilvēku tirdzniecības upuriem atzītām personām.

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

2012.gadā tika izstrādāti grozījumi Ministru kabineta 2006.gada 31.oktobra noteikumos Nr.889 „Noteikumi par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, un kritērijiem personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri”, kas stājās spēkā 2013.gada 1.janvārī. Grozījumi izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2011/36/ES (2011.gada 5.aprīlis) par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/629/TI, un paredz papildus atbalsta pasākumus cilvēku tirdzniecības upuriem, kas saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus par valsts budžeta līdzekļiem.

Daudzos gadījumos pēc cilvēku tirdzniecības fakta konstatēšanas un pakalpojuma saņemšanas laikā kriminālprocess, kurā iesaistīts klients, netiek uzsākts. Tomēr tas neizslēdz iespēju, ka bijušais pakalpojuma saņēmējs kā cietušais vai liecinieks tiek iesaistīts kriminālprocesā vēlāk. Atbilstoši iepriekš minētajiem grozījumiem šiem klientiem no 2013.gada 1.janvāra ir iespēja papildus saņemt tādas pakalpojumus kā psihosociāla palīdzība un atbalsts (t.sk. individuālas jurista, sociālā darbinieka, psihologa konsultācijas), tulka pakalpojumi, palīdzība juridisko dokumentu noformēšanā, nepieciešamības gadījumā arī pārstāvība tiesā, nepārsniedzot 150 stundas gadā, kā arī iespēja nepieciešamības gadījumā saņemt piecas konsultācijas nepilngadīgo cilvēku tirdzniecības upuru ģimenes locekļiem, ja tie uzturas Latvijā. Ja persona iepriekš minēto atbalstu kriminālprocesa laikā nesaņem, tai tiek piedāvāta iespēja izmantot piecas pakalpojumu sniedzēja vienas stundas konsultācijas divu gadu laikā pēc sociālās rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanas.

Papildus iepriekš minētajiem atbalsta pasākumiem cilvēku tirdzniecības upuriem un viņu nepilngadīgajiem ģimenes locekļiem iepriekš minētie grozījumi nosaka arī tādas jaunus atbalsta pasākumus kā ārvalstī esoša klienta vai potenciālā klienta, kā arī viņa nepilngadīgo bērnu (ja tie atrodas kopā ar klientu vai potenciālo klientu) nokļūšanas pie pakalpojuma sniedzēja organizēšana un klienta vai potenciālā klienta pavadīšana no ārvalstīm, ja klients vai potenciālais klients nevar ceļot patstāvīgi, kā arī iespēja uzturēties pakalpojuma sniegšanas vietā, ja tas nepieciešams.

Indikatori

2.7.1. Pret bērnu vērstas ekspluatācijas gadījumu skaits

Noziedzīgos nodarījumos cietušo nepilngadīgo skaits
pēc atsevišķiem noziedzīgo nodarījumu veidiem

	2011	2012
Izvarošana (KL 159.p.)	15	9
Vardarbīga dzimumtieksmes apmierināšana (KL 160.p.)	23	4
Dzimumsakari ar personu, kura nav sasniegusi 16 gadu vecumu (KL 161.p.)	21	19
Pavešana netiklībā (KL 162.p.)	55	9
Cilvēku tirdzniecība (KL 154 ¹ .p.)	0	0
Iesaistīšana vai izmantota pornogrāfiska vai erotiska rakstura materiālu	0	1

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

	2011	2012
izgatavošanā (ražošanā) (KL 166.p.3.-5.d.)		

Avots: Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs

2.7.2. Rehabilitēto ekspluatācijas rezultātā cietušo bērnu skaits

Sk. 1.7.2.indikatoru.

D.3. Bērnu bēgļu vai alternatīvo statusu saņēmušo bērnu tiesību aizsardzība

3.2. Politikas mērķis

Patvēruma meklētāju, alternatīvo statusu saņēmušo un bēgļu bērniem nodrošināt starptautiskajos normatīvajos aktos un rekomendācijās garantētās tiesības uz pilnvērtīgas attīstības iespējām un iespējām integrēties sabiedrībā.

3.5. Rīcības virziens

Izveidot un pilnveidot alternatīvo statusu saņēmušo un bēgļu bērnu veselības un sociālās aprūpes un izglītības sistēmu, izdarot nepieciešamos grozījumus normatīvajos aktos un piesaistot nepieciešamo finansējumu

Atbilstoši sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 3.pantam bērniem, kuriem noteikts alternatīvais statuss, ir tiesības saņemt naktspatversmes, patversmes, informēšanas un konsultācijas pakalpojumus, kā arī sociālās rehabilitācijas pakalpojumus personām ar redzes un dzirdes invaliditāti, no prettiesiskām darbībām cietušiem bērniem, no psihoaktīvām vielām atkarīgiem bērniem, personām ar funkcionāliem traucējumiem darbaspējīgā vecumā, cilvēku tirdzniecības upuriem, kā arī tehnisko palīg līdzekļu pakalpojumus. Bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kuriem noteikts alternatīvais statuss, par valsts budžeta līdzekļiem ir tiesības saņemt arī sociālās aprūpes pakalpojumus personas dzīvesvietā un ilgstošas sociālās aprūpes institūcijā.

Atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 3.pantam tiesības saņemt sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību ir Latvijas pilsoņiem, nepilsoņiem un ārzemniekiem, kuriem piešķirts personas kods, izņemot personas, kuras ir saņēmušas termiņuzturēšanās atļauju. Ņemot vērā mērķa grupas specifiku, uz personām, kas cietušas no cilvēku tirdzniecības, attiecināms izņēmums – sociālās rehabilitācijas pakalpojumi cilvēku tirdzniecības upuriem pieejami arī personām, tostarp bērniem, un to pavadībā esošam nepilngadīgam bērnam, ja Pilsonības un migrācijas pārvalde, kas īsteno valsts un migrācijas patvēruma politiku, pamatojoties uz procesa virzītāja pieprasījumu, ir izsniegusi par cilvēku tirdzniecības upuri atzītai personai termiņuzturēšanās atļauju.

Latvijas Republikas Saeima 2009.gada 15.jūnijā ir pieņēmusi jaunu Patvēruma likumu (spēkā no 2009.gada 14.jūlijā), kas atbilst Eiropas Savienības tiesību aktu prasībā patvēruma jomā. Likums paredz patvēruma meklētāju, tai skaitā bērnu, tiesību garantijas: aizturēšanu ar tiesneša lēmumu u.c., īpaši regulējot nepilngadīga

patvēruma meklētāja tiesības, piemēram, attiecībā uz nepilngadīgo personu bez pavadības pārstāvību un izmitināšanu patvēruma procedūras laikā.

2012.gadā Latvijā salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem ir saglabājusies noturīga patvēruma meklētāju skaita pieauguma tendence (2010.gadā patvēruma iesniegumus bija iesniegusi 61 persona, 2011.gadā- 335 personas un 2012.gadā – 189 personas, tajā skaitā nepilngadīgie 2010.g.- 14, 2011.g. - 49, 2012.g. – 26 bērni.

1951.gada Ženēvas konvencijas bēgļa statuss no 1998.gada līdz 2012.gada 31.decembrim piešķirts 48 personām, no tām – 15 bērniem, bet alternatīvais statuss laikā no 2002.gada līdz 2012.gada 31.decembrim piešķirts 83 personām, no tām 21 bērnam. Tādējādi jāsecina, ka nepilngadīgo patvēruma meklētāju, bērnu bēgļu vai alternatīvo statusu saņēmušo bērnu un bruņotos konfliktos cietušu bērnu tiesību aizsardzība kļūst par aizvien aktuālāku jautājumu.

Izglītības un zinātnes ministrija valsts budžeta ietvaros īsteno izglītības nodrošināšanu patvēruma meklētāju nepilngadīgiem bērniem. Patvēruma meklētāja nepilngadīgam bērnam un nepilngadīgam patvēruma meklētājam ir tiesības uz pamatzglītību un vidējo izglītību, kā arī tiesības pēc pilngadības sasniegšanas turpināt iesākto izglītību. Saskaņā ar Izglītības likuma 3.panta trešo daļu nepilngadīgam trešās valsts valstspiederīgajam vai bezvalstniekam, kuram nav likumīga pamata uzturēties Latvijas Republikā, ir tiesības iegūt pamatzglītību laika posmā, kas noteikts brīvprātīgai izceļošanai, vai laika posmā, uz kādu izraidīšana atlikta, kā arī viņa aizturēšanas laikā.

3.7. Indikators

Patvēruma meklētāju, alternatīvo statusu saņēmušo un bēgļu ģimeņu bērnu skaits, kas saņem veselības un sociālās aprūpes un izglītības pakalpojumus

2012.gadā izglītības ieguve nodrošināta deviņiem patvēruma meklētāju nepilngadīgajiem bērniem (avots: Izglītības un zinātnes ministrija).

2012.gadā veselības un sociālās aprūpes pakalpojumus ir saņēmuši 43 nepilngadīgie patvēruma meklētāji, no tiem izglītības pakalpojumus 2011./2012. un 2012./2013. mācību gadā saņēmuši 13 bērni (avots: Iekšlietu ministrija).

D.4. Bērnu nodarbinātība

D.4.1. Nelikumīga bērnu nodarbināšana

Jau pieņemot Darba likumu 2001.gada 20.jūnijā, likumā tika iestrādātas virkne tiesību normas, kuru mērķis ir nodrošināt, lai bērnu nodarbināšanas gadījumā tiktu veicināta viņu veselības nostiprināšanās, netiktu pārkāptas tiesības iegūt izglītību, pilnvērtīgi pavadīt brīvo laiku un atpūsties. Attiecīgi, Darba likuma 37.panta pirmā daļa aizliedz pastāvīgā darbā nodarbināt bērnus. Bērns Darba likuma izpratnē ir persona, kura ir jaunāka par 15 gadiem vai kura līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai turpina iegūt pamatzglītību. Atbilstoši Darba likuma 37.panta otrajai līdz sestajai daļai paredzēts:

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

(2) Izņēmuma gadījumā bērnus vecumā no 13 gadiem, ja viens no vecākiem (aizbildnis) devis rakstveida piekrišanu, no mācībām brīvajā laikā var nodarbināt vieglā, bērna drošībai, veselībai, tikumībai un attīstībai nekaitīgā darbā. Šāda nodarbināšana nedrīkst kavēt bērna izglītošanos. Darbus, kuros atļauts nodarbināt bērnus vecumā no 13 gadiem, nosaka Ministru kabinets.

(3) Izņēmuma gadījumos, ja viens no vecākiem (aizbildnis) devis rakstveida piekrišanu un saņemta Valsts darba inspekcijas atļauja, bērnu kā izpildītāju var nodarbināt kultūras, mākslas, sporta un reklāmas pasākumos, ja šāda nodarbināšana nav kaitīga bērna drošībai, veselībai, tikumībai un attīstībai. Šāda nodarbināšana nedrīkst kavēt bērna izglītošanos. Kārtību, kādā tiek izsniegtas atļaujas bērnu kā izpildītāju nodarbināšanai kultūras, mākslas, sporta un reklāmas pasākumos, kā arī atļaujā ietveramos ierobežojumus attiecībā uz darba apstākļiem un nodarbinātības noteikumiem nosaka Ministru kabinets.

(4) Aizliegts nodarbināt pusaudžus darbos īpašos apstākļos, kas saistīti ar paaugstinātu risku viņu drošībai, veselībai, tikumībai un attīstībai. Pusaudzis šā likuma izpratnē ir persona vecumā no 15 līdz 18 gadiem, kura nav uzskatāma par bērnu šā panta pirmās daļas izpratnē. Darbus, kuros aizliegts nodarbināt pusaudžus, un izņēmumus, kad nodarbināšana šajos darbos ir atļauta saistībā ar pusaudža profesionālo apmācību, nosaka Ministru kabinets.

(5) Darba devējam ir pienākums pirms darba līguma noslēgšanas informēt vienu no bērna vai pusaudža vecākiem (aizbildni) par darba vides riska novērtējumu un darba aizsardzības pasākumiem attiecīgajā darba vietā.

(6) Personas, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, pieņem darbā tikai pēc iepriekšējas medicīniskās apskates, un tām līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai ik gadu jāveic obligātā medicīniskā apskate.

Vienlaikus uz Darba likuma pamata 2002.gada 8.janvārī pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.10 „Noteikumi par darbiem, kuros atļauts nodarbināt bērnus vecumā no 13 gadiem”, kas nosaka darbus, kuros atļauts nodarbināt bērnus vecumā no 13 gadiem, ja viens no vecākiem (aizbildnis) devis rakstisku piekrišanu. 2002.gada 28.maijā pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.206 „Noteikumi par darbiem, kuros aizliegts nodarbināt pusaudžus, un izņēmumi, kad nodarbināšana šajos darbos ir atļauta saistībā ar pusaudža profesionālo apmācību”, kas nosaka darbus, kuros aizliegts nodarbināt pusaudžus, un izņēmumus, kad nodarbināšana šajos darbos ir atļauta saistībā ar pusaudža profesionālo apmācību. Minētajā datumā pieņemti arī Ministru kabineta noteikumi Nr.205 „Kārtība, kādā tiek izsniegtas atļaujas bērnu — izpildītāju — nodarbināšanai kultūras, mākslas, sporta un reklāmas pasākumos, kā arī atļaujā ietveramie ierobežojumi”, kas nosaka kārtību, kādā Valsts darba inspekcija izsniedz atļaujas bērnu — izpildītāju — nodarbināšanai kultūras, mākslas, sporta un reklāmas pasākumos, kā arī nosaka atļaujā ietveramos ierobežojumus attiecībā uz darba apstākļiem un nodarbinātības noteikumiem.

Darba likums ar tā pieņemšanu arī paredz, ka personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, nenosaka pārbaudi, noslēdzot darba līgumu (Darba likuma 46.panta pirmās daļas 3.teikums); personu, kura ir jaunāka par 18 gadiem, var nosūtīt komandējumā vai darba braucienā, ja viens no vecākiem (aizbildnis) devis rakstveida piekrišanu

(Darba likuma 53.panta otrā daļa ar atsevišķiem precizējumiem, kas veikti ar grozījumiem Darba likumā 2006.gada 21.jūnijā).

Darba likums vienlaikus arī nosaka regulējumu personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, attiecībā uz viņu darba laiku, atpūtas laiku un darba samaksu:

132.pants. Darba laiks personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem

(1) Personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, tiek noteikta piecu dienu darba nedēļa.

(2) Bērnus, kuri sasnieguši 13 gadu vecumu, nedrīkst nodarbināt:

1) ilgāk par divām stundām dienā un vairāk par 10 stundām nedēļā, ja darbs tiek veikts mācību gada laikā;

2) ilgāk par četrām stundām dienā un vairāk par 20 stundām nedēļā, ja darbs tiek veikts laikā, kad izglītības iestādē ir brīvlaiks.

(3) Pusaudžus nedrīkst nodarbināt ilgāk par septiņām stundām dienā un vairāk par 35 stundām nedēļā.

(4) Ja personas, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, papildus darbam turpina iegūt pamatizglītību, vidējo izglītību vai profesionālo izglītību, mācībās un darbā pavadītais laiks saskaitāms kopā un nedrīkst pārsniegt septiņas stundas dienā un 35 stundas nedēļā.

(5) Ja personas, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, tiek nodarbinātas pie vairākiem darba devējiem, darba laiks summējams.

Darba likuma 136.panta sestā daļa aizliedz nodarbināt virsstundu darbā personas, kas ir jaunākas par 18 gadiem.

Atbilstoši Darba likuma 138.panta sestajai daļai aizliegts nodarbināt nakts laikā personas, kuras ir jaunākas par 18 gadiem. Attiecībā uz bērniem nakts laiks Darba likuma izpratnē ir laikposms no pulksten 20 līdz 6.

142.pants. Diennakts atpūta

(2) Diennakts atpūtas ilgums bērniem 24 stundu periodā nedrīkst būt īsāks par 14 stundām pēc kārtas.

143.pants. Nedēļas atpūta

(5) Saskaņā ar šā panta ceturtās daļas noteikumiem aizliegts nodarbināt personas, kuras ir jaunākas par 18 gadiem (*aizliegums nodarbināt nedēļas atpūtas laikā*).

149.pants. Ikgadējais apmaksātais atvaļinājums

(1) Personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, piešķir vienu mēnesi ilgu ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu.

150.pants. Ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma piešķiršanas kārtība

(5) Darbiniekam, kurš ir jaunāks par 18 gadiem, un darbiniekam, kuram ir bērns līdz triju gadu vecumam vai bērns invalīds līdz 18 gadu vecumam, ikgadējais apmaksātais

atvaļinājums piešķirams vasarā vai pēc viņa vēlēšanās jebkurā citā laikā. Ja darbinieks, kurš ir jaunāks par 18 gadiem, turpina iegūt izglītību, ikgadējais apmaksātais atvaļinājums piešķirams, pēc iespējas saskaņojot to ar brīvlaiku izglītības iestādē.

63.pants. Darba samaksa personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem

(1) Pusaudžiem, kas tiek nodarbināti šā likuma 132.panta pirmajā un trešajā daļā noteiktā darba laika ietvaros, mēneša darba alga nedrīkst būt mazāka par Ministru kabineta noteikto minimālo mēneša darba algu normālā darba laika ietvaros.

(2) Ja pusaudzis papildus vidējās izglītības vai profesionālās izglītības ieguvei arī strādā, viņam par veikto darbu samaksā atbilstoši nostrādātajam laikam. Šajā gadījumā pusaudzim noteiktā stundas tarifa likme nedrīkst būt mazāka par Ministru kabineta noteikto minimālo stundas tarifa likmi normālā darba laika ietvaros.

(3) Bērniem par darbu samaksā atbilstoši paveiktajam darbam.

Tāpat atbilstoši Darba likuma 115.panta pirmajai un otrajai daļai noteikts, ka:

(1) Vecāki (aizbildņi) vai Valsts darba inspekcija var rakstveidā pieprasīt darba tiesisko attiecību izbeigšanu ar personu, kura ir jaunāka par 18 gadiem, ja tā veic tādu darbu, kas apdraud šīs personas drošību, veselību vai tikumību vai negatīvi ietekmē tās attīstību un izglītību.

(2) Darba devējam pēc šā panta pirmajā daļā minētā pieprasījuma saņemšanas ir pienākums ne vēlāk kā piecu dienu laikā izbeigt darba tiesiskās attiecības ar darbinieku un izmaksāt viņam atlīdzību — ne mazāku kā viena mēneša vidējās izpeļņas apmērā.

Papildus atzīmējams, ka 2006.gada 23.martā ar likumu „Par Bērnu darba ļaunāko formu konvenciju” apstiprināta un pieņemta Saeimā Starptautiskās Darba organizācijas konvencija Nr.182 “Par bērnu darba ļaunākajām formām”.

4.1.2. Politikas mērķis

Radīt tādu ekonomisko un sociālo situāciju, lai bērni tiktu nodarbināti veidā, kas veicina viņu veselības nostiprināšanos, tiesības iegūt izglītību, pilnvērtīgi pavadīt brīvo laiku un atpūties.

4.1.5. Rīcības virziens

Pastiprināt atbildīgo valsts institūciju kontroli, veikt pētījumus un pastāvīgi vākt informāciju par bērnu nelikumīgas, viņiem kaitīgas nodarbināšanas gadījumiem

Valsts darba inspekcijas kontrole pilnveidota ar vairākiem pasākumiem, kā piemēram:

- 2008.gadā tika uzsākta ESF projekta “Darba tiesisko attiecību un darba drošības sistēmas uzraudzības pilnveidošana” īstenošana (projekts īstenots līdz 2009.gada 31.decembrim), kura mērķis bija uzlabot VDI sniegto pakalpojumu kvalitāti, realizējot cilvēkresursu attīstības pasākumus, panākt pilnīgāku darba devēju, darbinieku un sabiedrības informētību un veicināt izpratni par darba tiesību un darba aizsardzības prasībām. Projekta ietvaros, piemēram, veikta VDI mācību vajadzību LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

izpēte un izstrādāta inspektoru apmācības sistēma, īstenotas inspektoru apmācības un kvalifikācijas celšanas pasākumi, īstenoti pieredzes apmaiņas pasākumi, izstrādāta sabiedrības informēšanas stratēģija.

- 2012.gadā ESF projekta „Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) kapacitātes pilnveide” aktivitāšu ietvaros Darba inspekcijas amatpersonas piedalījās vairākās mācību programmās (piemēram, tiesu prakse, saskarsmes prasmes u.c.).

VDI inspektori regulāri piedalās izglītojošos semināros un tiek apmācīti par aktuāliem darba tiesisko attiecību un administratīvā procesa jautājumiem, tādējādi paaugstinot inspektoru darba kvalitāti un efektivitāti. Turklāt regulāri notiek arī jaunpieņemto Darba inspekcijas amatpersonu apmācība, sniedzot informāciju par VDI misiju un vīziju, darba tiesību un darba aizsardzības sistēmu, administratīvo procesu iestādē u.c. jautājumiem.

Saskaņā ar VDI informāciju bērnu skaits, kuriem sniegta informācija par darba tiesību un darba aizsardzības jautājumiem:

2010.gadā – 608;

2011.gadā – 211;

2012.gadā – 386.

Informēšanas pasākumu organizēšana notikusi gan pēc VDI iniciatīvas (sadarbība ar Alberta koledžu), gan skolu, IZM un Valsts kancelejas (akcija „Atpakaļ uz skolu”; „Ēnu dienas”) iniciatīvas.

Indikators

4.1.7. Bērnu nelikumīgas, viņiem kaitīgas nodarbināšanas atklāto un novērsto gadījumu skaits

Bez rakstveidā noslēgta darba līguma konstatēti:

2010.gadā: 12 uzņēmumos nodarbināti 29 bērni un jaunieši vecumā līdz 18 gadiem, no tiem 17 izklaides un atpūtas darbībā (iesaistīšana mūzikas festivāla „Positivus” darbības nodrošināšanā), 6 būvniecības nozarē, 3 lauksaimniecības nozarē, 1 mežsaimniecības nozarē, 1 tirdzniecības nozarē un 1 ēdināšanas pakalpojumu nozarē. Par konstatētajiem pārkāpumiem piemēroti 12 administratīvie sodi LVL 19 250 apmērā.

2011.gadā: 28 uzņēmumos nodarbināti 35 bērni un jaunieši vecumā līdz 18 gadiem, no tiem 10 tirdzniecības nozarē, 6 lauksaimniecībā, 4 pārtikas produktu ražošanas nozarē, 4 kokapstrādes nozarē, 3 izmitināšana nozarē, 3 mežsaimniecības nozarē, 1 būvniecības nozarē, 1 finanšu darbībā, 1 auto remonta pakalpojumos, 1 māsaimniecībā un 1 izklaides un atpūtas darbībā. Par konstatētajiem pārkāpumiem piemēroti 28 administratīvie sodi LVL 24 400 apmērā.

2012.gadā: 21 uzņēmumā nodarbināti 22 bērni un jaunieši vecumā līdz 18 gadiem, no tiem 6 kokapstrādes nozarē, 5 tirdzniecības nozarē, 3 mežsaimniecības nozarē, 3 pakalpojumu sniegšanas nozarē, 1 apstrādes rūpniecībā, 1 restorānu darbībā, 1

izmitināšana nozarē, 1 būvniecības nozarē, 1 izklaides un atpūtas darbībā. Par konstatētajiem pārkāpumiem piemērots 21 administratīvais sods LVL 27 457 apmērā.

Veiktie apsekojumi saistībā ar atļauju izsniegšanu bērnu nodarbināšanai no 2010.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 31.decembrim:

veikti 37 apsekojumi (2010.g. – 9; 2011.g. – 14; 2012.g. – 14) saistībā ar atļauju izsniegšanu (darba vietas apsekošanu) bērnu nodarbināšanai; izsniegtas 228 bērnu nodarbināšanas atļaujas (2010.g. – 16; 2011.g. – 97; 2012.g. – 115).

Atskaites periodā saņemtie iesniegumi saistībā ar bērnu nodarbināšanu:

5 iesniegumi (no tiem 3 neapstiprinājās, 1 daļēji apstiprinājās, par 1 tika sniegts skaidrojums).

Konstatētie pārkāpumi saistībā ar bērnu un jauniešu vecumā līdz 18 gadiem nodarbināšanu:

neskaitot konstatēto 61 nelikumīgas bērnu nodarbināšanas gadījumu, kopumā piemēroti 4 administratīvie sodi, t.sk., 1 naudas sods LVL 50 apmērā (bērni veica darbu augstumā) un 3 brīdinājumi (2 gadījumos bērnu nodarbināšanai nebija saņemtas Darba inspekcijas atļaujas; 1 gadījumā pusaudži veica darbu, kurā aizliegts nodarbināt).

Mērķa pārbaudes saistībā ar bērnu un pusaudžu nodarbināšanu no 2010.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 31.decembrim:

nav veiktas.

D.4.2. Nodarbinātības iespēju radīšana

4.2.3. Politikas mērķis

Veicināt iespējas bērniem no mācībām brīvajā laikā strādāt viņu veselībai, attīstībai un tikumībai nekaitīgu un sabiedrībai derīgu darbu.

4.2.5. Rīcības virzieni

4.2.5.1. Izdarīt grozījumus normatīvajos aktos, lai radītu iespējas bērniem tikt nodarbinātiem veidā, kas veicina viņu veselības nostiprināšanos, tiesības iegūt izglītību, pilnvērtīgi pavadīt brīvo laiku un atpūties

Sk. D.4.1. sadaļu.

Saeimā šobrīd iesniegts likumprojekts „Grozījumi Darba likumā” (Nr.756/Lp11), kas Darba likumā plāno noteikt darba devējam pienākumu izbeigt darba attiecības ar darbinieku, ja darbinieka nodarbināšana atbilstoši likumam noteiktos darbos ir aizliegta. Šādi aizliegumi, piemēram, ir noteikti Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.panta trešajā daļā, kurā ir noteikti aizliegumi par bērnu aprūpes, izglītības, veselības aprūpes un citu tādu iestāžu vadītājiem un darbiniekiem, kurās uzturas bērni, strādāt personām, kuras pieļāvušas bērnu tiesību pārkāpumus vai ir sodītas par atsevišķiem noziedzīgiem nodarījumiem. Šis regulējums attiektos arī uz situācijām, kad darba attiecību nodibināšanas laikā darba devēja rīcībā nebija informācijas, ka uz

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

darbinieku attiecas nodarbināšanas aizliegums, bet šī informācija nonāk darba devēja rīcībā darba attiecību pastāvēšanas laikā.

4.2.5.2. Motivēt darba devējus, lai veicinātu bērnu un jauniešu praktisko iemaņu apgūšanu darba vietā

Bērniem un jauniešiem līdz 18 gadu vecumam uzsvars tiek likts uz pamata un vidējās vispārējās izglītības nodrošināšanu, lai tie primāri atrastos izglītības sistēmā. ***Izvirzītā mērķa sasniegšanai*** (*Veicināt iespējas bērniem no mācībām brīvajā laikā strādāt viņu veselībai, attīstībai un tikumībai nekaitīgu un sabiedrībai derīgu darbu*) **un rīcības virziena īstenošanai**, Labklājības ministrija, sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju 2013.gadā ir sagatavojusi „Jauniešu garantijas” shēmas ieviešanas plānu Latvijā. No 2014.gada Jauniešu garantija ir iespēja jauniešiem, kas reģistrējušies NVA kā bezdarbnieki vai pieņēmuši lēmumu iesaistīties Valsts izglītības un attīstības aģentūras īstenotajās viena un pusotra gada profesionālās izglītības programmās, saņemt labu un kvalitatīvu darba, stažēšanās, kā arī izglītības piedāvājumu. Jauniešu garantija darbosies līdz 2020.gadam. Jauniešu garantijas mērķis ir palīdzēt jauniešiem iekļauties vai nu darba tirgū, vai atgriezties izglītības iestādē.

Nodarbinātības valsts aģentūra šobrīd īsteno vairākas programmas: „Darba vieta jauniešiem”, kur tiek subsidēta darba vietas izveidošana un praktiskā apmācība pie darba devēja; kā arī „Atbalsts jauniešu brīvprātīgajam darbam”, kur tiek iekļautas aktivitātes sabiedrības labā (līdz sešiem mēnešiem).

4.2.5.3. Nodrošināt valsts finansiālu atbalstu bērnu vasaras nometņu finansēšanai un sadarbību ar sabiedriskajām organizācijām pilotprojektu īstenošanai par bērnu sezonas darba nodrošināšanu

Rīcības virziens valsts finansiāls atbalsts bērnu vasaras nometņu finansēšanai netiek nodrošināts, jo nepietiekamā ***finansējuma*** dēļ FM ir noraidījusi priekšlikumu par bērnu nometņu finansēšanu.

Attiecībā uz ***rīcības virziena*** pilotprojektu īstenošanai par bērnu un jauniešu sezonas darba nodrošināšanu Labklājības ministrija, sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju un konsultējoties ar partneriem ir sagatavojusi priekšlikumu „Jauniešu garantijas” shēmas ieviešanai Latvijā. Iniciatīva paredz jauniešu iesaisti pasākumos, ko organizēs Nodarbinātības valsts aģentūra. „Jauniešu garantija” attiecas uz jauniešu iespēju četru mēnešu laikā pēc kļūšanas par bezdarbnieku saņemt kvalitatīvu darba, tālākizglītības, mācekļa prakses vai stažēšanās piedāvājumu. Gadījumā, ja jauniešiem nav pabeigta pamatizglītība, ***uzsvars*** tiks likts uz atgriešanos vispārējās izglītības sistēmā, ko finansē no valsts budžeta līdzekļiem, jo mērķis ir primāri paturēt/vai iesaistīt izglītības sistēmā jauniešus, kuri skolu pametuši priekšlaikus vai drīzumā to varētu izdarīt.

Indikators

4.2.7. Nodarbināto jauniešu īpatsvars

Sk. 4.2.5.3.rīcības virzienu.

D.5. Noziedzības novēršana

D.5.1. Preventīvais darbs

5.1.3. Politikas mērķis

Sekmēt sabiedrības drošību valstī, samazinot bērnu noziedzību un nodrošinot, lai bērni kļūtu par atbildīgiem un pilnvērtīgiem sabiedrības locekļiem.

Kopumā 2012.gada 31.janvārī ieslodzījuma vietās uzturējās 23 nepilngadīgie notiesātie un 2012.gada 31.decembrī 25 nepilngadīgie notiesātie.

Saskaņā ar 2012.gada 13.decembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā” KL 65.pants ir papildināts ar 2.¹daļu, kas nosaka, ka „personai, kas izdarījusi noziedzīgu nodarījumu pirms astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas, sodu par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem vai pēc vairākiem spriedumiem nosaka saskaņā ar šā likuma 50. un 51.panta noteikumiem, ievērojot to, ka saskaitīto brīvības atņemšanas sodu kopējais laiks par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem nedrīkst pārsniegt divpadsmit gadus un sešus mēnešus, bet pēc vairākiem spriedumiem - piecpadsmit gadus”.

Ar šo likumu ir paplašinātas arī brīvības atņemšanas sodam alternatīvo sodu piemērošanas iespējas, papildinot KL Sevišķās daļas pantu sankcijas, kur tas ir samērīgi, ar alternatīvajiem sodiem – piespiedu darbs un naudas sods.

Vēršam uzmanību, ka likumprojektā „Grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā” (Nr.743/Lp11) ir paredzēti grozījumi attiecībā uz speciālistu pamācībām bērnu tiesību aizsardzības jomā. Proti, likumprojekts paredz pienākumu organizēt centralizētas apmācības par saskarsmi ar nepilngadīgo kriminālprocesa laikā šādiem speciālistiem: prokuroriem, Valsts policijas darbiniekiem, tiesnešiem, advokātiem un ieslodzījuma vietu darbiniekiem, kuri strādā ar nepilngadīgajiem. Likumprojektā paredzēts, ka grozījums stāsies spēkā 2013.gada 18.decembrī.

5.1.5. Rīcības virzieni

5.1.5.1. Nodrošināt preventīvo darbu ar kriminālā riska bērniem un viņu ģimenēm pašvaldībās

2012.gadā saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma (turpmāk - BTAL) 58.panta trešo daļu, Valsts policijas profilaktiskajā uzskaitē kopā tika uzņemti 550 nepilngadīgie un atskaites perioda beigās Valsts policijas kārtības policijas inspektori, kuri veic dienesta pienākumus nepilngadīgo lietu inspektori jomā, uzskaitē atradās 576 nepilngadīgie likumpārkāpēji, bet 959 nepilngadīgas personas nonāca Valsts policijas redzeslokā sakarā ar likumpārkāpumu izdarīšanu, klaiņošanu u.c.

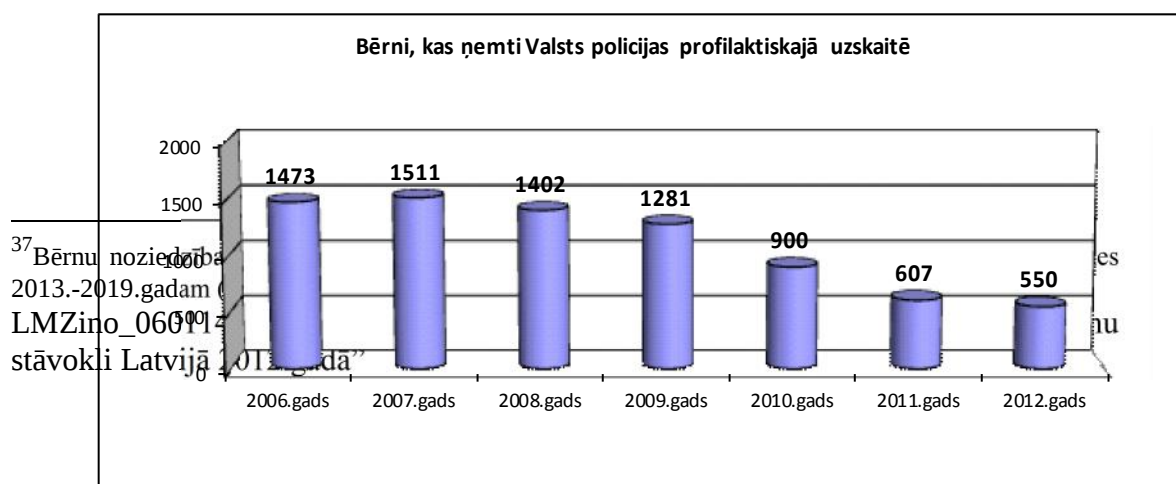
2012.gadā, tāpat kā 2011.gadā turpināja samazināties to bērnu skaits, kuri sistemātiski, patvaļīgi atstājuši dzīvesvietu - 138 (par 6 bērniem mazāk nekā 2011.gadā). Tomēr šī problēma ir uzskatāma par aktuālu un nav atstājama bez LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

ievēribas, jo bērni, kuri sistemātiski klaiņo, ir viegli iesaistāmi noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā vai arī paši var kļūt par noziedzīga nodarījuma upuriem.

Pēc IeM IC statistikas datiem 2012.gadā pašvaldību administratīvās komisijas pieņēma 108 lēmumus par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem par viņu izdarītajiem administratīvajiem pārkāpumiem, kas ir par 70 lēmumiem mazāk nekā salīdzinājumā ar 2011.gadu.

BTAL 58.panta pirmajā daļā noteikts, ka likumpārkāpumu profilakses darbu ar bērniem veic pašvaldība sadarbībā ar bērnu vecākiem, izglītības iestādēm, Valsts policiju, Valsts probācijas dienestu, ja bērns ir probācijas klients, sabiedriskajām organizācijām un citām iestādēm. BTAL 58.panta otrā daļa paredz, ka pašvaldība profilakses lietu iekārto un uzvedības sociālās korekcijas programmu izstrādā katram bērnam, kurš: 1) izdarījis noziedzīgu nodarījumu un pirmstiesas izmeklēšanas laikā nav apcietināts; 2) atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet sods nav saistīts ar brīvības atņemšanu; 3) atbrīvots no kriminālatbildības; 4) atbrīvots no ieslodzījuma vai soda izciešanas vietas; 5) izdarījis Krimināllikumā paredzētās prettiesiskās darbības pirms 14 gadu vecuma sasniegšanas; 6) vairāk nekā divas reizes izdarījis Administratīvo pārkāpumu kodeksā paredzētās prettiesiskās darbības; 7) ubago, klaiņo vai veic citas darbības, kas var novest pie prettiesiskas rīcības. Savukārt BTAL 58.panta trešā daļa nosaka, ka Valsts policija var ņemt profilaktiskajā uzskaitē bērnus, kuri norādīti 1.—6.punktā, kā arī citus bērnus, kuriem pašvaldībā iekārtota profilakses lieta, ja izstrādātā uzvedības sociālās korekcijas programma paredz policijas līdzdalību konkrētajā lietā.

Valsts policijas redzeslokā valstī kopumā ik gadu atrodas ievērojams skaits nepilngadīgu personu, kuras izdarījušas dažāda smaguma likumpārkāpumus, taču iestādes ierobežoto resursu dēļ attiecībā pret tām veiktie preventīvie pasākumi ne vienmēr nodrošina, ka tiek izslēgta jaunu likumpārkāpumu izdarīšanas iespēja. Laika posmā no 2008.gada līdz 2012.gadam, bērnu, kas no jauna ņemti Valsts policijas profilaktiskajā uzskaitē, skaits ir samazinājies vairāk kā par pusi, t.i. par 852 (-60,77%)³⁷.

Avots: Valsts policija

Jāatzīmē, ka, analizējot statistikas datus, jāņem vērā arī apstāklis, ka kopumā samazinās bērnu skaits valstī³⁸. IeM IC apkopotā statistika par reģistrētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem un tos izdarījušām personām, kā arī citu institūciju, savas kompetences ietvaros, apkopotie statistikas dati attiecībā uz nepilngadīgajiem kopumā liecina par nepilngadīgo noziedzības līmeņa un citu likumpārkāpumu samazināšanās tendencēm kā īstermiņā (līdz trīs gadiem) tā arī vidējā termiņā (līdz septiņiem gadiem)³⁹.

2012.gadā tika atklāti un celta apsūdzība par 558 nepilngadīgo izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem. Salīdzinot 2012.gada datus ar 2008.gada datiem, nepilngadīgo izdarīto noziedzīgu nodarījumu skaits ir samazinājies par 839 noziedzīgiem nodarījumiem (-60,05%), (2012.gadā- 558, 2011.gadā- 907, 2010.gadā- 785, 2009.gadā- 1038, 2008.gadā- 1397).

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija 2012.gadā īstenoti sekojoši pasākumi:

- 1) īstenojot Valsts programmas bērna un ģimenes stāvokļa uzlabošanai 2012.gadam 2.3.punkta „Atbalsta pasākumi vardarbības mazināšanai” izpildi, apmācīti 782 valsts vai pašvaldību speciālisti atbilstoši MK 27.09.2005. not. Nr.729 „Noteikumi par speciālu zināšanu apguves kārtību bērnu tiesību aizsardzības jomā un šo zināšanu saturu”;
- 2) lai uzlabotu bērnu tiesību aizsardzības un likumpārkāpumu profilakses darbu pašvaldību līmenī un tādejādi pilnveidojot Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.panta pirmajā un otrajā daļā noteikto tiesību normu izpildi, 2012.gadā izstrādātas vadlīnijas un saskaņā ar izstrādātajām vadlīnijām apmācīti 128 sociālo dienestu speciālisti;
- 3) lai veicinātu iespēju bērniem saņemt palīdzību vardarbības gadījumos, saskaņā ar Valsts programmas bērna un ģimenes stāvokļa uzlabošanai 2012.gadam 2.6.punktā noteikto, VBTAI rīkoja īpašu Bērnu un pusaudžu uzticības tālruņa 116111 akciju „Redzi, Dzirdi? Nepaliec vienaldzīgs!”, kas noritēja divās daļās- laikā no 2012. gada 10. - 15. aprīlim un no 28. maija līdz 3. jūnijam.

³⁸ Bērnu noziedzības novēršanas un bērnu aizsardzības pret noziedzīgu nodarījumu pamatnostādnes 2013.-2019.gadam (20.08.2013 izskatīts Ministru kabinetā)

³⁹ Bērnu noziedzības novēršanas un bērnu aizsardzības pret noziedzīgu nodarījumu pamatnostādnes 2013.-2019.gadam (20.08.2013 izskatīts Ministru kabinetā)

Bērnu un pusaudžu uzticības tālruņa 116111 akcijā „Redzi, dzirdi? Nepaliec vienaldzīgs!” no 2012.gada 10.aprīļa līdz 15. aprīlim akcijas laikā Uzticības tālrunis saņēma 1591 zvanu un speciālisti sniedza 340 psiholoģiskās konsultācijas. Tika saņemta informācija arī par 7 potenciāli smagiem vardarbības gadījumiem, par ko sastādīti dienesta ziņojumi un informācija nodota speciālistiem tālākai gadījumu risināšanai. Sešos no šiem septiņiem zvaniem tika runāts par vardarbību pret bērnu ģimenē, vienā gadījumā – par vardarbību mācību iestādē.

Savukārt akcijas otrajā daļā no 2012.gada 28.maija līdz 3.jūnijam VBTAI Bērnu un pusaudžu uzticības tālruņa 116111 konsultanti atbildējuši uz 1972 zvaniem, snieguši 442 konsultācijas, kā arī 19 gadījumos informējuši zvanītājus par inspekcijas, bāriņtiesu, audžuģimeņu u.c. jautājumiem. Akcijas laikā pieņemti arī 7 ziņojumi par iespējamiem smagākiem vardarbības gadījumiem, kas arī lielākoties bija saistīti ar zvanītāja situāciju ģimenē - fizisku un emocionālu vardarbību, kā arī seksuālu vardarbību no sveša cilvēka puses. Šajos gadījumos informācija tika nodota tālākām darbībām inspektoriem vai citām atbildīgajām institūcijām.

Abu akciju laikā kopumā tika sniegts psiholoģisks atbalsts 189 gadījumos par vardarbību pret bērnu.

5.1.5.2. Paplašināt alternatīvo līdzekļu izmantošanas iespējas, sabiedrības iesaistīšanu nepilngadīgo likumpārkāpēju resocializācijā

Izglītības un zinātnes ministrijas padotībā esošā sociālās korekcijas izglītības iestāde „Naukšēni” pilda vispārējās izglītības iestādes funkciju, veicot pedagoģisko darbu ar nepilngadīgajiem likumpārkāpējiem, īstenojot sociālās korekcijas izglītības programmas un nodrošinot obligātās vispārējās pamatzglītības ieguvu vai pilnveidojot tās ieguves kvalitāti. 2012.gada izglītojamo skaits sociālās korekcijas izglītības iestādē „Naukšēni” vidēji bija 34 izglītojamie.

5.1.5.3. Nodrošināt nepilngadīgo ieslodzīto sociālās rehabilitācijas kvalitāti, īstenojot pasākumus atbilstošas normatīvās bāzes izstrādei, veicinot multisektorālo sadarbību

2012.gadā ieslodzījuma vietās nepilngadīgajiem notiesātajiem bija pieejamas šādas resocializācijas iespējas:

- izglītošanas jomā: nodrošināta 2 pamatzglītības un 2 vidējās izglītības programmu, kā arī 4 profesionālās izglītības un 8 interešu izglītības programmu īstenošana. Visas ieslodzījumā obligātajā izglītības vecumā esošās personas tika iesaistītas pamatzglītības iegūšanā. Formālās izglītības programmās tika iesaistīti 87 nepilngadīgie ieslodzītie, neformālās izglītības programmās – 138 nepilngadīgie ieslodzītie. Izglītības programmās (vispārējās, profesionālās un interešu izglītības programmas) iesaistīto nepilngadīgo ieslodzīto īpatsvars (165%, ņemot vērā izglītības programmās iesaistīto nepilngadīgo skaitu uz 2012.gada 31.decembri) pārsniedz faktisko nepilngadīgo ieslodzīto skaitu (52 nepilngadīgie ieslodzītie uz 2012.gada 31.decembri), kas nozīmē, ka viens nepilngadīgais ieslodzītais vienlaicīgi piedalījās vairākas izglītības programmās;
- resocializācijas programmu īstenošanas jomā: 2012.gadā nepilngadīgajiem ieslodzītajiem tika īstenotas 6 dažādas resocializācijas programmas, no tām 3

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

īstenoja VPD darbinieki. Kopumā resocializācijas programmās tika iesaistīti 57 nepilngadīgie;

- sabiedriski lietderīgās nodarbināšanas jomā: saskaņā ar Latvijas Sodudzīšanas kodeksa nosacījumiem 9 nepilngadīgie notiesātie tika iesaistīti darbā Cēsu Audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem saimnieciskajā apkārpē, kā arī nepilngadīgie notiesātie tika iesaistīti audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem vai audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem nodaļas un apkārtējās teritorijas uzturēšanas, uzkopšanas un labiekārtošanas darbos, kā arī notiesāto kultūras un sadzīves apstākļu uzlabošanas darbos;
- sociālo problēmu risināšanas jomā: katrā ieslodzījuma vietā, kurā uzturas nepilngadīgie ieslodzītie, tika nodrošināta iespēja nokārtot personu apliecinošus dokumentus, uzlabot, atjaunot un apgūt sociālās prasmes, saņemt informāciju par sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņemšanas iespējām pēc atbrīvošanas no brīvības atņemšanas iestādes;
- psiholoģiskās aprūpes jomā: bija iespējams piedalīties psiholoģiskajā konsultēšanā, kā arī saņemt psiholoģisko palīdzību krīzes situācijā;
- brīvā laika pasākumu organizēšanas jomā: 2012.gadā nepilngadīgajiem tika nodrošināta iespēja regulāri piedalīties kultūras, informatīvos, mākslas, pašdarbības un sporta pasākumos.

Indikatori

5.1.7.1. Notiesāto nepilngadīgo skaits⁴⁰

2012.gadā salīdzinājumā ar 2011.gadu, vērojams reģistrēto nepilngadīgo izdarīto noziedzīgo nodarījumu skaita samazinājums. 2012.gadā tika celta apsūdzība par 558 nepilngadīgo izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas ir par 349 mazāk nekā 2011.gadā.

Pēc Iekšlietu ministrijas Informācijas centra (turpmāk - IeM IC) statistikas datiem atskaites periodā apsūdzība par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu tika celta 8124 personām, no tām 590 (par 680 nepilngadīgām personām mazāk nekā 2011.gadā) nepilngadīgām personām.

2012.gadā nepilngadīgie izdarīja 256 (par 164 smagiem noziegumiem mazāk nekā 2011.gadā) smagus noziegumus. 2012.gadā, tāpat kā 2011.gadā, nepilngadīgajiem netika celta apsūdzība par slepkavību (Krimināllikuma (turpmāk – KL) 116.p.-118.p.), taču tika celta apsūdzība par 2 (par 3 mazāk nekā 2011.gadā) tīšu smagu miesas bojājumu nodarīšanu (KL 125.p.) un 1 izvarošanu (tikpat arī 2011.gadā) (KL 159.p.).

Joprojām visizplatītākie nepilngadīgo izdarītie noziedzīgie nodarījumi ir zādzības (KL 175.p.-180.p.) – 682 (par 12 mazāk nekā 2011.gadā), mantas tīša iznīcināšana un bojāšana (KL 185.p.) – 123 (par 9 vairāk nekā 2011.gadā), laupīšanas (KL 176.p.) – 62 (par 14 mazāk nekā 2011.gadā). Tāpat 2012.gadā tika reģistrēti šādi nepilngadīgo izdarītie noziedzīgie nodarījumi: transportlīdzekļa vadīšana alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē (KL 262.p.) – 37 (par 4 mazāk nekā 2011.gadā), narkotisko un psihotropo vielu neatļauta iegādāšanās, glabāšana un

⁴⁰ Statistikas pārskats par notiesātajām nepilngadīgajām personām (pēc pantiem), Krimināllietu statistikas pārskats Nr.79.

realizēšana nelielā apmērā un narkotisko un psihotropo vielu lietošana bez ārsta nozīmējuma (KL 253.² p.) – 18 (par 13 vairāk nekā 2011.gadā) un huligānisms (KL 231.pants) – 13 (par 13 mazāk nekā 2011.gadā).

2012.gadā valstī kopumā par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā (turpmāk – LAPK) paredzēto pārkāpumu izdarīšanu pie administratīvās atbildības sauktas 9270 (par 2540 mazāk nekā 2011.gadā) nepilngadīgas personas vecumā no 14 līdz 18 gadiem. Taču ir palielinājies pie administratīvās atbildības saukto nepilngadīgo skaits pēc atsevišķiem LAPK pantiem.

Neskatoties uz BTAL 48.un 49.pantā noteiktajiem aizliegumiem, ir palielinājies nepilngadīgo skaits, kas saukti pie administratīvās atbildības par dažādu apreibinošo vielu lietošanu vai atrašanos šo vielu ietekmē.

Tabula Nr.1 Nepilngadīgo skaits, kas saukti pie administratīvās atbildības par dažādu apreibinošo vielu lietošanu vai atrašanos šo vielu ietekmē

	2011	2012
Kopā par visiem pantiem (LAPK un pašvaldību saistošie noteikumi), t.sk.,	11810	9270
Smēķēšanas ierobežojumu neievērošana (LAPK 42. ¹ pants)	2044	2645
LAPK 46.panta 1.daļa (Narkotisko un psihotropo vielu un zāļu, kā arī vielu, kas var tikt izmantotas narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgai izgatavošanai (prekursoru), neatļauta iegādāšanās vai glabāšana nelielā apmērā vai narkotisko un psihotropo vielu lietošana bez ārsta nozīmējuma)	35	75
LAPK 171.pants un 171. ¹ pants (Alkoholisko dzērienu vai citu apreibinošo vielu lietošana vai atrašanās alkoholisko dzērienu vai citu apreibinošo vielu ietekmē)	1173	1327

Avots: Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs

5.1.7.2. Bērnu skaits mācību pāraudzinašanas iestādēs (bērnu sociālās korekcijas izglītības iestādēs)

Gada vidējais izglītojamo skaits sociālās korekcijas izglītības iestādēs (sociālās korekcijas izglītības iestādē „Nauksēni”)

Gads	Izglītojamo skaits
2012	34
2011	33
2010	43
2009	58
2008	72
2007	110

Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

D.5.2. Bērnu interešu nodrošināšana tiesvedības procesā

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

5.2.3. Politikas mērķis

Ievērot bērna intereses tiesvedības procesā, izskatot lietas maksimāli ātri, kvalitatīvi un bērna psihi saudzējoši, ko veic tam sagatavoti profesionāļi.

5.2.5. Rīcības virzieni

5.2.5.1. Nodrošināt tiesvedības procesu ar bērna interešu nodrošināšanai nepieciešamajiem kvalificētiem profesionāļiem un ekspertiem

2013.gada 4.jūlijā spēkā stājušies grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā, jaunajā 5.¹ pantā precīzi nosakot to speciālistu loku, kuriem nepieciešams apgūt speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā. Tātad, speciālās zināšanas ir nepieciešamas: ārpusģimenes aprūpes iestāžu vadītājam, sociālajam darbiniekam un sociālajam rehabilitētājam; bāriņtiesas priekšsēdētājam, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietniekam un bāriņtiesas loceklim; izglītības iestādes vadītājam un vadītāja vietniekam audzināšanas darbā; Izglītības kvalitātes valsts dienesta specialistam; jaunatnes lietu specialistam; ieslodzījuma vietas darbiniekam, kurš strādā ar nepilngadīgajiem; pašvaldības administratīvās komisijas vadītājam vai pašvaldības administratīvās komisijas bērnu lietu apakškomisijas vadītājam; pašvaldības pedagoģiski medicīniskās komisijas vadītājam; pašvaldības policijas darbiniekam, kurš strādā ar bērniem un ģimenēm; pašvaldības sociālā dienesta sociālajam darbiniekam, kurš strādā ar bērniem un ģimenēm; prokuroram; sociālajam pedagogam un psihologam, kurš strādā ar bērniem; sociālā dienesta vadītājam; tiesnesim; valsts bērnu tiesību aizsardzības inspektoram; Valsts pedagoģiski medicīniskās komisijas vadītājam; Valsts policijas amatpersonai, kura strādā ar bērniem; vispārējās izglītības, profesionālās izglītības un interešu izglītības pedagogam; Valsts probācijas dienesta darbiniekam.

Turklāt Bērnu tiesību aizsardzības likumā ir noteikts, ka tās 5.¹ pantā minētās personas, kuras nav apguvušas speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, tās apgūst ne vēlāk kā līdz 2015.gada 1.janvārim.

Organizējot apmācību pakalpojumu ikgadējās valsts programmas bērnu un ģimenes stāvokļa uzlabošanai ietvaros, veiktas sekojošu speciālistu apmācības:

2011.gadā veiktas 1052 speciālistu (250 izglītības iestāžu, 208 policijas, 223 bāriņtiesas, 329 sociālo dienestu, 11 psihologu un citu 31 iestāžu darbinieku – bērnu ārpusģimenes aprūpes iestāžu, pašvaldībās iestāžu (sociālās rehabilitācijas centra, jauniešu centra, krīzes centra, Izglītības un kultūras nodaļas darbinieku, Valsts probācijas dienesta darbinieku) apmācības.

2012.gadā veiktas 782 speciālistu (210 izglītības iestāžu, 176 policijas, 96 bāriņtiesas, 162 sociālo dienestu un 138 citu iestāžu darbinieku – ārpusģimenes aprūpes iestāžu, Valsts probācijas dienesta, VBTAI, krīzes centru, sociālās aprūpes centru, atbalsta centru, pašvaldības izglītības pārvaldes speciālistu) apmācības;

2013.gadā veiktas 602 speciālistu (104 izglītības iestāžu, 178 policijas, 72 bāriņtiesas, 206 sociālo dienestu un citu iestāžu darbinieki - LM, VBTAI, Informācijas centra, ārpusģimenes aprūpes iestāžu, pašvaldības administratīvo komisiju, krīzes centru, rehabilitācijas centru, sociālās aprūpes centru, atbalsta centru, Izglītības pārvaldes darbinieki, audžuvecāki) apmācības atbilstoši Ministru kabineta 2005.gada LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

27.septembra noteikumiem Nr.729 „Noteikumi par speciālu zināšanu apguves kārtību bērnu tiesību aizsardzības jomā un šo zināšanu saturu”.

Patlaban Labklājības ministrija izstrādā jaunus MK noteikumus „Noteikumi par speciālo zināšanu bērnu tiesību aizsardzības jomā apguves kārtību, šo zināšanu saturu un apjomu”, jo MK noteikumi Nr. 729 zaudēja spēku, kad tika pieņemti grozījumi BTAL 5.¹ pantā. Noteikumu projekts paredz, ka prokuroriem, tiesnešiem, zvērinātiem advokātiem un Valsts policijas amatpersonām, kuras strādā ar bērniem, izglītības programmā ne mazāk kā 50% no kopējā mācību apjoma ir tēmas par saskarsmi ar nepilngadīgo, tai skaitā par saskarsmi ar nepilngadīgo kriminālprocesa laikā. Vienlaikus Labklājības ministrija izstrādā jaunus programmu paraugus apmācībām par bērnu tiesībām, kuros tiks iekļautas tēmas par dažādu veidu vardarbības pret bērnu atpazīšanu.

Valsts policijas amatpersonas speciālas zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā apgūst arī Valsts policijas koledžā. Profesionālās pilnveides izglītības programma „Bērnu tiesību aizsardzība” tiek apgūta 40 akadēmisko stundu apjomā, bet, ik pēc 5 gadiem pilnveidojot zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, Valsts policijas amatpersonas apgūst profesionālās pilnveides izglītības programmu „Bērnu tiesību aizsardzība – 2” 24 akadēmisko stundu apjomā.

5.2.5.2. Nodrošināt saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20.pantu, ka krimināllietas par nepilngadīgo personu izdarītajiem pārkāpumiem un lietas, kuras skar bērnu tiesību jomu, izskata kā prioritāras visos gadījumos, t.sk. apelācijas instancē

Bērnu tiesību aizsardzības komisijas izskatāmo jautājumu klāstā ir iekļauts jautājums par termiņiem lietās, kas ietekmē bērnu intereses; jautājumu plānots izskatīt komisijā 2014.gadā, lai vienotos par nepieciešamajiem pasākumiem problēmas risināšanai (komisija ir koleģiāla konsultatīva institūcija, kuras mērķis ir sekmēt, lai Latvijā tiek ieviesta Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989.gada 20.novembra Konvencija par bērna tiesībām un izpildītas Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērna tiesību komitejas rekomendācijas Latvijas valdībai, kas saistītas ar šo konvenciju; komisiju izveido, tās sastāvu nosaka un darbības nolikumu apstiprina labklājības ministrs).

Tieslietu ministrijas izstrādātajos Kriminālprocesa likuma grozījumos (Saeimas likumprojekts Nr.745/Lp11), paredzēts noteikt 14.pantā, ka kriminālprocesam par noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar vardarbību, ko nodarījusi persona, no kuras nepilngadīgais cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs, vai par noziedzīgu nodarījumu pret tikumību vai dzimumneaizskaramību, kurā cietušais ir nepilngadīgs, saprātīga termiņa nodrošināšanā ir priekšrocība salīdzinājumā ar līdzīgiem kriminālprocesi, kuros cietušie ir pilngadīgas personas.

5.2.5.3. Nodrošināt cietušo un viņu ģimeņu intereses, t.sk. sniegt nepieciešamos rehabilitācijas pakalpojumus, nodrošināt psiholoģisko palīdzību un rehabilitāciju

Saskaņā ar Ministru kabineta 29.11.2005 noteikumu Nr. 898 „Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas nolikuma” 2.4. apakšpunktā noteikto Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija nodrošina uzticības tālruņa darbību bērnu tiesību aizsardzības LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

jomā. Līdz ar to kopš 2006.gada 1.februāra VBTAI Ģimeņu ar bērniem atbalsta departaments organizē Bērnu un pusaudžu uzticības tālruņa 116111 darbību un sniedz bezmaksas psiholoģiskās konsultācijas, atbalstu bērniem un pusaudžiem krīzes situācijās. Bērnu un pusaudžu uzticības tālruņa 116111 darbs tiek nodrošināts darba dienās no plkst. 08:00 līdz plkst. 23:00, sestdienās no 08:00 līdz 22:00, svētdienās no 10:00 līdz 22:00. Kopš 2008.gada Bērnu un pusaudžu uzticības tālrunis 116111 ir pildtiesīgs Starptautiskās Uzticības tālruņu asociācijas (Child Helpline International) biedrs, līdz ar to darbojas saskaņā ar vienotām prasībām un standartiem. Uzticības tālruņa darbu nodrošina 8 psihologi, kas ir īpaši apmācīti darbam pie uzticības tālruņa. Psihologiem ir jāspēj runāt par visdažādākajiem tematiem, kuru vidū izplatītākie ir - attiecību problēmas starp vienaudžiem, ģimenes locekļiem, vardarbība, partnerattiecības, u.c. Kopš 2009.gada 1.janvāra Eiropas Kopienas programmas Safer Internet plus projekta „Net-Safe Latvia” ietvaros, tiek nodrošināta arī palīdzības saņemšanu bērniem ar interneta drošību saistītos jautājumos.

2012.gadā atbildēti 101 302 zvani un sniegtas 11 250 konsultācijas. 9 896 gadījumos psiholoģiska palīdzība sniegta bērniem un pusaudžiem par visdažādākajām tēmām, savukārt 1 354 konsultācijas sniegtas pieaugušajiem (bērnu vecākiem, speciālistiem, tuviniekiem, u.c.) jautājumos, kas saistīti ar bērniem. 110 gadījumos informācija par iespējamiem bērnu tiesību pārkāpumiem nodota bērnu tiesību aizsardzības inspektoriem, sociālajam dienestam, bāriņtiesai vai policijai, lai pārbaudītu minēto informāciju un sniegtu bērnam nepieciešamo palīdzību.

Atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13.panta pirmās daļas 3.punktam un Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumos Nr.1613 „Kārtība, kādā nepieciešamo palīdzību sniedz bērnam, kurš cietis no prettiesiskām darbībām” noteiktajai kārtībai 2012.gadā tika turpināta sociālās rehabilitācijas pakalpojumu no prettiesiskām darbībām cietušiem bērniem nodrošināšana par valsts budžeta līdzekļiem. Šie pakalpojumi ir pieejami bērniem, kuri cietuši noziedzīgā nodarījumā, ekspluatācijā, seksuāli izmantoti vai tikuši pakļauti vardarbībai vai jebkādam citām nelikumīgām, cietsirdīgām vai cieņu aizskarošām darbībām. Rehabilitācijas mērķis ir nodrošināt, lai bērns spētu atgūt fizisko un psihisko veselību un integrētos sabiedrībā.

Sociālās rehabilitācijas pakalpojumus bērniem, kuri cietuši no prettiesiskām darbībām sniedz bērna dzīvesvietā, ieslodzījuma vietā, sociālās korekcijas izglītības iestādē vai bērnu aprūpes iestādē (ne vairāk par desmit 45 minūšu konsultācijām) vai sociālās rehabilitācijas institūcijā (sociālās rehabilitācijas kurss līdz 30 vai līdz 60 dienām).

2012.gadā pakalpojumu saņēma 2316 bērni, no tiem 1015 pakalpojumu saņēma sociālās rehabilitācijas institūcijā, bet 1301 – dzīvesvietā. Vienlaikus nepieciešamības gadījumā, saņemot pakalpojumu institūcijā, kopā ar bērnu institūcijā var uzturēties arī pavadonis – persona, kura bērnu aprūpē. 2012.gadā pakalpojuma ietvaros institūcijās uzturējās 154 pavadoņi.

Savukārt atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13.panta pirmās daļas 7.punktam un Ministru kabineta 2006.gada 31.decembra noteikumos Nr.889 „Noteikumi par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, un kritērijiem personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri” noteiktajai kārtībai 2012.gadā tika turpināta sociālās LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

rehabilitācijas pakalpojumu cilvēku tirdzniecības upuriem nodrošināšana par valsts budžeta līdzekļiem. Šie pakalpojumi ir pieejami kā pilngadīgām, tā nepilngadīgām personām. Jāatzīmē, ka šis pakalpojums bērniem faktiski nav sniegts, jo līdz šim nav identificēts neviens nepilngadīgs cilvēku tirdzniecības upuris. Tomēr gadījumā, ja nepieciešamība pēc pakalpojuma rastos nepilngadīgai personai, to būtu iespējams nodrošināt.

Indikatori

5.2.7.1. Bērna interešu nodrošināšanai nepieciešamo kvalificēto profesionāļu un ekspertu skaits

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5¹. pantā minētās personas: ārpusģimenes aprūpes iestāžu vadītāji, sociālie darbinieki un sociālie rehabilitētāji (38 valsts, pašvaldību un citu organizāciju bērnu sociālās aprūpes centri, 188 sociālie darbinieki un sociālie rehabilitētāji); bāriņtiesas priekšsēdētāji, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieki un bāriņtiesas locekļi; izglītības iestādes vadītāji un vadītāja vietnieki audzināšanas darbā; Izglītības kvalitātes valsts dienesta speciālisti (46); jaunatnes lietu speciālisti (75); ieslodzījuma vietu darbinieki, kuri strādā ar nepilngadīgajiem (137); pašvaldības administratīvās komisijas vadītāji vai pašvaldības administratīvās komisijas bērnu lietu apakškomisijas vadītāji; pašvaldības pedagogiski medicīniskās komisijas vadītāji; pašvaldības policijas darbinieki, kuri strādā ar bērniem un ģimenēm; 119 pašvaldību sociālo dienestu vadītāji un 297 sociālo dienestu sociālie darbinieki, kuri strādā ar ģimenēm ar bērniem (2012.gada dati); prokurori (kopējais skaits 2012.gada beigās – 461); sociālie pedagogi un psihologi, kuri strādā ar bērniem; tiesneši (kopējais skaits 2012.gada beigās - 424); Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspektori (26); Valsts pedagogiski medicīniskās komisijas vadītājs; Valsts policijas amatpersonas, kuras strādā ar bērniem (730 kriminālpolicijas izmeklētāji un 31 nepilngadīgo lietu inspektori); vispārējās izglītības, profesionālās izglītības un interešu izglītības pedagogi (kopējais pedagogisko darbinieku skaits 2012./2013.gadā – 29028); Valsts probācijas dienesta darbinieki (kopējais skaits 2011.gadā – 391).

Izglītības iestādes:

Ar Bērnu un ģimenes lietu ministriju (no 2009.gada 1.jūlija – Labklājības ministriju) 40 stundu izglītības programmas ir saskaņojušas 4 Izglītības iestāžu reģistrā reģistrētas iestādes (Latvijas Pašvaldību mācību centrs, Valsts policijas koledža, SIA „Mācību un konsultāciju centrs ABC”, SIA „Darba vide”). Augstskolu un koledžu, kuras potenciāli varēja īstenot izglītības programmu, skaits 2012./13.gadā bija 61.

D.6. Diskriminācijas novēršana

D.6.1. Bērni invalīdi un bērni ar īpašām vajadzībām

6.1.3. Politikas mērķis

Nodrošināt vienlīdzīgas iespējas bērniem invalīdiem un bērniem ar īpašām vajadzībām dzīvot pilnvērtīgu dzīvi sabiedrībā.

6.1.5. Rīcības virzieni

6.1.5.1. Samazināt un novērst invaliditātes rašanās cēloņus, nodrošināt agrīnas invaliditātes atklāšanu, medicīniskās un sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumus bērniem ar īpašām vajadzībām un bērniem invalīdiem

2012.gadā aprūpes mājās pakalpojumu saņēma 84 bērni, dienas aprūpes centru bērniem ar invaliditāti pakalpojumus saņēma 236 bērni.

6.1.5.2. Nodrošināt esošo dienas centru inženiertehnisko un materiālo bāzi, to pakalpojumus iespējami tuvu dzīvesvietai, sekmēt jaunu izvedi, lai nodrošinātu pieprasījumu

2012.gadā LM nav bijis valsts budžeta programmu, kuru ietvaros pašvaldībām būtu bijušas iespējas pilnveidot dienas centru inženiertehnisko un materiālo bāzi vai arī veidot jaunus dienas centrus.

6.1.5.3. Nodrošināt tehnisko palīgīdzekļu un aprīkojuma, individuālās aprūpes un tulka pieejamību kvantitatīvi un kvalitatīvi iespējami tuvu bērna invalīda dzīvesvietai

Atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13.panta pirmās daļas 5.punktam un 25.pantam valsts nodrošina tehnisko palīgīdzekļu pakalpojumu noteiktām personu grupām, tostarp bērniem ar funkcionāliem traucējumiem. Pakalpojuma saņemšanas kārtību nosaka Ministru kabineta 2009.gada 15.decembra noteikumi Nr.1472 „Kārtība, kādā Latvijas Neredzīgo biedrība un Latvijas Nedzirdīgo savienība sniedz sociālās rehabilitācijas pakalpojumus un nodrošina tehniskos palīgīdzekļus – tiflotehniku un surdotehniku” un Ministru kabineta 2009.gada 15.decembra noteikumi „Tehnisko palīgīdzekļu noteikumi”. Jāatzīmē, ka bērni ir viena no personu grupām, kurām ir tiesības saņemt tehnisko palīgīdzekļu pakalpojumu steidzamības kārtā. 2012.gadā tehniskos palīgīdzekļus par valsts budžeta līdzekļiem saņēma kopumā 12541 persona, to skaitā 1872 bērni.

Kopš 2011.gada 1.janvāra bērniem, kuriem pirmo reizi noteikta invaliditāte un viņu likumiskajiem pārstāvim ir tiesības saņemt divas 45 minūšu ilgas psihologa konsultācijas par valsts budžeta līdzekļiem. Pakalpojuma saņemšanas kārtību nosaka Ministru kabineta 2010.gada 28.decembra noteikumi Nr.1208 „Noteikumi par psihologa pakalpojuma apjomu personai līdz 18 gadiem, kurai pirmreizēji noteikta invaliditāte un kura dzīvo ģimenē, kā arī tās likumiskajam pārstāvim, un pakalpojuma saņemšanas kārtību”, kas izdoti saskaņā ar Invaliditātes likuma 12.panta pirmās daļas 8.punktu. Pakalpojums tiek sniegts bērna dzīvesvietā. 2012.gadā šādu psihologa pakalpojumu saņēma 1 bērns.

Indikatori

6.1.7.1. Sabiedrībā integrēto bērnu invalīdu un bērnu ar īpašām vajadzībām skaits

Bērnu ar invaliditāti skaits Latvijā ir atbilstošs bērnu skaitam, par kuriem tiek piešķirta un izmaksāta piemaksa pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu ar invaliditāti (t.i., 75 Ls). Saskaņā ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras datiem bērnu skaits, LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskaits par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

par kuriem ir piešķirta un izmaksāta piemaksa pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu ar invaliditāti, 2013.g. oktobrī sadalījumā pēc bērnu vecuma ir šāds:

Bērna vecums (gadi)	Uzskaitē esošo bērnu invalīdu, par kuriem piešķirta piemaksa pie ģimenes valsts pabalsta, skaits
0	96
1	216
2	249
3	286
4	369
5	408
6	472
7	493
8	494
9	470
10	462
11	518
12	500
13	530
14	522
15	553
16	486
17	495
18	44
kopā	7 663

Avots: Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra

6.1.7.2. Bērniem invalīdiem un bērniem ar īpašām vajadzībām pieejamo izglītības un citu sabiedrisko iestāžu skaits

2012./2013.mācību gadā 55 pirmsskolas speciālās izglītības programmas, 678 pamatzglītības speciālās izglītības programmas un 5 vidējās izglītības programmas tika īstenotas 116 pirmsskolas izglītības iestādēs un 404 vispārējās izglītības iestādēs (dienas skolās un vakarskolās).

D.6.2. Bērni ārpusģimenes aprūpes iestādēs

6.2.3. Politikas mērķis

Aizsargāt bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu tiesības augt ģimeniskā vidē.

6.2.5. Rīcības virzieni

6.2.5.1. Attīstīt sociālo darbu ar nelabvēlīgām ģimenēm un vecākiem, kuriem atņemtas aprūpes vai aizgādības tiesības (pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības)

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

ESF projekta „Sociālo pakalpojumu kvalitātes uzlabošana Kuldīgas novadā” ietvaros 2011.gadā izstrādāta rokasgrāmata „Metodes un pieejas sociālā darba jomā”; tā ir profesionālu sociālo darbinieku veidota pēc Kuldīgā realizētiem semināru cikliem. Ikviena teorija, pieeja un metode ir aprobēta praksē ar sadaļas autoriem un ir attiecināma kā „labas prakses” pieejas sociālajā darbā. Ikvienas tēmas pamatā ir: teorija un prakse, kura veidota balsoties uz profesionālā sociālā darbinieka kompetencēm, profesionālām robežām un profesionālo izaugsmi. Rokasgrāmata ir domāta sociāliem darbiniekiem, kuri ikdienā strādā ar sociālo gadījumu vadīšanu, psiho-sociālo konsultēšanu, krīžu intervenci, korekciju un/vai sociālo rehabilitāciju: <http://www.sif.lv/nodevumi/nodevumi/3167/rokasgramata.pdf>.

2012.gadā veikts pētījums „Sākotnējās ietekmes (Ex-ante) novērtējums par iecerētajām strukturālajām reformām profesionāla sociālā darba politikas jomā”; tā ietvaros veikts sociālo dienestu darbības novērtējums dažāda lieluma Latvijas novados un pilsētās, lai konstatētu tajos esošo situāciju sociālā darba veikšanas jomā, identificētu šķēršļus un problēmas, kas dienestiem traucē veikt mērķtiecīgu un kvalitatīvu sociālo darbu ar klientu. Pētījuma rezultātā izstrādātas rekomendācijas turpmākai darbībai institucionālās struktūras (t.sk. kompetenču un atbildības sadalījuma) un sociālā darba jomu regulējošo normatīvo aktu pilnveidošanai un darbības efektivizēšanai, rekomendācijas par nepieciešamajām izmaiņām finanšu plūsmas organizācijā, sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības nozarē, izglītības nozarē, pašvaldību un reģionālajā līmenī, <http://www.lm.gov.lv/text/2399>.

LM 2013.gadā izstrādājusi vadlīnijas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām, sociālajiem dienestiem pakalpojuma atbilstības un kvalitātes novērtēšanai, kas jāņem vērā pašvaldību sociālajiem dienestiem, veicot sava darba pašnovērtējumu, kā arī LM kā sociālo pakalpojumu kvalitāti uzraugošajai institūcijai.

6.2.5.2. Maksimāli nodrošināt atgriešanos ģimenēs tiem bērniem, kuru vecākiem pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības, nodrošinot nepieciešamo sociālo darbu ar vecākiem

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas Bāriņtiesu un audžuģimeņu departaments (turpmāk – departaments) Bāriņtiesu likuma 5. panta pirmajā daļā noteikto inspekcijas kompetenci uzraudzīt bāriņtiesas darbību bērna un aizgādībā esošas personas tiesību un interešu aizsardzībā un sniegt tām metodisko palīdzību 2012. gadā realizēja attiecībā uz **149** Latvijas novadu un republikas pilsētu bāriņtiesām.

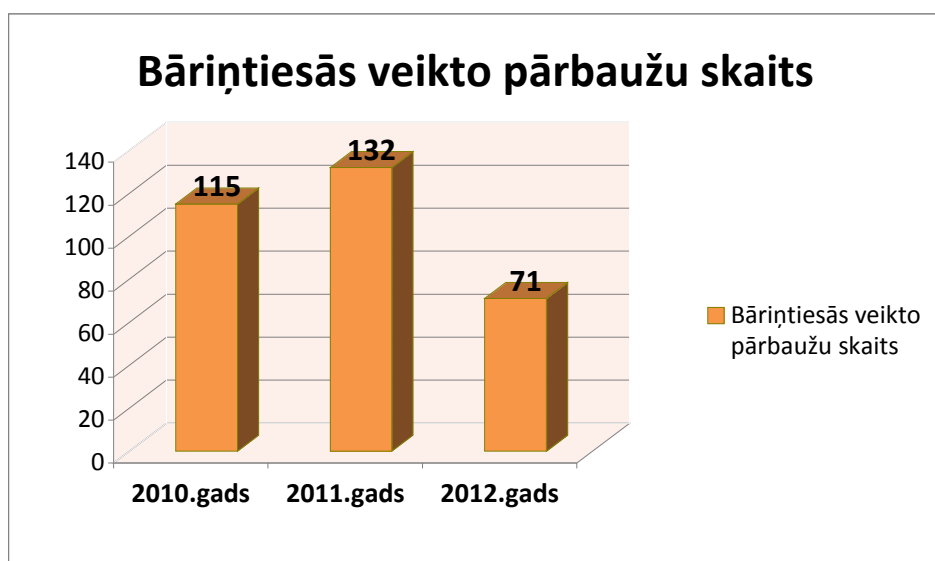
Departaments 2012. gadā bāriņtiesas lietvedībā esošo **lietu pārbaudi** veica **71** bāriņtiesā (daļā bāriņtiesu veicot atkārtotas pārbaudes), pārbaudot **1876** bāriņtiesu lietvedībā esošās lietas par bērnu un aizgādībā esošo personu tiesību un interešu aizsardzību.

Pārbažu gaitā bāriņtiesās izlases kārtībā tika pārbaudītas lietas no dažādām lietu kategorijām, piemēram, aizbildnības un aizgādības lietas, lietas par aizgādības tiesību pārtraukšanu un atjaunošanu, lietas par bērna mantas pārvaldību, lietas par audžuģimenes statusa piešķiršanu un bērnu ievietošanu audžuģimenēs u.c. Pārbaudot LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

bāriņtiesas lietvedībā esošās lietas, uzmanība tika vērsta gan uz normatīvo aktu prasībām (piemēram, vai ir ievērota Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumu Nr. 1037 „Bāriņtiesas darbības noteikumi” 80. punkta prasība, ka bāriņtiesas priekšsēdētājs vai bāriņtiesas locekļi ne retāk par reizi gadā pārbauda aizbildnībā vai aizgādībā esošās personas dzīves apstākļus), gan uz to, vai bāriņtiesa ievērojusi bērnu un aizgādībā esošu personu tiesību un interešu aizsardzību pēc būtības (piemēram, ja dzīves apstākļu pārbaudes laikā konstatēti bērnu tiesību un interešu pārkāpumi, skatīts, vai bāriņtiesa ir rīkojusies savas kompetences ietvaros, lai nodrošinātu prioritāru bērna tiesību aizsardzību).

Pārbaudes gaitā departamenta darbinieki bāriņtiesas priekšsēdētājiem un citiem bāriņtiesu darbiniekiem sniedza arī **metodisko palīdzību** to lietvedībā esošo lietu izskatīšanā gan konkrētos gadījumos, gan vispārīgos bāriņtiesas darbības jautājumos. 2012. gadā metodiskā palīdzība bāriņtiesām pārbaužu laikā sniegta **368** jautājumos.

2012. gadā, salīdzinājumā ar 2011. gadu, pārbaužu skaits bāriņtiesās ir samazinājies, līdz ar to samazinājies arī pārbaudīto lietu skaits. Departaments samazināja plānoto pārbaužu skaitu, jo, analizējot iepriekšējos gados veikto pārbaužu rezultātus, tika secināts, ka bāriņtiesu darba kvalitāte ir kopumā uzlabojusies. Tāpat konstatēts - lai rezultatīvi sniegtu metodisko palīdzību bāriņtiesām to darbības uzlabošanai, ir lietderīgi apzināt jaunas formas un veidus metodisko ieteikumu sniegšanai, kā rezultātā tiek samazināts plānoto pārbaužu skaits, bet pakāpeniski palielināta departamenta darbinieku metodiskā iesaiste konkrētu situāciju un gadījumu analīzēs.

Bāriņtiesu lietvedībā esošo lietu pārbaūžu laikā konstatētās būtiskākās problēmas:

- ✓ bāriņtiesas ne vienmēr izprot riska novērtēšanas nozīmību lietas izskatīšanas gaitā, riska kritēriju novērtējumu neveicot vai veicot nepilnīgi;
- ✓ joprojām daudzās bāriņtiesās netiek ievērots Latvijas Republikas Civillikuma 203. pantā noteiktais – ja gada laikā no aizgādības tiesību pārtraukšanas nav iespējams tās atjaunot, bāriņtiesa lemj par prasības celšanu tiesā aizgādības tiesību atņemšanai. Pārbaudēs tiek konstatēts, ka lietas pēc aizgādības tiesību pārtraukšanas netiek pārskatītas normatīvajos aktos noteiktajos termiņos vai atbilstoši bērnu tiesībām un interesēm;
- ✓ izvēloties ārpusģimenes aprūpes formu bērniem bāreņiem vai bez vecāku gādības palikušiem bērniem, bāriņtiesas ne vienmēr izvērtē iespējas bērnus prioritāri nodrošināt ar aprūpi ģimeniskā vidē – pie aizbildņa vai audžuģimēnē;
- ✓ netiek pienācīgi izvērtēti audžuģimeņu iesniegtie psihofizioloģiskie pārskati, to nav vai tie satur formālu informāciju;
- ✓ pirms pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanas ne vienmēr tiek iegūta pilnvērtīga informācija par bērnu iespējām atgriezties vecāku aprūpē, nepietiekami tiek novērtēti riski, netiek ievērota bērnu tiesību un interešu ievērošanas prioritāte, kā rezultātā neilgā laika posmā bērni atkārtoti tiek šķirti no ģimenes;
- ✓ bāriņtiesu sadarbība ar sociālo dienestu joprojām ir nepietiekama – sociālie dienesti ne vienmēr tiek informēti par bērnu šķiršanu no ģimenes vai pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanu, savukārt sociālie dienesti ne vienmēr sniedz atzinumus par darbu ar ģimeni pēc bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanas vai arī atzinumi ir nepilnīgi;
- ✓ Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumi Nr. 1036 „Audžuģimenes noteikumi” 4. punktā noteiktā prasība bāriņtiesai, kuras darbības teritorijā deklarēta audžuģimenes dzīvesvieta, ne retāk kā reizi gadā izvērtēt ģimenes locekļu savstarpējās attiecības, spējas pienācīgi aprūpēt bērnu un pārbaudīt audžuģimenes dzīves apstākļus, lai pārliecinātos, vai tie nav mainījušies, liedzot iespēju turpmāk veikt audžuģimenes pienākumus, netiek ievērota vai arī izvērtējums ir nepilnīgs.

2012. gada nogalē departaments rīkoja **ikgadējos bāriņtiesu priekšsēdētāju zināšanu pilnveides seminārus** (turpmāk – seminārs). Tika organizēti seši semināri, kas notika Daugavpilī, Liepājā, Rīgā, Rēzeknē un Smiltēnē.

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

Semināros no 148 novadu pašvaldību un republikas pilsētu bāriņtiesām tika pārstāvētas **106** bāriņtiesas, kas ir **72%** no visām Latvijas bāriņtiesām.

Semināra gaitā tā dalībniekiem bija iespēja noklausīties un diskutēt par šādām tēmām:

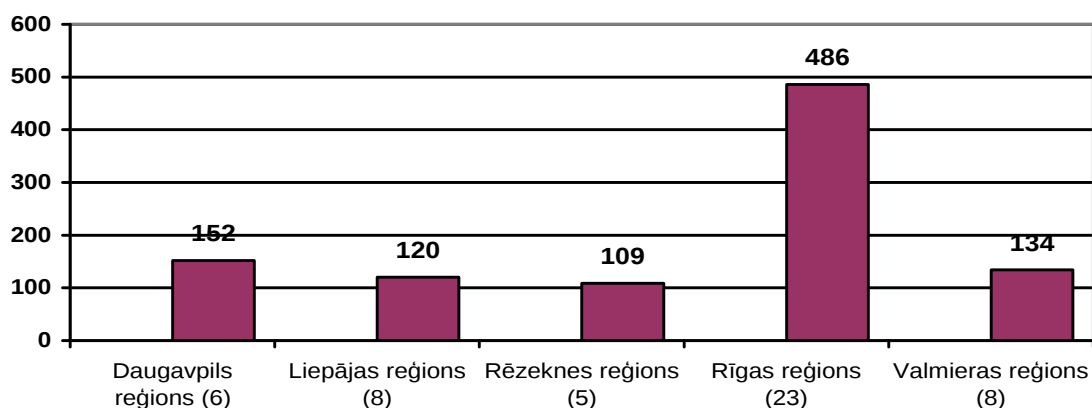
- **aktualitātes bāriņtiesu darbā.** Šajā tēmā bāriņtiesu pārstāvji tika informēti par viesprogrammu jautājumiem, valsts kompensāciju cietušajiem, aktualitātēm audžuģimeņu lietās un iespēju elektroniski iesūtīt pieprasījumus apliecībām sociālo garantiju nodrošināšanai.
- **Bērna seksuālā attīstība un vardarbība pret bērnu – problēmas un risinājumi.** Nodibinājuma „Centrs Dardedze” darbinieki ar bāriņtiesu pārstāvjiem runāja par bērnu seksualitāti un aktuālo problēmu – seksuālu vardarbību pret bērniem. Semināra dalībniekiem bija iespēja gan dzirdēt profesionālu sagatavoto informāciju, gan pašiem pārliecināties, cik grūti ir runāt par jautājumiem, kas saistīti ar seksualitāti.

2012. gadā Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas inspektori veica 50 bērnu personu lietu pārbaudes:

- 1) bērnu ārpusģimenes aprūpes iestādēs – 38 pārbaudes;
- 2) bērnu sociālās aprūpes centros – 12 pārbaudes.

Kopumā visās bērnu personu lietu pārbaudēs pārbaudītas 1001 bērnu personas lietas.

**Pārbaudīto personas lietu skaits reģionos
(pārbaužu skaits)**

Avots: Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija

Veicot bērnu personisko un mantisko interešu ievērošanas pārbaudes ārpusģimenes aprūpes iestādēs, konstatēts, ka:

- viena iestāde nebija pieprasījusi vai atjaunojusi ziņas no Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes par 108 bērnu pirmās pakāpes radniekiem, kā to paredz Ministru kabineta 2003. gada 3. jūnija noteikumu Nr. 291 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 13.1.4. apakšpunkts, kas nosaka, ka bērnu aprūpes iestāde kārto bērnu personas lietas, kurās ir ziņas par bērna vecākiem, brāļiem un māsām, kas nepieciešamas, lai savlaicīgi kārtotu apgādnieka zaudējuma pensijas noformēšanu, kā arī, lai veicinātu informācijas apmaiņu starp brāļiem un māsām;

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

- par 35 juridiski brīviem adoptējamiem bērniem iestādes nav ziņojušas Adopcijas reģistram, kā to paredz Ministru kabineta 2003. gada 11. marta noteikumu Nr. 111 „Adopcijas kārtība” 22. punkts, līdz ar to savlaicīgi nenodrošinot iespēju bērnam augt ģimeniskā vidē;
- 94 bērnu personas lietās nav visu nepieciešamo dokumentu;
- bāriņtiesas savlaicīgi nerisina jautājumu par aprūpes tiesību atjaunošanu vai prasības sniegšanu tiesā par aizgādības tiesību atņemšanu 12 bērnu vecākiem, tādējādi kavējot bērnam iespēju nodrošināt ģimenisku vidi, piemēram, tikt adoptētam;
- sešiem bērniem nebija nokārtoti dokumenti apgādnieka zaudējuma pensijas saņemšanai;
- 2 iestādēs nav ievērota Bērnu tiesību aizsardzības likuma 45.², 45.³ pantos noteiktā kārtība, nododot bērnu viesģimenē (bērni uzturas ģimenēs, kurām nav piešķirts statuss, netiek noslēgti līgumi ar ģimenēm, netiek informētas bāriņtiesas par bērnu nodošanu viesģimenes aprūpē utt.). Minētie pārkāpumi var apdraudēt bērna tiesību un interešu ievērošanu, t.sk. bērna drošību;
- 8 gadījumos iestādes nebija risinājušas jautājumu ar pašvaldībām par jauniešu sociālo garantiju nodrošināšanu. Ņemot vērā, ka lielai daļai jauniešu pēc pilngadības sasniegšanas iestādē trūkst prasmju sadarboties ar valsts un pašvaldību iestādēm, informācijas trūkums un iestādes atbildīgo darbinieku bezdarbība minētajos jautājumos var apdraudēt jauniešu tiesības saņemt sociālās garantijas;
- 38 bērniem nav izstrādāti sociālās rehabilitācijas un sociālās attīstības plāni.

Izvērtējot bērnu tiesību ievērošanas pārbaudēs konstatētos pārkāpumus un situāciju bērnu ārpusģimenes aprūpes iestādēs, inspekcija secina, ka minētajās iestādēs jāturpina padziļinātas izpētes.

Pārbaudēs konstatēts, ka bērnu ārpusģimenes aprūpes iestāžu darbiniekiem ir nepieciešamas papildus zināšanas dažādās jomās. Tāpēc inspektori 2012. gadā organizēja divus seminārus un deviņas kovīzijas bērnu ārpusģimenes aprūpes iestāžu darbiniekiem. Ņemot vērā saņemtās labās atsauksmes par kovīzijas nodarbībām, inspekcija arī 2013. gadā turpināja minēto sadarbības veidu ar ārpusģimenes aprūpes iestādēm.

6.2.5.3. Izveidot audžu ģimeņu tīklu, t.sk. nodrošināt audžu ģimeņu apmācību un psiholoģisku un metodisku atbalstu pēc audžu ģimeņu statusa piešķiršanas

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija 2012.gadā valsts programmas bērnu un ģimenes stāvokļa uzlabošanai ietvaros realizēja apmācības 78 jaunajām audžuģimenēm.

Pilnveidojot audžuģimeņu zināšanas bērnu aprūpes un audzināšanas jautājumos, 2012. gadā tika apmācītas 313 personas (plānotas apmācīt bija 300 personas).

Lai sniegtu psiholoģisku un metodisku atbalstu audžuģimenēm pēc audžuģimenes statusa piešķiršanas 2012. gadā tika realizētas 2484 psihologa konsultācijas (plānotas - 1800). Savukārt atbalsta grupas gada ietvaros visā Latvijā realizētas 167 (plānotas tika 120).

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

Indikatori**6.2.7.1. Bērnu sociālās aprūpes iestāžu skaits un bērnu skaits tajās**

	Valsts (un līgumorganizāciju) sociālās aprūpes centri				Pašvaldību un citu organizāciju sociālās aprūpes centri			
	2005	2010	2011	2012	2005	2010	2011	2012
Iestāžu skaits	39	⁴¹ 17	15	15	59	41	37	33
Bērnu skaits iestādēs	841	602	585	544	2 040	1 268	1 365	1 402
no tiem bērni invalīdi	574	355	344	329	104	114	121	124
No kopējā bērnu skaita mācās skolā	200	162	255	252	1 478	1 083	1 034	1 063

Avots: Bērni Latvijā, 2013; Centrālā statistikas pārvalde

6.2.7.2. Adoptēto un aizbildnībā esošo bērnu skaits

2012.gadā adoptēti 254 bērni (Latvijā – 110, uz ārvalstīm 144), salīdzinoši 2011.gadā adoptēti 256 bērni (128 – Latvijā, 128 – uz ārvalstīm), avots: Labklājības ministrija⁴².

	2005	2010	2011	2012
Aizbildnībā esošie bērni (gada beigās)	8 683	5 565	5 203	5 051
no tiem nodoti aizbildnībā gada laikā	1 369	989	877	873
Aizbildņu skaits (gada beigās)	1 104	798	672	668
Audžuģimenēs nodoto bērnu skaits (gada beigās)	269	884	1 099	1 155

Avots: Bērni Latvijā, 2013; Centrālā statistikas pārvalde

6.2.7.3. No ārpusģimenes aprūpes iestādes ģimenē atgrieztu bērnu skaits

	Valsts (un līgumorganizāciju) sociālās aprūpes centri				Pašvaldību un citu organizāciju sociālās aprūpes centri			
	2005	2010	2011	2012	2005	2010	2011	2012
Izstājušies bērni	407	306	282	302	1 013	725	754	676
atgriezušies pie vecākiem	125	51	59	56	394	149	227	266
adoptēti	110	70	77	69	71	60	53	73
nodoti aizbildnībā	46	27	19	30	137	51	45	67

⁴¹ Iestāžu skaits 2010.gadā samazinājās valsts sociālās aprūpes iestāžu reorganizācijas rezultātā.

⁴² http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/adopcija/adopcija_2012_2.pdf.

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

nodoti audzināšanā audžu ģimenēs	13	47	49	52	49	79	77	61
aizgājuši pastāvīgā dzīvē	-	-	-	-	243	219	172	136
pārvietoti uz:	97	98	65	68	107	150	135	49
pašvaldības bērnu sociālās aprūpes iestādēm	40	31	43	47	62	135	116	33
valsts sociālās aprūpes centriem	16	54	14	18	7	9	13	12
citu aprūpes vai ārstniecības iestādi	40	13	8	3	18	2	5	1
specializētajām mācību iestādēm	1	-	-	-	20	4	1	3
miruši	12	11	12	11	-	2	-	1
cits iemesls	4	2	1	16	12	15	45	23

Avots: Bērni Latvijā, 2013; Centrālā statistikas pārvalde

D.6.3. Diskriminācija pēc etniskās un sociālās piederības

Saskaņā ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Iedzīvotāju reģistra datiem, 2012.gada 1.janvārī Latvijā bija 1 310 546 latvieši, 594 769 krievi, 75 854 baltkrievi, 53 372 ukraiņi, 49 575 poļi, 28 513 lietuvieši, 52 370 citu tautību pārstāvju un 36 345 iedzīvotāji ar neizvēlētu tautību.

Diskriminācija pēc etniskās un sociālās piederības nav tikusi konstatēta.

6.3.3. Politikas mērķis

Mazināt atšķirības un radīt vienlīdzīgas iespējas visiem bērniem īstenot savas tiesības, neatkarīgi no etniskās un sociālās piederības.

6.3.5. Rīcības virzieni

6.3.5.1. Veicināt bērnu un jauniešu pilsonības iegūšanu, nostiprinot vecāku, bērnu aprūpes un audzināšanas iestāžu, pašvaldību un citu institūciju atbildīgo amatpersonu atbildību par bērna reģistrēšanu

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija savas kompetences ietvaros ir izskatījusi atsevišķus iesniegumus saistībā ar bērna pilsonības iegūšanu. Vienlaikus konkrēti pasākumi 2012.gadā netika īstenoti, lai veicinātu bērnu pilsonības iegūšanu.

6.3.5.2. Veikt sabiedrības informēšanu par diskriminācijas jautājumiem

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas inspektori reģionos regulāri organizē tikšanās un seminārus par bērnu tiesību aizsardzības jautājumiem. Tomēr jāņem vērā, ka inspekcijas resursi ir pārāk ierobežoti, lai nodrošinātu visu mērķauditoriju izglītošanu bērnu tiesību jautājumos, tādēļ tiek izmantota sadarbība ar citām valsts, pašvaldību un nevalstiskajām organizācijām.

6.3.5.3. Organizēt pasākumus bērniem un jauniešiem ar atšķirīgu sociālo un etnisko piederību, rosinot savstarpēju iecietību

Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.-2018.gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2011.gada 20.oktobra rīkojumu Nr.542) ietvaros paveiktais:

2012.gadā nevalstiskā organizācija „Izglītības iniciatīvu centrs” izstrādāja informatīvo ceļvedi „Iekļaujot čigānu skolēnus” (62 lapas) valsts budžeta finansētā atklātā projektu konkursa „Integrācijas pasākumi 2011” ietvaros. Projekta mērķis bija veicināt romu etniskās kultūras savdabības saglabāšanu un iepazīšanu skolās, sekmējot sadarbību un starpkultūru dialogu kultūras un sociālo atšķirību samazināšanai.

2012.gadā Latvijas NVO fonda valsts budžeta programmas sabiedrības saliedēšanai „Ārpusšķolas pasākumu programma” ietvaros Tradicionālās kultūras biedrība „Mantojums” īstenoja projektu „Draugus iegūst kopīgā darbā”, kura tēma – sabiedrības vienotības (integrācijas) veicināšana, kas balstīta uz latviešu un romu etnisko kultūras tradīciju vērtību iepazīšanu un popularizēšanu. Projektā tika iesaistīta Limbažu novada Lādežera pamatskolas folkloras kopa, Limbažu mākslas skolas un Ventspils vakara vidusskolas romu tautības skolēni.

Valsts budžeta atbalstīto saliedētības pasākumu ietvaros Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centrs ir īstenojis lasīšanas veicināšanas programmu „Bērnu un jauniešu žūrija” Latvijas pašvaldību publiskajās bibliotēkās, diasporā un mazākumtautību skolās. Programmas aktivitāšu mērķis bija uzlabot lasīšanas, valodas lietošanas un diskusiju prasmes 6-14 gadus veciem bērniem, t.sk. romu bērniem. Piemēram, Kurzemes reģiona bibliotēkas (Ventspilī, Sabilē un Talsos) programmas aktivitātēs ir iesaistījušas romu bērnus, lai uzlabotu to iekļaušanu izglītības iestādes sociālajā vidē un veicinātu starpkultūru dialogu starp romu un citu tautību bērniem.

2013./2014.gadā ES nodarbinātības un sociālās solidaritātes programmas „PROGRESS 2007-2013” sadaļas „Pretdiskriminācija un dažādība” ietvaros Sabiedrības integrācijas fonds sadarbībā ar Kultūras ministriju un NVO plāno īstenot projektu „Dažādi cilvēki. Atšķirīga pieredze. Viena Latvija”, kurā ir paredzēti pasākumi, lai palielinātu sabiedrības informētību par romu stāvokli valstī un veicinātu romu iekļaušanos sabiedrībā:

- Latvijas labās prakses romu integrācijā izglītības jomā apzināšana un tālāknodešana starptautiskā līmenī;

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

- apaļā galda diskusijas, lai veicinātu romu iekļaušanu un izglītības līmeņa paaugstināšanu (5 reģionos ar 30 dalībniekiem katrā).

Visi pasākumi tiks īstenoti piesaistot skolotāju palīgus romus un citus romu kopienas pārstāvjus.

Projekta ietvardokumenta un projekta pieteikuma izstrāde un iesniegšana 2013.gada projektu konkursam ES nodarbinātības un sociālās solidaritātes programmas „PROGRESS 2007-2013” sadaļas „Pretdiskriminācija un dažādība” ietvaros, iekļaujot projektā pasākumu par pētījuma izstrādi par romu, t.sk. bērnu situāciju un risinājumiem izglītības, veselības aprūpes un citās jomās (izpildīts).

Pilsonību ieguvušo (naturalizēto) bērnu skaits:

2012.gadā Latvijas pilsonību ieguva 843 bērni, tajā skaitā 125 naturalizācijas kārtībā.

D.6.4. Diskriminācija pēc reliģiskās pārliecības

6.4.3. Politikas mērķis

Radīt ikvienam bērnam iespējas pēc izvēles apgūt ticības mācību izglītības iestādē.

6.4.5. Rīcības virziens

Nodrošināt iespēju apgūt ticības mācību vai ētiku pēc izvēles, vai vienlaikus abus priekšmetus izglītības iestāžu programmu ietvaros

Sk. 6.4.7.indikatoru.

6.4.7. Indikators

Izglītības iestāžu skaits, kurās bērnam ir iespējams pēc izvēles apgūt ticības mācību

2012./2013.mācību gadā konfesionālo ticības mācību bija iespējams apgūt astoņās skolās, bet kristīgo mācību – 252 skolās.

D.6.5. Diskriminācija pēc mantiskā stāvokļa

6.5.3. Politikas mērķis

Attīstīt nodarbinātību un veidot atbalsta sistēmas ģimenēm ar zemiem vai bez ienākumiem, lai radītu vecākiem iespējas iegūt pietiekamus līdzekļus bērnu vajadzību nodrošināšanai.

6.5.5. Rīcības virzieni

6.5.5.1. Izstrādāt tādu sociālo un ekonomisko politiku, kuras mērķis ir nabadzības novēršana un ģimeņu nodrošināšana ar darbu un ienākumu gūšanas iespējām, neatkarīgi no dzīvesvietas Latvijā

Latvijā iedzīvotāju nabadzības galvenie cēloņi ir zemi ienākumi, ienākumu nevienlīdzība, kā arī ierobežotā pieejamība dažādiem pakalpojumiem.

Lai noteiktu, kāds ir nepieciešamais atbalsts mājsaimniecībām, ir jādefinē atskaite punkts pret kuru vērtēt atbalsta plānošanu. Veicot novērtējumu par Latvijā noteiktajiem un izmantotajiem minimālo ienākumu sliekšņiem, secināts, ka esošie ienākumu līmeņi nav pamatoti un nav saistīti ar rādītājiem, kas raksturotu iedzīvotāju LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

situāciju, tāpēc ir izstrādāti priekšlikumi sociālās drošības sistēmas pilnveidošanai, kas paredz noteikt objektīviem iedzīvotāju ienākumus raksturojošiem rādītājiem piesaistītu atskaites sistēmu (2014-2015).

Vienlaicīgi nabadzības un ienākumu nevienlīdzības mazināšanai Latvija īsteno pasākumus, kas veicina iedzīvotāju ienākumu palielināšanos aktīvi iesaistoties darba tirgū, īstenojot nodokļu politikas pasākumus, kā arī veicot izmaiņas sociālās drošības sistēmā. Sākot ar 2013.gadu īstenoti vairāki pasākumi, kas vērsti uz ģimeņu ar bērniem un personu ar funkcionāliem traucējumiem tiešo finansiālo atbalstu, kā arī atbalstu pakalpojumu veidā (pakalpojumu pieejamība un jauni pakalpojumi). Proti, no 2013.gada 1.janvāra:

- Palielināts finansiālais atbalsts vecākiem par bērna kopšanu līdz 1,5 gada vecumam (nestrādājošiem vecākiem dubultots bērna kopšanas pabalsts no 50 līdz 100 latiem (142.29 eiro) par bērna kopšanu līdz 1 gada vecumam, kā arī palielināts minimālais vecāku pabalsts no 63 līdz 100 latiem (142.29 eiro) mēnesī, gan strādājošiem, gan nestradājošiem vecākiem no 30 līdz 100 latiem (142.29 eiro) palielināts bērna kopšanas pabalsts par bērna kopšanu no 1 līdz 1,5 gadu vecumam, palielināta piemaksa par dvīņiem vai vairākiem vienās dzemdībās dzimušiem bērniem vecumā līdz 1,5 gadam, divkāršoti maternitātes, paternitāte un vecāku pabalsta izmaksu griesti u.c. pasākumi).
- Dubultotas obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas gan par vecākiem, kuri kopj bērnu līdz pusotra gada vecumam un saņem bērna kopšanas pabalstu, gan par vecākiem, kuri kopj bērnu līdz gada vecumam un saņem vecāku pabalstu. Tas nozīmē, ka palielinātas sociālās apdrošināšanas iemaksas valsts pensiju apdrošināšanai, apdrošināšanai pret bezdarbu un invaliditātes apdrošināšanai.
- Bezdarbnieka pabalsta saņemšanas ilgums vairs nav atkarīgs no cilvēka apdrošināšanas stāža un ir 9 mēneši.
- Bērniem no 5 līdz 18 gadiem ar invaliditāti un pieaugušiem ar I, II grupas invaliditāti pieejami asistenta pakalpojumi pašvaldībās līdz 40 stundām nedēļām, tādējādi veicinot dažādu pakalpojumu pieejamību personām ar invaliditāti, vienlaicīgi sekmējot to iekļaušanos sabiedrībā.
- No 2013.gada 1.septembra ieviests valsts atbalsts pašvaldību pirmsskolas izglītības iestāžu rindu likvidēšanai. Atbalstu līdz Ls 100 (142.29 eiro) mēnesī piešķir privātam pakalpojuma sniedzējam par bērniem no pusotra gada vecuma līdz obligātai bērna sagatavošanas pamatizglītības ieguves uzsākšanai, kuri ir uzņemti rindā un nesaņem pakalpojumu pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē. Minētais pasākums veicinās darba un ģimenes dzīves veiksmīgāku saskaņošanu, uzlabojot ģimeņu ar bērniem materiālo situāciju.
- Piešķirts valsts un pašvaldību finansējums, lai nodrošinātu mācību līdzekļu pieejamību skolās, kas tādējādi būtiski mazina vecāku izdevumus mācību līdzekļu iegādei un dod iespēju novirzīt šos līdzekļus ģimenei būtiskāku izdevumu segšanai.
- No 2013.gada 1.janvāra brīvpusdienas skolā tiek nodrošinātas arī 2.klašu skolēniem. Līdz šim brīvpusdienas saņēma visi 1.klašu skolēni.
- Tiek piemērots nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojums daudz bērnu ģimenēm (trīs un vairāk bērni vecumā līdz 18 gadiem) – 50 procentu apmērā no aprēķinātā nodokļa, bet ne vairāk par 300 latiem (426 euro).

Papildus jāmin, ka ar 2013.gada 1.jūliju palielināts iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums par apgādājamajām personām (80 lati jeb 113.83 eiro) un 2013.gada septembrī indeksētas pensijas tiem vecuma pensiju, invaliditātes pensiju, izdienas pensiju un apgādnieka zaudējuma pensiju saņēmējiem, kuriem pensijas piešķirtas līdz 2013.gada 31.augustam, un to apmērs nepārsniedz 200 latu (284.57 eiro), savukārt politiski represētajiem cilvēkiem indeksēs visas pensijas, neņemot vērā to apmēru. Septembrī indeksētas arī atlīdzības par darbspēju zaudējumu un atlīdzības par apgādnieka zaudējumu, kas piešķirtas saistībā ar nelaimes gadījumu darbā vai konstatēto arodslimību, ja šo atlīdzību apmērs nepārsniedz 200 latu (284.57 eiro).

Saskaņā ar spēkā esošo likumdošanu, sākot ar 2014.gadu tiek atjaunoti sociālo iemaksu griesti (32 600 latu gadā jeb 46 400 eiro). Šādi griesti Latvijā pastāvēja pirms ekonomiskās krīzes un paredzēja, ka personām, kuru ienākumi pārsniedz noteiktu ienākumu līmeni, vairs nav jāmaksā sociālās iemaksas, lai nodrošinātu stabilu, ilgtspējīgu sociālās apdrošināšanas sistēmu valstī, vienlaikus stimulējot uzkrājumu veidošanos privātajos pensiju fondos.

Tāpat likumdošana paredz arī visu pensiju indeksāciju ar patēriņa cenu indeksu – kas ietekmē ieņēmumu pieaugumu tādā iedzīvotāju grupām kā vecuma pensionāri, personas ar invaliditāti, kuras saņem pensiju, bērni, kuri ir zaudējuši vienu vai abus apgādniekus, kā arī personas, kuras saņem atlīdzību saistībā ar nelaimes gadījumu darbā vai konstatēto arodslimību.

Plānojot 2014.gada budžetu, Latvijas valdība kā vienu no budžeta prioritātēm ir noteikusi ienākumu nevienlīdzības mazināšanu, apzinoties tā, ietekmi uz nabadzības situāciju. Attiecīgi budžeta prioritātes un jaunos pasākumus pēc apstiprinātiem kritērijiem (vērtējot, kā tiks ietekmēta iedzīvotāju finansiālā situācija, ņemot vērā iedzīvotāju zemos ienākumus, kas ir viens no galvenajiem nabadzības iemesliem) izvērtēja nabadzības, sociālās atstumtības un nevienlīdzības mazināšanas priekšlikumu izstrādes darba grupa, ko vada labklājības ministre.

Valdība 1.oktobrī iesniedza budžeta likumprojektu Saeimai (pieņemts Saeimā 2013.gada 7.novembrī, stājās spēkā 2014.gada 1.janvārī), kas cita starpā paredz paaugstināt iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumu par apgādājamajām personām no 80 uz 115,96 latiem (165 eiro), un paaugstināt neapliekamo minimumu no 45 līdz 52,71 latiem (75 eiro), kā arī paaugstināt minimālo darba algu no 200 latu mēnesī uz 225 latiem mēnesī (320 eiro). Darbaspēka sloga mazināšanai no 2014.gada 1.janvāra valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likme vispārējā gadījumā plānota 34.09%, no kuriem 23.59% maksās darba devējs, 10.5% - darbinieks. Tas nozīmē, ka gan darba devējam, gan darbiniekam būs jāveic mazākas sociālās apdrošināšanas iemaksas, attiecīgi palielinot to reālos ieņēmumus. Apdrošināšanas likmes samazinājumam nav ietekmes uz pensiju, pabalstu vai atlīdzību apmēriem.

Budžeta prioritāšu ietvaros Labklājības ministrija ir rosinājusi un Ministru kabinets ir atbalstījis nepieciešamību palielināt valsts atbalstu personām ar invaliditāti, paaugstinot materiālo atbalstu noteiktām personu ar invaliditāti grupām (palielinātos pabalstus no nākamā gada plānots izmaksāt 9068 cilvēkiem ar 2.invaliditātes grupu un 2881 cilvēkam ar 1.invaliditātes grupu), kā arī nodrošinot tehniskos palīg līdzekļus lielākam cilvēku lokam.

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

Attiecībā uz valsts atbalsta palielināšanu ģimenēm ar bērniem sākot no 2014.gada ir paredzēts sekojošais:

1. no 2014.gada 1.janvāra vecāku pabalsta minimālais apmērs un bērna kopšanas pabalsta apmērs par bērna vecumā līdz 1,5 gadiem kopšanu tiek paaugstināts no 142.29 eiro (100 latu) uz 171 eiro (120 latu), un tas tiek finansēts no valsts pamatbudžeta.
2. no 2014.gada 1.oktobra:
 - a. vecākiem, kuriem vecāku pabalsts 70% apmērā no bruto algas piešķirts līdz 2014.gada 30.septembrim, turpināsies vecāku pabalsta izmaksa noteiktajā apmērā līdz bērna viena gada vecumam, un ar 2014.gada 1.oktobri tiks piešķirts bērna kopšanas pabalsts par bērna vecumā līdz 1,5 gadiem kopšanu 171 eiro (120 latu) apmērā un ikmēneša vecāku pabalsta pārejas perioda kompensācija par bērnu vecumā no 1 līdz 1,5 gadiem 100 eiro (70 latu) apmērā;
 - b. vecākiem, kuriem ar 2014.gada 1.oktobri būs tiesības uz vecāku pabalstu, būs tiesības saņemt bērna kopšanas pabalstu (171 eiro (120 latu) apmērā un vecāku pabalstu vienlaikus. Sociāli apdrošinātai personai vienā apdrošināšanas gadījumā būs tiesības izvēlēties vecāku pabalstu vienu no šādiem periodiem:
 - 1) bērna kopšanai līdz viena gada vecumam;
 - 2) bērna kopšanai līdz pusotra gada vecumam.
 Vecāku pabalstu no 2014.gada 1.oktobra piešķirs:
 - 1) 60 procentu apmērā pabalsta pieprasītājam, kurš izvēlējies to saņemt bērna kopšanai līdz viena gada vecumam.
 - 2) 43,75 procentu apmērā pabalsta pieprasītājam, kurš izvēlējies to saņemt bērna kopšanai līdz pusotra gada vecumam.
 Vecāku pabalsta saņēmējam, kurš izvēlēsies atgriezties darbā (līdz bērna 1,5 gada vecumam), būs tiesības saņemt 30% no izmaksājamā vecāku pabalsta apmēra, saglabājot bērna kopšanas pabalstu 171 eiro (120 latu) apmērā.
3. Ar 2014.gada 1.janvāri straujāk tiek palielināts valsts uzturlīdzekļu apmērs, nosakot to 71.14 eiro (50 latu) apmērā par bērnu līdz 7 gadu vecumam un 78.26 eiro (55 latu) apmērā par bērnu 7-18 gadu vecumā.
4. Ar 2014.gada 1.septembri valsts apmaksā brīvpusdienas arī 3.klases skolēniem.
5. Ar 2014.gada 1.septembri tiek palielināta valsts dotācija 1.-3.klases skolēnu brīvpusdienām no 1.14 EUR (0.80 LVL) uz 1.42 EUR (1 LVL).

Ministru kabineta 2009. gada 4. augusta noteikumi Nr.872 „Noteikumi par pasažieru kategorijām, kuras ir tiesīgas izmantot braukšanas maksas atvieglojumus maršrutu tīkla maršrutos” nosaka arī pirmsskolas un skolas vecuma bērnu tiesības izmantot sabiedrisko transportlīdzekli ar braukšanas maksas atvieglojumiem.

6.5.5.2. Nodrošināt uzturlīdzekļu piedziņu no otra vecāka, kurš neapgādā savu bērnu, uzlabot tiesu izpildītāju darbu

Saskaņā ar Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes sniegto informāciju 2012.gadā par prasībām par līdzekļu piedziņu bērna uzturam šādu izpildu lietu atlikums gada beigās bija 50 146 par summu 749231.28 LVL (1 066 066 EUR).

6.5.5.3. Aizsargāt un sniegt atbalstu ģimenei mājokļa jautājumos, lai nodrošinātu bērna fizisko un psiholoģisko drošību, autonomiju, privāto un intīmo sfēru

2012. gadā netika sniegts valsts atbalsts ģimenēm ar bērniem, izsniedzot galvojumus hipotekāro kredītu saņemšanai mājokļu iegādei vai būvniecībai, kas paredzēts Ministru kabineta 2009. gada 3. novembra noteikumos Nr. 1253 „Noteikumi par valsts palīdzību dzīvojamās telpas iegādei vai būvniecībai”, un valsts atbalsts pašvaldībām īres dzīvojamā fonda izveidei, kas paredzēts Ministru kabineta 2005. gada 5. aprīļa noteikumos „Kārtība, kādā pašvaldībām piešķiramas valsts mērķdotācijas dzīvokļa jautājumu risināšanai” sakarā ar to, ka valsts budžetā nav paredzēts finansējums šo atbalsta pasākumu īstenošanai.

Darbības programmas "Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājuma 3.4.4.1. aktivitātes "Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi" ietvaros, kas darbojas kopš 2009. gada, līdz 2012. gada 31. decembrim kopumā bija iesniegti 1192 projektu iesniegumi, no kuriem bija pabeigti 146 projekti, 505 projektu īstenošana turpinājās un 48 projekti bija vērtēšanas stadijā, 76 projekti tika apstiprināti un par to īstenošanu tika slēgts līgums ar Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru, 316 projekti tika noraidīti, 65 projekti tika atsaukti un 36 – pārtraukti. Daudzdzīvokļu māju siltināšanas rezultātā šo māju iedzīvotājiem, tajā skaitā arī ģimenēm ar bērniem, samazinās izdevumi par siltumenerģijas pakalpojumiem, tiek uzlaboti mājokļa apstākļi, kā arī vienlaikus tiek celta mājokļa vērtība.

Statistiskais rādītājs	2009.gads	2010.gads	2011.gads	2012.gads
Maznodrošinātas personas, kurām izīrēta pašvaldības dzīvojamā telpa pirmām kārtām, ja tās ir izliktas no īrētās dzīvojamās telpas un ar tām kopā dzīvo vai to apgādībā ir vismaz viens nepilngadīgs bērns	41	64	71	149
Maznodrošinātas personas kurām izīrēta pašvaldības dzīvojamā telpa pirmām kārtām, ja tās ir izliktas no tām piederošā dzīvokļa, uz kuru ir vērsta piedziņa sakarā ar maksājumiem par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvojamās telpas lietošanu, mājas uzturēšanu, ekspluatāciju un remonta izdevumiem, un ar tām kopā dzīvo vai to apgādībā ir vismaz viens nepilngadīgs bērns	27	23	30	22
Bērni bāreņi un bērni, kuri palikuši bez vecāku gādības un audzināti bērnu aprūpes un audzināšanas iestādē, audžuģimenē vai pie aizbildņa, un kuriem nav bijis iespējams likumā noteiktajā kārtībā iemitināties agrāk aizņemtajā dzīvojamā telpā, kuriem izīrēta pašvaldības dzīvojamā telpa pirmām kārtām.	236	105	280	251
Maznodrošinātas (trūcīgas) personas, kuras ir bāreņi un netika nodrošinātas ar dzīvojamo telpu, kurām izīrēts pašvaldības sociālais dzīvoklis	60	60	76	62
Bērnu, tajā skaitā bērnu ar invaliditāti, skaits, kuri dzīvo sociālajos dzīvokļos	1083 t.sk. 53	1437 t.sk. 74	1593 t.sk. 88	1365 t.sk. 112

Avots: Ekonomikas ministrija

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

6.5.5.4. Paplašināt bezmaksas vai subsidēto pakalpojumu piedāvājuma klāstu

Nodarbinātības valsts aģentūrā tiek īstenots Eiropas Sociālā fonda projekts „Mūžizglītības pasākumi nodarbinātām personām”, kura ietvaros ir iespējams pieteikties vecākiem ar zemiem vai bez ienākumiem.

Projekta mērķgrupa ir bezdarba riskam pakļautas personas (izņemot valsts civildienesta ierēdņa statusā esošas personas), kuras ir vecumā no 25 gadiem; ir nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas; nav iepriekš ieguvušas izglītību NVA organizētajās profesionālās apmācībās, pārkvalifikācijas, kvalifikācijas paaugstināšanas vai neformālās izglītības programmās vai ir ieguvušas šādu izglītību vismaz pirms 12 mēnešiem vai agrāk; kā arī pēdējo divu gadu laikā nav pabeigušas izglītības programmu šajā projektā vai ESF projektā "Profesionālā apmācība bezdarba riskam pakļautām personām".

Minētajai mērķa grupai tiek segtas apmācību izmaksas 70% apmērā no izglītības programmas cenas. Īpašs jeb 100% atbalsts paredzēts atsevišķām bezdarba riskam pakļautām iedzīvotāju grupām vai personām, kurām:

- ir noteikta invaliditāte;
- ir atzīta par trūcīgu;
- līdz valsts vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamā vecuma sasniegšanai atlikuši ne vairāk kā pieci gadi (izņemot gadījumu, ja personai piešķirta vecuma pensija, t.sk. priekšlaicīgi);
- ir divi vai vairāk bērni vecumā līdz 18 gadiem.

Mūžizglītības pasākumā iesaistītajām personām iespējams izvēlēties darba dzīvei atbilstošu izglītības programmu un izglītības iestādi. Pasākuma ietvaros tiek piedāvātas daudzveidīgas izglītības programmas un elastīgas apmācību formas, kas stiprina individuālās spējas pielāgoties darba tirgus pārmaiņām.

Mūžizglītības pasākuma ietvaros ir iespēja apgūt *profesionālās pilnveides* (formālās) izglītības un *neformālās izglītības programmas*, kā arī pēc pieprasījuma iespējams saņemt karjeras konsultācijas.

No mūžizglītības pasākuma sākuma līdz 31.06.2013., 33,8% no kopējo iesaistāmo skaita izmantoja t.s. pilna apmēra kuponus, izmantojot paredzētos atvieglojumus, tas ir trešdaļa iesaistīto personu piederēja kādai sociāli mazaizsargātai grupai. Dati apstiprina šos pilna apmēra kupona (paredzot atvieglojumus) izsniegšanas iemeslus:

- personai ir 2 vai vairāk bērni vecumā līdz 18 gadiem – 67,4% gadījumi;
- persona pirmspensijas vecumā – 13,5% gadījumi;
- personas ar invaliditāti 8,9% - gadījumi;
- personai ir 2 vai vairāk apgādājamie – 5,9% gadījumi;
- trūcīgas personas statuss – 4,2% gadījumu.

Kopš 2012.gada 1.septembra personām ar dzirdes invaliditāti neatkarīgi no vecuma ir tiesības saņemt surdotulka pakalpojumu profesionālās pamatizglītības, profesionālās izglītības un augstākās izglītības programmas apguvei. Pakalpojuma ietvaros ir nodrošināta surdotulka klātbūtne mācību procesā līdz 480 akadēmiskajām stundām

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

viena mācību gada laikā. Pakalpojuma saņemšanas kārtību nosaka Ministru kabineta 2009.gada 15.decembra noteikumi Nr.1472 „Kārtība, kādā Latvijas Neredzīgo biedrība un Latvijas Nedzirdīgo savienība sniedz sociālās rehabilitācijas pakalpojumus un nodrošina tehniskos palīg līdzekļus – tīflotehniku un surdotehniku”. 2012.gadā surdotulka pakalpojumu profesionālās izglītības apgūvei saņēma 66 personas, to skaitā – 2 bērni.

2012.gadā tika veikti grozījumi Invaliditātes likumā, kā rezultātā no 2013.gada 1.janvāra personām ar invaliditāti, tostarp bērniem invalīdiem ir tiesības saņemt asistenta pakalpojumu pašvaldībā. Pakalpojuma saņemšanas kārtību nosaka Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr.942 „Kārtība, kādā piešķir un finansē asistenta pakalpojumu pašvaldībā”. Pakalpojuma mērķis ir sniegt atbalstu personai ar ļoti smagas vai smagas pakāpes funkcionēšanas ierobežojumu tādu darbību veikšanai ārpus mājokļa, kuras persona invaliditātes dēļ nevar veikt patstāvīgi, t.i., nokļūt vietā, kur tā mācās, strādā, saņem pakalpojumus.

Tāpat iepriekš minētie grozījumi Invaliditātes likumā paredz tiesības no 2013.gada 1.janvāra personām ar invaliditāti, kuras dzirdes traucējumus nevar kompensēt ar tehniskajiem palīg līdzekļiem un kurām, pamatojoties uz ārstējošā ārsta izziņu, pakalpojuma sniedzējs ir noteicis surdotulka pakalpojuma nepieciešamību, saņemt surdotulka pakalpojumu saskarsmes nodrošināšanai ar citām fiziskām un juridiskām personām. Pakalpojums pieejams arī bērniem. Pakalpojuma saņemšanas kārtību nosaka Ministru kabineta 2009.gada 15.decembra noteikumi Nr.1472 „Kārtība, kādā Latvijas Neredzīgo biedrība un Latvijas Nedzirdīgo savienība sniedz sociālās rehabilitācijas pakalpojumus un nodrošina tehniskos palīg līdzekļus – tīflotehniku un surdotehniku”.

6.5.5.5. Paaugstināt vecāku atbildību par bērnu audzināšanu un materiālo nodrošināšanu

Pastiprināta vecāku atbildība attiecībā uz bērnu aizsardzību no smēķēšanas kaitīgas ietekmes. 2013.gada 30.maijā pieņemti grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā (stājās spēkā 2013.gada 4.jūlijā), kas paredz, ka fiziska **vardarbība ir** bērna veselībai vai dzīvībai bīstams apzināts spēka pielietojums saskarsmē ar bērnu vai apzināta **bērna pakļaušana kaitīgu faktoru, tai skaitā tabakas dūmu, iedarbībai**. Minētie grozījumi arī paredz aizliegumu bērna klātbūtnē smēķēt, lai nodrošinātu no dūmiem brīvu vidi.

Izdarīti grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā, pastiprinot atbildību par bērna aprūpes pienākumu nepildīšanu, ja tā rezultātā bērns izdarījis sīko huligānismu vai lietojis narkotiskās vai psihotropās vielas bez ārsta nozīmējuma, vai atradies alkoholisko dzērienu ietekmē, vai nodarbojies ar ubagošanu. Grozījumi Saeimā pieņemti 2013.gada 31.oktobrī, spēkā stājās 2014.gada 1.janvārī. Iepriekš šāda atbildība tika paredzēta attiecībā uz bērnu vecumā līdz 16 gadiem. Sankcija par minēto pārkāpumu atstāta nemainīga - vecākiem vai personām, kas viņus aizstāj, izsaka brīdinājumu vai uzliek naudas sodu no septiņdesmit līdz divsimt desmit *euro*.

Indikatori**6.4.7.2. Ielu bērnu skaits**

Pārskata gadā statistiskā informācija par šo indikatoru netika apkopota. Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1.panta 14.punktu ielas bērni ir bērni, kuriem ir nepietiekama saikne ar ģimeni un kuri lielāko daļu laika pavada uz ielas vai citos bērna attīstībai nepiemērotos apstākļos. Patlaban institūciju sagatavotajos statistikas pārskatos, kā ar iestāžu uzturētajos reģistros netiek vākta tāda informācija, kas nodrošinātu precīzu statistisko informāciju par šo pamatnostādņu indikatoru.

Taču tiek apkopota statistiskā informācija par tiem bērniem, kuri atrodas līdzīgās situācijās kā ielu bērni, - bērni, kuri sistemātiski, patvaļīgi pamet dzīvesvietu, 2012.gadā -128, bet 2011.gadā – 144 bērni.

6.4.7.3. Bērnu skaits ģimenēs, kurām nav noteiktas dzīves vietas un kas ar tiesas spriedumu izliktas no dzīvojamās platības**Izliekamo nepilngadīgo personu skaits**

	2010	2011	2012
Spriedumu skaits civillietās par izlikšanām, kurās kopā ar atbildētāju ir izliekamas nepilngadīgas personas	74	58	68
Izliekamo nepilngadīgo personu skaits:	122	95	115

Avots: Tiesu administrācija

6.4.7.4. Gadījumu skaits, kad piedzīti uzturlīdzekļi no vecāka, kurš neapgādā savu bērnu

	2010	2011	2012
Saņemto iesniegumu ar lūgumu uzsākt uzturlīdzekļu izmaksu bērniem skaits	4 500	3 651	3 153
Pieņemto lēmumu par uzturlīdzekļu izmaksu skaits	5 177	4 162	3 432
Latvijas iedzīvotāju pieteikumu skaits, kas pārsūtīti uz ES dalībvalstīm, tai skaitā:	...	72	133
Apvienoto Karalisti	...	45	61
Vāciju	...	9	23
Īriju	...	6	19
uz citām valstīm	...	12	30
Pieņemto lēmumu par uzturlīdzekļu izmaksu izbeigšanu skaits	1 796	2 310	2 507
Izbeigto lietu skaits, kurās parādnieks pats sācis nodrošināt minimālos uzturlīdzekļus	342	368	484
Bērnu skaits, kam maksāti uzturlīdzekļi ⁴³	22 795	23 577	24 316
Vecāku skaits, kuriem maksāti	16 831	17 242	17 873

⁴³ Attiecīgā gada decembrī.

uzturlīdzekļi			
Reģistrēto parādnieku skaits, kuri izvairās no uzturlīdzekļu došanas saviem bērniem	22 929	25 391	27 585

Avots: Bērni Latvijā, 2013; Centrālā statistikas pārvalde

Kopsavilkums

Pārskata kopsavilkumā var secināt, ka, vērtējot bērnu stāvokli raksturojošos rādītājus, novērojamos pozitīvas tendences. Kopš 2008.gada ir pieaudzis bērnu īpatsvars, kuri ar krūti zīdīt līdz gada vecumam (no 18,9% līdz 23,0%), kas ir viens no būtiskiem faktoriem jaundzimušā un zīdaiņa veselības veicināšanā un uzturēšanā. Atbilstoši Slimību profilakses un kontroles centra Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāzes datiem, pēdējo piecu gadu laikā ir samazinājusies 1-14 gadus vecu bērnu mirstība no 26,6 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotāju 2008.gadā līdz 16,1 gadījumam uz 100 000 iedzīvotāju 2012. gadā. Praktiski veselo jaundzimušo īpatsvars (1. veselības grupa) dinamikā (2002.-2012.gads) palielinās, sasniedzot 60%. Kopš 2002. gada praktiski veselo vienu gadu veco bērnu īpatsvars ir pieaudzis. 2011.-2012.gadā attiecībā uz vakcinācijas aptveri situācija pārsvarā ir stabilizējusies un atsevišķās pozīcijās iezīmējies vakcinācijas līmeņa pieaugums. Vakcinācijas aptveres rādītāji noteiktajam mērķim (95%) atbilst 7 gadu veciem bērniem. No stacionāriem izrakstīto bērnu (0-14 gadi) un pusaudžu skaits (15-17 gadi) un ārstēšanās ilgums slimnīcā pēdējos piecos gados pakāpeniski samazinās. Saskaņā ar „Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistra” datiem samazinājies reģistrēto traumu gadījumu skaits bērniem no 7 058 traumu gadījumiem 2008.gadā uz 3 834 gadījumiem 2012.gadā (no 1 789,9 gadījumiem uz 100 000 bērniem 2008.gadā uz 1 097,7 gadījumiem uz 100 000 bērniem 2012.gadā). Atbilstoši valsts statistikas pārskatam „Pārskats par stacionāra darbību”, stacionāros ārstēto bērnu skaits ar saindēšanos ar medikamentiem, bioloģiskajām un citām nemedicīniskās cilmes vielām laika periodā no 2008. gada līdz 2012. gadam ir mainīgs, bet pēdējos divus gadus saglabā tendenci samazināties. 2012. gadā ar iepriekšminētajām saslimšanām stacionārā ir ārstējušies 511 bērni jeb konstatēti 1,46 gadījumi uz 100 000 bērnu. Izplatība ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem, kas bērniem radušies alkohola lietošanas dēļ pēdējos piecos gados samērā strauji samazinās. Bērnu saslimstība ar alkohola, narkotisko, psihotropo un toksisko vielu atkarību 2012. gadā ir nedaudz samazinājusies un pēdējo piecu gadu laikā ir mainīga un vērtējama kā neliela. 2012. gada beigās uzskaitē ar alkohola akūtas intoksikācijas un kaitējoši pārmērīgas lietošanas diagnozi bija 289 bērni (tajā skaitā 185 zēni un 104 meitenes), kas ir par 17% mazāk nekā iepriekšējā gadā. 2012. gada beigās uzskaitē ar alkohola akūtas intoksikācijas un kaitējoši pārmērīgas lietošanas diagnozi bija 83,3 bērni uz 100 000 bērnu (2007. gadā bija 197,2 bērni uz 100 000 bērnu). Vērojot saslimstības rādītājus dinamikā pēc informācijas no „Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistra” par pacientiem ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem, kuram datus sniedz psihiatri, redzams, ka pēdējos gados novērota saslimstības pieauguma tendence 2012. gadā ir apstājusies un pirmo gadu pēc ilgāka pārtraukuma ir vērojams šo rādītāju kritums. Jaunatklāto AIDS gadījumu skaita ziņā bērniem 0-17 gadu vecuma grupā pēdējos gados situācija ir relatīvi stabila. 2012./2013.mācību gadā kopējais pedagogu skaits, kas īsteno pirmsskolas izglītības

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

programmas, ir palielinājies par 339 pedagogiem. Palielinājies izglītojamo ar speciālām vajadzībām skaits, kuri integrēti vispārējās izglītības iestādē un mācās pēc vispārējās izglītības programmas 2012./2013.mācību gadā ir 328 bērni (salīdzinājumam ar 2011./2012.mācību gadu – 187 bērni). Bērnu skaits ir palielinājies arī attiecībā uz izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, kuri integrēti vispārējās izglītības iestādē un mācās pēc speciālās izglītības programmas – 2012./2013.mācību gadā ir 2891 bērni (salīdzinājumam ar 2011./2012.mācību gadu – 2308 bērni). Salīdzinot ar 2011.gadu, 2012.gadā amatiermākslas kolektīvu un dalībnieku skaits pieaudzis (2012.gadā – 733 bērnu kolektīvi ar 16 200 dalībniekiem; 2011.gadā – 730 bērnu kolektīvi (15 200 dalībnieki)), ko varētu izskaidrot ar aktivitātes pieaugumu, gatavojoties XXV Vispārējiem latviešu Dziesmu un XV Deju svētkiem. Attiecībā uz rādītājiem par bērniem, kuri ir cietuši likumpārkāpumos, 2012.gadā samazinājies nepilngadīgo skaits, kas cietuši noziedzīgos nodarījumos, kas vērsti pret tikumību un dzimumneaizskaramību, 2012.gadā Latvijā neviena nepilngadīgā vai mazgadīgā persona nav cietusi no cilvēku tirdzniecības. 2012.gadā ir samazinājies pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta „Bērna aprūpes pienākumu nepildīšana” sastādīto protokolu skaits - 1783 (par 370 mazāk nekā 2011.gadā). Pēc LAPK 172.² panta „Fiziska un emocionāla vardarbība pret bērnu” 2012.gada 12 mēnešos tika sastādīti 456 (par 30 mazāk nekā 2011.gadā) administratīvā pārkāpuma protokoli. 2012.gadā arī ir samazinājies pēc LAPK 172.panta „Nepilngadīgā iesaistīšana alkoholisko dzērienu lietošanā vai nepilngadīgā novešana līdz dzēruma stāvoklim” pie administratīvās atbildības saukto personu skaits (207, par 103 mazāk nekā 2011.gadā). Statistikas dati attiecībā uz nepilngadīgajiem kopumā liecina par nepilngadīgo noziedzības līmeņa samazināšanās tendencēm kā īstermiņā (līdz trīs gadiem) tā arī vidējā termiņā (līdz septiņiem gadiem). 2012.gadā, salīdzinot ar 2011.gadu, valstī kopumā par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā paredzēto pārkāpumu izdarīšanu pie administratīvās atbildības saukto nepilngadīgo personu skaits ir samazinājies.

Vienlaikus saglabājas arī tādi rādītāji, kuri pagaidām nenorāda uz pietiekami pozitīvām izmaiņām bērnu stāvokļa uzlabošanās ziņā. Vienlaikus jānorāda, ka ne visi minētie rādītāji norāda tieši uz bērnu stāvokļa pasliktināšanos, bet gan ir saistīti arī ar intensīvāku institūciju darbu, kuras iesaistītas atbalsta sniegšanā bērniem. Tāpat rādītāji neatspoguļo ietekmi, kādu uz tiem ir radījušas nesen uzsāktās jaunās politikas iniciatīvas, šo ietekmi būs iespējams aplūkot turpmākajos pārskatos.

Šajā rindkopā apkopoti rādītāji, kuriem bijusi tendence pasliktināties. Pēdējos piecos gados nav vērojams būtisks samazinājums zīdaiņu mirstībā, Latvijā ir visaugstākais zīdaiņu mirstības rādītājs Baltijas valstīs. Praktiski veselo pusaudžu (15-17 gadi) īpatsvars kopš 2008. gada samazinās (2010.gadā – 58,2%; 2012.gadā – 57,4%). Vakcinācijas aptvere 14 gadu veciem bērniem turpina samaināties, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Saskaņā ar Ceļu satiksmes drošības direkcijas sniegto informāciju palielinājies ceļu satiksmes negadījumos traumāto bērnu skaits (2012. gadā ievainoti 444 bērni (2011.gadā - 429) vecumā līdz 14 gadiem. 2012.gadā palielinājās kopējā bērnu saslimstība ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem psihoaktīvo vielu - alkohola, narkotisko, psihotropo un toksisko vielu lietošanas dēļ. 2012. gadā „Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrā” pirmreizēji tika reģistrēti 320 (2011. gadā - 222) bērni ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem minēto vielu lietošanas dēļ. Gada laikā šis saslimstības rādītājs ir palielinājies par 29,2 gadījumiem uz 100 000 bērnu (no 62,4 gadījumiem 2011. gadā līdz 91,6 gadījumiem 2012. gadā). LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

2012. gadā ir vērojams jaunatklāto HIV infekcijas gadījumu skaita pieaugums bērniem 0-17 gadu vecuma grupā, salīdzinot ar 2011.gadu (2011.g. – 3 gadījumi; 2012.g. – 10 gadījumi). 2012. gada beigās uzskaitē bija 51 HIV inficēts bērns jeb 14,6 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju vecumā no 0-17 gadiem. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, 2012. gadā palielinājies gada beigās esošo bērnu skaits ar HIV (2011. gadā – 42 bērni jeb 11,8 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju). 2012.gadā ir palielinājies vecākiem vai personām, kas viņus aizstāj, sastādīto administratīvo pārkāpumu protokolu skaits pēc LAPK 172.⁴ panta „Bērna atstāšana bez uzraudzības” - 152 (par 47 vairāk nekā 2011.gadā). Palielinājies nepilngadīgo skaits, kas saukti pie administratīvās atbildības par dažādu apreibinošo vielu lietošanu vai atrašanos šo vielu ietekmē.

Pārskatā arī ir tikusi atspoguļota valsts politika, kas vērsta uz minēto bērnu stāvokli raksturojošo rādītāju uzlabošanu. Šajā rindkopā īpaša uzmanība pievērsta tiem pasākumiem, kas vērsti uz situācijas uzlabošanu tajās jomās, kurās pārskata rādītāji norāda uz negatīvu tendenci. Pārskata periodā, veikti vairāki nozīmīgi pasākumi mātes un bērna veselības aprūpes uzlabošanas jomā (papildu izmeklējumi, valsts finansējums zāļu iegādei, mātes un bērna veselības risku analīzes nodrošināšana), pilnveidota ģimenes ārstu un neatliekamās medicīniskās palīdzības darba koordinācija, nodrošināts medicīniskās un sociālās rehabilitācijas pēctecīgums bērnu ārstēšanai no atkarībām (alkohola, psihotropo, toksisko vielu, azartspēļu vai datorspēļu), īstenoti sabiedrības un speciālistu izglītojoši pasākumi par atkarību izraisošām vielām, topošo vecāku apmācības, īstenoto veselības veicināšanas projekti, veicināta bērniem piemērota vide ārstniecības iestādēs, sabiedriskā transporta pieejamība un drošība tajā, turpināts izglītojošais darbs par bērnu drošību, tostarp ceļu satiksmes drošību, drošību uz dzelzceļa, pilnveidots tiesiskais regulējums attiecībā uz uztura normām bērniem, īstenots izglītojošais darbs par seksuālās un reproduktīvās veselības jautājumiem, nodrošināti HIV profilakses pakalpojumi dažādām mērķa grupām, organizētas speciālistu apmācības par HIV/AIDS, STI. Izglītības jomā 2012.gadā Izglītības un zinātnes ministrija saskaņojusi divu jaunu pirmsskolas izglītības iestāžu atvēršanu. Pieņemts tiesiskais regulējums, kas nepieciešams, lai likvidētu pašvaldību pirmsskolas rindas, paredzot valsts finansiālu atbalstu privātiem pakalpojumu sniedzējiem, izstrādāts tiesiskais regulējums bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzējiem, īstenoti projekti pedagogu kvalifikācijas celšanai, sporta skolotāji izglītoti par to, kā strādāt ar bērniem ar veselības traucējumiem, tika ieviesti asistenta pakalpojumi izglītības iestādēs (bērniem no 5 līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti), 2013.gadā uzsākta speciālās izglītības iestāžu darbības efektivitātes izvērtēšana, 2011.-2013.gadā īstenots projekts atbalsta sistēmas izveidei izglītojamiem ar funkcionālie traucējumiem. Nodrošinot dzīvei nepieciešamo prasmju apguvi ieslodzījuma vietās, 2012.gadā nepilngadīgajiem interešu izglītības ietvaros tika organizēta arodiemaņu programmu apguve, kā arī iesaiste resocializācijas programmā „Dzīves skola II”. 2012.gadā tika atjaunots Valsts Kultūrkapitāla fonda finansējums mērķprogrammas „Jaunu grāmatu un citu izdevumu iegāde publiskajām bibliotēkām” projektam 132 607 euro apmērā, un atbalstu grāmatu iepirkumam saņēma 27 bibliotēkas. Bērnu literatūras centra lasīšanas veicināšanas programma atbalstīta kā ikgadējs prioritārs no valsts budžeta finansējams pasākums Pasākumu plāna sabiedrības saliedēšanai ietvaros (2012.gada 29.maijā atbalstīts Ministru kabinetā, protokols Nr.30, 41.§). Lai pasargātu bērnus no noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību, pastiprināts darbs ar šādus noziedzīgus nodarījumus veikušajām personām, kā arī pilnveidots tiesiskais regulējums, lai uzlabotu no vardarbības cietušajiem bērniem pieejamo atbalstu, īpašu uzmanību

LMZino_060114_bernu_parskats; Informatīvais ziņojums „Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā”

pievēršot bērnu aizsardzībai no noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību, kā arī izstrādāti mehānismi, kā efektīvāk aizsargāt bērnu no atkārtotiem vardarbības gadījumiem (piemēram, varmākas izolēšana no ģimenes). Lai pārliecinātos, vai iestādēs tiek ievēroti normatīvie akti bērnu tiesību aizsardzības jomā, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija veikusi bērnu ārpusģimenes aprūpes iestāžu, izglītības iestāžu un citu iestāžu pārbaudes. Izdarīti grozījumi tiesiskajā regulējumā (likuma grozījumu pakete iesniegta izskatīšanai Saeimā), uzlabojot iespējas saukt pie atbildības personas, kuras izdarījušas noziedzīgus nodarījumus pret tikumību un dzimumneaizskaramību (nodrošināts pietiekami garš kriminālatbildības noilguma termiņš, konceptuāli mainīta pieeja (attieksme) pret seksuāla rakstura darbībām, īpaši pavešanu netiklībā, ieviesta seksuālo darbību gradācija; paredzēts kriminalizēt jebkuru seksuālu darbību, kas izdarīta bez cietušā piekrišanas u.c.). 2012.gadā pilnveidoti atbalsta pasākumi cilvēku tirdzniecības upuru atbalstam. Veicināta brīvības atņemšanas sodam alternatīvu sodu piemērošana nepilngadīgām personām, pilnveidotas prasības, kādas nepieciešamas speciālistiem, kuri strādā ar bērnu kriminālprocesā. Nabadzības un ienākumu nevienlīdzības mazināšanai Latvija īsteno pasākumus, kas veicina iedzīvotāju ienākumu palielināšanos, aktīvi iesaistoties darba tirgū, īstenojot nodokļu politikas pasākumus, kā arī veicot izmaiņas sociālās drošības sistēmā.

Lai panāktu bērnu stāvokli raksturojošo rādītāju uzlabošanos, ministriju un citu iesaistīto institūciju galvenās nākotnes ieceres ir saistītas ar esošajos politikas plānošanas dokumentos noteikto uzdevumu tālāku ieviešanu, izmantojot tam pieejamos finanšu resursus, kā arī turpināt ieviest dzīvē un, ja nepieciešams, pilnveidot nesen uzsāktās iniciatīvas, veicināt, ka šobrīd izstrādes stadijā esošie politikas plānošanas dokumenti un normatīvo aktu projekti tiek pieņemti un tiek uzsākta to ieviešana dzīvē, tādējādi uzlabojot bērnu stāvokli valstī. Vienlaikus Bērnu tiesību aizsardzības komisijas ietvaros komisijas locekļi turpina darbu pie aktuālo jautājumu apspriešanas, ja nepieciešams, jaunu iniciatīvu izvirzīšanas, kas saistītas ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par bērna tiesībām ieviešanas nodrošināšanu.

Informācija par plāna „Bērniem piemērota Latvija 2010.-2012.gadam” īstenošanu

	Rīcības virziens	A. VESELĪGA DZĪVESVEIDA VEICINĀŠANA			
	Politikas mērķis	1. Veselības aprūpe			
		Veicināt bērna veselību un nodrošināt visiem bērniem pieejamas kvalitatīvas veselības aprūpi			
	Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Plānotie tiešie darbības rezultāti	Faktiskā izpilde
1.	Lai veicinātu bērnu un vecāku izpratni par bērnu traumu rašanās riskiem un izglītotu par nepieciešamajiem drošības pasākumiem, sagatavot informāciju par traumu un ievainojumu profilakses jautājumiem.	Katru gadu (reizi ceturksnī)	VM, IZM, NRTP, NVO	Informācija interneta vietnēs (VM interneta mājas lapā; bērniem paredzētajā interneta vietnē par drošības jautājumiem www.dzimba.lv ; www.jaunatneslietas.lv un citur), bērniem paredzētos plašsaziņas informācijas līdzekļos.	2012.gadā ar VM finansiālu atbalstu tika īstenota sabiedrības informēšanas kampaņa par bērnu traumatisma mazināšanu un ZPNS – Zīdaiņu pēkšņās nāves sindroms novēršanu. Kampanjas ietvaros notika dažādas aktivitātes plašsaziņas un interneta medijos, t.sk. tika izveidoti septiņi 2-3 min garī padomu video un septiņi audio sižeti par minētajām tēmām, kas tika ievietoti VM, SPKC, Māmiņu kluba u.c. mājas lapās. Video sižeti tika pārraidīti arī TV3 raidījumā „Māmiņu klubs” un „Mamin klub” (RU). Audio sižeti tika translēti LR1 raidījumā „Ģimenes studija”. Kampanjas ietvaros tika izveidota un mērķa auditorijai adresētos izdevumos publicēta padomu rakstu sērija par bērnu traumatismu un ZPNS novēršnu, kā arī izveidota un publicēta interneta padomu e-grāmata par minētajām tēmām. Tā pat kampanjas ietvaros tika organizēta preses konference, sagatavotas ar kampanjas norisi saistītas 9 preses relīzes. 2012. gadā tika atkārtoti iespiesta un izplatīta brošūra par bērnu traumatismu un drošību līdz 6 gadu vecumam „Kā

					nosargāt sava bērna dzīvību” – 10 000 eks. IZM VISC izstrādāts materiāls, lai veicinātu bērnu izpratni par drošību un veselību. „Vesels un drošs – interaktīvi par veselības un cilvēkdrošības jautājumiem pirmskolā un sākumskolā”: http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/vesels_un_dross.pdf IZM VISC 2012./2013.mācību gadā visā Latvijā organizēja jautājumu akciju „Ko darīt, ja...”, kuras laikā skolēni un skolotāji iesūtīja jautājumus par neskaidrām situācijām dažādās skolas vidēs. Starp iesūtītajiem biežāk sastopamie jautājumi iekļautu izstrādātajā IZM VISC mācību materiālā: http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/2013_kodarit_ja.pdf Par bērnu drošības jautājumiem mērķauditorijai LTV sniedz preventīvo informāciju šādās programmās: • LTV skolēnu brīvlaikā, atbilstoši sezonai demonstrē izglītojošus raidījumus bērniem par minētajiem aspektiem (raidījums „Glābiet bērnus”). Videofilmas LTV pārraida pavasara brīvdienās un sākoties aktīvajai sezonai – vasaras brīvlaika sākumā. • Informācija par drošības pasākumiem, traumu rašanās riskiem un profilakses jautājumiem ietverta raidījuma „Kas te ? Es te!” saturā atsevišķos raidījumos. Raidījumu LTV pārraida rudens – pavasara sezonā no septembra līdz maija beigām • Informācija par traumu rašanās riskiem, u.c. minēto
--	--	--	--	--	--

					problemātiku netieši ietverta arī LTV piedāvājumā filmās bērnu auditorijai – Eiropā veidotajās bērnu filmās un seriālos.
2.	Lai pasargātu bērnus no ceļu satiksmes negadījumu riskiem, īstenot izglītojoši informatīvus projektus (piemēram, semināri, konkursi bērniem, satiksmes drošības tēmai veltītas sacensības) bērniem par satiksmes drošību, tajā skaitā par traumatisma mazināšanu: - satiksmes drošība	Septembris (katru gadu) 2., 3.ceturksnis (katru gadu) 1., 4. ceturksnis (katru gadu)	CSDD, SM, IZM	Informatīvi izglītojoši projekti par satiksmes drošību, īstenoto projektu skaits: Projekts par satiksmes drošību gājējiem. Projekts par satiksmes drošību velosipēdu vadītājiem. Projekts par satiksmes drošību mopēdu vadītājiem.	Pildot Ministru kabineta apstiprinātās Ceļu satiksmes drošības programmas 2007.-2013.gadam izvirzītos mērķus un politikas rezultātus, VAS „Ceļu satiksmes drošības direkcija” (turpmāk – CSDD) sadarbībā ar Valsts izglītības satura centru īsteno gan formālās, gan neformālās izglītības jomā sekojošus pasākumus: • pastāvīgu un sistemātisku izglītības procesu reglamentējošo dokumentu – mācību standartu, programmu un metodisko materiālu izstrādi – , tajos iekļaujot satiksmes drošības jautājumus, kas saistīti ar gājēju, pasažieru, velosipēdu un mopēdu vadītāju izglītošanu. <u>Tomēr satiksmes drošības jautājumu mācīšanai netiek atvēlēts pietiekams stundu skaits, kas ierobežo arī pedagogus visas noteiktās mācību vietas apgūvē:</u> • lai veicinātu Latvijas izglītības iestādēs skolēnu apmācību par satiksmes drošības jautājumiem, jau piecus gadus tiek organizēts konkurss „CSDD satiksmes drošības skola”. Konkursa mērķis ir veicināt Latvijas skolās satiksmes drošības jautājumu mācīšanu sākumskolas un pamatskolas klasēs, lai skolēniem veidotu un attīstītu pareizas uzvedības iemaņas uz ceļa. Bērnu un jauniešu iesaistīšanās projektos ir tieši saistīta ar pedagogu ieinteresētību līdzdarboties ar saviem audzēkņiem un pedagogu zināšanām par satiksmes noteikumiem. Konkursā „Labākā CSDD satiksmes drošības skola” tiek vērtēta gan kvantitatīvā dalība CSDD projektos,

	gājējiem; - satiksmes drošība velosipēdu vadītājiem; - satiksmes drošība mopēdu vadītājiem; Papildus – projekti par aktuālā ceļu satiksmes drošības tēmām.	Regulāri (reizi pusgadā) vismaz 1 projekts		Projekti par aktuālām ceļu satiksmes drošības tēmām.	gan sasniegtie rezultāti tajos. Konkursa mērķis - veicināt skolu, pedagogu un audzēkņu vēlmi līdzdarboties satiksmes drošības projektos – ir attaisnojies un katru gadu konkursā iesaistīto skolu skaits palielinās. 2012. gadā konkursā „Labākā CSDD satiksmes drošības skola” piedalījās 236 izglītības iestādes visā Latvijā; • 2012. gadā CSDD jau deviņpadsmito reizi visā Latvijā organizēja Jauno satiksmes dalībnieku forumu, piedāvājot topošajiem un esošajiem velosipēdu vadītājiem pilnveidot savas teorētiskās zināšanas un praktiskās braukšanas iemaņas. Katru gadu ap 2000 jauno velobraucēju (skolēni vecumā no 10 līdz 12 gadiem) uzlabo nepieciešamās iemaņas braukšanai ar velosipēdu un savu pirmo izglītības skolu satiksmes noteikumos un drošības jautājumos apgūst CSDD rīkotajās Jauno satiksmes dalībnieku sacensībās. 2011/2012. mācību gadā visā Latvijā norisinājās sacensību „Jauno satiksmes dalībnieku forums” trīsdesmit divi reģionālie posmi, kurā startēja 300 dažādas komandas, kā arī 150 bērni vismaz vienā no posmiem pārbaudīja savas velobraukšanas prasmes, bet vairāki simti skolēnu un līdzjutēju sacensības skatoties uzzināja, kas jāzina un jāmāk velosipēdu vadītājam; • CSDD aicina ikvienu pedagogu sākt jauno mācību gadu ar satiksmes drošības stundu, jo skolēni pa vasaru ir aizmirsuši kā pareizi uzvesties pilsētas intensīvajā satiksmē, kā arī uz lauku ceļiem. Vairākus gadus mācību gada sākumā visi pirmās un otrās klases skolēni saņēma CSDD izveidotās mācību grāmatas – „Droši uz ielas” un „Lielī ceļi, mazi ceļi - droši ceļi” un pedagogiem metodiskos ieteikumus šo stundu novadīšanai; • piedāvā Latvijas vispārizglītojošo skolu 6. – 8. klašu
--	---	--	--	--	--

			audzēkņiem piedalīties satiksmes drošības konkursā „Gribu būt mobils“, kurā uzmanība tiek pievērsta velosipēdistiem un mopēdistiem, jo jauniešu vidū arvien populārāki kļūst šie transportlīdzekļi. 2012./2013. mācību gadā konkursā piedalījās 443 komandas (komandā 5 skolēni), kas ir aptuveni par pussimts komandām vairāk nekā iepriekšējā mācību gadā; • jau desmit gadus katru vasaru Kurzemes lielākajās pilsētās notiek bērniem sacensības „Bērnu rallijs Kurzeme”: Skolēnu brīvlaika vasaras mēnešos aktualizējas jautājums par iespējām bērniem un viņu ģimenēm apgūt un pilnveidot zināšanas satiksmes drošības jomā. Sacensības ir veids, kas motivē bērnus būt aktīviem un darboties arī satiksmes drošības jautājumu apgūvē; • CSDD organizē konkursu „Gada jaunais autovadītājs”. Konkurss notiek četrus gadus, radot iespēju jauniešiem vecumā no 16-18 gadiem pierādīt savas topošā autovadītāja prasmes, un zinošu instruktoru uzraudzībā pārbaudīt sevi dažādās situācijās uz ceļa. Kopumā 2012.gadā konkursā piedalījās 578 jaunieši. CSDD satiksmes drošības projekti ir neatņemama mācību procesa sastāvdaļa, jo tādejādi bērniem saistošā un interesantā veidā tiek rasta iespēja apgūt nepieciešamās zināšanas par satiksmes drošības jautājumiem. Ik gadu jaunajiem satiksmes dalībniekiem ir iespēja mācīties izprast satiksmes procesus gan ejot kājām, gan braucot ar kādu no transporta līdzekļiem. Diemžēl ne visi Latvijas bērni šo iespēju izmanto un tam par pamatu ir skolas, pedagogu vai vecāku neieinteresētība. IZM VISC no 2010.gada atbalsta CSDD rīkotos konkursus
--	--	--	--

					„Gribu būt mobils!” (6.-8.klašu skolēniem par velosipēda un mopēda vadītājiem ceļu satiksmē) un “Latvijas Jauno satiksmes dalībnieku forums” (par drošības jautājumiem ceļu satiksmē) sniedzot metodisku atbalstu to organizēšanā. IZM VISC speciālisti 2012.gadā sniedza metodisku atbalstu projektā “Satiksmes drošības stundas 1.-3.klasei” Rīgas Motormuzejā (vēroja CSDD pedagogu vadītās stundas, analizēja tās un sniedza ieteikumus to pilnveidei).
3.	Īstenot informatīvi izglītojošus pasākumus bērniem un viņu vecākiem, ārstniecības, izglītības un sporta speciālistiem par veselīga uztura jautājumiem, fiziski aktīvu dzīvesveidu, pareizas stājas veidošanu, sporta nodarbību iespējām,	2012.gadā regulāri (reizi ceturksnī)	VM (SMVA (no 2013.gada 1.janvāra – Valsts sporta medicīnas centrs - VSMC)), IZM	Viens informatīvi izglītojošs pasākums bērniem un vecākiem, ārstniecības, izglītības un sporta speciālistiem.	1.Atbilstoši Rīgas domes pieprasījumam, 2012.gadā novadīti 6 semināri „Vingrinājumi pirmskolas vecuma bērniem sporta nodarbībām”, izglītoti 153 pirmskolas izglītības iestāžu darbinieki. 2.Atbilstoši Vecumnieku domes pieprasījumam novadīts seminārs „Vingrinājumi pirmskolas vecuma bērniem sporta nodarbībām”, izglītoti 19 pirmskolas un sākumskolas izglītības iestāžu darbinieki 3.Atbilstoši Limbažu domes pieprasījumam novadīts seminārs Limbažos „Sākumskolas un pirmskolas vecuma bērnu kustību un balsta sistēmas attīstības raksturojums”, izglītoti 26 pirmskolas un vispārizglītojošo skolu izglītības iestāžu darbinieki No 2011. līdz 2012.gadam ESF ietvaros IZM VISC organizēja kursus skolotāju profesionālo un pedagoģisko kompetenču pilnveidei un prasmju atjaunošanai par 3.punktā minētajiem jautājumiem. Aktualizēti veselības un cilvēkdrošības jautājumi un to īstenošana pedagoģiskajā procesā pirmsskolā un sākumskolā. Atbalsta materiāls bērnu vecākiem un skolotājiem „Vesels un drošs – interaktīvi par veselības un cilvēkdrošības jautājumiem”

	traumatisma mazināšanu, datora un azartspēļu atkarības novēršanu, narkotiku un dopinga vielu kaitīgo ietekmi.				<u>pirmskolā un sākumskolā</u>” prezentēts praktiskās darbniecās: 2012. gada 13.martā Bērnu klīniskās universitātes slimnīcā Rīgā (mērķauditorija – medicīnas darbinieki, mediji, bērni, bērnu vecāki); 15.martā konferencē „Iespēju tilts – izglītībai sākumskolā” Valmierā (mērķauditorija – pedagogi); 5.aprīlī Grobiņas pamatskolā (mērķauditorija – mediji, Kurzemes reģiona pedagogi, bērni); 26.aprīlī Latvijas Sporta pedagogijas akadēmijā Zinātniski pētnieciskās aparatūras un pētniecības metodikas izstādē (esošajiem un topošajiem sporta speciālistiem); 25. – 27.maijam izstādes „Bērnu pasaule” ietvaros pasākumā "Kas te? Es te! Ķīpsalā" (mērķauditorija – bērni, bērnu vecāki); 1.jūnijā Starptautiskajā lidostā „Rīga” (mērķauditorija – bērni, bērnu vecāki). Kopā - 6 pasākumi. Vides spēli „Vesels un drošs” izmantojušas 16 izglītības iestādes. IZM VISC 2012.gadā izveidoja metodiskos materiālus: • pirmsskolas un sākumskolas bērnu vecākiem un skolotājiem „Vingro kopā ar mani! Stājas vingrinājumi pirmsskolā un sākumskolā” http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/vingro_kopa_ar_mani.pdf • informatīvo materiālu vecākiem „ Bērns sešu gadu vecumā: no rotaļām līdz mācībām” http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/berns_6gad_vecuma_infmat.pdf • Lai veicinātu bērnu izpratni par drošību un veselību. „Vesels un drošs – interaktīvi par veselības un cilvēkdrošības jautājumiem pirmskolā un sākumskolā” http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/vesels
--	---	--	--	--	--

				4 publikācijas SMVA interneta vietnē http://www.smva.gov.lv/.	un_dross.pdf 1.Izdots materiāls: L. Kalniņa „Vingrinājumi pirmsskolas vecuma bērniem sporta stundu nodarbībām”. Rīga, 2011. Izplatīts izglītības, sporta skolu un veselības aprūpes iestāžu darbiniekiem. 2.Ievietots raksts SMVA (VSMC) mājas lapā „Kādēļ skolā ir svarīgas sporta stundas?” 3.Ievietots buklets SMVA (VSMC) mājas lapā „Kāda ir tava stāja?” 4.Ievietots raksts SMVA (VSMC) mājas lapā „Fiziskā aktivitāte – minimālais nepieciešamais daudzums”. <i>Papildus skatīt Pārskata par bērnu stāvokli Latvijā 2012.gadā 1.5.4.punktā sniegto informāciju.</i>
	Rīcības virziens	A. VESELĪGA DZĪVESVEIDA VEICINĀŠANA Veselīga un droša dzīves vide			
	Politikas mērķis	Radīt bērna vajadzībām atbilstošu veselīgu, drošu vidi un infrastruktūru.			
	Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Faktiskā izpilde

4.	Aizliegt bērniem bez rakstiskas ārsta atļaujas apmeklēt solārijus, kā arī noteikt higiēnas prasības solārijiem.	2010.gads (2.ceturksnis)	VM	Ministru kabineta noteikumi „Higiēnas prasības solāriju pakalpojumu sniegšanai”	Saskaņā ar Ministru kabineta 2010.gada 7.septembra noteikumu Nr.834 „Noteikumi par kosmētiskā iedeguma iegūšanas pakalpojuma higiēnas un nekaitīguma prasībām un šo prasību uzraudzības kārtību” 5.punktu pakalpojumu ir aizliegts sniegt patērētājiem, kas jaunāki par 18 gadiem, izņemot gadījumus, ja minētā persona uzrāda ģimenes ārsta vai dermatologa izziņu, ka tās veselības stāvoklis ir atbilstošs pakalpojuma saņemšanai. Ģimenes ārsta izziņa un dermatologa izziņa ir derīga sešus mēnešus.
5.	Lai novērstu bērnu traumatisma risku, pilnveidot tiesisko regulējumu, kas jāievēro, veidojot un uzturot kārtībā peldvietas.	2010. gads (2.ceturksnis)	VM	Ministru kabineta noteikumi „Peldvietu drošības prasības”.	Ministru kabinetā 2012.gada 10.janvārī pieņemti noteikumi Nr.38 „Peldvietas izveidošanas un uzturēšanas kārtība”. Noteikumu projekts nosaka peldvietas izveidošanas un uzturēšanas kārtību, kā arī pasākumus peldvietas higiēnas un drošības prasību nodrošināšanai. Minētie pasākumi ietver - atbilstošu peldvietas teritorijas izvēli, labiekārtošanu un norobežošanu, peldvietas apmeklētāju informēšanu par peldvietas izvietojumu, peldūdēns kvalitāti, par sabiedriskās kārtības prasību ievērošanu un drošu uzvedību peldvietā, par pirmās palīdzības sniegšanu un iespēju saņemt palīdzību ārkārtas situāciju gadījumos u.c. Papildus minētajam šie noteikumi nosaka to Baltijas jūras, Rīgas jūras līča un iekšzemes peldvietu sarakstu, kurās peldūdēns monitoringu veic par valsts budžeta līdzekļiem (turpmāk – peldvietu saraksts). Ar jaunajiem noteikumiem ir tehniski ticis apvienots tiesiskais regulējums, kas iepriekš bija noteikts MK 2008.gada 17.jūnija noteikumos Nr.454 „Peldvietu higiēnas prasības” un MK 2010.gada 6.aprīļa noteikumos Nr.341 „Peldvietu izveidošanas un uzturēšanas kārtība”.

6.	Lai novērstu nelabvēlīgas vides radītus bērnu slimību riskus, sagatavot informāciju par ķīmisko, fizikālo u.c. nelabvēlīgo faktoru ietekmi uz bērnu veselību.	Katru gadu (reizi ceturksnī)	VM, IZM, NRTP (no 2010.gada 11.augusta – Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome), NVO	Informācija interneta vietnēs (VM interneta mājas lapā; bērniem paredzētajā interneta vietnē par drošības jautājumiem www.dzimba.lv ; www.jaunatneslietas.lv un citur), bērniem paredzētos plašsaziņas informācijas līdzekļos.	2012.gadā VM mājas lapā sadaļā „Tava veselība” tika ievietoti informatīvie materiāli, lai pasargātu bērnus no apkārtējās vides radītajiem riskiem: • Ieteikumi drošai peldēšanai un peldvietu ūdens kvalitāte • Uztura ieteikumi vasaras karstajām dienām • Ieteikumi grila aizdedzināšanas šķidrumu drošai izplatīšanai un lietošanai • Ierobežojumi un nosacījumi solārija jeb kosmētiskā iedeguma iegūšanas pakalpojuma saņemšanai • Ieteikumi bērnu drošībai vasarā • Padomi bērnu drošībai mājās • Mazuļa pārkaršana – viens no zīdaiņa pēkšņās nāves riskiem • Tikko dzimušu bērnu drošība – kritieni no augstuma • Kā pasargāt bērnu no aizrīšanās? • Bērnu kritieni, sasitumi, nobrāzumi – kā novērst un cīnīties ar sekām • Slīkšana – viens no riskiem bērna dzīvībai • Kā sniegt pirmo palīdzību slīkšanas gadījumos? • Kā rīkoties, ja bērns aizrijas? • Saindēšanās – drauds bērna veselībai un dzīvībai mājās • Kā pasargāt bērnu no apdegumiem un applaucējumiem? Bērna droša pārvadāšana automašīnā IZM VISC 2011.gadā izstrādāja vispārējās vidējās un profesionālās izglītības izglītojamajiem mācību materiālu par zināšanu, prasmju un attieksmju kopumu par ikdienā
----	---	------------------------------	---	---	---

					iespējamām bīstamām situācijām, drošas uzvedības principiem, kā arī katastrofām, kas var notikt, īpašu uzmanību pievēršot rīcībai ārkārtas gadījumos http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/civila_aizsardziba.pdf • LTV skolēnu brīvlaikā, atbilstoši sezonai demonstrē izglītojošus raidījumus bērniem par minētajiem aspektiem (raidījums „Glābiet bērnus”). Videofilmas saturs ietver daudzveidīgu bērnu drošības risku analīzi. Videofilmas LTV pārraida pavasara brīvdienās un sākoties aktīvajai sezonai – vasaras brīvlaika sākumā. • Informācija par drošības pasākumiem, traumu rašanās riskiem un profilakses jautājumiem ietverta raidījuma „Kas te ? Es te!” saturā atsevišķos raidījumos. Raidījumu LTV pārraida rudens – pavasara sezonā no septembra līdz maija beigām • Informācija par traumu rašanās riskiem, u.c. minēto problemātiku netieši ietverta arī LTV piedāvājumā filmās bērnu auditorijai – Eiropā veidotajās bērnu filmās un seriālos.
7.	Lai veicinātu drošu un kvalitatīvu bērnu uzraudzības pakalpojumu attīstību, pilnveidot	2011.gads (1.ceturksnis)	LM, TM, IZM, VM, FM, LPS, NVO	Grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā, precizējot definīcijas un paredzot deleģējumu	Saeimā 2013.gada 30.maijā pieņemti grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā, kas paredz pilnveidot tiesisko regulējumu attiecībā uz gadījumiem, kad vecāki nodod bērnu citas personas uzraudzībā. Ja vecāki vai persona, kuras aprūpē bērns nodots, nevar nodrošināt, ka bērns līdz septiņu gadu vecumam viņu prombūtnes laikā atrodas uzticamas personas klātbūtnē, viņiem

	tiesisko regulējumu, kas reglamentē bērnu uzraudzības pakalpojumu sniegšanu.		Ministru kabinetam noteikumu izstrādei.	ir pienākums nodrošināt bērna uzraudzību pie bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzēja bērna dzīvesvietā vai citā bērna uzraudzībai paredzētā vietā, vai pie bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzēja, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmu vai bērnu interešu izglītības programmu. Šā likuma 72.pantā noteiktie ierobežojumi attiecināmi arī uz bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzēju (tā darbiniekiem). Bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzējs pakalpojumu sniegšanas vietā nodrošina bērnam atbilstošu vidi, kas nerada draudus viņa drošībai, dzīvībai, veselībai, tikumībai un vispusīgai attīstībai, kā arī nodrošina bērna likumiskajam pārstāvim iespēju iepazīties ar dokumentāciju, kas apliecina šā likuma 72.panta trešajā daļā noteikto prasību izpildi. Bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzējs tiek reģistrēts Bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzēju reģistrā. Prasības bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzējiem, to reģistrēšanas noteikumus, Bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzēju reģistra pārzini un reģistrā iekļaujamo informāciju nosaka Ministru kabinets.
		2011.gads (4.ceturksnis)	Ministru kabineta noteikumi par prasībām bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzējiem.	2013.gada 1.septembrī spēkā stājās Ministru kabineta 2013.gada 16.jūlija noteikumi Nr.404 „Prasības bērnu uzraudzības pakalpojuma sniedzējiem un bērnu uzraudzības pakalpojuma sniedzēju reģistrēšanas kārtība”. Noteikumi nosaka profesionālās kvalifikācijas un drošības prasības, sniedzot pakalpojumu, pakalpojuma sniedzēju reģistrēšanas kārtību reģistrā, reģistra pārzini un reģistrā iekļaujamo informāciju (<u>noteikumu 1.punkts</u>), nodrošinot Bērnu tiesību aizsardzības likuma 50. ³ panta ceturtajā daļā noteiktā deleģējuma Ministru kabinetam izpildi. Likumprojekts „Grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā” (Nr.271/Lp11),

				saskaņā ar kuru attiecīgs deleģējums Ministru kabinetam ir noteikts 50.³ panta ceturtajā daļā, 2013.gada 30.maijā ir pieņemts Saeimā 3.lasījumā. 2013.gada 9.augustā stājas spēkā Ministru kabineta noteikumi Nr.403 „Kārtība, kādā tiek aprēķināts un piešķirts valsts atbalsts par bērniem no pusotra gada vecuma līdz brīdim, kad tiek uzsākta obligātā bērna sagatavošana pamatizglītības ieguvei, bērns saņem pakalpojumu pie privātā pakalpojumu sniedzēja”. Tie paredz risinājumu pašvaldību pirmsskolas rindu likvidēšanai un paredz valsts atbalstu līdz 100 latiem mēnesī privātiem pakalpojumu sniedzējiem, kuri nodrošina pirmsskolas izglītības programmu apguvi vai bērnu uzraudzības pakalpojumu sniegšanu kā pilna laika pakalpojumu (astoņas stundas dienā) darba dienās. Minēto noteikumu darbības laiks bija terminēts – 2013.gada 31.decembris. Minētie noteikumi zaudējuši spēku 2014.gada 1.janvārī. To vietā pieņemti jauni Ministru kabineta noteikumi „Kārtība, kādā tiek piešķirts un aprēķināts valsts atbalsts par bērnu no pusotra gada vecuma līdz pamatizglītības ieguves uzsākšanai, ja bērns saņem pakalpojumu pie privātā bērnu uzraudzības pakalpojuma sniedzēja”. Pieņemti 10.12.2013., Nr. 1462, spēkā stājās 01.01.2014. Ministru kabineta noteikumu projekta darbības laiks ir terminēts - līdz 2014. gada 31. decembrim.
	Rīcības virziens	A. VESELĪGA DZĪVESVEIDA VEICINĀŠANA		
		3. Smēķēšana, alkohols, narkotiskās, toksiskās un citas apreibinošās vielas un citas atkarības		
	Politikas	Veikt preventīvos pasākumus, uzlabot veselības aprūpi un nodrošināt efektīvu rehabilitāciju, lai novērstu		

	mērķis	smēķēšanas, alkohola, narkotisko, toksisko un citu apreibinošo vielu lietošanas un citu atkarību izplatību bērnu un jauniešu vidū.			
	Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Faktiskā izpilde
8.	Pilnveidot tiesisko regulējumu, lai savlaicīgi konstatētu apreibinošo vielu lietošanas gadījumus izglītības iestādē: precizēt pasākumus, kas saistīti ar profilakses veikšanu izglītojamie m, tai skaitā, māsas pienākumus profilakses veikšanai; atkarības	2010.gads (2.ceturksnis)	IZM, VM, LM	Ministru kabineta noteikumi „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe un pirmās palīdzības pieejamība izglītības iestādēs”	2010.gada 23.martā tika apstiprināti Ministru kabineta noteikumi Nr.277 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe un pirmās palīdzības pieejamība izglītības iestādēs”, kuri vienlaicīgi nosaka arī rīcības plānu, ja izglītības iestādē konstatē vai ir aizdomas, ka izglītojamie lieto, glabā vai izplata atkarību izraisošas vielas. Minētie noteikumi paredz arī izglītības iestādes vadītāja, ārstniecības personas – māsas vai ārsta palīga (feldšera) un izglītības iestādes darbinieka, kurš apmācīts pirmās palīdzības sniegšanā, pienākumus.

	vielu lietošanas ierobežošana s plāna izstrādi izglītības iestādēs.				
	Rīcības virziens	B. Cīņa ar HIV/AIDS 1. Preventīvais darbs			
	Politikas mērķis	Veikt preventīvos pasākumus HIV/AIDS, STS izplatības novēršanai bērnu, jauniešu vidū Latvijā, kā arī mazināt HIV infekcijas ietekmi uz bērniem, ģimeni un sabiedrību kopumā			
	Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Faktiskā izpilde
9.	Noskaidrot bērnu zināšanas par HIV/AIDS/S TI profilaksi un, balstoties uz iegūto informāciju par skolēnu zināšanām, ja nepieciešams , izstrādāt attiecīgus	2011. gads (2.ceturks nis)	IZM, VM	Diagnosticējoša pārbaude sociālajās zinībās pamatskolas vecākajās klasēs, kurā iekļauti jautājumi par skolēnu zināšanām par HIV/AIDS/STI profilaksi. Ministru kabineta noteikumi „Grozījumi Ministru	2012.gadā IZM VISC izstrādāja un 2013.gadā īstenoja diagnosticējošos darbus 5.un 9.klases skolēniem par veselības izglītības jautājumiem. Īstenotie darbi parādīja, ka skolēnu zināšanas veselības izglītības jautājumos ir labas. Diagnosticējošo darbu rezultāti tiks ņemti vērā, izstrādājot jauno, kompetenču pieejā veidoto pamatizglītības standartu.

	pilnveidojumus us normatīvajos aktos			kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumos Nr.1027 „Noteikumi par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem” (ja, konstatēta šādu grozījumu nepieciešamība).	
	Rīcības virziens	C. Kvalitatīvas izglītības nodrošināšana			
	Politikas mērķis	1. Pirmsskolas un obligātās izglītības pieejamība un kvalitāte			
		Nodrošināt katram bērnam pirmsskolas un obligātās izglītības ieguves iespējas, uzlabot mācību un audzināšanas procesa un rezultāta kvalitāti.			
	Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Faktiskā izpilde
10.	Sniegt metodisko un cita veida atbalstu skolēnu disciplinētības nodrošināšanai, t.sk.	Regulāri (reizi mēnesī)	IZM, pašvaldības	Informatīvo un izglītojošo pasākumu (semināru, konferenču, darba grupu u.c.) skaits.	2011.gada 1.februārī tika apstiprināti Ministru kabineta noteikumi Nr.89 „Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi”, kas nosaka kārtību, kā izglītības iestāde rīkojas, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi. Tiek organizēti regulāri semināri novadu un republikas pilsētu

	mācību stundās: 1) veicināt moderno tehnoloģiju izmantošanu skolēnu disciplīnas nodrošināšanai (piemēram, e-ziņojumus par skolēnu kavējumiem) ;				izglītības pārvalžu vadītājiem un izglītības speciālistiem, kuros notiek informācijas apmaiņa un diskusijas. Notiek darba grupas un sanāksmes ar sociālo partneru, nevalstisko organizāciju, vecāku, uzņēmēju un citu ieinteresēto pušu dalību par aktuāliem jautājumiem. 2013.gada 21.maijā Ministru kabinets apstiprināja grozījumus 2009.gada 24.novembra Ministru kabineta noteikumos Nr.1338 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos”, kuri paredz rīcības soļus gadījumos, kad skolēns apdraud savu vai citu personu veselību, drošību vai dzīvību. Tie izstrādāti, konsultējoties ar Latvijas skolu psihologiem un balstoties uz Latvijas Skolu psihologu asociācijas 2012.gada decembrī veiktā pētījuma „Metodiskie ieteikumi darbā ar izglītojamajiem, kuriem ir agresīva uzvedība” par skolēniem, kuriem ir agresīva uzvedība rezultātiem. Minētajā pētījumā iekļauta vairāku valstu pieredzes izpēte (piemēram, Lietuvas, Somijas, Vācijas, Dānijas) attiecībā uz agresīvajiem bērniem, kā arī izstrādāti metodiskie ieteikumi darbā ar šiem bērniem. Minētie metodiskie ieteikumi ikdienas situāciju uzlabošanai skolēnu disciplīnas jautājumos tika piedāvāti republikas pilsētu un novadu izglītības iestādēm. Pētījums ir pieejams IZM mājas lapā. Izglītības iestādes aktīvi izmanto informācijas sistēmas „E-klase” un „Mykoob”, kas modernizē mācību procesu un
--	---	--	--	--	---

	2) īstenot informatīvi izglītojošus pasākumus pedagogiem par priekšnosacījumiem skolēna – pedagoga sadarbībai, skolēnu uzvedības problēmu risināšanai, konfliktsituāciju novēršanai skolās.	2010.gada 2.ceturksnis 2010.gada 4.ceturksnis	LM (VBTAI)	5 semināri 150 skolu pedagogiem; 5 semināri 150 skolu pedagogiem;	skolvadības sistēmu, ir palīgs skolotājiem, informējot vecākus par skolēna mācību gaitām, kā arī piedāvājot skolēniem ērtāk un ātrāk uzzināt atzīmes, kavējumus, uzdotos darbus mājās un citas ar skolu saistītās aktivitātes. 2010.gada otrajā un ceturtajā ceturksnī saistībā ar iespējamo izglītības iestāžu emocionālo un/ vai fizisko vienaudžu savstarpējo vardarbību, VBTAI novadīja radošās darbnīcas skolēniem par konfliktrisināšanas prasmēm, savstarpējo saskarsmi, kā arī organizēja seminārus izglītības iestāžu darbiniekiem par skolēnu pozitīvo disciplinēšanu, vecāku un skolas savstarpējo sadarbību un konfliktsituāciju risināšanu. 2010.gada otrajā ceturksnī novadītas 23 radošās darbnīcas un noorganizēti 9 semināri. Savukārt 2010.gada ceturtajā ceturksnī novadīta 31 radošā darbnīca. 2011. gadā VBTAI novadīja 10 seminārus par mediācijas metodes izmantošanu konfliktsituāciju risināšanā ārpusģimenes aprūpes iestādēs. Kopumā semināros piedalījās 79 ārpusģimenes aprūpes iestāžu darbinieki un 107 bērni. VBTAI, veicot pārbaudes izglītības iestādēs, saistībā ar iespējamo emocionālo un/ vai fizisko vienaudžu savstarpējo vardarbību, piedāvāja novadīt radošās darbnīcas skolēniem par konfliktrisināšanas prasmēm. 2011.gadā novadītas 75 radošās darbnīcas 1774 skolēniem.
11.	Attīstīt iekļaujošās izglītības principu	2010.gada 2.ceturksnis	TM (no 2011.gada 1.janvāra – KM), IZM,	Turpināta labās prakses ieviešana, čigāniem (romiem) uzsākot darbu	Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.-2018.gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2011.gada 20.oktobra rīkojumu Nr.542) ietvaros paveiktais:

	čigānu (romu) izglītības veicināšanai.		pašvaldības, NVO	izglītības iestādēs, kurās kopā ar citu tautību bērniem mācās čigānu (romu) bērni, kā skolotāju palīgiem (ievietas skolotāju palīgu čigānu (romu) darba vietas izglītības iestādēs). Nodrošināts darbs sešiem skolotāju palīgiem čigāniem (romiem) sešās izglītības iestādēs (Vilpulkas sākumskolā, Lādezera pamatskolā, Viļakas pamatskolā, Viļķenes Baumaņa Kārļa pamatskolā, Jēkabpils 2.vidusskolā un Maltas 2. vidusskolā).	2012.gadā nevalstiskā organizācija „Izglītības iniciatīvu centrs” izstrādāja informatīvo ceļvedi „Iekļaujot čigānu skolēnus” (62 lapas) valsts budžeta finansētā atklātā projektu konkursa „Integrācijas pasākumi 2011” ietvaros. Projekta mērķis bija veicināt romu etniskās kultūras savdabības saglabāšanu un iepazīšanu skolās, sekmējot sadarbību un starpkultūru dialogu kultūras un sociālo atšķirību samazināšanai. 2012.gadā Latvijas NVO fonda valsts budžeta programmas sabiedrības saliedēšanai „Ārpusskolas pasākumu programma” ietvaros Tradicionālās kultūras biedrība „Mantojums” īstenoja projektu „Draugus iegūst kopīgā darbā”, kura tēma – sabiedrības vienotības (integrācijas) veicināšana, kas balstīta uz latviešu un romu etnisko kultūras tradīciju vērtību iepazīšanu un popularizēšanu. Projektā tika iesaistīta Limbažu novada Lādezera pamatskolas folkloras kopa, Limbažu mākslas skolas un Ventspils vakara vidusskolas romu tautības skolēni. Valsts budžeta atbalstīto saliedētības pasākumu ietvaros Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centrs ir īstenojis lasīšanas veicināšanas programmu „Bērnu un jauniešu žūrija” Latvijas pašvaldību publiskajās bibliotēkās, diasporā un mazākumtautību skolās. Programmas aktivitāšu mērķis bija uzlabot lasīšanas, valodas lietošanas un diskusiju prasmes 6-14 gadus veciem bērniem, t.sk. romu bērniem. Piemēram, Kurzemes reģiona bibliotēkas (Ventspilī, Sabilē un Talsos) programmas aktivitātēs ir iesaistījušas romu bērnus, lai
--	---	--	-------------------------	--	--

					uzlabotu to iekļaušanu izglītības iestādes sociālajā vidē un veicinātu starpkultūru dialogu starp romu un citu tautību bērniem. Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.-2018.gadam Rīcības virziena „Pilsoniskā sabiedrība un integrācija” 1.3.mērķa „Veicināt sociāli atstumto grupu iekļaušanos sabiedrībā un novērst diskrimināciju” 1.3.6.1.pasākuma „Paaugstināt romu tautības bērnu izglītības līmeni, nodrošinot atbilstošas mācību programmas un metodiku, un paplašināt iespējas romu kopienas pārstāvjiem, kuri pārsnieguši obligātās izglītības ieguves vecumu, iesaistīties izglītības procesā” pasākumu izpilde, t.sk.: • uzsāktās skolotāju palīgu romu sagatavošanas labās prakses turpināšana skolās; • regulāra situācijas analīze par to izglītības iestāžu darbu, kurās mācās romu skolēni, piemēram, par skolotāju profesionālo sagatavotību darbam klasēs, kurās mācās dažādas etniskās piederības bērni; • romu izglītības vecuma uzskaites mehānisma izveide, lai mazinātu skolas neapmeklēšanas risku; • dialoga uzturēšana ar romu bērnu vecākiem, iesaistot tos izglītības procesā un skaidrojot izglītības nozīmi; • romu bērnu iesaistīšana lasīšanas veicināšanas aktivitātēs publiskajās bibliotēkās, izmantojot Latvijas Nacionālās bibliotēkas programmu „Bērnu un jauniešu žūrija”.
--	--	--	--	--	--

					2013./2014.gadā ES nodarbinātības un sociālās solidaritātes programmas „PROGRESS 2007-2013” sadaļas „Pretdiskriminācija un dažādība” ietvaros Sabiedrības integrācijas fonds sadarbībā ar Kultūras ministriju un NVO plāno īstenot projektu „Dažādi cilvēki. Atšķirīga pieredze. Viena Latvija”, kurā ir paredzēti pasākumi, lai palielinātu sabiedrības informētību par romu stāvokli valstī un veicinātu romu iekļaušanos sabiedrībā: • Latvijas labās prakses romu integrācijā izglītības jomā apzināšana un tālāknodošana starptautiskā līmenī; • apaļā galda diskusijas, lai veicinātu romu iekļaušanu un izglītības līmeņa paaugstināšanu (5 reģionos ar 30 dalībniekiem katrā). Visi pasākumi tiks īstenoti piesaistot skolotāju palīgus romus un citus romu kopienas pārstāvjus. Projekta ietvardokumenta un projekta pieteikuma izstrāde un iesniegšana 2013.gada projektu konkursam ES nodarbinātības un sociālās solidaritātes programmas „PROGRESS 2007-2013” sadaļas „Pretdiskriminācija un dažādība” ietvaros, iekļaujot projektā pasākumu par pētījuma izstrādi par romu, t.sk. bērnu situāciju un risinājumiem izglītības, veselības aprūpes un citās jomās (izpildīts).
12.	1) Izstrādāt programmas fiziskām aktivitātēm vispārizglītojošo skolu	2010.gada 4.ceturksnis	VM (SMVA (no 2013.gada 1.janvāra – Valsts sporta medicīnas centrs)), IZM	1) Izstrādāto programmu skaits (dokumenti ar ieteikuma raksturu).	Sagatavots materiāls „Metodiskie ieteikumi pirmsskolas un sākumskolas izglītojamiem sporta pēctecības apguvei „Sagatavošanas grupa”, kas nosūtīts 2012.gada 28.februārī VM un IZM.

sagatavošana s grupā iedalītajiem bērniem sporta stundās no 1. līdz 9. klasei. 2) Izstrādāt vadlīnijas ārstniecības personām fiziskās aktivitātes ieteikumiem bērniem ar veselības traucējumiem .	2011.gada 2.ceturksni s		2) Izstrādāto vadlīniju skaits (dokumenti ar ieteikuma raksturu).	Sagatavots materiāls (projekts) ārstniecības personām fiziskās aktivitātes ieteikumiem bērniem ar veselības traucējumiem.
--	--	--	--	--

13.	Izvērtēt nepieciešamību pilnveidot informācijas pieejamību kompetento iestāžu, tostarp pašvaldības izglītības iestāžu, sociālo dienestu un bāriņtiesu speciālistiem, lai šīs institūcijas savlaicīgi saņemtu aktuālas ziņas par izglītojamo, kuram nepieciešama palīdzība (palīdzība mācībās, uzvedības problēmu risināšanā, lai	2011.gads (4.ceturksnis)	LM, IZM, RAPLM (no 2011.gada 2.aprīļa – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM)), pašvaldības, izglītības iestādes	Izveidota darba grupa, kurā izņemts jautājums par informācijas pieejamību, kā arī sagatavoti priekšlikumi labklājības ministram kompetento institūciju saziņas uzlabošanai (kāda konkrēti informācija tiks ievietota, kurā informācijas sistēmā, kāds būs informācijas ievietošanas mehānisms, nepieciešamā normatīvā bāze un finansējums).	Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs izveidojis darba grupu (saskaņā ar Iekšlietu ministres 2010.gada 17.maija rīkojumu Nr.910 „Par starpinstitūciju darba grupas izveidošanu”), lai izstrādātu Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmu (NPAIS) un ar to saistīto normatīvo bāzi. Darba grupā piedalījās LM, IZM, VARAM, TM, IEM, VM, Tiesībsarga biroja, VBTAI, VP, VPD, IVP, VSAA, PMLP, VRAA, LPS, Latvijas Ģimenes ārstu asociācijas, pašvaldību policijas, pašvaldību sociālo dienestu, bāriņtiesu, kā arī citu institūciju pārstāvji. NPAIS mērķis ir nodrošināt efektīvu informācijas apstrādi par riska nepilngadīgām personām (piem., nepilngadīgās personas, kas izdarīja likumpārkāpumus, klaiņo, dzīvo sociāli nelabvēlīgos un bīstamos apstākļos u.c.). Informācijas sistēmas izstrādes darbs ir ticis pabeigts, patlaban notiek sistēmas ieviešana, kā arī starpinstitūciju vienošanās noslēgšana starp IEM IC kā NPAIS pārzini un institūcijām, kuras sistēmu lieto. Saskaņā ar VBTAI sniegto informāciju NPAIS nelieto daudzas bāriņtiesas, jo vēl ir procesā līgumu slēgšanas procedūra, kas ir atkarīgs tikai no IeM IC. Bāriņtiesām nav tikušas dotas pieejas tiesības.
-----	--	--------------------------	---	---	--

	atklātu un novērstu atkarības problēmas, pasargātu bērnu no vardarbības un citām prettiesiskām darbībām, u.tml.).				
14.	Noskaidrot skolēnu zināšanas par veselības jautājumiem, izglītojamo izpratni par indivīda vietu un lomu ģimenē un sabiedrībā. Ja nepieciešams, pilnveidot izglītības saturu (izstrādāt grozījumus	2011. gads (1.ceturksnis)	IZM (VISC), VM, TM	Diagnosticējoša pārbaude par skolēnu zināšanām par veselības jautājumiem, izglītojamā izpratni par indivīda vietu un lomu ģimenē un sabiedrībā. Ministru kabineta noteikumi „Grozījumi Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumos Nr.1027 „Noteikumi par valsts standartu	2012.gadā VISC izstrādāja un 2013.gadā īstenoja diagnosticējošos darbus 5.un 9.klases skolēniem par veselības izglītības jautājumiem. Īstenotie darbi parādīja, ka skolēnu zināšanas veselības izglītības jautājumos ir labas. Diagnosticējošo darbu rezultāti tiks ņemti vērā izstrādājot jauno, kompetenču pieejā veidoto pamatzglītības standartu.

	normatīvajos aktos).			pamatizglītībā un pamatzglītības mācību priekšmetu standartiem” (ja šādi grozījumi ir nepieciešami).	
15.	Panākt vienota satiksmes drošības tēmu satura apguvi pirmsskolas izglītības iestādēs, lai ikvienam bērnam nodrošinātu noteiktu dzīves prasmju standartu.	2011. gads (2.ceturksnis)	IZM (VISC), SM (CSDD)	Metodiskie materiāli par satiksmes drošības noteikumu apguvi pirmsskolā. Izplatīt metodiskos materiālus izglītības iestādēs: 1) metodiskais materiāls ceļu satiksmes drošības jautājumu apguvei pirmsskolā (drukātā formātā, tiks nosūtīti visām pirmsskolas izglītības iestādēm; materiāla elektroniskais formāts tiks publicēts VISC interneta vietnē www.visc.gov.lv); 2) darba lapas pirmsskolas izglītības iestāžu bērniem	IZM VISC izstrādātais materiāls, lai veicinātu bērnu izpratni par drošību un veselību (t.sk. par satiksmes drošības tēmām) „Vesels un drošs – interaktīvi par veselības un cilvēkdrošības jautājumiem pirmsskolā un sākumskolā”. Tajā iekļauts informācijas apkopojums par drošu un veselīgu uzvedību dažādās ikdienas situācijās, mācību spēle par cilvēkdrošības un veselības jautājumiem trīs variantos (vides spēle 5x5 metru laukumā, galda spēle un datorspele, kas ir adaptēta arī interaktīvajām tāfelēm) un darba lapas. http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/vesels_un_dross.pdf

				(elektroniskā formātā, tiks publicētas VISC interneta vietnē www.visc.gov.lv).	
16.	Izglītēt sporta pedagogus par to, kā īstenot sporta programmas, strādājot ar skolēniem ar veselības traucējumiem .	2012. gads (regulāri - reizi mēnesī)	IZM (VISC)	Organizēto izglītojošo pasākumu skaits.	ESF ietvaros IZM VISC organizēja kursus Sporta skolotāju profesionālo un pedagoģisko kompetenču pilnveidei no 2011.līdz 2012.gadam 24 grupās 622 pedagogiem un Sporta skolotāju metodisko apvienību vadītāju semināru, kura laikā 103 sporta skolotāji tika informēti par mācību metožu un vingrinājumu daudzveidību, strādājot ar skolēniem, kuriem ir veselības traucējumi.
17.	Informēt bērnus, vecākus un pedagogus par iespējām mācību priekšmetā „Mājturība un tehnoloģijas” , sākot ar	Regulāri (reizi pusgadā)	IZM (VISC), izglītības iestādēs	Informācija par izvēles iespējām mācību priekšmetā „Mājturība un tehnoloģijas” iekļauta elektroniskajā biļetenā izglītības iestādēm (elektroniskais biļetens nosūtīts izglītības iestādēm).	Informācija sniegta mācību priekšmeta „Mājturība un tehnoloģijas” skolotāju metodisko apvienību 3 semināros, kuros piedalījās no 58 līdz 80 pedagogiem no Latvijas novadiem. VISC funkcijās neietilpst pētnieciskā darba veikšana.

	5.klasi, izvēlēties vienu no skolas piedāvātajām tehnoloģiju apguves programmām . Noskaidrot, kādi ir mācību priekšmeta standarta īstenošanas rezultāti.	Informācij as ievietošan a interneta vietnēs: pastāvīgi vismaz reizi pusgadā ⁴⁴ 2012.gads (2.ceturks nis)		Informācija izglītojamiem, vecākiem un pedagogiem ievietota interneta vietnēs (www.visc.gov.lv ; www.izm.gov.lv ; www.skolas.lv u.c.) Informācija par zēnu un meiteņu skaitu (īpatsvaru), kuri izvēlējušies attiecīgu mācību priekšmeta ietvaros piedāvātās izvēlēs iespējas; izglītojamo viedokļu apkopojums par to mācību priekšmetu, tā pilnveides iespējām un nepieciešamību.	
	Sagatavot pasākumu plānu laika posmam pēc 2012.gada (plāna	2010. gads (3.ceturks nis)	LM, IZM (VISC)	Ģimenes valsts politikas pamatnostādņēs 2011. - 2017.gadam iekļauti pasākumi, lai veicinātu iespējas	Izstrādāts Rīcības plāns Ģimenes valsts politikas pamatnostādņu 2011.–2017.gadam īstenošanai 2012.–2014.gadā, apstiprināts Ministru kabinetā 2012.gada 7.decembrī. Rīcības plānā iekļautas šādas aktivitātes: sekmēt mācību priekšmeta Sociālās zinības pedagogu izpratni par profesionālās pilnveides kursu saturā iekļautajām tēmām par

⁴⁴ Interneta vietņu aktualizēšanas biežums ir atkarīgs no informācijas plūsmas.

	īstenošanas termiņš), lai veicinātu iespējas visiem skolas vecuma bērniem apgūt dzīves prasmju pamatus.			izglītības vecuma bērniem apgūt dzīves prasmju pamatus izglītības programmas ietvaros (izvērtēt nepieciešamību pilnveidot valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartus).	ģimeni (t.sk. par laulības institūcijas pozitīvo devumu uz ģimenes funkcionalitāti, atbildību un cieņas nesošas uzvedības mācīšanu un reproduktīvo veselību) – tās lomu un nozīmīgumu; pilnveidot klašu audzinātāju izpratni par „Klases stundu programmas parauga” saturā iekļautajām tēmām par ģimeni (t.sk. par laulības institūcijas pozitīvo devumu uz ģimenes funkcionalitāti, atbildību un cieņas nesošas uzvedības mācīšanu un reproduktīvo veselību), sekmējot tēmu īstenošanu klases audzinātāja stundās; skolās popularizēt ģimeni, tās nozīmi un lomu. Ņemot vērā Valdības rīcības plānā noteikto, Izglītības un zinātnes ministrijai līdz 2014.gada 1.jūnijam jāizstrādā kompetenču pieejā veidotu Ministru kabineta noteikumu projektu par pamatizglītības standartu un tam atbilstošiem izglītības programmu paraugiem, kurā noteikts pamatkompetencēs balstīts apgūstamais izglītības jomu saturs, ietverot apgūstamos mācību priekšmetus (Ministru kabineta 2013.gada 6.augusta sēdes protokols TA-648).
18.	Uzlabot bērnu informētību par darba aizsardzības jautājumiem un darba drošības pamatprincipu apguvi. Skolu	2012. gads (1.ceturksnis)	IZM (VISC), LM	Ministru kabineta noteikumi „Grozījumi Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumos Nr. 1027 „Noteikumi par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu	Ņemot vērā Valdības rīcības plānā noteikto, Izglītības un zinātnes ministrijai līdz 2014.gada 1.jūnijam jāizstrādā kompetenču pieejā veidotu Ministru kabineta noteikumu projektu par pamatizglītības standartu un tam atbilstošiem izglītības programmu paraugiem, kurā noteikts pamatkompetencēs balstīts apgūstamais izglītības jomu saturs, ietverot apgūstamos mācību priekšmetus (Ministru kabineta 2013.gada 6.augusta sēdes protokols TA-648).

	mācību programmās iekļaut papildu jautājumus, kas saistīti ar cilvēka drošību un veselības aizsardzību darbā.			standartiem””.	
	Rīcības virziens	C. Kvalitatīvas izglītības nodrošināšana 2. Interesu un profesionālās ievirzes izglītība			
	Politikas mērķis	Paaugstināt interešu izglītības un kultūrizglītības kvalitāti un pieejamību, veicināt kultūras un kultūrizglītības pieejamību bērniem visā Latvijā atbilstoši vecumam, attīstīt bērnu radošās spējas, sociālo un fizisko aktivitāti			
	Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Faktiskā izpilde
19.	Izstrādāt komplektēšanas pamatnosacījumus, tajā skaitā bērnu vecumu, sporta nodarbībām pa sporta	2012. gada 2.ceturksnis	VM (SMVA (no 2013.gada 1.janvāra – Valsts sporta medicīnas centrs)), IZM, NVO	Izstrādāti komplektēšanas pamatnosacījumi (dokuments ar ieteikuma raksturu, kas netiek apstiprināts ar normatīvo aktu).	Komplektēšanas pamatnosacījumi sagatavoti un iesniegti 2010.gada 02.jūlijā IZM un VM. Izdoti šādi tiesību akti: 1) Izglītības un zinātnes ministrijas 2010.gada 4.augusta rīkojums Nr.394 „Par dokumentu apstiprināšanu”; 2) Ministru kabineta 2011.gada 27.decembra noteikumi Nr.1036 „Kārtība, kādā valsts finansē profesionālās ievirzes sporta izglītības programmas”, kas izdoti saskaņā ar Izglītības likuma 14.panta 26.punktu un Profesionālās izglītības likuma

	veidiem profesionālās ievirzes sporta izglītības un interešu izglītības iestādēs. Nodrošināt, lai attiecīgās fiziskās aktivitātes, kurās tiek iesaistīts izglītojamais, ir piemērotas izglītojamā vecumam.				31.panta 2.² daļu. Noteikumi nosaka profesionālās ievirzes sporta izglītības iestāžu mācību treniņu grupu rezultativitātes kritērijus sportā un nosacījumus attiecībā uz audzēkņu skaitu un vecumu. Izstrādātas pamatnostādnes „Sporta politikas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam” (atbalstītas Ministru kabinetā 2013.gada 18.decembrī, rīkojums Nr. 666), kas par prioritārajiem sporta politikas virzieniem nosaka Bērnu un jauniešu sporta un Sports visiem attīstību. Pamatnostādņu „Sporta politikas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam” I. Rīcības virziena: Iedzīvotāju pietiekama fiziskā aktivitāte un izpratne par fizisko aktivitāšu nepieciešamību veselības saglabāšanā un nostiprināšanā 10.pasākumā paredzēts izstrādāt vadlīnijas sporta pedagogiem par darbu ar izglītības iestāžu audzēkņiem visās veselības grupās (2014.gada 1.pusgads; VISC, VM, VSMC).
20.	Veicināt profesionālās ievirzes kultūrizglītības mūzikas un mākslas skolu un kvalitatīvu kultūras pakalpojumu (koncerti, koncertlekcij	2012. gada 4.ceturksnis	KM	Kultūras „skolas somas” modelis.	2012.gadā veiksmīgi noritēja darbs pie mākslinieku un radošo profesiju pārstāvju iesaistīšanas izglītības procesā: • 2012.gadā koncertorganizācijās sniegti 530 koncerti, tajā skaitā 113 koncerti bērniem. Latvijas Nacionālās operas Jaunajā zālē skatītāji pulcējušies uz 42 bērnu pasākumiem; • VSIA „Rīgas cirks” sniedzis 184 izrādes 117 056 apmeklētājiem; • 2012.gadā Zlinas Starptautiskajā bērnu un jauniešu filmu festivālā (Čehija, maijs) starptautisko pirmizrādi piedzīvoja animācijas filmas bērniem - Nila Skapāna <i>Es gribu redzēt rūķīšus</i> un Ingas Prauliņas <i>Blēņu stāsts par vilkiem</i>, kā arī

	as, teātra izrādes, izstādes un pasākumi, muzeju pedagoģijas programmas, kvalitatīvu mākslas grāmatu un albumu, mūzikas enciklopēdiju, CD iepirkumi vispārizglītojošajām un profesionālajām mākslas un mūzikas skolām u.c.) pieejamību bērniem visā Latvijā.				tika demonstrēta Jāņa Cimermaņa animācijas filma <i>Korida</i>, kura ieguva skatītāju balvu un Jaunās žūrijas balvu, ko piešķir trīs reģiona skolu audzēkņi, <i>Plein la Bobine</i> festivālā (Francija, jūnijs); • Reiņa Pētersona animācijas filma <i>Ursus</i> saņēma balvu par labāko debijas filmu - <i>Zlatko Grgić Award</i> Animafest festivālā Zagrebā (Horvātija, maijs/jūnijs), žūrijas īpašo balvu Hirosimas starptautiskajā animācijas filmu festivālā (Japāna, augusts) un <i>Golden Gunnar</i> balvu par labāko Ziemeļvalstu un Baltijas valstu īsfilmu Fredrikšates animācijas filmu festivālā (Norvēģija, novembris); • Nacionālais kino centrs 2012.gadās sāka realizēt projektu „Rīgas kino” (darba nosaukums „Priekšpilsētu kino”), kura ietvaros Rīgas apkaimē filmu darbnīcās skolas vecuma jaunieši ar Latvijas kino profesionāļu palīdzību apgūs iemaņas filmu veidošanā, izstrādās idejas un uzņems īsfilmas par savu apkaimi. Jauniešu izveidotās īsfilmas 2014.gadā tiks izrādītas plašai publikai pasākumu Rīga – Eiropas kultūras galvaspilsēta ietvaros. Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.-2018.gadam Rīcības virziena „Nacionālā identitāte: valoda un kultūrtelpa” 2.1.mērķa „Nodrošināt latviešu valodas lietošanu Latvijas publiskajā telpā” 2.1.1.5.pasākuma „Latviešu valodas olimpiādes, publiskās runas konkursi, dzejas dienas, "Bērnu un jauniešu žūrija" skolēniem” ietvaros notika valsts mēroga lasīšanas veicināšana programma "Bērnu un jauniešu žūrija", kuru jau 11.gadu izstrādāja Latvijas Nacionālā bibliotēka un īstenoja
--	---	--	--	--	---

					Latvijas Bibliotekāru biedrība. 2012.gada pasākumā iesaistījās 576 bibliotēkas, t.sk. 106 vispārizglītojošo skolu bibliotēkas, kā arī piedalījās rekordliels dalībnieku skaits – vairāk nekā 17 000 jauno lasītāju vecumā no 5 līdz 18 gadiem Latvijā un 39 latviešu diasporas centros 15 valstīs. Lasīšanas veicināšanas programmas ietvaros tika sarīkots 61 lasīšanas veicināšanas pasākums ar kopumā 1 595 dalībniekiem klātienē. Bērnu un jauniešu žūrijas pasākuma īstenošanai tika izmantots Kultūras ministrijas piešķirtais valsts budžeta finansējums 71 143 <i>euro</i> apmērā, t.sk. Latvijas Bibliotekāru biedrībai bērnu un jauniešu lasīšanas veicināšanas programmas „Bērnu un jauniešu žūrija” nodrošināšanai pašvaldību publiskajās bibliotēkās un Lielo lasīšanas svētku organizēšanai piešķirti 21 343 <i>euro</i>. Latvijas Nacionālās bibliotēkas Atbalsta biedrība 2012.gadā turpināja labdarības projektu „Sirsniņa prasa, lai bērniņš lasa”, lai palīdzētu notikt lasīšanas veicināšanas programmai „Bērnu un jauniešu žūrija”. Akcijas ietvaros ikviens tika aicināts palīdzēt bērnu grāmatām nonākt bibliotēkās, piezvanot uz 1 lata ziedojumu tālruni vai reģistrējoties portālā www.ziedot.lv. 2012.gadā ar ziedotāju atbalstu tika iegādātas 2 600 grāmatas 205 bibliotēkām. Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padomei tika piešķirti līdzekļi 1 249 <i>euro</i> apmērā dalībmaksai Starptautiskajā bērnu un jaunatnes literatūras padomē (<i>International Board on Books for Young People – IBBY</i>), kuras mērķis ir veicināt iespēju bērniem jebkur pasaulē piekļūt literāri un mākslinieciski augstvērtīgām grāmatām un atbalstīt visus, kas sekmē saikni
--	--	--	--	--	---

					starp bērniem un bērnu literatūru. Ar Ministru kabineta 2012.gada 12.decembra rīkojumu Nr.596 apstiprinātajos „Grozījumos Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.-2018.gadam” tika iekļauts 3.1.2. uzdevuma „Skolēnu (tai skaitā mazākumtautību skolēnu) izglītošana par Latvijas okupāciju” 3.1.2.1.pasākums „Nodarbības ar dokumentālo filmu izmantošanu un atklātu diskusiju rīkošana par Latviju Otrajā pasaules karā (9.-12.klašu skolēniem dažādu atbilstoši tematisku filmu vai filmu fragmentu demonstrēšana, atbilstošas - uz diskusiju vadīšanu vērstas - metodikas sagatavošana, piesaistot vēstures speciālistus)”. 2012.gadā pasākuma ietvaros tika izstrādāta programma un metodiskie materiāli nodarbībai "Latvija Otrā pasaules kara laikā". 2012.gadā uzsākta programmas izstrāde pamatnostādņu pasākuma 3.1.2.2. „Programmu izstrāde un ieviešana integrētām muzeja nodarbībām, tai skaitā latviešu un mazākumtautību skolām” īstenošana. Latvijas muzeju nakts pasākumus un vairāk kā 133 muzejus 2012.gadā apmeklēja 277 000 dalībnieki visā Latvijā, t.sk. bērni. 2012.gada „Muzeju nakts” programmā bija tādi bērnu un ģimeņu mērķauditorijai paredzēti pasākumi, kā, piemēram: • <i>Origami</i> un japāņu rakstības mākslas darbnīcas Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā; • Meistardarbnīca bērniem: kuģīšu izgatavošana un peldināšana Latvijas Kultūras akadēmijas E.Smilģa Teātra muzejā;
--	--	--	--	--	--

				• Bērnu mākslas skolu audzēkņu scenogrāfijas darbu izstādes „Degošā sala” atklāšana J.Akuratera memoriālā muzeja Gaišajā salonā; • Aktivitāšu programma bērniem „Kuģošana” pie Latvijas Nacionālā mākslas muzeja galvenās ieejas; • „Ģipša darbnīca” – radoša darbnīca lieliem un maziem tēlnieka Genadija Stepanova un mākslinieces Janas Rāves vadībā Jūrmalas pilsētas muzejā; • Radošā darbnīca bērniem ”Plostu un kuģīšu izgatavošana, akmentiņu un gliemežvāku apgleznošana” Varakļānu novada muzejā; • Animācijas filmu veidošana, rotaļlietas un to darināšana Alūksnes muzejā; • Radošās darbnīcas „Reiz sensenos laikos, kad Tebras upe vēl bija kuģojama...” bērniem kopā ar vecākiem un vecvecākiem Aizputes novadpētniecības muzejā. Jāturpina darbs pie „skolas somas” modeļa izveides un nodrošināšanas, veicinot kvalitatīvu kultūras pasākumu un profesionālās mākslas pieejamību ar biļešu cenu atlaižu politiku un citiem risinājumiem. Jāpaplašina ārpusklases/ārpusskolas kultūras piedāvājums. Jāturpina 2012.gadā Pasākumu plāna sabiedrības saliedēšanai (2012.gada 29.maijā atbalstīts Ministru kabinetā, protokols Nr.30, 41.§) prioritāri no valsts budžeta atbalstāmie pasākumi: • muzejpedagoģisko programmu pilnveidošana un īstenošana;
--	--	--	--	--

				• grāmatu un izdevumu iegāde pašvaldību bibliotēkām; • Lasīšanas veicināšanas stratēģijas izstrāde visām mērķgrupām – pirmsskolas vecuma bērniem; bērniem ar lasīšanas grūtībām, vecākiem, zēniem un tēviem; • jānodrošina skolu bibliotēkas ar kvalitatīvas bērnu literatūras kolekcijām, lai atjaunotu novecojušos daiļliteratūras krājumus. Jāturpina tradicionālie pasākumi, kuri līdz šim ar labiem panākumiem piesaistījuši plašu ģimeņu, bērnu un jauniešu mērķauditoriju, t.sk.: • starptautiskā akcija „Muzeju nakts”; • lasīšanas veicināšanas programma "Bērnu un jauniešu žūrija”; • Bibliotēku nedēļa; • Eiropas kultūras mantojuma dienas. Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centram sadarbībā ar Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padomi jāturpina pilnveidot 2.aprīļa – Starptautiskās bērnu grāmatu dienas atzīmēšanas tradīcija ar bērnu grāmatu skatēm, izglītojošām konferencēm un interaktīvām izstādēm, paredzot šim mērķim atbilstošu finansējumu. Sadarbībā ar grāmatizdevējiem un pašvaldībām jāveicina grāmatu lasīšanas tradīcijas, t.sk. jāsniedz atbalsts 8.septembra Starptautiskās rakstpratības dienas atzīmēšanai, rosinot kopīgas skaļas lasīšanas un radošās rakstīšanas kampaņas un finansējot to atspoguļojumu TV un citos plašsaziņas līdzekļos.
--	--	--	--	---

					Jāizmanto filmu nozares iespējas mācību procesa uzlabošanai: • jāizstrādā skolotāju atbalsta programmu efektīvai filmu iekļaušanai mācību procesā vispārizglītojošajās skolās; • jāveicina metodisku audiovizuālu materiālu izstrādāšanu vispārizglītojošo priekšmetu apguvei. Jāturpina kultūrizglītojošu pakalpojumu piedāvājumu uzturēt kā vienu no kvalitātes kritērijiem kultūras iestāžu akreditācijā. Jāapkopo pielietotās metodes un labā prakse kultūras, īpaši profesionālās mākslas pieejamības bērnu un jauniešu mērķauditorijai jomā, t.sk. informācija par šim mērķim pieejamā finansējuma apjomu.
	Rīcības virziens	D. Aizsardzība pret ekspluatāciju, vardarbību un diskrimināciju			
	Politikas mērķis	1. Vardarbība pret bērniem ģimenē un sabiedrībā			
	Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Novērst jebkuru pret bērnu vērstu vardarbību ģimenē, sabiedrībā, izglītības un citās iestādēs			
		Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Faktiskā izpilde
21.	1) Noslēgt pilotprojektu „Roku rokā bērnu atbalstam”	2010.gada 4.ceturksnis	LM kā valsts līdzfinansējuma nodrošinātāja, pašvaldības	Izstrādāts un praktiski pārbaudīts IT sistēmas „E-klase” modulis	Projekta „Roku rokā bērna atbalstam” laikā, lai nodrošinātu skolas un ģimenes sadarbību, Cēsu pilsētas pamatskolā tika nodrošināta interneta pieeja, nopirkti 13 datori, projektā iesaistītie skolotāji sāka darboties e-klasē ⁴⁵ , šobrīd visi pedagogi izmanto e-klasi.

⁴⁵ E-klase: elektroniska skolvadības sistēma, kas nodrošina visu pedagogiskajā procesā nepieciešamo dokumentāciju. Tā ir paredzēta skolotājiem, skolēniem un viņu vecākiem, piedāvājot veikt dažāda veida atskaites skolas vajadzībām, elektronisko dienasgrāmatu, klases žurnālu, mācību procesa analīzi, kā arī nodrošina ātru un ērtu saziņu, izveidotāja un īpašniece - DEAC SIA.

	Cēsu pašvaldībā par iestāžu sadarbības modeļa izstrādi grūtībās nonākušā bērna atbalstam.		(Cēsu pilsēta, novads) kā projekta īstenotāja, NVO	skolēnu pozitīvas un negatīvas uzvedības uzskaitē Cēsu pilsētas pamatskolā, kā arī sadarbības partneru (pedagogu, sociālo darbinieku) savstarpējai saziņai un uzskaites veidošanai darbam ar ģimenēm problēmu gadījumos.	Projekta laikā izstrādātā Skolēnu pozitīvās un negatīvās uzvedības uzskaitē ir ieviesta e-klasē ar nosaukumu „uzvedības žurnāls” – tas tiek aktīvi izmantots visās Latvijas skolās, kurās ir e-klase. Cēsu pilsētas pamatskolā turpina darbu projekta laikā pieņemtā sociālā darbiniece. Sociālais darbinieks ir guvis pedagogu uzticību, ir pirmais pedagoga palīgs gan preventīvā darbā, gan problēmu risināšanā. Aktīvi tiek izmantota projekta laikā izveidotā sarunu telpa bērniem un vecākiem. Savstarpējās saziņas sistēma e-klasē darbojas daļēji. Pašvaldības policijā likvidēts štats darbam ar nepilngadīgajiem. Valstī sāk darboties NPAIS, kurā visi sociālie partneri ievada datus, kā rezultātā būtu nevajadzīgi vienu un to pašu info ievadīt divās sistēmās. Valsts policijas policistes darbā ar nepilngadīgajiem e-klases sistēmā neiet, bet informāciju no e-klases par sekmēm un uzvedību pieprasa skolēnam, ar kuru strādā, atnest pašam līdzi uz sarunu. Izglītības nodaļas metodiķe ir iekļauta Cēsu novada pašvaldības Administratīvās komisijas Bērnu lietu apakškomisijas sastāvā. Ja komisijā tiek skatītas skolēnu lietas, par kuru rezultātiem būtu informējama skola, tad metodiķe to izdara projektā izstrādātajā sistēmā. Ļoti sekmīgi izstrādāto sistēmu izmanto Sociālā dienesta darbinieki, Izglītības nodaļas metodiķe gan savstarpējai saziņai, gan saziņai ar skolām. Sistēmu ir pārņēmušas vairākas
--	--	--	---	---	--

					citu novadu pašvaldības. Projekta laikā tapušie bukleti „No mājas uz bērnudārzu”, „Tavs bērns kļūst pirmklasnieks”, „Tavs bērns kļūst piektklasnieks”, „Kā palīdzēt sagatavot mājas darbus” u.c. tiek izmantoti Cēsu novada skolās, par to izmantošanu citos novados informācijas nav. Tika sagatavoti 12 vecāku atbalsta izglītojošas programmas „Bērnu emocionālā audzināšana” vadītāji, kopš projekta izpildes termiņa beigām 3 no viņiem pārcēlušies uz citu dzīves vietu, 2 mainījuši darbu, 7 turpina praktizēt. Projekta būtiskais rezultāts ir patiesi ieinteresētas komandas izveide, aktualizēta savstarpējā uzticēšanās, izveidota pozitīva sadarbības vide gan starp pašvaldības institūcijām, gan sadarbībā ar skolām un pirmsskolām. Cēsu novada pašvaldības (projekta īstenotāju) identificētās problēmas (situācijas, ar kurām sastopas ikdienā): - nav instrumentu vecāku atbildības īstenošanai bērna tiesībās uz izglītību gadījumos, kad bērna uzvedība ir pietiekami laba, bet viņš neapmeklē skolu (vecāku argumenti: „nevaru bērnu pamodināt”, „viņam nepatīk mācīties”, „izglītībai tāpat nekādas nozīmes nav”, „bērnām labāk patīk būt mājās”, „viņš labāk krāmē malku”, „bērns nevienam neko sliktu nedara”, „tāpat kā brālis
--	--	--	--	--	---

					brauks uz ārzemēm un fasēs augļus”). Vecākiem ir daudz argumentu, kāpēc uz skolu bērns neiet, bet nav apziņas, ka bērna pienākums ir mācīties. Pusdienās zupa, kurai, bērnaprāt, sāls par maz, var būt par iemeslu, lai skolā neietu. - Bērnu neadekvāta uzvedība bieži vien ir vecāku audzinātneprasmes rezultāts. Attīstāma no pašvaldības vai valsts apmaksāta vecāku izglītošanas pasākumu sistēma. Cēsīs ir Bērnu emocionālās audzināšanas programmas vadītāji, <u>vienmēr ir problēmas meklēt finansējumu darbības nodrošināšanai.</u> - vidusskolēni stundu un skolas laikā mācās autoskolās, brauc slēpot, pēc tam pedagogiem papildus neapmaksāts darbs, veicot individuālu darbu, gatavojot individuālus uzdevumus, konsultējot. - nav ieviesta 40 stundu darba nedēļa pedagogiem, kā rezultātā nav apmaksāts laiks individuālām sarunām ar bērnu, viņa problēmu uzklaušīšanā, nav tiesību pieprasīt no pedagoga neapmaksātu darbu. Tāpat no pedagogu puses garās sarunas ar vecākiem pamatoti tiek uztvertas kā papildu neapmaksāts pienākums. - jāveido materiālā bāze, lai aktīvāk un rezultatīvāk var piedalīties mācību procesā tie bērni, kuri mācās darot. - pārceļam skolēnus no vienas klases uz otru ar neseismīgiem vērtējumiem. Tad 7.klasē ir skolēni ar
--	--	--	--	--	--

					5., 6., 7.klašu zināšanām un talantīgie. Šādā situācijā pedagogam ir ļoti sarežģīti vadīt stundu. Ja 6.klasē skolēnam ir „bezcerīgi” nesekmīgi vērtējumi, iespējams, jāveido papildu izglītības programmas, kas vērstas uz praktisku iemaņu apguvi- kulinārijas programmas, celtniecības programmas, vai eksperimentāli praktiskā matemātika, kad darbojas ar skaitļiem, lai apgūtu pamatprasmes dzīvei, lai iemācītos lasīt un saprast instrukcijas, noteikumus. Skolēns nezina algebru un ķīmiju, bet prātī praktiskus darbus saimniecībā (likt flīzes, sagatavot konservus ziemai, kulinārijas izstrādājumus u.c.); - skolās ir pedagogi, kuri ir noguruši, slimojoši, depresīvi, kas būtiski ietekmē strādātprieku un saskarsmi ar skolēniem. Problēma - atbalsta sistēmas trūkums pedagogam krīzes situācijā. Sociālajiem darbiniekiem supervīzijas ir ar likumu noteiktas (Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9.panta sestā daļa). - jau pirmsskolas izglītības iestādēs būtu nepieciešams sociālais pedagogs- lai vecāki nepierod, ka līdz skolas vecumam var nerūpēties. Ja ir vieta iedalīta pirmsskolas izglītības iestādē, tad bērns nepamatoti (tikai tāpēc vien, ka „gribas pagulēt”) nav atstājams mājās; ka nevar bērnu kaut ar nelielu temperatūru vest uz bērnudārzu; Ļoti neaizsargāti vecāki privātfirmās, nereti, ja bērni slimo, darba nespējas lapas darba devējs
--	--	--	--	--	---

					neļauj izmantot. Piemēram, lielveikali strādā līdz plkst.22.00, tajos strādā arī mazu bērnu vecāki, jo īpaši sievietes – mammas; sarežģīts jautājums, kas uzrauga bērnus, kamēr vecāki strādā, kas velta bērniem uzmanību, lasa pasakas . - Nepieciešams aktualizēt ārstu atbildību, kuri nepamatoti izraksta ārsta zīmes bērniem, kuri „nedēļu padzīvojas pa pagalmu, pa mājām, piektdien pasaka, ka slimojuši un ar to pietiek, lai par visu nedēļu saņemtu attaisnojošu dokumentu”. Ārsti tikai saskaņā ar bērna sniegto informāciju, nesazinoties ar vecākiem, izsniedz skolas kavējumu attaisnojošas ārsta zīmes. Nereti vecāki pat nezina, ka viņu bērns skolu nav apmeklējis, ka bērns dabūjis ārsta zīmi. Arī mēdz būt nepamatoti atbrīvojumi no eksāmeniem (bērns ar „ieģipsētu” roku prasa atbrīvojumu no eksāmena, kad saprot, ka neatbrīvos, tad atnes ārsta zīmi, kurā ir atbilstoša diagnoze). Cits piemērs ir, kad bērnam, ierodoties nometnē, nav ārsta zīmes. Nometnes vadītājs aizsūta bērnu pie ārsta. Bērns atnāk ar zīmi, kurā ir arī obligāti prasītais -, ka bērnam nav pedikuloze. Bērna galvu pārbauda nometnes medmāsa, konstatē, ka ir aktīva pedikuloze. Izrādās, ka ārsts bērna galvu vispār nav pārbaudījis. - Sarunas ar psihologiem liecina, ka jaunieši bieži vien atnāk pie psihologa runāt par kontracepciju, par alerģijām, par ķermeņa kopšanu utt. Ierosinājums - skolu mācību programmās atjaunot
--	--	--	--	--	--

	2) Popularizēt datorprogrammas izmantošanu izglītības iestādēs.	2011.gada 2.ceturksnis	LM, pašvaldības, NVO	Izglītības iestādēm izplatīta informācija (elektroniski nosūtīta informācija) par pilotprojekta rezultātiem.	veselības mācību kā atsevišķu priekšmetu vai ieviest ģimenes mācību. - Ierosinājums valsts līmenī risināt jautājumu par Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļu piesaisti starpprofesionālu komandas darba apmaksai. - Jāaktualizē pušu audzināšanas pasākumu sistēmas: materiālā bāze tehniskiem pulciņiem, vīrišķības skolām, džentlmeņu nometnēm, diskusiju klubiem. 2011.gadā Latvijas pilsētu un novadu pašvaldībām nosūtīta vēstule, kurā tās informētas par LM atbalstīto projektu Cēsu pašvaldībā, kā arī aicinātas izmantot minētā pilotprojekta ietvaros izstrādāto bezmaksas IT sistēmas „E-klase” moduli arī savā administratīvajā teritorijā esošajās izglītības iestādēs.
22.	Ar valsts informācijas sistēmu savietotāja palīdzību nodrošināt sociālo dienestu informēšanu par vecākiem,	2011.gada 2.ceturksnis	LM, RAPLM (no 2011.gada 2.aprīļa – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija) (VRAA), IEM, VM,	Izveidots IT risinājums informācijas sasaistei starp Iedzīvotāju reģistru un Pašvaldībās izmantotajām informācijas sistēmām; sagatavoti	Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs izveidojis darba grupu (saskaņā ar Iekšlietu ministres 2010.gada 17.maija rīkojumu Nr.910 „Par starpinstitūciju darba grupas izveidošanu”), lai izstrādātu Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmu (NPAIS) un ar to saistīto normatīvo bāzi. Darba grupā piedalījās LM, IZM, VARAM, TM, IEM, VM, Tiesībsarga biroja, VBTAI, VP, VPD, IVP, VSAA, PMLP, VRAA, LPS, Latvijas Ģimenes ārstu asociācijas, pašvaldību policijas, pašvaldību sociālo dienestu, bāriņtiesu, kā arī citu institūciju pārstāvji.

	kuriem varētu būt grūtības nodrošināt bērna aprūpi (piemēram, vecākiem iepriekš ir atņemtas aprūpes vai aizgādības tiesības un atkārtoti piedzimis bērns).		NVO	nepieciešamie normatīvo aktu grozījumi.	2012.gada 25.maijā stājās spēkā Ministru kabineta noteikumi Nr.348 “Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēma” (turpmāk - Noteikumi), kuri nosaka sistēmas izveidošanas un izmantošanas kārtību, kā arī sistēmā iekļaujamās informācijas apjomu un apstrādes kārtību. Sistēma ir informācijas tehnoloģiju risinājums, kurš nodrošina efektīvu informācijas apstrādi par nepilngadīgajām personām, kurām nepieciešams atbalsts (piemēram, nepilngadīgais dzīvo sociāli nelabvēlīgos un bīstamos apstākļos), tādējādi veicinot informācijas apmaiņu un sadarbību starp iesaistītajām tiesībsardzības, sociālajām, izglītības un citām iestādēm, un veicinot preventīvus pasākumus bērnu tiesību aizsardzībā. Noteikumu 7.punkts nosaka konkrētus gadījumus, kādos informāciju par nepilngadīgo iekļauj sistēmā. Piemēram, Noteikumu 7.1.apakšpunkts paredz, ka sistēmā iekļauj informāciju par nepilngadīgo, ja normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā konstatē, ka nepilngadīgā dzīvība, veselība vai attīstība ir apdraudēta vardarbības dēļ vai ir pamatotas aizdomas par vardarbību pret nepilngadīgo, kā arī aprūpes trūkuma vai mājas apstākļu (sociālās vides) dēļ, kā arī gadījumā, ja nepilngadīgā vecāks ir saukts pie administratīvās atbildības vai kriminālatbildības par rīcību, kas izraisīja vai varētu izraisīt iepriekš minēto apstākļu iestāšanos (7.8.apakšpunkts). Turklāt sistēmas ietvaros ir digitalizēti bāriņtiesu reģistri un reģistrācijas žurnāli attiecībā uz aprūpes un aizgādības tiesību atņemšanu un aprūpes un aizgādības tiesību atjaunošanu (aizgādības tiesību pārtraukšanu, atņemšanu un atjaunošanu), audžuģimeņu lietām, adopcijas lietām un aizbildnības lietām.
--	---	--	-----	--	---

					Informācija par ģimenēm, kurām nepieciešams atbalsts, sociālajiem dienestiem pieejama, izmantojot NPAIS, tajā skaitā informācija no bāriņtiesu reģistriem par bērniem, kuru vecākiem ir pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības. Informācija par bērnu sociālajam dienestam būs pieejama ar NPAIS starpniecību, ja pastāvēs viens no šādiem apstākļiem: nepilngadīgā dzīvība, veselība vai attīstība ir apdraudēta vardarbības dēļ vai ir pamatotas aizdomas par vardarbību pret nepilngadīgo, kā arī aprūpes trūkuma vai mājas apstākļu (sociālās vides) dēļ; nepilngadīgais ir pamests vai atrodas tādos apstākļos, kas bīstami nepilngadīgajam, var kaitēt viņa dzīvībai, veselībai vai attīstībai; nepilngadīgais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi; nepilngadīgais ubago, klaiņo vai veic citas darbības, kas varētu izraisīt prettiesisku rīcību; nepilngadīgais ir patvaļīgi aizgājis no ģimenes, aizbildņa, audžuģimenes, viesģimenes, bērnu aprūpes iestādes, sociālās korekcijas izglītības iestādes; nepilngadīgais apdraud savu veselību, attīstību, piemēram, lietojot alkoholu, toksiskās, narkotiskās, psihotropās vai citas apreibinošas vielas; nepilngadīgais ir izdarījis darbības, par kurām paredzēta administratīvā atbildība vai kriminālatbildība; nepilngadīgā vecāks ir saukts pie administratīvās atbildības vai kriminālatbildības par rīcību, kas izraisīja vai varētu izraisīt šo noteikumu 7.1.apakšpunktā minēto apstākļu iestāšanos. Informācijas sistēmas izstrādes darbs ir ticis pabeigts, patlaban notiek sistēmas ieviešana, kā arī starpinstitūciju vienošanās noslēgšana starp IEM IC kā NPAIS pārzini un institūcijām, kuras sistēmu lieto.
--	--	--	--	--	--

23.	Normatīvi reglamentēt izglītības iestādes, sociālā dienesta, bāriņtiesas un citu iestāžu kompetences starpinstituci onālajā sadarbībā, veicot preventīvo darbu un risinot vardarbības gadījumus pret bērnu.	2011.gada 2.ceturksnis	LM, IZM, IEM, NVO	Grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā un Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā (izsludināti Valsts sekretāru sanāksmē).	Izstrādāti grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā, papildinot likumu ar jaunu 67.² pantu, lai radītu tiesisko pamatu Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmas darbības nodrošināšanai. Grozījumi paredz noteikt informācijas sistēmas izveides mērķi, pārzini un turētāju, tiesības apstrādāt Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmā iekļauto informāciju, tai skaitā personas datus. Grozījumi pieņemti 2013.gada 30.maijā, spēkā stājās 2013.gada 4.jūlijā. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā izdarīti grozījumi, kas paredz, ka, ja pašvaldības sociālajam dienestam ir pamats uzskatīt, ka bērns cietis vardarbības, vecāka, aizbildņa vai audžuģimenes tiesību ļaunprātīgas izmantošanas rezultātā, pienācīgas aprūpes un uzraudzības trūkuma vai cita bērnu tiesību pārkāpuma dēļ, tas nekavējoties, bet ne vēlāk kā nākamajā darbdiēnā paziņo par to bāriņtiesai un Valsts policijai. Ja pašvaldības sociālajam dienestam ir pamats uzskatīt, ka nepienācīgas aprūpes dēļ bērnam netiek nodrošināta pietiekama veselības aprūpe, tas nekavējoties, bet ne vēlāk kā triju darbdienu laikā paziņo par to bērna ģimenes ārstam vai attiecīgi citai ārstniecības personai (likums Saeimā pieņemts 2013.gada 14.novembrī, stājās spēkā 2013.gada 18.decembrī, reģ.nr.744/Lp11). Ārstniecības likumā izdarīti grozījumi, papildinot likumu ar jaunu 56.¹ pantu, kas paredz, ka, ja ārstniecības iestāde sniedz palīdzību pacientam un ir pamats uzskatīt, ka pacients cietis no vardarbības, ārstniecības iestāde nekavējoties, bet ne vēlāk kā 12 stundu laikā paziņo par to Valsts policijai. Ja ārstniecības
-----	--	-----------------------------------	------------------------------	--	---

					iestāde sniedz palīdzību nepilngadīgam pacientam un ir pamats uzskatīt, ka pacients cietis no pienācīgas aprūpes un uzraudzības trūkuma vai cita bērnu tiesību pārkāpuma, ārstniecības iestāde nekavējoties, bet ne vēlāk kā 12 stundu laikā paziņo par to Valsts policijai. Grozījumi Saeimā pieņemti 2010.gada 7.oktobrī, spēkā stājās 2011.gada 1.janvārī. Saskaņā ar tieslietu ministra 2012.gada 20.marta rīkojumu Nr.1-1/102 tika izveidota darba grupa, lai nodrošinātu Direktīvas 2011/93/ES par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2004/68/TI (turpmāk – direktīva) ieviešanu nacionālajos normatīvajos aktos. Izvērtējot direktīvas 16. pantā „Ziņošana saistībā ar aizdomām par seksuālu izmantošanu vai seksuālu vardarbību” noteikto, ka „Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka valsts tiesību aktos noteiktie konfidencialitātes noteikumi attiecībā uz konkrētu profesiju pārstāvjiem, kuru galvenais pienākums ir darbs ar bērniem, nerada tiem šķēršļus ziņot dienestiem, kas ir atbildīgi par bērnu aizsardzību, par visām situācijām, kad tiem ir pamatoti iemesli uzskatīt, ka bērns ir kāda 3. līdz 7. pantā minētā nodarījuma cietušais”, darba grupa secināja, ka ir nepieciešami grozījumi vairākos normatīvajos aktos, tostarp Ārstniecības likumā. Vērtējot Ārstniecības likuma 56.¹ pantā noteikto ārstniecības iestādes pienākumu par vardarbību pret bērnu vai pienācīgas aprūpes un uzraudzības trūkumu ziņot Valsts policijai, darba grupas locekļi secināja, ka var būt gadījumi, kad ārstniecības iestādes ziņošana tikai
--	--	--	--	--	--

					Valsts policijai var būt nepietiekama. Šādas situācijas, piemēram, var būt gadījumos, kad Valsts policijas pārstāvis, vērtējot lietas apstākļus, secina, ka konkrētajā gadījumā nav pamata ierosināt krimināllietu. Tomēr bieži vien informācija par gadījumiem, kad nav pamata ierosināt krimināllietu, netiek nodota tālāk sociālajam dienestam vai bāriņtiesai. Tādejādi darba grupa secināja, ka Ārstniecības likumā nepieciešams paredzēt, ka ārstniecības iestāde ziņo Valsts policijai, bāriņtiesai vai sociālajam dienestam. Veselības ministrija šādu grozījumu redakciju neatbalstīja, argumentējot, ka tas būtu pārāk liels slogs ārstniecības iestādēm, jo ārstniecības personas var nezināt, kurai tieši institūcijai, kuros gadījumos var ziņot. Tādejādi šie grozījumi Ārstniecības likumā netika tālāk virzīti. Jau 2008.gadā Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija izstrādāja metodiskos ieteikumus par izglītības iestādes, sociālā dienesta, bāriņtiesas un citu iestāžu kompetenci starpinstitucionālajā sadarbībā, veicot preventīvo darbu un risinot vardarbības gadījumus pret bērnu. Šos metodiskos materiālus savā darbā izmanto arī Valsts policijas amatpersonas.
24.	Lai aizsargātu bērnus no prettiesiskām darbībām, reglamentēt atbildību par bērnu tiesību pārkāpumiem	2012.gada 3.ceturksnis	TM, LM	Likumprojekts „Administratīvo sodu likums” iesniegts Ministru kabinetā.	Saskaņā ar Ministru kabineta 2013. gada 4. februāra rīkojumu Nr. 38 „Par Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepciju” (turpmāk – rīkojums) tika atbalstīti Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepcijas kopsavilkumā ietvertie risinājumi, t.sk., paredzot nozaru kodifikāciju. Ievērojot minēto, Tieslietu ministrija ir izstrādājusi Nozaru administratīvo pārkāpumu kodifikācijas ieviešanas plānu (izsludināts Valsts sekretāru sanāksmē 2013.gada 24.oktobrī, VSS-1895). plānā ir norādīts: 1) kodeksa Sevišķās daļas pants,

	Administratīvo sodu likumā (projekts).				kurš tiek saglabāts administratīvo pārkāpumu sistēmā; 2) nozares speciālais likums, kurā tiks ietverts attiecīgais administratīvais pārkāpums; 3) ministrija (institūcija), kas atbildīga par attiecīgā likumprojekta sagatavošanu un virzību; 4) kompetentā iestāde (iestādes), kurai piekritīga soda piemērošana. Likumprojektā „Administratīvo pārkāpumu procesa likums” netiek noteikti sodi par konkrētiem pārkāpumiem. Konkrēti pārkāpumi un sodi par tiem tiks iekļauti nozaru likumos, līdz ar to likumprojekts „Administratīvo pārkāpumu procesa likums” nav saistīts ar plānā minēto uzdevumu.
	Rīcības virziens	D. Aizsardzība pret ekspluatāciju, vardarbību un diskrimināciju			
	mērķa sasniegšanai	2. Bērnu seksuālā ekspluatācija un tirdzniecība			
		Novērst, apkarot un sodīt par bērnu seksuālo ekspluatāciju un tirdzniecību, garantēt upuru drošību, aizsardzību, neaizskaramību un palīdzības un pakalpojumu sniegšanu, lai sekmētu viņu atlabšanu un sociālo reintegrāciju			
	Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Faktiskā izpilde
25.	Izvērtēt iespējas pievienoties Eiropas Padomes konvencijai par bērnu aizsardzību	2011.gada 2.ceturksnis	LM, TM	Ziņojums labklājības ministram par normatīvo aktu atbilstību Eiropas Padomes konvencijai par bērnu	2012.gadā Tieslietu ministrija atkārtoti izvērtēja, vai Latvija spēs izpildīt šajā konvencijā noteiktās prasības, un, ņemot vērā jau veiktās, kā arī plānotās izmaiņas normatīvajos aktos, 2013.gada 7.martā konvencija tika parakstīta. Pašlaik notiek sagatavošanās konvencijas ratifikācijai, izvērtējot Latvijas normatīvā regulējuma un īstenoto pasākumu atbilstību konvencijai. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka iespēja

	pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību (atvērta parakstīšanai 2007.gada 25.oktobrī).			aizsardzību pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību, un, ja nepieciešams, sagatavoti normatīvo aktu projekti, kas nepieciešami, lai Latvija varētu parakstīt un ratificēt konvenciju.	konvenciju ratificēt ir ļoti atkarīga no pasākumiem, kas tiks veikti Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2011/93/ES par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2004/68/TI, transponēšanai. Direktīvā ir iekļautas konvencijas regulējumam analogas vai līdzīgas normas. Direktīvas transponēšanai izstrādātie likumprojekti (Nr.749/Lp11 (Grozījumi Krimināllikumā); Nr.745/Lp11 (Grozījumi Kriminālprocesa likumā); Nr.743/Lp11 (Grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā); Nr.747/Lp11 (Grozījumi Pornogrāfijas ierobežošanas likumā); Nr.746/Lp11 (Grozījums Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā); Nr.744/Lp11 (Grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā); Nr.748/lp11 (Grozījumi likumā „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem”); Nr.742/lp11 (Grozījums likumā „Par valsts kompensāciju cietušajiem”)) ir apstiprināti Ministru kabinetā 2013.gada 16.jūlijā un pašlaik tiek skatīti Saeimā (likums Nr.744/Lp11, kurš jau Saeimā pieņemts 2013.gada 14.novembrī, stājas spēkā 2013.gada 18.decembrī; likums Nr.747/Lp11, kurš jau pieņemts Saeimā 2013.gada 12.decembrī; likums Nr. 748/lp11 jau pieņemts Saeimā 2013.gada 19.decebrī). Konvencijas ratifikācija varētu būt iespējama pēc šo likumprojektu spēkā stāšanās. Labklājības ministrija 2013.gada 2.septembrī (vēstule Nr.33-1-08/1994) sniegusi Tieslietu ministrijai (kura ir atbildīga sagatavošanās darbu koordinēšanai, lai varētu ratificēt Eiropas Padomes 2007.gada 25.oktobra konvenciju par bērnu aizsardzību pret seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību
--	--	--	--	--	---

					(turpmāk – Lanzarotes konvencija)) papildinājumus izvērtējuma tabulai par Eiropas Padomes 2007.gada 25.oktobra konvencijas par bērnu aizsardzību pret seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību normām, kā arī par to, vai Latvija izpilda un atbilst šajā konvencijā noteiktajām prasībām, vienlaikus sniedzot arī precīzu un detalizētu informāciju par normatīvo aktu regulējumu vai veiktajiem pasākumiem, kas šo atbilstību vai neatbilstību pamato. Tieslietu ministrija 2011.gada 15.jūlijā (vēstule Nr.1-13.8/3099) sniedza viedokli Labklājības ministrijai par iespējām pārredzamā nākotnē Lanzarotes konvenciju parakstīt un ratificēt, norādot arī provizoriskus termiņus un izstrādājamus normatīvo aktu projektus, kas nepieciešami konvencijas normu ieviešanai.
	Rīcības virziens	D. Aizsardzība pret ekspluatāciju, vardarbību un diskrimināciju 4.Bērnu nodarbinātība 4.2. Nodarbinātības iespēju radīšana			
	Politikas mērķis	Veicināt iespējas bērniem no mācībām brīvajā laikā strādāt viņu veselībai, attīstībai un tikumībai nekaitīgu un sabiedrībai derīgu darbu			
	Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Faktiskā izpilde
26.	Pilnveidot informācijas pieejamību nepilngadīgajiem par	Informatīvā s kampaņas: pastāvīgi (2010.gada 2.ceturksnis	IZM, pašvaldības, NVO	Informatīvo pasākumu skaits izglītības iestādēs, bērnu un jauniešu	Turpinot 2011.gadā – Eiropas Brīvprātīgā darba gada – uzsākto brīvprātīgā darba popularizēšanas iniciatīvu, 2012.gadā tika nodrošināta informatīvā kampaņa jauniešiem par brīvprātīgā darba ieguvumiem un iespējām ar mērķi veikt informatīvi skaidrojošo darbu par jauniešu brīvprātīgo darbu

brīvprātīgā darba iespējām, veicot informatīvas kampaņas izglītības iestādēs par brīvprātīgo darbu, popularizējot brīvprātīgo darbu skolēnu projektu nedēļas ietvaros un nodrošinot apmācības par Eiropas brīvprātīgā darba iespējām.	) ⁴⁶ Informācija s ievietošana interneta portālā: pastāvīgi vismaz reizi mēnesī. ⁴⁷		centros. Informācija internetā (www.izm.gov.lv); www.jaunatneslietas.lv)	kā sabiedriskās līdzdalības formu, sniedzot praktiskus piemērus un skaidrojot ieguvumus no iesaistišanās brīvprātīgajā darbā. Oktobrī un novembrī Brīvprātīgo brigāde, kas sastāvēja no sabiedrībā pazīstamiem cilvēkiem un jauniešiem – pieredzējušiem brīvprātīgā darba veicējiem, viesojās desmit Latvijas izglītības iestādēs visos reģionos. Sīkāka informācija šeit: http://www.jaunatneslietas.lv/brivpratigais-darbs/brivpratigais-ir-ieguvejs-sodien-un-rit Portālā www.jaunatneslietas.lv ir izveidota sadaļa „Es un brīvprātīgs?!”, kura tiek papildināta ar aktuālu informāciju.
---	--	--	---	---

⁴⁶ Pasākuma laika turpmākais plānojums atkarīgs no programmas Eiropas brīvprātīgā darba gada īstenošanai (2011.gadā), kura vēl ir izstrādes procesā, un finansējuma pieejamības.

⁴⁷ Portāla www.jaunatneslietas.lv aktualizēšanas biežums ir atkarīgs no informācijas plūsmas.

	Rīcības virziens	D. Aizsardzība pret ekspluatāciju, vardarbību un diskrimināciju 5. Noziedzības novēršana 5.1. Preventīvais darbs			
	Politikas mērķis	Sekmēt sabiedrības drošību valstī, samazinot bērnu noziedzību un nodrošinot, lai bērni kļūtu par atbildīgiem un pilnvērtīgiem sabiedrības locekļiem			
	Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Faktiskā izpilde
27.	Pilnveidot ieslodzījuma izpildi nepilngadīgajiem, ieviešot resocializācijas modeli, paplašinot izglītības apguves iespējas ieslodzījuma vietās.	2012.gada 4.ceturksnis	TM, IZM	Ar brīvības atņemšanu notiesāto personu resocializācijas koncepcijas (atbalstīta ar Ministru kabineta 2009.gada 9.janvāra rīkojumu Nr.7) pakāpeniska	Realizējot Ar brīvības atņemšanu notiesāto personu resocializācijas koncepcijā noteikto, 2011.gada 14.jūlijā tika pieņemts likums „Grozījumi Latvijas Sodų izpildes kodeksā”, kas stājās spēkā 2011.gada 11.augustā. Ar šiem grozījumiem Latvijas Sodų izpildes kodekss tika papildināts ar jaunu nodaļu - Devītā “A” nodaļa „Ar brīvības atņemšanu notiesāto resocializācija”. Saskaņā ar Latvijas Sodų izpildes kodeksa 61.⁵ panta trešo daļu 2013.gada 9.aprīlī tika izdoti Ministru kabineta noteikumi Nr.191 „Notiesātā resocializācijas īstenošanas kārtība”, kas stājās spēkā 2013.gada 12.aprīlī. Sakarā ar ekonomisko krīzi 2009.gadā tika būtiski samazināts VPD darbības apjoms. Saskaņā ar 2009.gada 16.jūnija likuma

				ieviešana. Tiks pilnveidoti spēkā esošie normatīvie akti un izstrādāti jauni normatīvie akti.	„Grozījumi Valsts probācijas dienesta likumā” Pārejas noteikumu 5.punktu VPD nepiedalās notiesāto sociālās uzvedības korekcijā soda izciešanas laikā un neīsteno notiesātajiem paredzētās probācijas programmas no 2009.gada jūnija grozījumu likumā „Par valsts budžetu 2009.gadam” spēkā stāšanās dienas līdz 2012.gada 31.decembrim. Tomēr saskaņā ar 2011.gada 21.jūlija likumu „Grozījumi Valsts probācijas dienesta likumā” noteikts izņēmums attiecībā uz probācijas programmu īstenošanu dzimumnoziedzniekiem. Un, proti, ar 2011.gada 1.oktobri VPD ir tiesības īstenot probācijas programmas notiesātajiem, kuri par izdarīto dzimumnoziegumu izcieš brīvības atņemšanas sodu. 2013.gadā tika izstrādāti grozījumi Valsts probācijas dienesta likumā, t.sk. iekļaujot normu par VPD darbinieku tiesībām un pienākumiem, īstenojot probācijas programmas brīvības atņemšanas iestādēs. No 2009.gada jūnija grozījumu likumā “Par valsts budžetu 2009.gadam” spēkā stāšanās dienas līdz 2014.gada 31.decembrim VPD sadarbībā ar brīvības atņemšanas iestādēm piedalās notiesāto sociālās uzvedības korekcijā un īsteno probācijas programmas tikai gadījumos, kad persona notiesāta par noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību. Pilnā apjomā šī VPD funkcija tiks atjaunota ar 2015.gada 1.janvāri. 2011.gadā Tieslietu ministrija piešķir VPD divas papildus amata vietas probācijas programmu realizēšanai dzimumnoziedzniekiem ieslodzījuma vietās. Papildus normatīvo aktu grozījumiem ir veiktas arī nopietnas
--	--	--	--	--	--

					darbinieku apmācības, lai pilnveidotu darbinieku darba kvalitāti un zināšanas, kā arī veicinātu informācijas apmaiņu darbinieku vidū: • Apmācības darbam ar probācijas programmām VPD darbiniekiem: 2009. gadā mācībās darbam ar probācijas programmām piedalījās 73 VPD darbinieki⁴⁸. Darbinieki piedalījās šādās mācībās: „Vielu lietošanas menedžments” (14 darbinieki), „Vardarbības novēršanas programma” (14 darbinieki), „Motivācija izmaiņām” (11 darbinieki). 2010. gadā darbam ar probācijas programmu „Motivācija izmaiņām” tika apmācīti 26 VPD darbinieki. Savukārt laika periodā no 2009. – 2011.gadam VPD realizēja Norvēģu finanšu instrumenta (turpmāk – NFI) līdzfinansēto projektu LV 0068 „Par dzimumnoziedzumiem notiesāto personu sociālās uzvedības korekcijas un uzraudzības sistēmas izveide Latvijā”, kura ietvaros 18 darbinieki tika sagatavoti darbam ar probācijas programmu dzimumnoziedzniekiem „Temzas ielejas dzimumnoziedznieku grupu darba programma”. 2011. gadā mācībās darbam ar programmām piedalījās 14 VPD darbinieki (programma „Motivācija izmaiņām”), bet 2012.gadā mācībās darbam ar probācijas programmām piedalījās 49 VPD darbinieki – mācībās darbam ar probācijas programmu „Motivācija izmaiņām” – 16 darbinieki, „Emociju menedžments” – 17 darbinieki, „Cienpilnu attiecību veidošana” – 16 darbinieki. • Apmācību seminārs „Individuālais darbs ar klientu” VPD darbiniekiem:
--	--	--	--	--	---

⁴⁸ Daži programmu vadītāji piedalījās vairākās mācībās

					2009.gadā mācībās „Individuālais darbs ar klientu” piedalījās 34 VPD darbinieki. Bet, ņemot vērā finanšu līdzekļu trūkumu, 2010.gadā netika apmācīts neviens darbinieks. 2011. gadā uzdevums izpildīts, izmantojot Eiropas Sociālā fonda, NFI un UNODC līdzfinansējumu. Projekta „Probācijas programmu īstenošanas kvalitātes paaugstināšana” ietvaros tika izstrādāta semināra - treniņa programma „Resursu menedžments”, kas pēc mērķa un satura ir semināra „Individuālais darbs ar klientu” pilnveidota versija. 2011.gadā šajā seminārā piedalījās 71 VPD darbinieks. Projekta „Latvijas probācijas un ieslodzījuma vietu sistēmas personāla kapacitātes stiprināšana” ietvaros VPD darbinieku individuālā darba iemaņas tika pilnveidotas seminārā „Motivējošā intervēšana”, ko 2011.gadā apmeklēja 64 VPD darbinieki. Savukārt, projekta „Motivējošā intervēšana darbā ar narkotiku lietotājiem – prasmju treniņš Valsts probācijas dienesta un policijas darbiniekiem” ietvaros VPD darbinieku individuālā darba iemaņas tika pilnveidotas seminārā „Motivējošā intervēšana darbā ar narkotisko vielu lietotājiem, kas izdarījuši likumpārkāpumus” ietvaros, ko apmeklēja 174 VPD darbinieki. • Kolēģu konsultāciju nodrošināšana VPD darbiniekiem: 2009.gada tika apmācīti kolēģu konsultāciju vadītāji (31 darbinieks). Kolēģu konsultācijas 2010.gadā tika īstenotas ar NFI projekta „Latvijas probācijas un ieslodzījuma vietu personāla kapacitātes celšana” un tās apmeklēja 23 dalībnieki. 2011.gadā Eiropas Sociālā Fonda projekta „Probācijas programmu īstenošanas kvalitātes paaugstināšana” ietvaros notika kolēģu konsultācijas četrām probācijas programmu vadītāju grupām (kopā tajās piedalījās 48 probācijas programmu vadītāji), bet NFI projekta „Latvijas probācijas un
--	--	--	--	--	--

					ieslodzījuma vietu personāla kapacitātes celšana” ietvaros kolēģu konsultācijas apmeklēja 183 dalībnieki. 2012.gadā kolēģu konsultācijās probācijas programmu vadītājiem piedalījās 76 darbinieki. • Probācijas programmu īstenotāju un kolēģu konsultāciju veicēju supervīzijas: 2009.gadā supervīzijas VPD darbiniekiem tika novadītas divām probācijas programmu vadītāju grupām (kopā piedalījās 19 probācijas programmu vadītāji). Finanšu līdzekļu trūkuma dēļ 2010. un 2011.gadā supervīzijas notika tikai Rīgas teritoriālās struktūrvienības probācijas programmu vadītājiem. Savukārt 2011.gadā uzdevums izpildīts, galvenokārt izmantojot NFI līdzfinansējumu. VPD piešķirto valsts budžeta līdzekļu ietvaros supervīzijas piedalījās 8 VPD darbinieki, bet projekta „Par dzimumnoziegumiem notiesāto personu uzvedības korekcijas sistēmas attīstīšana Latvijā” ietvaros tika organizētas 120 supervīzijas 62 speciālistiem darbam ar personām, kuras notiesātas par dzimumnoziegumiem (gandrīz katrs speciālists apmeklēja 2 supervīzijas). 2012.gadā supervīzijas piedalījās 42 VPD darbinieki. 2012.gadā ieslodzījuma vietās nepilngadīgajiem notiesātajiem bija pieejamas šādas resocializācijas iespējas: • izglītošanas jomā: nodrošināta 2 pamatzglītības un 2 vidējās izglītības programmu, kā arī 4 profesionālās izglītības un 8 interešu izglītības programmu īstenošana. Visas ieslodzījumā obligātajā izglītības vecumā esošās personas tika iesaistītas pamatzglītības iegūšanā. Formālās izglītības programmās tika iesaistīti
--	--	--	--	--	--

					87 nepilngadīgie ieslodzītie, neformālās izglītības programmās – 138 nepilngadīgie ieslodzītie. Izglītības programmās (vispārējās, profesionālās un interešu izglītības programmas) iesaistīto nepilngadīgo ieslodzīto īpatsvars (165%, ņemot vērā izglītības programmās iesaistīto nepilngadīgo skaitu uz 2012.gada 31.decembri) pārsniedz faktisko nepilngadīgo ieslodzīto skaitu (52 nepilngadīgie ieslodzītie uz 2012.gada 31.decembri), kas nozīmē, ka viens nepilngadīgais ieslodzītais vienlaicīgi piedalījās vairākas izglītības programmās; • resocializācijas programmu īstenošanas jomā: 2012.gadā nepilngadīgajiem ieslodzītājiem tika īstenotas 6 dažādas resocializācijas programmas, no tām 3 īstenoja VPD darbinieki. Kopumā resocializācijas programmās tika iesaistīti 57 nepilngadīgie; • sabiedriski lietderīgās nodarbināšanas jomā: saskaņā ar Latvijas Sodū izpildes kodeksa nosacījumiem 9 nepilngadīgie notiesātie tika iesaistīti darbā Cēsu Audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem saimnieciskajā apkalpē, kā arī nepilngadīgie notiesātie tika iesaistīti audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem vai audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem nodaļas un apkārtējās teritorijas uzturēšanas, uzkopšanas un labiekārtošanas darbos, kā arī notiesāto kultūras un sadzīves apstākļu uzlabošanas darbos; • sociālo problēmu risināšanas jomā: katrā ieslodzījuma vietā, kurā uzturas nepilngadīgie ieslodzītie, tika
--	--	--	--	--	--

					nodrošināta iespēja nokārtot personu apliecinošus dokumentus, uzlabot, atjaunot un apgūt sociālās prasmes, saņemt informāciju par sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņemšanas iespējām pēc atbrīvošanas no brīvības atņemšanas iestādes; • psiholoģiskās aprūpes jomā: bija iespējams piedalīties psiholoģiskajā konsultēšanā, kā arī saņemt psiholoģisko palīdzību krīzes situācijā; • brīvā laika pasākumu organizēšanas jomā: 2012.gadā nepilngadīgajiem tika nodrošināta iespēja regulāri piedalīties kultūras, informatīvos, mākslas, pašdarbības un sporta pasākumos. Kopumā 2012.gada 31.janvārī ieslodzījuma vietās uzturējās 23 nepilngadīgie notiesātie un 2012.gada 31.decembrī 25 nepilngadīgie notiesātie.
	Rīcības virziens	D. Aizsardzība pret ekspluatāciju, vardarbību un diskrimināciju 6. Diskriminācijas novēršana 6.5. Diskriminācija pēc mantiskā stāvokļa			
	Politikas mērķis	Attīstīt nodarbinātību un veidot atbalsta sistēmas ģimenēm ar zemiem vai bez ienākumiem, lai radītu vecākiem iespējas iegūt pietiekamus līdzekļus bērnu vajadzību nodrošināšanai			
	Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Faktiskā izpilde

28.	Lai atklātu iespējamās problēmas bērnu sociālās aizsardzības, izglītības nodarbinātības, veselības, mājokļa, kultūras, noziedzības u.c. politikas jomās un veiktu nepieciešamo pasākumus to novēršanai, izvērtēt īstenoto politiku efektivitāti; ja nepieciešams pilnveidot tiesisko regulējumu bērnu nabadzības	2010.gada 2.ceturksnis 2011. gada 1.ceturksnis	LM (VBTAI) LM, IZM, VM, EM, KM, IEM, FM, SM, TM, RAPLM	Analīze par bērnu tiesību ievērošanas rādītājiem 2009.gadā (www.bti.gov.lv) Ziņojums par bērnu nabadzību un sociālo atstumtību. Sagatavoti normatīvo aktu projekti.	Sagatavota situācijas bērnu tiesību aizsardzības jomā 2011. gadā analīze: http://www.bti.gov.lv/lat/zinas_par_iestadi/parskati_un_atskaites/?doc=2884&page=0 . Analīze par bērnu tiesību ievērošanas rādītājiem iekļauta arī šādos dokumentos: Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas publiskais pārskats, Bērnu un pusaudžu uzticības tālrunis 116111 atskaite, Valsts bērnu tiesības aizsardzības inspekcijas atskaite par darba plāna izpildi: http://www.bti.gov.lv/lat/zinas_par_iestadi/parskati_un_atskaites/ . Sagatavots Informatīvais ziņojums par bērnu stāvokli Latvijā 2010.gadā (http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3883). Pārskatā ietverta atsevišķa sadaļa „Nabadzība un sociālā atstumtība”. Nabadzības un ienākumu nevienlīdzības mazināšanai Latvija īsteno pasākumus, kas veicina iedzīvotāju ienākumu palielināšanos aktīvi iesaistoties darba tirgū, īstenojot nodokļu politikas pasākumus, kā arī veicot izmaiņas sociālās drošības sistēmā. Sākot ar 2013.gadu īstenoti vairāki pasākumi, kas vērsti uz ģimeņu ar bērniem un personu ar funkcionāliem traucējumiem tiešo finansiālo atbalstu, kā arī atbalstu pakalpojumu veidā (pakalpojumu pieejamība un jauni pakalpojumi). Proti, no 2013.gada 1.janvāra:
-----	--	---	---	--	--

	un sociālās atstumtības mazināšanai valstī.				• Palielināts finansiālais atbalsts vecākiem par bērna kopšanu līdz 1,5 gada vecumam (nestrādājošiem vecākiem dubultots bērna kopšanas pabalsts no 50 līdz 100 latiem (142.29 eiro) par bērna kopšanu līdz 1 gada vecumam, kā arī palielināts minimālais vecāku pabalsts no 63 līdz 100 latiem (142.29 eiro) mēnesī, gan strādājošiem, gan nestrādājošiem vecākiem no 30 līdz 100 latiem (142.29 eiro) palielināts bērna kopšanas pabalsts par bērna kopšanu no 1 līdz 1,5 gadu vecumam, palielināta piemaksa par dvīņiem vai vairākiem vienās dzemdībās dzimušiem bērniem vecumā līdz 1,5 gadam, divkāršoti maternitātes, paternitāte un vecāku pabalsta izmaksu griesti u.c. pasākumi). • Dubultotas obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas gan par vecākiem, kuri kopj bērnu līdz pusotra gada vecumam un saņem bērna kopšanas pabalstu, gan par vecākiem, kuri kopj bērnu līdz gada vecumam un saņem vecāku pabalstu. Tas nozīmē, ka palielinātas sociālās apdrošināšanas iemaksas valsts pensiju apdrošināšanai, apdrošināšanai pret bezdarbu un invaliditātes apdrošināšanai. • Bezdarbnieka pabalsta saņemšanas ilgums vairs nav atkarīgs no cilvēka apdrošināšanas stāža un ir 9 mēneši. • Bērniem no 5 līdz 18 gadiem ar invaliditāti un pieaugušiem ar I, II grupas invaliditāti pieejami asistenta pakalpojumi pašvaldībās līdz 40 stundām nedēļām, tādējādi veicinot dažādu pakalpojumu pieejamību personām ar invaliditāti, vienlaicīgi
--	---	--	--	--	---

					sekmējot to iekļaušanos sabiedrībā. • No 2013.gada 1.septembra tiek ieviests valsts atbalsts pašvaldību pirmsskolas izglītības iestāžu rindu likvidēšanai. Atbalstu līdz Ls 100 (142.29 eiro) mēnesī piešķir privātam pakalpojuma sniedzējam par bērniem no pusotra gada vecuma līdz obligātai bērna sagatavošanas pamatizglītības ieguves uzsākšanai, kuri ir uzņemti rindā un nesaņem pakalpojumu pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē. Minētais pasākums veicinās darba un ģimenes dzīves veiksmīgāku saskaņošanu, uzlabojot ģimeņu ar bērniem materiālo situāciju. • Piešķirts valsts un pašvaldību finansējums, lai nodrošinātu mācību līdzekļu pieejamību skolās, kas tādējādi būtiski mazina vecāku izdevumus mācību līdzekļu iegādei un dod iespēju novirzīt šos līdzekļus ģimenei būtiskāku izdevumu segšanai. • No 2013.gada 1.janvāra brīvpusdienas skolā tiek nodrošinātas arī 2.klašu skolēniem. Līdz šim brīvpusdienas saņēma visi 1.klašu skolēni. • Tiek piemērots nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojums daudzbērnu ģimenēm (trīs un vairāk bērni vecumā līdz 18 gadiem). Papildus jāmin, ka ar 2013.gada 1.jūliju palielināts iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums par apgādājamajām personām (80 lati jeb 113.83 eiro) un 2013.gada septembrī indeksētas pensijas tiem vecuma pensiju, invaliditātes pensiju, izdienas pensiju un apgādnieka zaudējuma pensiju saņēmējiem, kuriem
--	--	--	--	--	--

				pensijas piešķirtas līdz 2013.gada 31.augustam, un to apmērs nepārsniedz 200 latu (284.57 eiro), savukārt politiski represētajiem cilvēkiem indeksēs visas pensijas, neņemot vērā to apmēru. Septembrī indeksētas arī atlīdzības par darbspēju zaudējumu un atlīdzības par apgādnieka zaudējumu, kas piešķirtas saistībā ar nelaimes gadījumu darbā vai konstatēto arodslimību, ja šo atlīdzību apmērs nepārsniedz 200 latu (284.57 eiro). Saskaņā ar spēkā esošo likumdošanu, sākot ar 2014.gadu tiek atjaunoti sociālo iemaksu griesti (32 600 latu gadā jeb 46 400 eiro). Šādi griesti Latvijā pastāvēja pirms ekonomiskās krīzes un paredzēja, ka personām, kuru ienākumi pārsniedz noteiktu ienākumu līmeni, vairs nav jāmaksā sociālās iemaksas, lai nodrošinātu stabilu, ilgtspējīgu sociālās apdrošināšanas sistēmu valstī, vienlaikus stimulējot uzkrājumu veidošanos privātajos pensiju fondos. Tāpat likumdošana paredz arī visu pensiju indeksāciju ar patēriņa cenu indeksu – kas ietekmē ieņēmumu pieaugumu tādā iedzīvotāju grupām kā vecuma pensionāri, personas ar invaliditāti, kuras saņem pensiju, bērni, kuri ir zaudējuši vienu vai abus apgādniekus, kā arī personas, kuras saņem atlīdzību saistībā ar nelaimes gadījumu darbā vai konstatēto arodslimību. Plānojot 2014.gada budžetu, Latvijas valdība kā vienu no budžeta prioritātēm ir noteikusi ienākumu nevienlīdzības mazināšanu, apzinoties tā, ietekmi uz nabadzības situāciju. Attiecīgi budžeta prioritātes un jaunus pasākumus pēc apstiprinātiem kritērijiem (vērtējot, kā tiks ietekmēta iedzīvotāju finansiālā situācija, ņemot vērā iedzīvotāju zemos ienākumus, kas ir viens no galvenajiem nabadzības iemesliem)
--	--	--	--	--

					izvērtēja nabadzības, sociālās atstumtības un nevienlīdzības mazināšanas priekšlikumu izstrādes darba grupa, ko vada labklājības ministre. 2012. gadā un pārskata sniegšanas laikā valsts un pašvaldību muzejos īstenotas paredzētās atlaides un priekšrocības: • bezmaksas apmeklējums pirmsskolas vecuma bērniem; • bezmaksas muzeju apmeklējums internātskolu audzēkņiem un ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās esošajiem bērniem, tiesības apmeklēt muzejus bez maksas personām, kuras ir 1. vai 2.grupas invalīdi (gan bērniem, gan pieaugušiem), kā arī viņus pavadošajai personai; • iespēja iegādāties ģimenes biļeti saskaņā ar muzeja cenrādi, kas paredz ievērojamu apmeklējuma maksas samazinājumu ģimenēm ar bērniem un daudzbērnu ģimenēm. Skolēnam no daudzbērnu ģimenes, apmeklējot muzeju, pienākas visi skolēniem paredzētie maksas atvieglojumi, kādi ir katrā konkrētā muzejā, vai, ja skolēns ir ar īpašām vajadzībām – visi maksas atvieglojumi, kas pienākas personām ar īpašām vajadzībām saskaņā ar muzeja cenrādi; • muzeji skolām sniedz pakalpojumus, kas saistīti ar muzeju apmeklēšanu mācību procesa ietvaros un līdz ar to – maksas atvieglojumus, saskaņā ar muzeju cenrāžiem. Laika periodā no 2009. līdz 2012.gadam bezmaksas apmeklējumi akreditētajos muzejos ir pārsnieguši 40% no
--	--	--	--	--	--

					kopējā muzeju apmeklējumu skaita. Plāna pasākums muzeju jomā tiek īstenots un korekcijas tajā nav nepieciešamas. 2014.gadā jāsāk īstenot Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.-2018.gadam Rīcības virziena „Pilsoniskā sabiedrība un integrācija” 1.3.mērķa „Veicināt sociāli atstumto grupu iekļaušanos sabiedrībā un novērst diskrimināciju” 1.3.1. uzdevuma: „Iekļaut sabiedrībā personas, kuras ir atstumtas nabadzības un ģeogrāfiskās nošķirtības dēļ” 1.3.1.1.pasākumu: „Atbalstīt NVO, bibliotēku un kultūras/tautas namu kā sociālā atbalsta centru sadarbību un nodrošināt pieeju kultūras pasākumiem, īpaši maznodrošinātajiem (piemēram, kultūras pases, interneta pieejamības bezmaksas punkti bibliotēkās), cilvēkiem ar redzes traucējumiem”. Nepieciešams atbalstīt pirmsskolas vecuma bērnu un jauno ģimeņu integrēšanu bibliotēku pakalpojumu izmantošanā, paredzot finansējumu projektam „Grāmatu starts”. Šī projekta laikā maznodrošinātās un trūcīgās ģimenes ar bērniem vecumā no 3 līdz 6 gadiem saņems uzaicinājumus uz pirmo tikšanos ar bibliotēku. Ar Ministru kabineta 2009.gada 3.septembra rīkojumu Nr.605 tika apstiprināta “Bērnu noziedzības novēršanas un bērnu aizsardzības pret noziedzīgu nodarījumu programma 2009.-2011.gadam” (turpmāk - Programma), kuras darbības termiņš
--	--	--	--	--	---

					beidzās 2011.gada 31.decembrī. Iekšlietu ministrijai sagatavojot un iesniedzot Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu "Par "Bērnu noziedzības novēršanas un bērnu aizsardzības pret noziedzīgu nodarījumu programmas 2009.-2011.gadam" izpildi", tika secināts, ka īstenojot plānotu bērnu noziedzības novēršanas un bērnu aizsardzības pret noziedzīgu nodarījumu valsts politiku, kopumā ir sasniegti stabili rezultāti ar pozitīvi vērtējamu situācijas rādītāju dinamiku un kopumā nodrošināta Programmā definēto mērķu sasniegšana. Lai turpinātu valsts intervenci šajā politikas jomā un, ņemot vērā šī jautājuma aktualitāti, Iekšlietu ministrija sadarbībā ar citām atbildīgajām institūcijām, izstrādāja "Bērnu noziedzības novēršanas un bērnu aizsardzības pret noziedzīgu nodarījumu pamatnostādņu 2013.-2019.gadam" projektu un ar Ministru kabineta 2013.gada 21.augusta rīkojumu Nr.392 tika atbalstītas "Bērnu noziedzības novēršanas un bērnu aizsardzības pret noziedzīgu nodarījumu pamatnostādnes 2013.-2019.gadam".
29.	Lai veicinātu vienotu principu ieviešanu sociālajā darbā ar bērniem, aktualizēt sociālā darba procesa novērtējuma metodiku.	2010.gada 4.ceturksnis	LM	Aktualizēti metodiskie ieteikumi „Sociālā darba procesa novērtējuma metodika darbā ar sociālo gadījumu”.	ESF projekta „Sociālo pakalpojumu kvalitātes uzlabošana Kuldīgas novadā” ietvaros 2011.gadā izstrādāta rokasgrāmata „Metodes un pieejas sociālā darba jomā”; rokasgrāmata ir profesionālu sociālo darbinieku veidota, pēc Kuldīgā realizētiem semināru cikliem. Ikvienu teoriju, pieeju un metodi ir aprobēta praksē ar sadaļas autoriem un ir attiecināma kā „labas prakses” pieejas sociālajā darbā. Ikvienas tēmas pamatā ir: teorija un prakse, kura veidota balsoties uz profesionālā sociālā darbinieka kompetencēm, profesionālām robežām un profesionālo izaugsmi. Rokasgrāmata ir domāta sociāliem darbiniekiem, kuri ikdienā strādā ar sociālo gadījumu vadīšanu, psihosociālo

					konsultēšanu, krīžu intervenci, korekciju un/vai sociālo rehabilitāciju: http://www.sif.lv/nodevumi/nodevumi/3167/rokasgramata.pdf. 2012.gadā veikts Pētījums „Sākotnējās ietekmes (Ex-ante) novērtējums par iecerētajām strukturālajām reformām profesionālā sociālā darba politikas jomā”; tā ietvaros veikts sociālo dienestu darbības novērtējums dažāda lieluma Latvijas novados un pilsētās, lai konstatētu tajos esošo situāciju sociālā darba veikšanas jomā, identificētu šķēršļus un problēmas, kas dienestiem traucē veikt mērķtiecīgu un kvalitatīvu sociālo darbu ar klientu. Pētījuma rezultātā izstrādātas rekomendācijas turpmākai darbībai institucionālās struktūras (t.sk. kompetenču un atbildības sadalījuma) un sociālā darba jomu regulējošo normatīvo aktu pilnveidošanai un darbības efektīvizēšanai, rekomendācijas par nepieciešamajām izmaiņām finanšu plūsmas organizācijā, sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības nozarē, izglītības nozarē, pašvaldību un reģionālajā līmenī, http://www.lm.gov.lv/text/2399. LM 2013.gadā izstrādātas vadlīnijas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām, sociālajiem dienestiem pakalpojuma atbilstības un kvalitātes novērtēšanai, kas jāņem vērā pašvaldību sociālajiem dienestiem, veicot sava darba pašnovērtējumu, kā arī LM kā sociālo pakalpojumu kvalitāti uzraugošajai institūcijai.
--	--	--	--	--	---

Labklājības ministre

I.Viņķele

06.01.2014. 8:50

51619

Lauris Neikens

Labklājības ministrijas Bērnu un ģimenes politikas departamenta vecākais eksperts

tālr. 67021590; fakss: 67276445, Lauris.Neikens@lm.gov.lv